

De beschriivinge van den gheschiedenissen inder religien saken toeghedragen in den Nederlanden. : Deerste boeck, begriipende den staet, voortganck ende gelegenthede? der Religien soo die aldaer sedert den Jaere, 1500. gebeurt zijn, en? besondere sedert dat Coninc Philips de tweede daer geregeert heeft mitsgaders hoe dat na vele swaricheden de veranderinghe inder Religien inde? Jare, 1566. is toeghecomen ende eyntelijck bij der Ouerheyte gedoocht ende toegelate?, met een treeder verhael van tgenen binnen den selven Jaere inden Nederlanden toeghecomen is.

<https://hdl.handle.net/1874/430528>

Oct.
13

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

Handwritten text in a cursive script, likely a title or description, including the word "verschieden" (various) and "Verlassenen" (abandoned).

H. oct.
363

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, written on a narrow strip of paper. The text is oriented vertically and appears to be a continuation from the reverse side of the page.

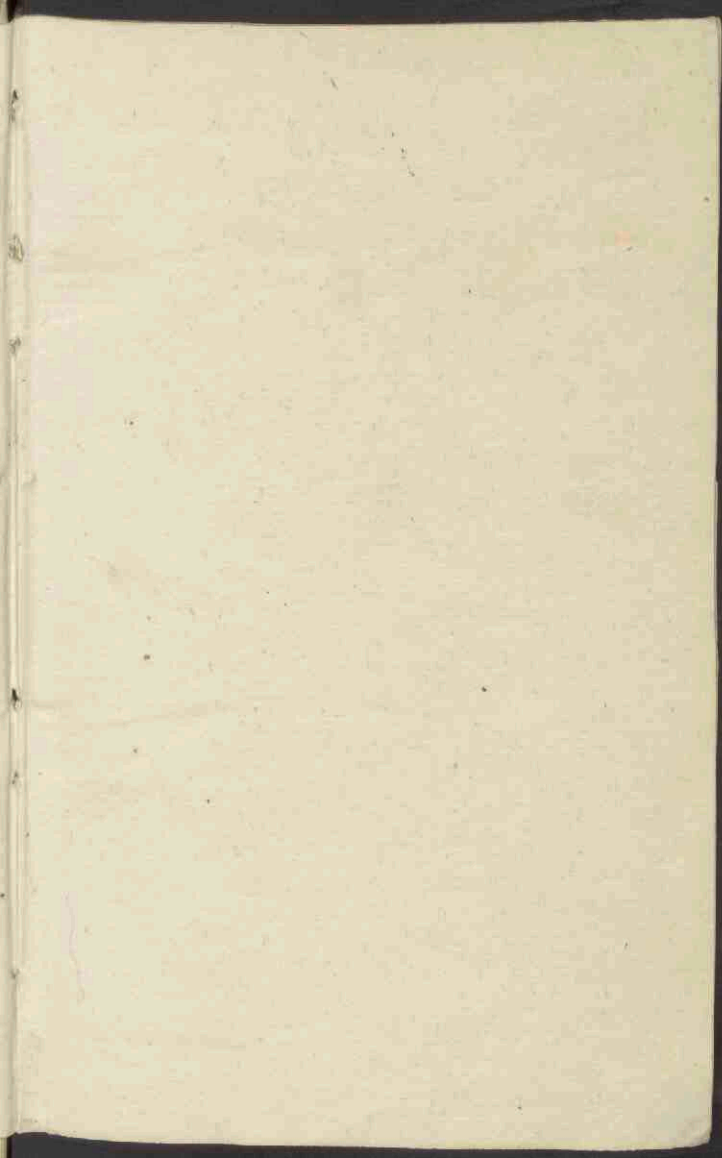

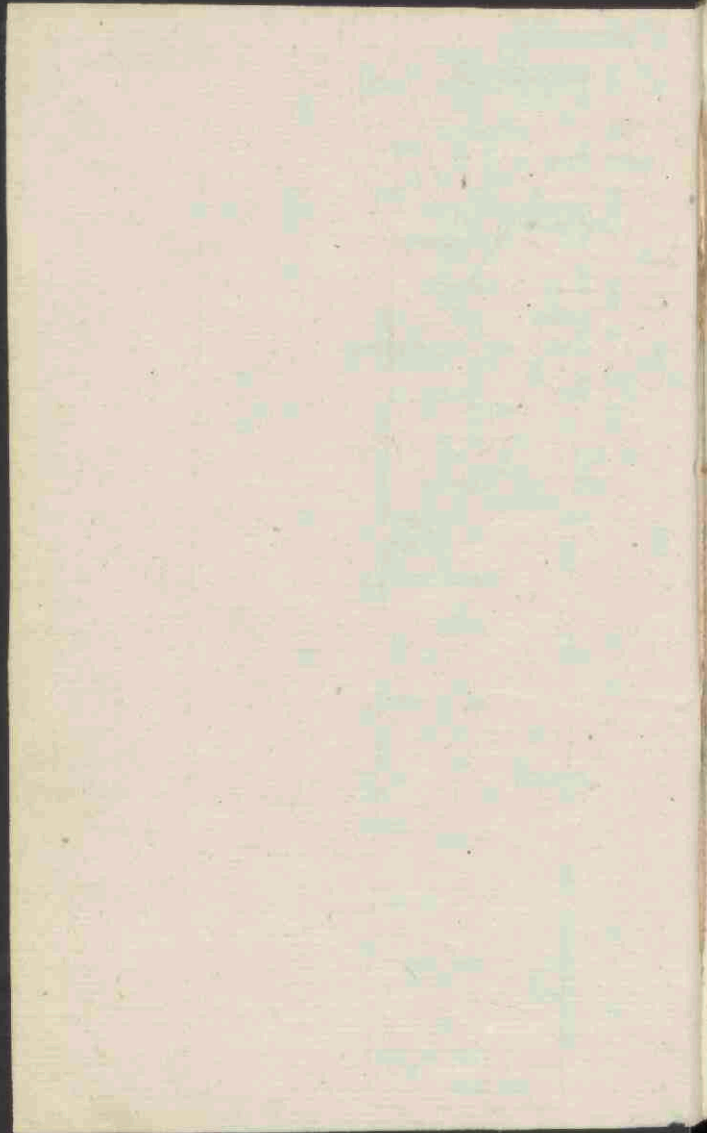
Historia Ecclesiastica

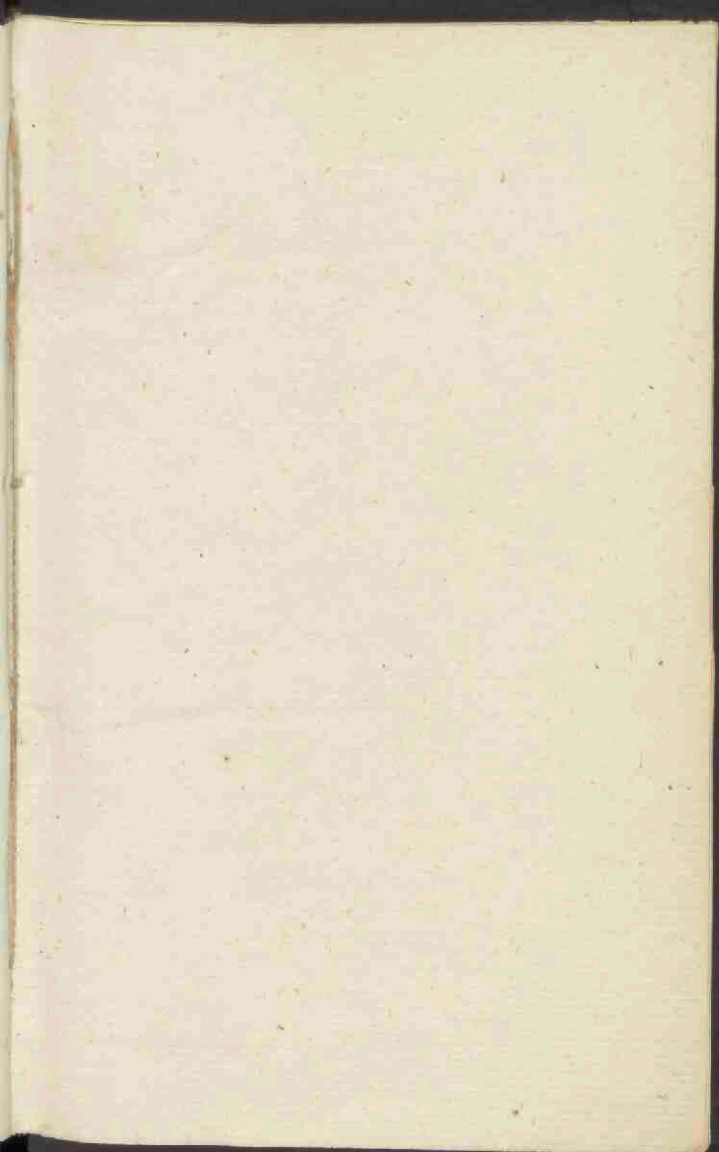
Octavo nº 363.

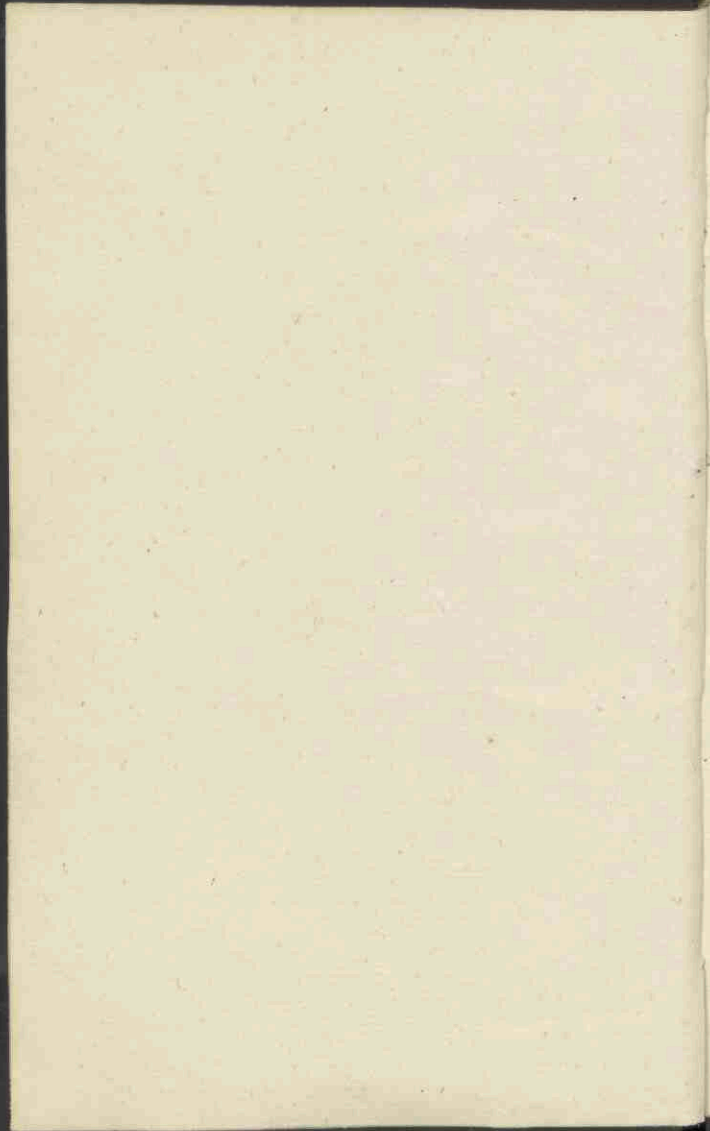
Rariora

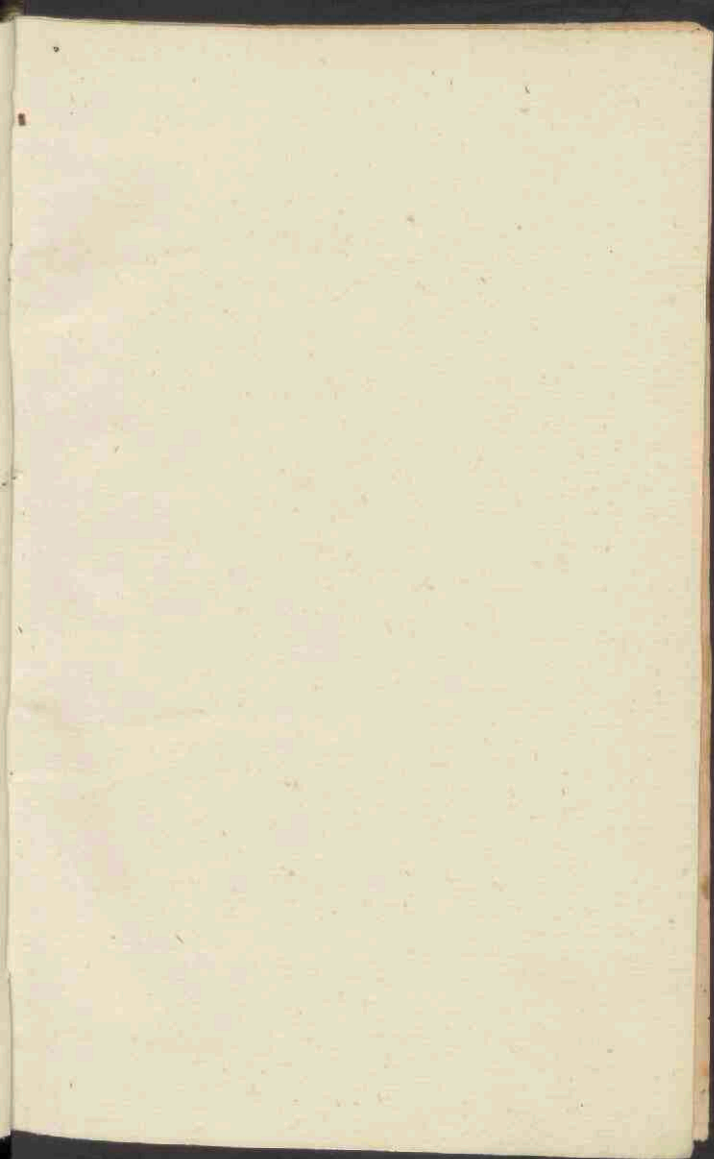
H. oct.
363

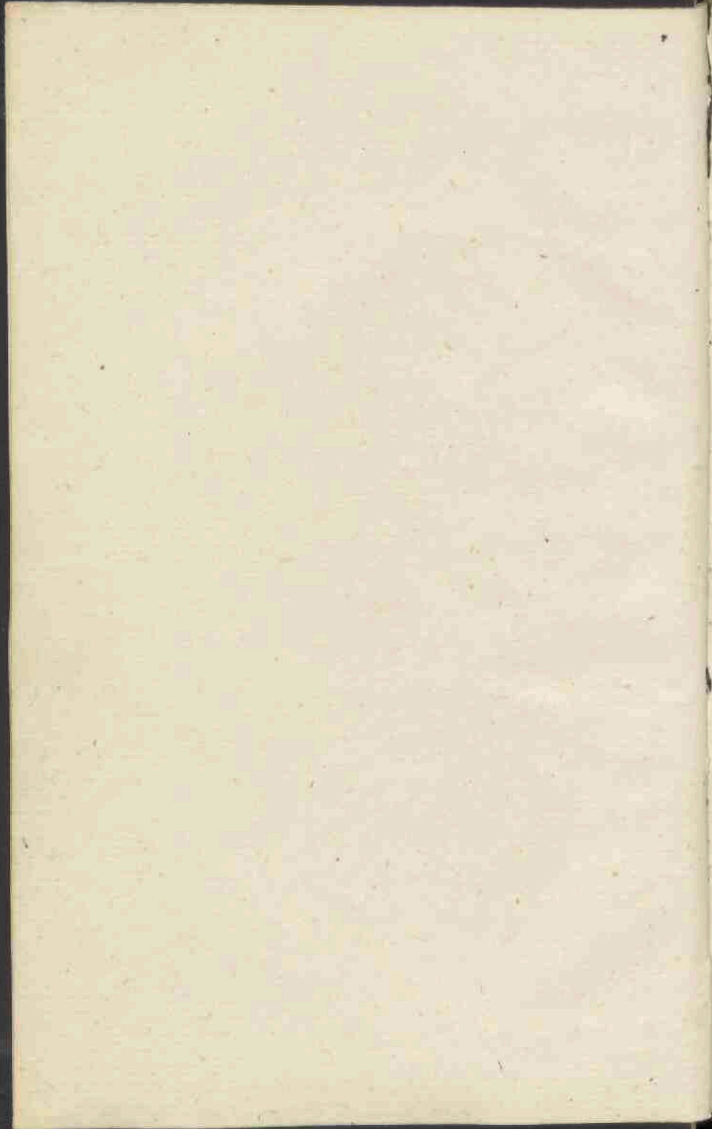

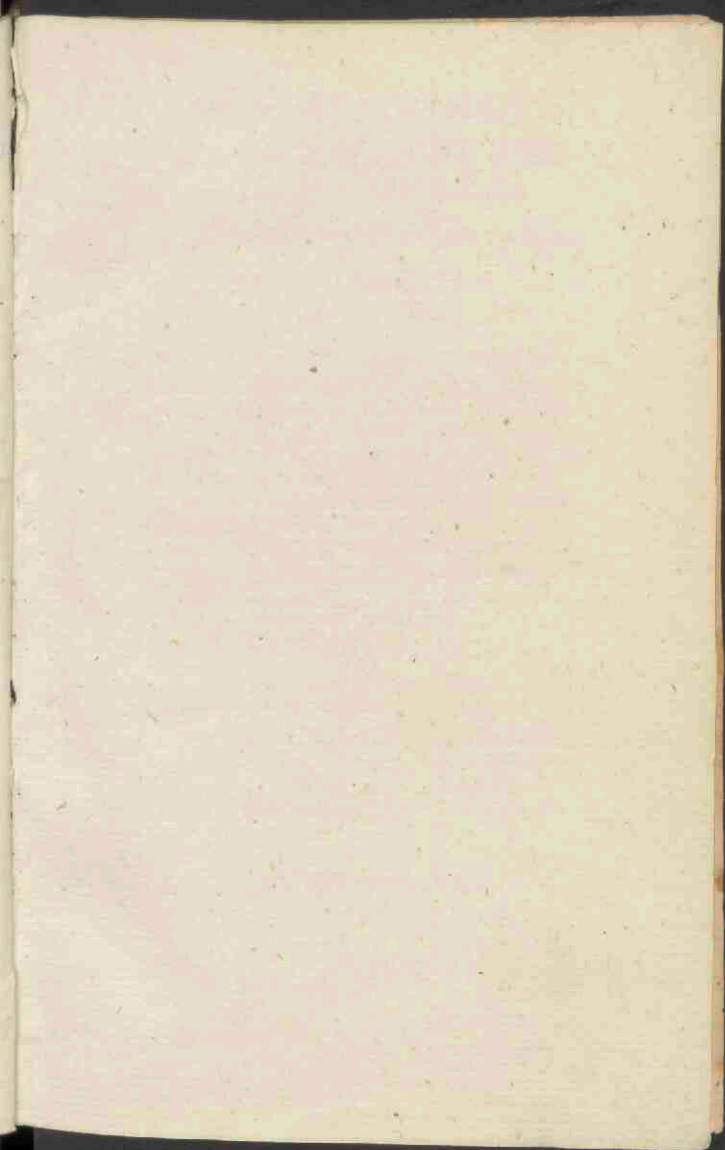

1569

DE BESCHRIJVINGE
Van den Gheschiedenissen inder
Religien saken toeghedragen
in den Nederlanden.

DEERSTE BOECK,
BEGRIIPENDE

Den Staet/boortganck ende gelegentheid der
Religien soo die aldaer sedert den Jaere/
1500. gebeurt zijn/ en besondere sedert dat
Coninc Philips. de tweede daer geregeert
heeft mitsgaders hoe dat na vele swariche-
den de veranderinghe inder Religien inde
Jaere/1566. is toeghecomen ende eyntelijck
bijder Ouerheyt gedoocht ende toegelat ē /
met een treeder verhael van tgene binnen
den seluen Jaere inden Nederlanden toe-
ghecomen is.

R O M. 11.

O diepe rijkdom der vuisheyd der kens-
nisse Gods: hoe onbegrijpelic zijn zijne oordeelen en-
de onbeuindelijck sijne vveghen. Vvant vvie heeft den
sin des Heeren bekennt, ende vvie is zijn Raetsman ghe-
vveest.

Ghedrukt in Augusto/1559.

1569

Ex dono

Onderrichtinge des Druaers tot
ten goetwilligen Leser.

Adien my onlanx ter hant gecomen is dese bescryuinge vanden geschiedenissen ende voortgack der Religien, soe die inden nederlanden van laere te laere toegeuallen syn ende gelyck die byder eygher hant van eenen hem in dien handel eenige laren geuonde hebbende vvas opgeteeckent, Soe heeft nyet alleē my maer oeck meer anderē grootelyck geraden gedocht dat die nyet langer verborgen en bleue maer hoe eer hoe beter intlicht gebracht vverde, op dat elck, vāder vvarachtiger gelegenheyt sulcker gevichtiger saken mochte versekert vworden. Ende vvant nyet moegelyck en vvas die geheele beschryuinge soe haest gereet te hebben, noch in vier talen vuyt te brengē soe vvy in meyningen syn, soe hebbē vvy nochtans voer alsnu, uver begerlyckheyt, goetvillige leser, vwillen beghinnen genoch te doone, mits v mededeylende in tvvee talen desen iersten boeck inhoudēde de geschiedenissen vander veranderinge der Religien inden nederlanden vanden begin affi totter toelatinge der seluer, die gebeurt is in Augusto 1566. verhopende oyck corts den seluē int latyn ende hoochduxyts vnyet te late ghanemits gaders dē tvveden boeck in vier talē, ende daer na den dērdē metter hulpe Gods die ons syn Genade daer toe verleene verhopēde dat onsen arbeyt vsal aengenacm vvesen, als ghy dien sult ouer sien hebben.

Corte Tafel van den voornemsten stuckē die in desen eersten Boeche der beschrijvinge vander Aeltgiefaken in den Nederlanden gehandelt en verhaelt wordē.

Jerst de voertreden des beschryuers aenden lesen	fol. 1.
De Gauen Goids tot ten mensschelycken geslachte	7
De conste vander druckeryen gevonden 1440.	7
Ver wederkeeren der geleertheden	8
En Twist onder de geleerde	9
Die scheppinge des mensschen	9
Den aenuack der menschuuldiger redenen die totter nagenolchder vergderinge oor sake hebben gegeven	fol 10
i De ewige saltcheyt des mensschen	10
ii De aengeboren vriheyt der menssche	10
iii De verscheydenheyt der leeringen	11
iiii Den voortganc der religie inden nederlanden	11
v De vryheden der Nederlanden.	12
vi De menschuuldige verbodē opte leeringe	13
vii De wreetheden der placatē tegen de leer	14
De stadt van Antwerpen voer een exempel in dese beschryuinge gestelt 16 23. 33. 192. 262.	
viii De grouwsame vernolgingen tegen de leere	16
Verscheyden namender gedoodde om hen ge looue 21. 22. 23. 24. 25. 31. 32. 33. 34. 112. 113	
ix Den voortganc in der leere	23
De Augustynen van Antuuerpen	23
x Der v. nigzendaalāden veranderinge in des	

De keltghe	26
xj De belydinge van Aysburg	27.
xij De openbare Christelyck's sermoone	29. 173
xij De heymelycke vergaderinge ende prekin- gen	29 l. 175 l.
xliij De ten rekingen des hoochduytsche crych- uolckx	30
xv Den afkeer tegen de veruolgingen	30
xvi De vermeerdede veruolgingen	31
xvij De vnuetanderlyck heyt der penen vanden placcaten	35
xviij De Inquisitie voortbrocht	1549. 37.
xviij De Inquisitie en placcaten tsamen ge- buecht	41
xx De clachte van Antwerpen tegen de Inqui- sitie	42
De Keyse van de Regente aenden Keyser om dinquisitie	44
xxi De voort stellen der Inquisiteuren	45
xxij Der Inquisiteuren aenbrenginhen	47
xxij Der Inquisiteuren practicke	1555/48.
xxij Het placcaet voerde Inquisiteurs ges- maect metten verbeden	48. 49.
xxv Het besetten der garnisoenen met spaens scrychsuolck	50
Het veruolck der Generale Staten daer tegē	52
xxvi Des Contincx vertreck na spaegnen	52
xxvi De bloedige beuelen den officiere gedaē	54
xxvij De nyeuwen Bisdōmen	51. 56 57.
xxix De Incorporatie der Abdyen	58
xxx Het inleyden der nyeuuer Bischoppen	61
xxxi Den twist der Geestelycke onder malcans deren	63
x xxij De Opposite vanden Abdyen	64

33	De contrarie verthoontingen dier van Antwerpen	66 tot 71
xxxiiij	De vertoontingen der Grooten aende Co. in Spaengien	71 74
	De reyse des aenre Heer van Montigny	72 161 176
xxxv	De zwaartcheyt gheresen onder de voornemste	73 74
	Des Cardinaels van Granuelle vertreck vut Nederlandt	74
xxxvi	De zwaartcheyt mittē Engelschen	74
xxxvij	Donderhout des Concilie van Trentē	74
xxxviij	Tvervolch d' resterender Bisschopē	75
xxxix	Tvoortstel d' ingeleyder Bisschoppē	76
xxxx	Tvoornemen des Kerkd' Bisschops van Mechelen	76
xxxxi	Het ascopender Ybdyen in Brabant	78
xxxxij	De geweigerde Cassarte der Bisdome	78
xxxxiij	De dierte vanden Coren	80
xxxiiii	Daduys gesonden aende Coninc	80 81
xxxv	De Graue van Egmond	81 235 243
xxxvi	De genegentheden des volcs	82
xxxvij	Doorsaecke der veranderingē d' Inquisitie	83 04
xxxviii	Des Coninc brieuen en resolutie	85 86 87
	Donderhout der Placcaten	86
	Dinbrengen der Inquisitie	87
	Tvolschieden des Concilie van Trenten	87
xxxix	Der Regenten brieuen en bevelen	88
l	Den nieuwen Commissaris in der Religie saken	88
	De brieuen van de Xaden aende Steden gesonden	89
li	De mentchfuldige pasquillē	90 94 99 1, 8

liij	De Geboden dien van Antwerpen ghe ^d daen	92	214
	De Graue van Meghem	93	212
	De Graue van Arenburg	93	212 273
liiij	De nyeu brieuen ten Inleiden vanden Bisschopen	93	
liiiij	Het besoeck by Antwerpen gedaen	95	
lv	De brieuen vande Cancellrye van Bras bant	96	
lvj	De Clachte der Hoorteden daer teghen gedaen	96	
lvvij	De vnschult des Raedts daerop	98	
lvviij	De Onruste onder de Inwoenderen	99	
lix	De zwartcheyt t'Herrogenbosch	101	
lx	Het vertreck van des Raeds andwoors de	102	
lxj	De schriftlicke verthooninge der Hoorts teden	102	
lxk	Het beuestigen der Inquisiten	103	
lxkij	Het wysmakē tegē de clare brieuen	103	
lxkij	Het tweede versoeck der Steden	106	
lxkv	Sandwoorde vanden Rade	107	
lxkvj	De derde verthooninge der Steden	107	
lxkvij	Het wistellen vanden Rade	108	125
	De Prince van Oranyen	110	205 221 235 272 281
	De Graue Van Hoochstraten	110	155 252 272
lxviiij	De rsameneoeminghe der Grooten	110	
lxix	Het Crichsvoldē van Hertoge Erich	112	
lxx	De geprente boeckens en pasquillen	112	
lxxj	Het volherden inder veruolgingen	113	
lxxij	De Weerlicke Inquisiteurs	113	
lxxij	Den soberen staet des Nederlandts	114	
lxxiiij	Het verbondt der Edele	114	
lxxv	Doorsaken der seluer	115	

lxxvj	Der Edelen meyninge	115
lxxvij	Die isamencominghe der Bondghes genoten	117
lxxviii	De onderteeckeninge vande seluen	118
lxxix	Der seluer verbondtschrift	118
lxxx	De roepen gestroeyt opter Edelen ver- gaderen	120
lxxxi	De Dreesse daer affte Houe getomen	122
lxxxij	Die Clachte der Hooffsteden aen die Staten	124
lxxxij	Her vuegen der Staten van Brabant	125
lxxxij	De Wanhope van beternisse	126
	Die Resolutie opte Clachten der Hooffsteden	126 127 128
lxxxv	De duysterheit vander seluer Appostil len	128 129 130 135 136 137
lxxxvj	Het blyuen byden vervolgingen	139 140
lxxxvij	Die verthoontinghe der Regente aende staten van Brabant	131
lxxxviii	Tyoerhouden der seluer aen die van Antwerpen	132 134
lxxxix	Insgelijck's aen die van Bruessel	128 133
xc	De pasquillen opte Weerlicke Inquisi- tours	133 134
xcj	De deliberatie der Staten van Brabant	135
xcij	Tyoerhouden der Moderatten opte placcaten	137
xcij	Daenkompsteder Bondtgenoten	139
xcij	Het versueck der verplichte Edele	140
	De Heere van Brederode	140 141 203 212 228
	De vierhondert Bondtgenoten	140 141
	De mondelinge verthoontinghe der seluer	141 142

lxxxv	De requeste der Edele	147. tot 147.
lxxxvi	Dantwoorde byde regente daer op ge- geuen	147. 148. 149. 150.
lxxxvii	Der Edele naerder verthooninge	150 151 152.
lxxxviii	Detweede antwoord der Regente	152
lxxxix	De Replycke der Edele	153
c	Tuercleeren der Regente daer op	154
cj	De brieuen aende officiers en inquisiteurs gesonden	155. 156
	De Graue Lodeuyck van Nassau	141. 147.
	De Graue vanden Bergh	140. 147. 203
	De Graue van Culenbergh	140. 147. 203.
	Dasscheyt der Edele	156
	De Medaille der bontgenoten	157
	Den Naem der Geusen	157
	De Heer van Barlamont	157. 274
cij	Het schuylen der Geestelycke	158. 159
cij	De gerustheyt der Ingesettene opte schors- singe	159
ciii	Het achterdencken opte beloefte schorsin- ge	159
civ	De herdscheyt der Moderatsien	106
cvi	De besluytinge des Raets van State	106 161
	De Marckgraue van Berghen	161. 176.
cviij	Te leden van Vlaenderen	162
cviij	Dinquisitie in Vlaenderen bleuen	162
cviij	Deerste requeste der leden van Vlaende- ren tegen Dinquisitie	163. tot 166.
cix	De nyen Bisschoppen in Vlanderen	167
cxi	Tvoortstel des Bisschops van Brugge	167. 168.
cxi	Het berichten des Inquisiteurs	169

cxix	De tweede requeste van Vlanderen tegen Dinquisitie	170
cxiiij	De derde requeste van Vlanderen tegen Dinquisitie	171
cxv	Der seluer vierde requeste daer tegen	172
cxvi	Het vertreck der vergaderingen vanden Staten	175
cxvij	Het lang beyden vandes Co. antwoorde	175
cxviii	Het vergaderen der particulier staten	176
cxix	De nyewwicheyt vander Staten verga deringe	178
cx	Het belet der gewoonlycker Raetslaginge	179
cxxi	De oorden int vergaderen gebroken	179
cxxiij	Het verswygen der moderatien	180
cxxiij	Saduxs van Vlaenderen opter seluer	180
cxxtij	Het vergaderen der Generale Staten afgeslagen	182
cxxxv	De misstroosticheyt des volcx	183
cxxxvi	De secrete prekingen allenskens geopen baert	183
cxxxvij	Het croken der toegesegder schorsin gen	184
cxxxvij	Den afkeer den verplichten gethoont	186
cxxxx	Des Co brieuen sende Steden 6. May	187
cxxxx	De Moderatie den leden der gemeynte ges weygert	188
cxxxxj	De Scheepen en munitie van oorloge	189

cxviii	De nieuwe predicatien int openbaer gehouden			190
	Die van VVestflaenderen dYerste daer aff	190		
cxviiii	Die nieuw predicatien buyten Ant- werpen			192
cxviiii	Het placcaet van 26. Junij			193
	Den Breeden Raet gehouden tant VVerpen tegen de Preeckinge			194
cxv	Het vertreck vander Compst der Re- gente offt Gouverneur			196
cxv	Naerder versueck aen die Regente			198
cxv	Deerste Requeste dier van de ghere- formeerde Religie			199
cxv	De tsamenkompst der Bondtgenot- ten te Lyere			203
cxv	Andere Versueck aen' d'g Regente			203
cxv	Hetplaccaet op te Religie vanden 30 Julij			205
cxv	De vreesse van Garnisoen Tantwerp- pen	208	211	224
cxv	De Magistraet Tantwerpen qualick gewilt			208
cxv	Die gelichte knechten vander weth			208
	Den Brandt Tantwerpen getrouweick ge- blust			209
cxv	Den Breeden Raedt Tantwerpen 6 Julij			210 211 212

cxv	Des princen von Orangen tegenwo- dichheit	212
cxvi	Den last den gesanten van Antwer- pen gegeven	155 203 214 215
cxvii	Dezwaricheydt van te boue te reys- sen	216 217 218
cxviii	Die Deliberatie vander Weth al- daer	218 219 220
cxix	Dopsprake teghen die Grauen van Megen ende Arenbergh	219
cl	Dandwoorde 3 Regente op die ver- thoningen	220
cli	Tseinden des Princen van Oranyen so lange verrocken	221 222 223
clij	Den Roep van den Krygsvolck Tandwerpen	
clij	De tweede Requeste dier vande ges- reformeerde	223 224
clij	Het versagehn vanden proclianen opt Kiel	225
clvi	Het dragen der Wapenen ter preec- kinge	227
	Des Heeten Princen van Oranyen vvtrichtinghe Tandtverpen	227 tot 233 239 tot 259
	Den roep van Viue legeux	228
clvij	Het generael Missrouwen	229
clvij	Het franck toesicht inder stadt beuons- den	230
	Den last gegeven den Pensionaris VVesenbeecke	43 44 68 91 96 195 202 214 216 218 221 231 243 244 257 266 274 tot 294.
clviij	De versoeckringhe ten preecktinghen geweygert	232

*An
Amst*

elk	Der Bnndtgenoten vergaderinge tot S. Tryyden	238
elk	Die tsaemenspreekinghe ghehouden te Duffel	235
elck	Suytstel vanden accordt metten Ede- delen	236
elck	Die Requesten by dye vander Keltghe den Edeelen gedaen	237
elck	De Breden raden Tanttwerpen in Ju- lio	239 tot 238
elck	Het weygeren van het Borgherlicke garnisoen	240
	De leden van Antwerpen	241
elck	De propositie op de preekingen	241
elck	De versochte vergaderinge der generale staten	242
elck	Tvoorstel des Drossarts van Bra- bant	243
elck	De lichtinge van Orlochsvoldc	245
elck	De vercleringen der Regente aengaens de Antwerpen	246
elck	De geweigerde ontslatinge eens ghe- uangen	246
elck	De Bredē Raden Tanttwerpen in Au- gusto	247
elck	De verwaentheit eels Theologiens	249
elck	De waricheydt teghen den predicant opt hiel	250
elck	De Versueck der Wiscmeysteren ende Ambachten	251
	De Graue van Hoorn	252 272 301
	De Heere van stralen	252
elck	Het vertrecken der Regent van den luy- tenant	253

clxxv	Het dragen der Wapenen	153
	Vier oorsake Antwerpen beroert hebben	154
clxxvi	De waerschouwinge van Brussel ghesonden	254
clxxvii	De Wapenen tes Drossarts behoefte wtgeuoert	255
clxxix	De lagen tegen de preekinge ghestelt	255
clxxx	De knechten tegen de preekingen aengenomen	256
clxxxj	Het weigeren der predicatien binnen Antwerpen	258
clxxxij	De Beeldstorminghe ongeschickelick toegegeen	260 tot 271
clxxxiii	Deerste Beeldstorminghe in Westvlaenderen	261
clxxxiiii	Het omdragen vanden Marten beelde	262
clxxxv	Het ontbieden ende vertrecken des princen	263
clxxxvi	Het weygeren van een ander hoot off stadhouder	264
clxxxvij	Het Martenbeeldt te haest op gheset	264
clxxxviii	Tvoortstell eens Jongens	265
clxxxix	De Onachtsaemheydt ende Dreesse des Magistraets	266
cx	Die Beeldstorminghe tAntwerpen	268 287
cxj	Het Beeldstormen omtrent der Stadts	269
cxij	Het voertgenomen vertreck der Regerente	271
	De Graue van Mansfelt	272

clxxxix De preſtingen inden Kercken van Antwerpen	275 tot 294
De handelingē metten miniſters gehadt	275
De publicatie iegen de kerckroouingē ende beeltſormen	283
Eenige beeltbrekers geuangen	288
De vier vvtgeſonderde Kercken	288. 290. 293
clxxxix Het onerguenen dier vanden gereformeerde	290
clxxxv Het vertreck vanden coopman	294
clxxxvi De beeltſtormingē ouer al voortgeſtelt	295
Datdoeninge der belden tot Lyere	295
Temiddelborch ſyn de Geuangen verloſt	296
De handelingē van delſt ende in den haghe	297
clxxxvii De vuytſtellen tegen de Bontgenoten gebeficht	298
clxxxviii De tweede reqneſte der bontgenoten	299
clxxxix De quade rapporten tonrechte geſchiedende	301
cc De naerdete vercleeringe der Bontgenoten	302
Het verdrach metten Edelen gemaect	307
Den laſt den tracterenden Heeren byder Keſgēte gegeuen	307
De toelatinge n der preſtingen daer die tenouē waren	307
De articulen vanden gemaecten verdrage	309
De brieuen van verſekeringe daer op gegeuen	313
De generale brieuen ende beuelē daer op alom	

Gefonden

314

De stillicheyt int land onder tvoldt gevoldt
als sy verstonden dat d'Inquisitie aff / de
placaten geschorst endede prekingen toege
laten waren

314

De verdragen partculier in vele steden dien
volgende gemaect

315

De Blysschap der ingeseten datzy totter ver
lossinge vander Inquisitie / Bischoppen/
Concille/placcatē/vervolgingen en ter pres
kinge des words Gods ende vriheythender
conscientie geraect waren

315

Ubeslyt des iersten boeck metten sommit
des tweeden

316

Uextract vā des Coninc Resolutiē aende Re
gente gesonden 1565. No. 1.

317

tot 321.

De brieuen vander Regente ende Canceleye
daer op No. 1 321. ende 326

De requeste der hoofteden van Brabant
metter appostille No. 2. 327. endez 337

Uet verbodt der Edele/met hen Requeste/ant
woorde ende brieuen vande Regente daer op
gegeuen No. 3. so 347. 354 361 .ende

363

De vier requesten vande ledē van Vlaenderē te
gen d'Inquisitie in diuerse tyden ouergen
geuen mette appotncrementē No. 4 fol.
366. 1470. 374. ende 376.

Uarticulen soe byden Bisschop als by den

Inquisitien tegen dien van Brugge ouerge-
geuen in Meerte 1566 No. 5 fol 383 ende 385

Extract van eenige Articulen der Moderat-
tien oft nyen placcaet der Keltigen / voerge-
houden 566 No 6. fol 31 89

De Placcaten van 27 April ende 26 Junij
metten gebode van Antwerpen 2. Julij An.
1566 No. 7. fol. 395 ende 396

De tweede Requeste der Bondtgenoten in
Julio 1566 ouergegeuen No. 8 fol. 340

Saccordt by der Regente wten name
des Con. metten Edelen gemaect / metten
verskeretbriuen ende Renuersalen / ende den
Briuen aen die Stee den daerop ghesonden
No 9 fol 340

Vanden Staet ende voort-
ganck der Religien in-
den Nederlanden.

VOORREDEN TOTTEN
LESER.

Ant de saken en
de veranderinghen inden Ne-
derlandē dē Co-
ninc vā Spaeg-
nen onderwor-
pen zynde / bin-
nē den Jare vā
1566. ende daer naer toegecomen
en̄ verhandelt / soo groot en̄ vrempt
ghevallen zyn / dat dierghelicken
nauwelijc oyt gehoort noch gessen
en̄ sijn: Soo sal onghetwifelt een-
ieghelick gretich wesen / om seker-
lyck te moghen onderricht wor-
den hoe die selue inder waerheyt /
toeghegaen ende gheschiet mogen
wesen

wesen. Waer doze volgen moet dat int begintfel door verscheyden Personen vele daer af gheschreuen ende wtghegheuen sal worden: Ende is te verhopē dat daer inne eenighen wel begaefden grooten geestesone sonderlinghe blyticheyt daer toe gheuen sal/om de ganssche gheschiedenisse met eender treffelijcke Beschrijvinghe wt te laten gaene/om den welckē daer toe behulpich te wesen/ende ten eynde dat hy ende alle andere moghen sekerlijck ende vastelijck weten/hoe de saken in der waerheyt hen hebben toeghedraghen / mits het wel is te duchten/dat vele verscheydelijck daer af niet alleene en selen gheboelen/spreken ende oordeelen: Waer ooc dozen schrijuen ende in Drinte wt laten ghaen en onder volck spreisen/elck nae dat zyn ghesintheyt en geneghentheyte den eenen oft den anderen gunstich ende toeghedaeen sal wesen oft ontsach hebben. So heb
 ick

ick veroorzaeckt ende ghepoort ghe-
 weest mijnen ghetrouwen arbeyt
 (naden cleynen flechten verstande
 my van Godt almachtich gegunt)
 oock daer toe te doene / ende vooz
 my ghenomen de gheschiedenissen
 vanden seluen Jaeren inden voorsz.
 Nederlanden van daghe te daghe
 toeghedraghen / sulcx als die inder
 waerheyt toeghecomen ende ghe-
 buert zyn / ende niet schiften ende
 wettighen bescheede bethoont sou-
 den connē werden / Int corte slecht
 ende eenbuldelijck op te teekenen
 ende aen te gheuen / op dat die nae-
 maels wutloopiger de Historie daer
 af sal begeeren cierlijck ende treffe-
 lijck der werelt te openbarē / mach
 hier wt ten besten nemen des hem
 dienstich sal wesen / ende eenyeghe-
 lijck ooc vander rechter waerheyt
 onderricht worden. Waer toe ick
 my oock des te meer heb begheuen
 wt dien verscheyden goede Heeren
 ende Vrienden (den welcken is

niet geerne yet weygerē en soude)
 aen my sulcx versocht hebben/ so sy
 hen lieten hoorstaen dat ick wel so
 vele bescheets conste daer af gewes-
 ten als vele andere / midtsdien ick
 doen niet alleene inden seluen Lan-
 den ieghenwoordich en had ghe-
 weest/ maer oock byder Querheyt
 inden handel van dien saken vele te
 wercke ghestelt ende theuren beue-
 le vele arbejts ende moeytē daer in
 ghenomen hadde (Dwelck ick oock
 niet en can gheloochenen) niet wil-
 lende nochtans daer door my ver-
 meten meer daer af te weten dan
 een andere/ oft iemanden syn voor-
 deel af sien oft syn ghelouue be-
 nemen/ int ghene by meerdere ende
 beter daer af mach weten ende wil-
 len schrijuen. Dan alleene hier me-
 de den Vader-lande/ sonder achter-
 deel oft vercoyt van iemanden/ heb-
 bende begheert te dienen ende alle
 der werelt openbaer te maeken de
 ghelegentheden soo sy hen van tij-
 den

Den te tijden hebben toegedragen:
 Daer wt dan lichtelijck een yeghe-
 lijck (oock die maer met ghemeynē
 verstande begaeft en sy) sal cummen
 mercken ende oordeelen De herten/
 gheneghentheden ende voornemen
 der Inwoonderen der seluer Ne-
 derlanden ende op wat boet / met
 wat meyninghe ende tot wat eynde
 vele saken daerentusschē aldaer
 sulcx ghehandelt / ghedaen ende toe-
 ghedraghen syn: Mitsgaders oock
 hoe verre elck int syne diē aengaen-
 de / te pryzen ende te dancken / oft
 wel te lasteren ende te straffen zy:
 om waerinne met vasteren gront /
 beter onderscheyt te moghen stel-
 len / schijnt grootelijck te dienen /
 datmē eerst wel zy onderricht van
 den oorspronck en gront waer wt
 dese ghewichtige saken ende merc-
 kelijcke rassche veranderinghen /
 toeghecomen moghen wesen: Welc-
 ken aenghaende my duncken ver-
 doolt te syne / die hen laten voorstaē

sulckx doer eenighe personen oft
 handelighen deser iaren toegeco-
 men te wesen: maer ghelooue vaste
 lijk dat elck Menschē van verstan-
 de de saken wel ouer al aenmerckē-
 de ende wat dieper insiende / sal met
 my oordeelen ende binden / dat die
 van langher handt begonst ende so
 lanckx soo meer toeghenomen heb-
 ben ghehadt: mits welcken my ver-
 docht heeft dat aenghename soude
 wesen euen verre ick den staet ende
 handel der seluer Nederlanden der
 Religie aengaende / int corte wat
 verhaelde ende bewese / van ouer
 eenighe iaeren te voren / al eer
 ick op deser voorgenoëder
 iaren gheschiedenisse
 quame te val-
 len.

N Medien Godt almachtich doo: syn onwtsp:chelijcke onfermherticheit beliest heeft gehad in desen lesten tijde (vol bootheyts) den Menschelijcken gheslachte soo lanc: soo meer ende sunderlinghe sedert 170. Jaren herwaert / zyn gesdiaer 1400. uade te rhoonen om bet ter salicheydt beuecht ende teghen alle aenstooten ghesferet te worden: ende tot dien eynde ghewilt ende ghegunt heeft / dat zyn Godlijcke woort crachtelijck verbeyt / bekent ende gheopenbaert / insghelijck veelderhande ghebreken / dwalinghen / verleydingen ende ongeschictheden inder Christelijcke kercken en Ghemeynten van sekerre hondert Jaren te voren allenskens meer ende meer inghedronghen / ghestraf / gebetert en in rechter viden ghebracht souden worden: Soo heeft zyn Godlike cracht grootelijck ende wonderbaerlijck daer inghezacht ende diuersche wt nemende groote gauen ende middelen daer in ghebesicht: ghelijck eenyegelijcken / ouerliende de gheschiedenissen dier tijden / opentlijck sulcx bevinden sal moghen.

Onder welcke syne gauen de twee minste niet en zyn geweest de conste der Dru^acken^a ende het hernemen der gheleert^a heyt indē talen ende consten / van welcken gauen de Menschē groot ghebreck ghele^a den^a

Het weder
keeren der
Gheleert-
heyt.

den ende der seluer gederft hadde/ vander
eerster tot dien tijde toe ende vande ander-
re merckelijcken vele iaren / want uſſche
d'ongheleertheyt ghemeestert hadde/ en-
de ter contrarien den seluer nu ghenieten-
de heeft hy daer doere tunnen comen tot
rechte kennisse vander warer heyligher
ſchrift ende oock totten boecken byden ou-
den Catholijcken ende anderen Chriſtelij-
cken leeraers beſchreuen / mitſgaders doer
de mōdelijcke Prækinghen ende Sermo-
nen van Godtvuchtighe gheleerde man-
nen den wech der ſalicheyt connen hooren
ende begripen.

blac. 1500.

Waer wt voort gheſproten zyn ſoo vele
treffelijcke Godtſalige ende hoochbegaef-
de perſoonen die Godt ſoo menichvulde-
lijck ſedert die tijde / ende beſondere ſedert
den Jare van 1500. verweect ende inder we-
relt gheſonden heeft / die gheen en arbejdt
en hebben gheſpaert / om inden menſchen
ſoo de gheleertheyt als de ſalicheyt te plan-
ten / niet ophoudende van niet ſchrijven/
prediken / leeren / raeden ende by alle mid-
delen te ſoecken ende by te brengen alle
tghene dat totte goede conſten ende oock
ter Chriſtelijcker leeringhe en goede wer-
ken der Chriſtenen / mitſgaders ter eeren
Gods ende des menſchē ſalicheyt voor der
lijc mocht weſen / wyſende ende waerſchou-
wende

wende oock alle Abuyfen/ Secten/ Dwa-
linghen ende Ketterijen die daer afleyden
ende trecken mochten.

Welck benijdende ende niet cunnende Den twilt
lyden den boosener vyant der menschelijc onder de
ker naturen/ heeft alle middelen ghesocht Gheleerde
om sulcke groote Goddelijcke gauen den
Mensche te benemen oft te vervalschen/
ten minstē enmer eenen afstreck ende wat
ginghe daer af te doen hebben. Waer toe
den boosfen schalck niet bequamer en heeft
ghedocht dan doer de swachtheyt ende ge-
breckelijckheydt des cranchen Mensche/
oock de Gheleerde aente grūpen: ende de
selue doer hoocheyt/ vernufttheyt/ gterich-
theyt/ nijdicheyt ende andere meer dierghe-
lijcke quade ghenegentheden sulcx te ver-
leyden/ dat zy int schryuen/ prediken ende
leeren/ hen oneens hebben ghetoont ende
deen tegherden anderen opgherefen syn.
Jae contrarie malcanderen gheschreuen/
ghepredickt ende gheleert hebben/ den ee-
nen desen / den anderen dien / den derden
gheenen wech wÿsende / elck sterck ende
vast houdende dat den synen den besten
ware.

Waer doze voozt ouer al ghevolcht is De schep-
groote twÿfelachticheyt ende beswarin- pinghe des
ghe inde herten des Menschen: de welcke Menschen
soo hy eerst ter salicheyt is gheschapen/ so
is

Deerste
oorfakē:
d'eenwige
salicheyt.

II.
Daenghe-
bozen vry-
heyt.

is hy de selue noch altijd houen alle dingen
begeerende ende soeckende / ende daerom
gheerne lijff ende goet wagende / sulcx dat
hy daerom niet opgehouden noch ghela-
ten en heeft (maer meer bedwongen ende
benoodicht gheueest is tot zynder rusten)
soo de heylighe schrifture / als oock diuer-
sche Boecken / misgaders vele Sermoo-
nen / soo van deen als dander zyde / te lesen /
te hoozen / te doorsoeken om met hulpe der
Godlijcker ghenaden daer door te comen
totten wech die hem soude duncken den be-
sten ende sekersten te zyn tot synder eeu-
wiger behoudenis / daer by oock niet ver-
suygende hem des te bevoegghen en laten
onderrichten so by gheleerde als andere /
soo wel vander eender als andere partije.
Daer inne oock ghenietende ende gebuyc-
kende der natuerlijcker aengebozmer vry-
heydt / die de mensche bouen al weert ende
hooch acht / ende gheen dunck ter werelt
hem nooder (in wat handel oft saeke het
ooc sy) en laet benemen / oft daer aff onghē-
buzychaenghedaen worden / ghelijck van-
den begin der Werelt de exemplen daer af
in alle historien ouervloedich zyn: ende elc
in hem seluen dien yuer daer af soo sterck
ende geweldich is beuindende (bouen alle
andere affectien) dat hoemen hē meer soect
ende dwinght de selue vryheydt te bene-
men

men/hos hy meer tot is ende alles waecht om de selue te behouden ende bliuen ghemieten.

Ende ghelijck in vele verscheyden Landen/soo wel by als verre ghelegghen dese oneenicheyt ende twist inder seligien ende ghelooue/doo; de gheleerde ende andere ten hoochsten ghedreuen/ ghesroyt ende gheplant wert met schrijuen / predicken/leeren/boecken wtseynden/ende vele andere manieren/inghelijcx het neer sich ondersoecht der menschen/tot heurer salicheyt al om neer selijcx wert gheoeffent met lesen/hoozen ende hen te bezaghen/so en hebben de Nederlanden daer aff oock niet vry noch onbesocht ghebleuen: maer oock haer deel des wel ghehadt / ghevoelt ende gheware gheworden/vanden eersten aenvanck ende begint sel.

Sedert welken tijde althijt inden seluen Lande die oneenicheyt inder seligie ende leeringhe ghebleuen is / en heestmen van dien tijde af althijt Inwoonderen aldaer gevonden / die inder saken vanden Christelijcken ghelooue ende wercken/ ander ghevoelen/verstant/opinie ende leere hadden/ dan de ghene die te voren/ aldaer meest gedreuen/ghehouden ende gheleert was geweest ende noch werde (bliuende niettemin die Weereltlijche ondetdanicheydt/ende

III.

De vlschet
de Leeringhen.

1517.

De Neder
landen.

III.

Voozt-
gaen inder
Religie.

ende Politijcke eenicheydt in heuren vol-
len swaanch) welcke opinie / goetduncken/
ende ghelooue men wten herten van vele
der Inghesetenen der seluer Landen noyt
en heeft connen ghecrighen noch wtghe-
roeyen by gheen maniere ter werelt / wat
soete oft straffe middelen men ooc daer toe
ghesocht heeft: Iae hoemen de selue meer
daer af heeft willen leyden ende dwingen/
hoe de selue dagelijcx meer ende meer toe
ghenomen ende vermenichtvuldicht is.

V.
De wylde
de der Re-
verlieden.

Welck hem aldermeest heeft begonst
te openbaeren als men inde seluen Nederla-
den ende reghen d' Inwoonderen van dien
heeft ghesocht te benemen de Gude vrij-
heyt: van welcker heurer vrijheyt de gene
die inden seluen Landen van allen ouden
tijden ghewoont hebben / niet aileen na de
ghemeyne maniere van anderen volcke /
maer dock met eenen sunderlinghen ende
seer crachtigen yuer altyt seer groote lief-
hebbers / onderhouders en voozstaenders
gheweest zyn: ghelijck sy t selue ghenoech-
saemlijck hebben bethoont soo wel doer de
menichtvuldighe oozloghen ende swariche-
den daerom by hen aenghenomen ende ge-
leden / als oock by de seer vele en ouerschoo-
nen vrijheden / voozdeelen / hercommen / bly-
de Incompsten ende Preuilegien / daer aff
zy hen van outs dooz Keyseren / Coningē /
Prin

Princen ende Heeren / Sae oock van heere
 eyghen Landheere / ende dat meer is tegen
 ende van malcanderen / hebben ghesocht
 ende doen versten ende beghiften. De welc
 ke zy oock met alder vlyticheyt altyt heb
 ben ghesocht te bewaren ende voor te stae
 ne / ghelijckmen met ontalijcke vele exem
 plen wel soude weten te bewijfen / ende de
 daghelijcke ondervindinge oock genoegh
 verhoont / hoe seer het hen ter herten gaen
 de is ende ghegaen heeft / als men oock int
 minste de selue hunne Privillegien / Voor
 deelen ende Vrijheden heeft willen crenc
 ken / benemen oft daer teghen doen / ende
 met wat ernst / moeyt en cost sy die beschus
 ende beschermt hebben.

Welcke hunne vrymoedicheyt en stant
 vasticheyt zy oock opt alder sterckste heb
 be bewesen inder voorz. sake der twistiger
 Religien: Want nadien men hen by vele
 Ordinantien ende Verboden / soo van we
 ghen der Princen ende Guerheeren van
 den Landen int generael / als ooc van diuer
 se Raden / Wetten ende Officieren int spe
 ciael / heeft willen nemē hen Gude vryheit
 ende niet meer ghedoogen noch toelaten /
 dat zy / om hen seluen ghenoech te doene /
 souden mogen hoorzen / hebben noch lesen /
 dese oft die Predicaten / dier oft dese schrif
 ten ende boecken / noch ondersoecken / on
 der.

VI.

De Verbo
den opte
Leere.

diaer. 1521.

deruzagen oft verantwoorden/ sulcken oft
 dusdanighen ghevoelen/ leere oft opinie/
 insghelijcx oock niet vander Goddelijcker
 schrift (daerhen salicheyt nochtans cleer-
 lijck in gheleghen ware) niet miltanderen
 te moghen handelē oft spreken: daer heeft
 men terstont ghewaer geworden/ hoe seer
 zy daer op ghesproken/ ghemozt ende ver-
 bittert zyn/ ende van doen voort der seluer
 verboden leere ende boecken / meer dan te
 voren toeghedaen ende aenhangich zyn ge-
 worden/ metter daet alsoberhoongende hoe
 noode zy niet sulcken gheboden ghedwon-
 ghen/ ouerveldicht ende in heur gewoon-
 tijcke vryheyte vercozt werden/ dwelck ooc
 vele onder hen niet verhozghen en hebben
 ghehouden maer vry tot verhoont hen stāt
 vasticheyt: nyet gheschout hebbende daer
 ouer te waghē lijff ende goet/ oft te verla-
 ten/ Wjff/ Vint/ goet ende laet.

VII.

De wreet-
 heyt der
 Blaccatē.

2. Blijckt
 hyde ghe-
 priate plac-
 catē vande
 tarren. 1531.
 1540. 1550.
 en meer an-
 dere.

Jaemen en can niet gheloochenen dat/
 hoemen meer en straffer daer tegen heeft
 willen verken/ ende van Vare te Vare sterc-
 ker ende bloedigher Mandementen heeft
 laten kundighen (dier vele oock soo ouer-
 wreet a zyn gheweest/ dat niemant niet ge-
 meyne natuerlijcke medelijchicheyt be-
 gaest/ de selue en heeft cunnen in dier her-
 dicheyt ouer al goet vinden/ al was hy ooc
 vander ouden gewoontijcker leere) hoe de
 vooz.

vooz, opinie/gheloone ende leere inden sel
 uen Nederlanden meer ende meer gesterck
 ende vermenichvult is / tselue machmen
 als aenden want tasten aende vuchten die
 voozt voocht hebben de generale Ordinan-
 tien a opten name der grootmachtigher
 Princen der seluer Vanden Karels des vijf
 den hoochloflijcker Key. memozen / ende
 Philips des anderen Co. van Spaengnen
 nu regnerende / wt laten ghaen ende ver-
 condicht ten diuerschen tijden / als nament
 lijc inden Yearē. 1521. 1526. 1529. 1531. 1540.
 (de leste twee meer met bloedt / dan met
 Inet schijnende ghescreuen / soo heeft men
 de seer goedertieren Princen weten te bele-
 sen ende wijsmaken) 1544. 1546. 1549. 1550.
 In April ende September / 1556. ende an-
 dere meer : vele min hebben oock daer toe
 gheholpen soo niernichvuldighe Ghebos-
 den / Straffen ende Correctien / ghestelt so
 seer dickwils by de particuliere Wetten
 der Steden op hen Inwoonderen . Ende
 op dat ick niet alleene int wilde en schijne
 te spreken dien aengaende / so wille ick ooc
 wdrukkelijck een vanden principaelsten
 Steden / Na welde aldervermaerste / mach-
 tichste ende bewoonste Stadt vanden sel-
 uen Nederlanden / vooz my nemen ende
 stellen als vooz een exempel / daer wt men
 mach oordeelen ende dencken van allen
 den

a. int groot
 Placcaet
 boeck int
 capittel van
 heresie en
 andersling
 gheprint.

Antwer-
pen voor
een exempel.

den anderen van ghelijcken (ghelijck ick in
desen der seluer Stadt meest alom dencke
te vernemen soo om der coztheyt wille als
om de memozie / des goetwilligen Vefers
niet te quellē / (hoe wel ic vāde andere Ste
den oock dencke te vueghen tghene in diē
Iaren gheschiet is / daert te passe comē sal)
namentlic de hoochvermaerde Coopstadt
van Antwerpen in Szabandt gheleghen/
dier ghelijcke in menichte van alderhande
Natiē / Coopmanschappen / handel / Rijc-
dom / Quervloedicheyt / Macht / Stercte /
ende alderhande segheninghe / daer sy de
voorzgaende Iaren in verweeldicht is ghe
weest / qualijck noch eene te vinden soude
wesen.

VIII.

De grou-
sane ver-
volgingen.

Dat men eens belie de velerhande
straffe Mandaten / de groote scherpe ver-
volghinghen / de onnutte ghelt verquistin-
ghen / ia ooc eyntelijck de wregde pūningē
ende doodinghen diemen sedert dē voorsz.
Iare van 1521. soo Tantwerpen ^a als in al-
le andere Steden vanden Nederlanden ^b
voortghestelt / ghesocht ende te wercke ge-
leet heeft / ende ouerlegghe wat daer mede
wtgherecht zy: het is wel waer / men heeft
soo met generale als particuliere ordinan-
tien vele Mensschen verlaecht andere ghe
vanghen / verscheyden ghedoodt / verdor-
ken / verbzant / verwozcht / dootgepūncht /
van

a. In de
boeckē der
Geboden /
Wierscha-
ren ende
Correctiē.
b. In dē ja-
rē. 1523. 1525.
1526. 1528.
1529. 1534.
1535. 1537.
1557. ende
meer ande
re.

van hongher doen steruen / in tobben ver-
 slicht / ende in meer andere manieren om
 gebrocht / so Mannen als Vrouwen : sonder
 aenschou van ouderdom oft ionckheyt / we-
 der sy by hen opinien bleuen oft der seluer
 afgingē / ooc weder hen gevoelē in eenige
 groote of maer cleyne poincten vander ge-
 meynder toegelaten leere en was verschil-
 dende: sonder oock te onderscheyden van
 wat leere / opinie oft ketterye soo sy noemē
 by mochte wesen: niet insiende oft ooc hen
 ghevoelen yet ghemengs hadde van cenig-
 he opzuericheyt ende versmadinghe der
 Ouerheyt oft niet: ooc niet oft zy int open-
 haer met cenich werck yemant schandale
 aenghedaen oft alleen in hen herte sulcken
 ghevoelen teegedaen ghewerft hadden /
 ende om tseffens allet te segghen / alle het
 wreestste heestmen voort ghesielt tegen hē /
 dat moghelick is gheweest te connen be-
 peysen.

Maer so luttel isser ter meyninghe vā
 den ghenen die sulcx aengauen ende voort
 brochten / daer doere gheholpen gheweest
 dat ter contrarien en vāere buyten al heue
 hope ende verwachten / der saken vele an-
 ders is gheraden gheworden / en het volck
 hen doer de vooz. quellin ghen / vervolgin-
 ghen / verlaghen ende dooden der gheenre
 die van ander ghevoelen / leere / ende reli-
 gie

a. Int boec
 v. Martela-
 ren en an-
 dere Wike-
 rien.

gie waren/ende int befundere door de vromme ſtantvaſticheyt vande ſelue in heuren liden ende ter doot gaende bethoont (gheelijck vele vanden ſeluen naemaels om hert ghelooue Tantwerpen/te Brueſſel/te Louen ende elders ghevanghen gheworden zynde/ooch ſelue bekient ende vzy wt gheleden hebben) veel meer daer toe ghedaent ende des te neerſiger met leſen/onderzagen ende ouerdencken beyde de leeren/ende religien gheproeft ende onderſocht hebben: ſulcx dat ooch inde meeſte veruolginge ende verdzuinghe/ der ſeluer veruolchder opinien leere / aldermeeſt verbroeyt ende aenghenomen is.

Owelc by den volcke niet alleen int heymelijcken is ghehouden/ maer ooc metter daert ſoo lancx ſoo meer deſe vijftich Jaeren allomme inde Nederlanden opentlijck gheuoech ghetuont is gheweest/ waer af tot onſen propoeſte niet ongheraden en dinct eenighe merckelijcke exemplen vooz handen te nemen en te verhalen int cozte vrotrechtighe vandier / op datmen cleerlijck daer by ſien mach/ dat deſe leere ende religie/ daerom al deſe feeſte nu compt/uooyt vanden beginſel wt dien Landen en is cunnen verdzuen worden: maer eer van Jare te Jare/ alle grouſame vervolginghe niet tegenſtaende/toeghenomen heeft.

Owelck

Dwelck men my niet afnemē en sal tot
 sulcken eynde ghedaen te worden als oft ic
 niet en wiste wel nootelijck te wesen dat
 men niet en behoort eenighe Secten ende
 Ketterijen te ghedooghen: maer eer die
 met alle tamelijcke middelen te weeren en
 de verdruuen/sonder oock dat ick my hier
 wil onderwinden te onderscheyden ende
 vercleeren/ hoe ende by wat middel men
 daer inne de beboozlijcke mate can te buy-
 ten gaen soo het selue vanden teghenwooz-
 dighen mijnen argumente niet en is depē-
 derende: maer alleen om daer mede te be-
 wijfen dat de vooz. veruolginghe/verla-
 ghinghe ende doodinghe den Ingheseten
 vanden Nederlanden altyt mishaecht ende
 teghengestaen heeft: Ja dat sy oft emmer
 vele van hen (sommige opentlijck ghenoch
 ende hondert malen meer int secrete) des
 seluer religien ende ghelosue toeghebaen
 syn gheworden/ daerom dat sy saghen en-
 de hoorde andere ombrocht te worden/
 so dattet niemanden vrenypt en derre dunc-
 ken dat de saken nu eens soo heel int open-
 baer comen ende wtgheboosten syn/ maer
 vele meer oozsake hebben/ hem grootelijc
 te verwonderen dat tselue soo langhe ver-
 draghen/ gheleden ende onder twolck ghe-
 smuyct heeft kunnen bliuen/ ende daerom
 mochtmen ooc de moeyte wel sparen van

binnen Antwerpen ende elders soo neerfelck te ghen een yeghelick te vernemen ende ondersoek te doen van waer dese veranderinge nu henen comt / so die begaust heeft eer zy ghebozen syn.

Doch soo het desen mijnen voorzghenomen voet ende oorsacke mijns schijuens gheens en ract/en dencke ic hier mede gheen oordeel te geue noch my te vercleeren/welche der voorsz. twistigher leeren ende opinien ick voorsz. de beste ende oprechtste ben houdende / ende welke ick ghelooueden woorde Gods ghelick te syn (soo ick elders de sake te passe comende my metter hulpe Godts niet en hope te schamen om de bekentenisse mijns gheloofs te doene) dan voorsz. nu alleen na der waerheydt ende ghelegentheyte te verhalen tgene by tijden voorsz. hande comen is / sonder daer inne yemanden te aenschouwen (soo my ooc Godde lof van gheenen noode en is) oft om yemants ontsack oft partijsschap vanden saken min oft meer te segghen dan de rechte gheschiedenisse soo heur die aenghegenen heeft.

Nu latende dese mijne onschult (die mi teghen alle afgunstighe ter eenre ende ter andere syden heeft ghedocht nootellichte zyne / eer ick dieper inder materien treden wilde / herneme ick en blighe by mijn voorsz. garnde

gaende bewijſinghe / iac ſegge dattet meer
 dan notoor is / dat deſe leeringhe diemen
 inden Nedderlande heet nieuwe / altyt vanden
 aenſanck daer gheweest ende gheble-
 uen is / ende niet tegenſtaende alle vervol-
 ghinghe daghelijce meer ende meer toege-
 nomen heeft. Ja oock ſonderlinge door de
 verlaginge ende doodinghe der geeure die
 der ſelue ſteligien toe ghedaen waren / wt
 nemende ſeer verbeyt / gheplant ende ghe-
 veſticht is gheworden: waer af der exem-
 plen ende dadelijcke bewijſinghen ſeer ve-
 le voorhanden ſyn ende by my van perſoo-
 nen / plaetſen / ende tijden cleerlijck aenden
 dach ghebocht ende beſchreuen ſouden
 conuen worden / maer het soude mijn voor-
 genomen cozticheyt verre te bouen gaen
 ende oock den ghewillighen leſer moegen
 verduſtetich worden.

Maer ontick voor by paſſerende de ghe-
 meyne ende dagelijce execution ouer ſul-
 ke ghedaen / dencke alleen hier int cozte te
 verhalen eenige der geeure daer by men
 merckelijcke veranderinghe ende ghewiſ-
 ſe ghetuygeniſſe der genegentheden van
 der ghemeynten gheſpoert / ghevoelt / iac
 by na ghetast heeft: want dat ich hier sou-
 de willen vermanen vanden genen die hier
 ende ginder om heue ſelighe oft ſommige
 opinien ombzocht ſyn / als heer Jan van

a. datmē is-
 le de Hiſto-
 rie d' Mar-
 celarē van
 onken tijt

en andere
 die ghelijc
 te boeckes

Siet vā al
 le deſe int
 boeck der
 marcelarē.

2. Indē iare 1525. als blijet bij gepzinte boeckeng. **W**oorde**n** b **P**riestere in **H**ollandt/ om dat hy/hem nyet cunnende onthouden / in sie de vā een hoere een rechte **W**ijf nam: mijn **D**rouwe van **S**igaerden met haren **S**one te **B**ruessel alleenlyc om eenen **M**uytsioo- ter in syn loegenen berispt te hebbē in hun eygen heerlyckheyt: **W**endelmūt **C**laes- dochter van **M**onichendam/ inden **H**age 1 om gheenen anderen middelare te willen kennen dan **C**hrisum: **H**enrich **B**laminck 2. indē iare 1528. **A**ugustijn/ te **D**ornick 2 om dat hy niet en wilde bekennen dat die hy tot syn **V**uyf- vrouwe hadde ghecomen/ syn hoere was: 3. indē iare 1529. **W**illem van **S**wol/ te **M**echelen 3 om ver- claert te hebben dat de **C**hristen **K**ercke niet alleen onder den **P**aus en was: **C**laes de **S**chuyver / **J**an du **P**oys ende **S**teuen **B**ouclert t **A**trecht 4 om hen heylighe kerf- se niet aenbeden te hebben: **W**illem **T**ün- dal te **B**ilvoorde 5 om t **N**ieuw **T**estament int **E**ngels ouergeset te hebben: **J**an **M**ar- lar/ **M**argriete **B**oular/ **H**ector **K**evin en- de zyn **V**uyf- vrouwe / te **D**ouay/ 6 om ver- worpen te hebben dinstettinghen der mens- schen: **J**acop van **V**iesvelt - t **A**ntwerpen/ om eenen **B**ibel in **F**ederduytsch na ghe- druct te hebben/ met een **M**arginale **A**n- notatie dat des **M**enschen salicheyt alleen doer **C**hrisum quam: **M**. **P**eeter **S**chude- mate oock t **A**ntwerpen om te hebben ghe- maect

maect teghen de Monicken/ Aefereynhēg
 van sekere stukken eeniger der seluer: a. Vā a. indē iare
 van Ostende tot Antwerpen / som te we 1546.
 sen ende hem te beroepen vander Ausbur
 sche Confessie; ende so menich duy sent an
 dere / het soude vele te lange aenloopen en
 de nemmermeer een eynde nemen.

Welcken aengaende my dunct niet buy
 tenpropooste te zyne dat ick nutter voor
 my neme de voorf. Stadt van Antwerpen/
 alwaer sedert het voorf. eerste Placcact en
 de Verbot vanden Jare . 1521. oock de eer- den boozd-
 ste opentlycke veruolginghe gheschiet is/ gäck inder
 niet alleene teghen deen ende dandere van Leere.
 den Weerlijcken soomense daer noempt/ diaer 1522.
 maer oock teghen de ghene die aldaer ghe
 noempt worden Geestelijcke;welcken aen
 gaende soo het niet en hulp teghens den
 eenenvoor den anderen na hē te thoonen/
 heeftmen in den Jaren 1522. aengetast en
 de de veruolginghe toeghegrepen teghen
 een heel Clooster/ia een vanden vier Bid-
 dende oorden/ soomen die heet/ b waer toe b. de Jugu
 de Weth dock doē hulpe ende bystant aen thā van
 den Staedt van Szabandt ghesocht heeft/ Antwerpē
 byden welcken henghesonden is de ghene
 die oock Kettermeeſter. int secrete was M. Fran
 gheworden/ (ende int exploicteren van die chois van
 synen laste / soo bitterlijck hem hadt ghe- der Hult/
 boecht dat thoff selue soo vele ghedaen Raedt.
 heeft

a. inde com heeft als dat hy naemaels is verlaten) a
 willie den wel/wat iſſer na ghevolcht: het Clooſter
 Inquiſi- is verwoeft / de Monicken ſyn eensdecla
 teurs bidē verlopen / iac oock twee daer aff by name
 Hans ghe Joannes ende Henricus ^b an. 23. te B^rueſ
 genē. 1525. ſel (deerſte in den Nederlanden vande Uy
 b. genaēpt terſchen ſoo men die daer noempt) open
 Henrick baerlyck ontwyjt ende verbzant: nu ſoo is
 Woensende emmer die ſteligie daermede daer wel ver
 Jā Eſch/ als blycht dzeuen / ſoudemen ſegghen / maer de wer
 bi hun Hi- ken hebben wel ander abewesen: wāt doer
 ſtozie ghe- p^rint / ende de ſelue twee verbzande / is binnen B^rueſ
 int boeck d ſel oock de ſelue Leere ſterckelijck geplant
 martelare. worden ende ſedert ghebleuen. De P^rioz
 c. H. Jacop vanden Clooſter heeft elders menichiaer
 P^rooſt te de ſelue Leere ghep^rediert ende vele der Ne
 Bzemēals derlanders daer toe ghetrocken. Deſgh
 bi ſyn Hi- llyer heeft een vanden verloopen monicken
 ſtozie blyct d die met ſyn P^reken ende ſtantvaſicheyt
 d. Henrick d zeer verbzeyt ende gheſteret: Daer en bo
 vā Zutphē in D^rmaer uen vele Ingheseten van Antwerpen ſien
 in D^rmaer d dat ſy inde Kercken ende Clooſteren
 v^rāt 1524. niet en mochten hoozen de Leere ende P^re
 als blyct bi ſyn gepzin- kinghe die ſy ſeyden den woorde Gods ge
 te H^rozie llyckformich te weſen / hebben hen hier en
 de daer / buyten in Boſſchen / Beemden / is
 oock aen Schepen by een ghevonden en
 e. Claes vā Antwerpē de aldaer van deen ende dandere Sermo
 verzoeken nen ghehoort / van welken Predicanten /
 int iaer. hoe wel witten Schepen ende andersins
 1525. geen

ernighe/niet sonder perijckel vanden Of-
ficiet/achterhaelt/verdroncken ende ver-
iaecht werde/is nochtans daghelijck meer
ende meer volcx dier Religien toeghedact
worden die sedert inder seluer Stadt altyt
int heymelijck malcanderen ghetroot en-
de met boeckten ende onderwijlinghen ge-
leert hebben: Iae oock met secreete samen-
cominghen ende vermaninghen.

Men heeft oock ghesien de groufame
veruolginge die ouer al Vlaenderen voort
ghefelt is inden Jaer 1540. ende daer na:
maer wat isser mede wogherecht: vele syn-
der ghedoot ende meer verloopen: Nocht-
ans heeft de heruarighe bewesen dat de
Veeringhe sedert aldaer soo seer toeghen-
men heeft/als in eenighe ander plaetse der
Nederlanden: van ghelijcken is ghebeurt
in Brabant inden Jaer 1541. ende daer na:
ende oock int besondere binnen Voenen
d'Jaer te voren/daer doere vele ombzocht
ende ontalijck veriaecht syn: Maer men
heeft ghesien hoe sterckelijck euen wel die
Religie daert toeghenomen heeft. Groote
veruolginghen synde ghebeurt te Doz-
nick/Balenchien/Kijfel/ Ghendt/ Brug-
ghe/ Dperer/ Brussel/ Antwerpen/ Ber-
ghen in Henengouw / inden Hage ende el-
ders/inden iare 1545. 1549. 1551. 1552. 1554.
1555. 1556. ende andere: maer men heeft in

Veruolgi-
ge in d' iare
1540.
Tot Lou-
1540. In
Brabant:
1541. Te
Doznick
1545. 1552.
In Hene-
gou 1549.
Te Malē-
chijn 1551.
1555. Te
Brugghe
1552. te Rij-
fel 1556.

den nauolghenden Jaren wel ghemerckt/
hoe grootelijcx de stantvasticheyt der ghe
doodde/ontallijcke menschen thender opi
nien ghetrocken heeft: Iae dat sockde me
nichte der seluer meest is ghewassen inden
Landen ende Steden daer de straffste ver
volghinghen ende doodinghen gheweest
syn.

X.
Der omlig
gheder La
den veran
derighe in
der Keltigie

diaer 1526.

Iae dien nu der exemplen ghewech tot
onsen voorzghenomen propooste my dunt
ken verhaelt te syne/ende daer by bewesen
de daghelijcre vermeerderinghe van deser
Keltigie: staet daer by te voeghen oec noch
een andere groote ende merckelijcke rede
ne/daer doer de selue Ingheseten der Ne
derlanden niet alleene in hen voorzgheno
men Keltigie grootelijck syn vercloecht en
de verstout: maer oock vanden Boecken
ende Leeringhen daer toe dienende / ghe
noechsamelijck ende sonder perijckel con
sten ghedient ende onderwesen worden.
Te weten dat de selue hun Keltigie is open
baerlijck nae vele swaricheden/opzoers en
de bloetstortinghe / aenghenomen / bele
den ende gheoeffent gheworden in diuer
sche machtighe Landen ende Steden van
Duytlant/Oistlant ende Switserlant: iae
oock by vele Vorsten en Steden des Rijck
openbaerlijck voor de Key. Ma. ende alle
de Staten des Roomsschen Rijck inden ia
re

re 30. beleden. Waer na ghevolcht is de opentlijcke veranderinghe vander Religie in Engelandt/ Dennemarch/ Sweden/ Schorlant ende meer andere Landen ende eyntelijck oock in Franckryck/ ende also in alle de Landen rontomme tselue Nederlāt (soo in al die de vervolginghen ende doo- dingen/ groufaemlijck te wercke eerst ghe- stelt gheweest synde / enen soo vele vruch- ten hadden te voren gheschaft als zy in Ne- derlant gedaen hebben) ende in welke de Nederlanders daghelijck treckende inde handelende/ hebben van ouer vele iaren de oeffeninghen nae hunder Religie / vanden auontmael des heeren ende andere aldare ghenyt/ de Sermoonen ghehoort ende in hen opinien ghesterckt gheweest: Waer toe oock heeft gheholpen dat d'Inwoonde- ren vanden seluen onliggende Landen om hender handelinghe vele inden Nederlan- den hier ende daer comende/ met Boeckē/ Schriften ende onderwysingen/ het volck daer inne seer ghesterckt / ghetroost ende vrymoedich ghemaect hebben.

Maer wat hoeft men vele te segghen vā tghene andere inde Nederlanden / oft Ne- derlanders in andere Landen ghehandelt ende ghestoect hebben/ soo het openbaer/ ende elcken kennelijck is/ dat van sedert de Wyftich Jaren herwaert altijt inde Neder- lan-

daer 1530.
2. de bein-
dinge van
Augsburch

XI.
De openba-
re Christe-
lijcke Ser-
moonen.

landen / oock openlijche predicatien / met
 hunder opinien ouer een zomende / ghou-
 den ende gheweest syn: Iae dat ontallijcs
 2. De Pro- ke vele Prochianen / Monicken - en Sec-
 clyanen van stelijche der seluer Religien toegedaen syn
 Welken by gheweest / ende de selue leere niet alleen in
 Antwerpen de Doyen / maer ooc wel inde grootste en
 1524. de principaelste Steden alom / als Thant-
 Prochiaen werpen / te Brussel ende elders in alder-
 te Douay- hande talen / lange tijden met grooten toe-
 1528. ende loop ende neer sighe toehooringhe vande
 mecrander volcke / ghepredict ende den volcke onder-
 b. W. Dec- wesen hebben: Welche menichte vanden
 ter Alexan- toehoorders in sulcken hunnen Seemoo-
 dri Carme- nen hen vindende (alen waerder anders
 lict / predi- sat op thof- gheen blijkinge) opentlijch ghenoech be-
 te Brussel- rhoont / dat den meesten hoop oft minner
 1548. een groot deel vanden Anwoonderen tot-
 Kolat Ca- ter seluer leere geneycht en gunstich was:
 lon Jaco- en de al hebben naemaels der seluer Pre-
 pin / predi- dicanten vele daerom Scherckert / Ghe-
 sant Cant- straf / Ja ooc eenighe ghedoot ghewordē /
 1549. ende meer ande ende int besunderre menighe daerom moes-
 156. ten verlopen / so en is hen leere des te wey-
 nigher niet inden mensschen aldacr bleue /
 die doer sulcke veriaechde oock altijt ghe-
 troost ende ghesteret werden met bziene /
 waeraff soo vele exempelen oock vooz der-
 handt syn / dattet noodeloos sijn dieve-
 le te verhalen / soomen oock onder anders
 ghe-

ghelien heeft dat dize van sulcken ver-
 iacchde Monicken / ^a inden Jare 66. Tant ^{2. frans}
 werpen openbaerlich ghepredicht heb- ^{Alarb.}
 ben: daer toe (onder andere) by die van ^{Walt hoo}
 der Confessie na de toelatinge der seluer / ^{waert.}
 berorpen. ^{Jan van}
^{Wozt.}

Souen ende neffens welcken openbae-
 ren Sermoonen der Pastooren ende Gec-
 selijcke / oock althit int secrete alle dien tijt ^{XII.}
 gheduerende / ghehouden syn gheweest ^{De heym}
 tusschen ende onder de ghene die vander ^{lijcke by}
 seligien waren / andere heymelijcke tsa- ^{deringhen}
 mensprokinghen / vergaderingen en oock ^{ende pre}
 Predicatie: ende wat neersicheyt ende ^{kinghen}
 veruoleh men daer ouer ghedaen heeft / ^b
 soo en heeft men die noyt heel cunnen ver- ^{b. By so be}
 stoore noch daer ophoude: besondere niet ^{le Placca}
 in ende ontrent den grooten Stede: by on- ^{ten en Ge}
 tijde oft op secrete plaetsen daer zy hoop- ^{boden.}
 ten ende moynen vry te wesen / ende ver-
 borghen hen Sermoonen ende seligie te
 moghen oeffenen: wel is waer dat de sel-
 ue deen laer vryelijcker ende openbaerlic-
 ker toe gegacen syn dan dandere: maer noyt
 heel verduen worden / soo dat men daer
 ane wel heeft ghespoert / hoe gheneycht
 het volck daer toe was / ende in wat pe-
 ruckel vele hen stelden / lieuer dan hen
 Leere te derven. En soudent my daer aff
 oock nyet ghebreken exemplen ghenoech
 om

om het selue claerlick te doen blijckē: maer
 het is elcken soo kenlijck ende notoir dat
 tet my oock noodeloos dunct: te meer dat
 ich gheerne haest tot mijn principale mate
 rie comen soude vander gheschiedenissen
 der voorghenocmder Jaeren: Nietemint
 wil in stede van vele ooc een exempel daer
 af alleen bybrengen / te weten dat int Jaer
 66. Thantwerpen ten minsten d'ij Minis
 ters die Religie int openbaer ghepredict
 hebben / die van ouer x. xv. oft xx. Jaeren te
 voren soo aldaer als elders int heymelijck /
 Sermoonen vander seluer leere ghehoudē
 ende ghedaen hadden.

a. Herman
 Hodet.
 Foris Hil
 uacn.
 Falbar vā
 der Hoopā.

XIII.
 De afkeer
 der execu
 tien.

Ende hoe wel ich my laet duncken meer
 dan ghenoech / met tghene des voorz. is be
 wesen te hebben / dat dese Religie diemēn
 aldaer noempt Nieuwe (emmers daer aff
 de openbare oeffeninghe aldaer nieuw is
 geweest) van heden noch van gisterē daer
 is inneghetrocht / noch inden Jaere van 66.
 eerst by eenighe gheesten opgeworpen en
 de ingevoert: wil nochtans noch eē sterck
 point ten seluen propoeste daer by voegē /
 te weten: Dat niemanden / aldaer yet ghes
 sien oft ghehoort hebbēde (besondere niet
 dien vanden boue / vanden stade oft vande
 Wetten inde Steden wesende) en is ombe
 kent / hoe dat de menichte vanden Inghe
 setenen alom der Religien toeghedae van
 han

langhe te voeren soo sterck van ghetale/
 machten ende grooten puer gheworden
 was/ ende soo grooten afkeer ende misha-
 gen hadde vā dat dese leere dus veruolcht
 ende de bekenners der seluer dus ghevan-
 ghen ende ombzocht worden/ datmen int
 verwijfen ende oock int executeren van ve-
 le/ heeft bewonden ende opentlijck de om-
 staenders hen laten hoorē/ dat sy ongeer-
 ne sulcx waren lūde ende niet althit noch
 langher ghedooghen en soudē: hebbende
 oock te sommighe plaetsen heur beste ghe-
 daē om de Verwesene te verlossen: op som-
 mighe de Justicie doen schozssen: op ande-
 re de Officiers qualijck ghetracteret: Iae
 oock op eenighe plaetsen de ghevanghen
 den Officier ontweldicht als hy die meyn-
 de ter doot te brengen/ al met grooster vree-
 sen ende sozghen dat de Steden daer doze
 in oproer ende groote bloetstortinghe val-
 len soudē/ die hen daer tegen telcken moe-
 sten met volck van Wapenen versien ende
 sterckmaken/ daer aff der exemplen meer
 dan ghenoech vooz handen syn ende in ver-
 scher memozen/ waerom ick maer dzy oft
 vier der seluer wil verhalen. Men heeft Datmen
 ghestien te Voenen hoe nae eenen Sploop hier af lese
 aldaer ghebeude als men met 28. oft 30. in de Histo-
rie d' War-
telaren.
 seffens/ soo Vrouwē als Mans vandē bed-
 de haelde/ ende cozts daer naer eenige der 2. Indē ia-
seluer ren. 1542.

- schuer verbrande: van ghelijcken heefstme
 gehooft de mooringhe ende opspraken tot
 Brussel als men Justus Justberch ende
 a. indē iare 1544. **Wille Tilleman** ghedoot heeft / a om geen
 Beelden te willen aenbidden. Elcken is
 wel kennelijck in wat veruckel men te Doz
 nick gheweest is / almen die groote vervol
 ginghe voortstelde / daer onder dat Mees
 ter Peeter Budy / Peeter Mioce / Marie
 d'Adriaen ende meer andere ghedoot wer
 den: b ende wederom daer nae als Godes
 freop de Hamel / ende oock Thomas Cul
 berghen / c Inghelijck Jan de Vanoy / en
 d. indē iare 1554. de Andries Michiels / e oock Francoy
 Harlut / Alexander Deyck ende vele Jon
 ghe Dochters / f desghelijck Michael Ro
 billard / Nicassius de Tombet / ende Rogier
 de Mont: g werden omghebracht. Grootse
 verbittinghe isser ooc geweest te Sendt
 doen doer grooter vervolghinghen onder
 meer andere ghevanghen ende ghedoot
 werdē: h Morten heurbloek / Jan de Soek
 ende Claes van Poete. hoe sozghelijck het
 ghestaen heeft te Berghen in Henegouw
 ten tyde van hennē groote veruolginghen
 daer onder dat M. Claes Franchois / Au
 gustijn Barbier ende zyn huysozouw
 i. indē iare 1545. Inghelijck Jan Malo / k ende Damiaen
 k. indē iare 1554. Wiltcoq / Waldru Carlier / Va Pourceau /
 Laureys de Schoenmakere en Jan Faf
 seau

seau bleuen syn / ghedencken die vander
 Stadt wel. Van ghelijcken en hebben die
 van Valenchiën niet vergheten in wat vree
 sen zy hen hebben ghevonden als de ver-
 volghinghen ghedoot hebben Gillis Wi-
 uier / Jacob ende Michiel le Febure / met
 Michielle de Caignoncle ^a ende Thomas ^a. indē iare
 Montarde: ^b Noch die van Brugghe als ^{1551.}
 aldaer gheexecuteert zyn Cornelis Wol-
 haert / Huybrecht de Drinter / Philibert de ^b. indē iare
 Molder ende Peter de Kosse: ^c Het staet ^{1559.}
 dock dien van Rüssel noch zeer wel voze oft ^c. indē iare
 zy beant sy gheweest als aldaer ter doot ^{1552.}
 werden gebracht / ^d Robrecht Sguies met ^d. indē iare
 syn Huyfrouwe ende twee Sonen en van ^{1556.}
 gelijcken Jacop van Lo / Simon Guilleyn
 Pieter de Corte / Jan Denys ende Simeō
 Verme: ^e Mechelen en is dock niet gerust ^e. indē iare
 ghebleuen als men de Moeder met 4. Kin- ^{1560.}
 deren ghevaughen ende daer nae haer 2.
 ouste Sonen verbzant heeft. ^f Soude ick ^f. indē iare
 nu willen verhalen alle de onrusten / vrees ^{1555.}
 sen / en beruerten / die dicwils in vele plaets-
 sen om der ghelijcken doodinghen hen ver-
 schoont hebben / het mochte den Vser ver-
 bzieten / Iae al en verhaelde ick maer alle-
 ne tghene dien aengaende Thantwerpen
 hem toeghedraghen heeft / aldaer zy om
 ghelijcke saken zeer dicwils het Speloptē
 waghē hebben ghehadt metten Inghes-
 setenen

a. Als om-
brocht wt
den Jan de
Schamps
1557. Advi-
aē de Scil-
der / Ven-
dick de
Clerma-
ker / Coz-
lis Hale-
wijn ende
Heriman
Janf. 1559.
en andere.
b. Indē ta-
re. 1564.

setenen. ^a Ja hoe seer zy met Schutters en
de andere Wapenen daer teghen verlicht
hebben: Nochtans menichmael hen in dā-
gier hebben ghevonden / van niet alleen hē
Veroordeelde / Sheuanghenen / maer ooc
hen eygen Vif te verliesen / des in stede vā
hondert vooz een versch exempel genoegh
can ghedienen het ombzenghen van Chri-
stoffel Fabzicius / Carmelijt gheweest zyn-
de / die dooz tsteenwozpen der Gemeynte /
by den vliedende Snel / meer doozsicken
dan verbzant is. ^b Ende soomen wt vzeese
van diē daer na opten geuāckenissen dood
de / heeft mē daer vooz groot Rumocr altijt
ghehoort: ^a Ae oock somwylen die ghesoft-
seert / ende de Sheuanghene verlost / waer
af de exēpelen oock heel notoir zyn. dwelc-
ke ick niet en verhale met meyninghe dat
ick sulcken geweld prūse / maer dat daer by
altijt heeft ghebleken den yger des Volcx /
ende dat het ghetal ende ghemoet van hē
was toenemende.

Ich soude noch met verscheyden andere
redene genoegh connen bewysen / dat dese
nieuwe steligie ende opinie inden Nederlā-
den altijt vast gebleuen / en dagelijcx meer
ende meer toegenomen heeft gehad: Ins-
ghelūcx oock dat inde ghemeyn Ingesete-
ne atom soo lanx soo meer den scroom / af-
keer ende verbitterheydt wisse van dese
grouw

grouwelijcke veruolginghe ende doodin-
ghe der gheenre die heur oock Christenen
roemden ende hielden: ende daer doze de
herticheyt ende wreetheyt der Verboden
gans ongherue ghesien / ghedoocht en-
de gheleden werde: ooc vande ghenen die
nochtans aen doude Leere bleuen: maer so
het niet en is het principael dat ick in desen
voorzghenomen hebbe te handelen / sal my
met tghene des voorszeydt is / laeten ghe-
mueghen: te meer dattet noodeloos schijnt
vele te proberen een sake die soo seer cleer
ende elcken openbaer is: Iae die oock sel-
ue bekent/beleden/ ende voorz warachtige
vercleert wordt in de Voorreden ende be-
gintsel van allen den Mandaten daer te
ghen wtghegaen als de eenighe oorsake
waerommen soo dickwils de selue maecht
te ende wt gaff: Iae allen haluen Iare ver-
nieuwen / ende al om openbaerlijck wt-
roepen dede: Ghelijck oock inder waer-
heyt noodeloos ware ghewerft met dus
vele Placcaten telken by te comē/ en had-
de men nyet sekerlijck gheweten / datter
onder den Onderfaten vele sulchx ghesint
waren.

a. Datmen
dese gepzin-
te placcatē
ouerleie.

Ende want soo wel die daer omtrent
der ooren vanden Princen / a's oock van
den Souuernemente / Inshelijckx van
den Staden inden Prouincien ende vander

XIII.
Donberan-
derlijckheyt
Pencu.

Iusticien inde Steden der seluer Neder-
 landen waren: Mitsgaders oock de Ghee-
 stelijckheyt (den welcken byder Gemeyn-
 te den meesten wijs van dese vervolgingen
 ghegheuen wert / hoe seer tonrechte dat
 weet God ende is elckerlijck meer dan ge-
 noech openbaer) mercten ende byde dage-
 lijcke ondervindinge ghevoelden / dat hoe
 sy meer sochten wt te roeyen dese Religie
 hoe die meer wies ende menichvuldiche
 ende nochtans hen lieten voorstaen datter
 gheen beter middel daer toe en was te vin-
 den / dan de selue vzeede veruolghinghe:
 Soo hebben zy (na langhe raedt slaghen
 daerop ghehouden) hen laten duncken dat
 dese vermeerderinge der Ketterijen alle-
 lijck by quam wote slappicheyt ende gemey-
 ne medelijdentheyt vanden Officieren en-
 de Wethouderen / soo int ondersuecken/
 achterhalen/ vanghen/ betichten/ verwijs-
 sen ende dooden der gheenre die inden ge-
 looue ende leere anders ghesint warē dan
 sy . Omwaer in na hennen goetduncken
 wel te versiene: hebben zy den seluen Offi-
 cieren ende Wethouderen op groote straf-
 fen ende penen / teghen hen seluen opt al-
 derscherpste te verhalen/ belast ende beuo-
 len met alder ernsticheyt/ rascheyt en her-
 theyt hen te vuegheu ende schicken naden
 inhoudt der Mandatē: sonder eenichling
 yet

pet te moghen daer inne veranderen / ma-
 tighen oft swaricheyt maken / het ware in
 de grooten rigeur der coꝛrection / onnoosel
 heyt der sake oft andere ooꝛsake: ende hoe
 wel de Veyf. Ma. tselue te seer hert dochte
 ende daerom daer neffens een andere ver-
 cleringhe gheteekent hadde / a Inhouden. ^{a 27 Janus}
 De in wat cas ende hoe de Wethouderen ^{19. 1554}
 daer in souden moeghen tot versuetinghe
 verstaen: soo heeftmen nochtans die wel
 weten achterwaerts te houden / sonder ter
 kennisse vanden Officier / Wethouder oft
 gemeynte te laten comen.

De saeke nu daer mede noch niet wel
 vooꝛtwillende / noch dese leere daer mede
 noch nyet cunnende vernielentheuren ap-
 petijte: hebben sy vooꝛ het wter sie ende als
 der sterckste remedie vooꝛ hen ghenomen
 een middel daer by zy de selue onghetwij-
 feltmeynden gansselijck te verdriuen en-
 de onder de voet te brengen: hen vastelijck
 latende vooꝛstaen dat soo haest inder Vie-
 den mont ende kennisse comen ende gewe-
 ten soude wesen datmen tselue te wercke
 stellen / en syn volcomen macht soude wil-
 len laten en doen hebben / dat dan niemāt
 eens meer vanden nieuwer leere en soude
 doꝛren kicken oft hem bloot geuen: maer
 het is verre buyten hen hope gedraeyt en
 hebben recht het wederspel daer mede cre-
 ghen:

ghen: want in stede dat sy vastelÿck meynen
 den het volck te benauwen / dat elck voor-
 dane hen leere alleene volghen ende aen-
 bidden soude : Soo hebben sy daer doze
 niet alleen gesterct ende verscut de Sec-
 tarisen (soo sy die noemen) maer oock te-
 ghen hen verbittert ende eenen affval en-
 de affkeer doer hebben . Ierst teghen hen
 voornemen / ende daer na teghen hen per-
 soonen ende Leere / oock de ghene die te vo-
 ren hen aenhanghen / voerfonden / ende in
 grooter werden hielden : Iae hebben hen
 daermode ghebrocht inden haet ende On-
 gunst niet alleen vanden slechten ghemeey-
 nen Ingheseten: maer oock besunderere van
 den grootsten ende machtichsten: mitsga-
 ders vanden Raden ende Wethouderen /
 ende daer neffens van allen den Cooplies-
 den ende Rijcxsten vanden Lande / die daer
 oock wel ouer groote ende nootwendighe
 redene hadden: Want zy openlijck merck-
 ten / dat het selue middel op ghestelt ende
 achtervolcht wordende / zy lieden allega-
 der / die altijt soo seer hadden ghestaen en
 hē beroepen op hen vryheyt / souden wer-
 den de ernstse slauen vander Weerelt: Iae
 niet een vze tints van lijf oft goet verskerct
 wesen / dan altijt der tongen ende appetijt
 van eenen vyant / afgunstighen Gebuere /
 gelt gierighen / Iae alder swootsten dienare
 moe

moeten onderworpen syn; bouen dien dat
 vastelijck daer inne soude wesen gheleggen
 ende daer wt moeten volgen/ de ganssche
 bederffnisse vanden gheheelen Lande/
 dwelck alleentlijck op syn liberteyt ende
 vryheyt (ende den handel/ Coopmanschapp
 ende menichte van Goeden en Persoonen/
 daer doere in den seluen ghecomen zyn
 de) was staende ende in synen fleur daghe-
 lijckx toenemende: ende dat onghetwyfelt
 de selue benomen wordende/ den vryen
 den Coopman soude verrecken: den han-
 del inden Landen ver gaen; de Schipwaert
 verdwijnen: alle handtwercken achter bli-
 uen: de Inwoonderen versiroyt: en d'ant
 arm/ wuest ende onghebout gelaten wor-
 den. Sulcx dat zy van Eeren ende Eedts 1550.
 weghen/ niet en consten ghelaten selue te
 haten ende nae hen vermoghen by allegoe-
 de middelense beletten ende wederstaen/
 Vaeroyant te worden den ghenen die sulcx
 byzocht en besteken hadden/ dier gront
 zy oock niet meer en consten gheprijfen/
 noch goet binden/ nae dien zy gewaer wer-
 den dat als zy hummen bloetdorstigen wils-
 le mochten wtrichten/ luttel acht sloeghen
 wat bederffnisse de Landen/ Steden/ Ede-
 len ende Suedelen daer aene ghelegghen
 ware.

Het is wel waer dat mē sedert hecft beuē

a. indē iare
1521. 25. 29.
37. 40. 45.
en andere
gelijc blijce
by de In-
structiē en
cōmissiē d
Inquili-
teuren.

den datmen den seluen middel van ouer lā
ghe Laren te vozen had gesocht by te vzen
ghen: ende dat de Sheestelijche niet alleen
vanden Paus van Roomen: maer oock vā
den Princen ende Souuernanten vanden
Lande macht ende consent des te meer si
dē hadden gecregē: maer so sy tselue niet
en hadden kunnen noch dozente wercke
stellen/ noch opentlijck hen voor sulcx last
hebbende/ dragen noch wtgheuen: So en
was de mooringhe ende opsprake daer aff
niet soo seer groot onder het volck: behal
uen byden ghenen die daer aff wat ghero
ken hadden: ende oock neffens den vernuf
ten die altijt beduchten datmen oock het
exempel van andere Landen eens soude
willen navolghen.

Maer inden Jare van Wijsthiēhondert
ende Wijstich/ als de voorszeyde Coninc van
Spaegnen voor dierste reyse wt lant ghe
comen ende als toecomende Prince beswo
ren was gheweest/ is heel aenden dach co
men (door het Mandement doen wtghe
gaen) datmen tselue middel niet langher
byde secrete commissien ende int verborgē
en meynde laten te handelen: maer voort
openbaerlijck te wercke stellen ende synen
vollen swanck doen hebben/ soo het inden
Placcate opte herelic doen ghemacckt en
de aen allen Landen ende Steden om wt
ghele,

ghelesen te worden gheschickt/wel opent-
 lijck stont wtghedruet. ^a Wilt ghy nu we-
 tē beminde Veler/ hoedanich het selue mid-
 del was/ soo haest als ick v het selue sal ge-
 noemt hebben/ so sult ghy by v seluen lich-
 telijck kunnen bezoeiden hoe vele den Van-
 den daer aene gelegen was/ en wat daer al-
 tammers wt gevolcht soude hebben: want
 wy des eenen schoonen Spiegel van ande-
 re Landē aen daer mē dien te wercke stelt:
^b Dus om v niet langher op te houden/ het
 was: De schoon heylighe (so sy die noemē)
 Geestelijcke Inquisitie/ gelijkmen der sel-
 uer in Spaegnen/ Indien/ Portugal ende
 een deel van Italien vserēde is/ oft emmer
 (soo eenighe naderhandt hebben willen te
 verstaen gheuen) ghelijck die byden Gees-
 telijcken ghenoomden Rechte toeghelatē
 ende ghestelt is/ al en isser gheen sunderlin-
 ghe onderscheyt tusschen deen ende dande-
 re/ dan vooz: soo vele der belceftheydt ende
 soeticheydt vanden Bisschop ende Inquisi-
 teur metten synen dat soude belieuen.

^a Het plac-
 cāt v In-
 quisitie in
 April. 1550.

^b Dat mē Ir-
 se de Histo-
 rie der In-
 quisitie we-
 sen geprint

Welcke Inquisitiemē wel meynde vooz
 danealdaer te doen effectueren dooz de gee-
 stelijcke/ en des niet te min dooz de Weer-
 lijcke straffelijck doen volcomen de wree-
 debloedighe Mandementen. Dit vooz ne-
 mendoor de vooz. Placcate van April 50.
 dus ondeckt wesende (hoe wel tselue Plac-

XVI.
^d Inquisi-
 tie en plac-
 cātē tswē
 geboecht.

raet in diuerse Landen ende Steden sonder
 voozder intien oft swaricheydt nae doude
 maniere ghecondicht is gheworden) heeft
 nochtans terstont in alle banden ende Ste-
 den by elckerlijchen eene groote vreesse/ op-
 sprake/ mooringhe/ ende achterdencken ge-
 maect wotten redenen bouen verhaelt: ende
 oock eenighe Steden daer op beter lettens-
 de/ hebben verhouden van selue Placcaet
 toe te laten / oft te gedoogen dattet aldacr
 ghepubliceert soude worden: soo sy merck-
 kelick saghen hen bedersnisse daer wt te
 volghen: besondere na dien dat sy hoorde
 dat die van Antwerpen in het vooz. Plac-
 caet swaricheyt marchten/ ende de Wtroe-
 pinghe daeraf weygerden toe te laten / Ja
 hen daer teghen wilden opponeren / ende
 eerst gehoozt worden: Want soo haest als-
 men dit Placcaet is ghewaer worden/ soo
 hebben de siegeerders en staet der seluer
 Stadt/ niet gheraden vonden/ tselue te lae-
 ten gheschieden oft aenweerden so zy vooz-
 saeghen het Jammer/ Ellende/ Armoedes
 ende Verwuestinghe die wtgheschapen
 was te volgene: waer aff oock terstont de
 beginselen hen verthoondē ende seer cleer-
 lick bewesen inder vooz. Stadt / soo den
 Coopman van dit Placcaet en middel on-
 derricht wesende / terstont ghereetschap
 maecte om te vertrechē: synen hadel schoz-
 te:

De Stadt
 vā Ant-
 werpen.

te: gheen Goeden meer en cochtē noch en deden comen / sulchx dat de ghewoonlycke Reeringhe grootelijckx verminderde: de weerde der Hupsen Abbarte: de ghemeyn Sozgher hem Reerincloos en Geldeloos vonde: en der Stadt bederffnisse vooz pozghen was.

Midts den welcken ende om de treflijcke redenen van heurer weygeringe te moghen niet alleen verthooren / maer ooc gewarighen: Soo hebben sy dooz gheschichte Persoonen doen nemen pertinente Informatie a op alle de Inconuenienten alreede a. blijet by wt vzeese deser Inquisitien ghesproten en de groote de vier noch meer wt volghen souden / de Informatie genomen 1550. welke neerstelijck hebben onder Eedt oerhoort een seer groot ghetal vande trefselijckste Coopliden ende Inwoonderen ende oock andere / ende hen vercleeren int langhe int gheschzift ghestelt / dwelck zy daer nae met een groote schziftelijcke bewijlinghe b wter voozschzeuen Informatien / Placcate / Instructien der Inquisiteuren / Privilegien ende hercomen vande Vande ende vander Stadt ende anders / en Inquisitieghe de voozschzeuen Inquisitie trefselijck ghemaect endewel ghededucert by eenen veruaren Man vanden Eedt / deurhen Ghesanten gheschiet hebben te houeaan loffelijcker memozen de Coninginne
Marie

Marie van Hongarijen/ voor de Key. Ma.
doen Gouvernante inde selue Nederlan-
den/ ende neffens de selue ende alle andere
Heeren ende Raden verthoont/ het quaet
datter wt volghē soude; ende versocht dat
sy neffens de Key. Ma. soude willen inter-
diceren/ dat sulche Stadt vande Inquisitie
mochte bliuen ontflaghen/ so sy der seluer
altijt vry gheweest hadde/ ende volghende
heer Privilegien der Scheestelijckerken-
nisse niet en behoorde onderworpen te we-
sen.

De Raedt
van Brabant.

Den Raedt van Brabant de sake ouer-
weghende/ heeft dock der Vrijheyt vande
Lande voorghestaen/ ende tot sterckenisse
dier van Antwerpen teghen de selue In-
quisitie ende Placcaet hem ooc verclaert:
dandere Steden van Brabant en hebben
by hentselue Placcaet/ volghende het exē-
pel van Antwerpen/ niet late publiceren.
In summa de Clachten/ Verthooninghē/
Benautheden ende opspraken van groote
ende cleyne/ is soo generael ende menich-
vuldich geworden/ en heeft men des Vants
desolatie ende ruine soo merckelijck daer
wt ghespoert/ dat de goethertige ende tot
heuren Vaderlande gunstige Coningin-
ne/ daer om is selue in persoone gereyft by
den Keyser haren Broeder tot Ausborch
opten Rijcx dach wesende; ende heeft zyn

De Keyse
vade Co-
ninghinne
nade Key.
1550.

Ma.

Ma. sulcx de saken weten te verthoonen/
 dat tselue Placcaet is verandert/ en in vele
 poincten wat versuet / ende besunderc ooc
 daer wt ghelaten / al tghene dat in vuerde
 ende fundeerde de Inquisitie/ die sedert al-
 tijt in sunderlinghen haet by elck cleyn en-
 ge groot / hoe hy ooc ghesint was/ geweest
 is/ sulcx dat achterlatende het Placcaet vā
 April 1550. het vooz. s. andere int Duyts-
 lant in Septembri ghemaect/ is ghepubli-
 ceert/ In welcker publicatien die van Ant-
 werpen noch swaricheyt maecten/ te meer
 soo sy ghewacrt werden dat eenighen gee-
 stelijcken alsdoen wedel^e secreete commissie
 om te wesen Inquisiteurs/ was gegeuen/
 tot datmen hen toegesect en beloeft heeft
 dat sy dien niet teghestaende met gheen-
 derhande Inquisitie en souden ghequelt
 noch belast worden/ maer heur Cooplidē
 ende Ingheseten bliuen by haer oude Wij-
 heden ende Voordeelen / des zy oock vooz-
 dadmissie der Publicatie by expresse acten
 gheprotesteert hebben.

a. bide In-
 structie d'
 Inquisi-
 teurs. 1550.
 b. by bziene
 vādē Can-
 cellier van
 Zabant.
 c. blijet bid
 twee Actē
 van prote-
 sten vande
 4. en 5. Pro-
 uēb. 1550.

Alcst nu soo dat hier mede de begonste
 mooringhe ende ghevoersde opzoechtheit
 vander Ghemeynte is ghestilt ende ter ne-
 der gheleyt: Nochtans is in hen herten al-
 tijt ghebleuende meer ende meer gewas-
 sen den haet ende affkeer soo wel vander
 Inquisitie als Persecutie: mitsgaders soo
 vanden

XVII.

De voozt-
 stellen der
 Inquisi-
 teuren.

vanden Persoonen als Leere der Sheeste
 lijcke/ ende is der ander Leere volck met
 grooter menichte toeghevallen / waer toe
 zy te meer zyn geoorzaect worden/ wt dien
 zy gevoelt ende ghemerct hebben/ dat niet
 teghenstaende den voozgaenden swariche
 den/ teghen der Inquilitien ghemaect en
 de datmen nu wel sekerlijck wiste/ die dace
 te Lande/ sonder desselfs bederffnisse/ niet
 gedoocht te cunnen worden: de gene noch
 tans die vanden Paus ende Key. M. com
 missie hadden int secreete om te wesen In
 quisiteurs/ a niet af en lieten/ van alle mid
 del te soecken om hunnen last int werck te
 bzenghen/ niet alleen deure hē seluen/ maer
 oock dooz andere Sheestelijcke thender
 hulpen als ghesubdeleguerde^b ghecozen
 ende ghestelt/ der welcker eenige hen niet
 en hebben vermijt in sommighe Prouin
 cien daer het vooz. Placcart van April 50.
 wtgheroepen was gheweest/ hen commiss
 sie naeghaende/ deen ende dandere te ver
 volghen ende te molesteren/ besunder in
 Vlaenderen / hollandt / Henegouwe / Br
 toys/ Doornick / Aissel ende elders / dwelck
 den volcke seer verdzoten heeft / te meer
 hoozende der Inquisiteuren Wreetheydt/
 Ghiericheydt/ Nieuwe vooztstellen/ ende
 siende de groote verloopinge vanden volc
 ke die dooz de quellinge der voozseyde In
 quis

a. Bar
 dus Cap
 per ende
 Michael
 Dzutius.

b. Titelmā
 nus/ Lin
 danus/
 Somnius.

quisiteuren ghevolcht is gheweest / daer
 aff Westvlaenderen ende andere plaetsen
 seer bloot zyn worden / soo van volck ende
 hantwerck / als Sychdom.

XVIII.

Ende soo die Inquisiteuren daer om
 niet aff en lieten / maer herder ende herder
 het volck vervolchden / soo wies ter ande
 re zyn den alom den haet teghen hen ende
 alle de Gheestelicken / daer mede hen sie
 ligie oock grootelicken gheerencht ende
 vele der andere opinien toeghe daen wer
 den: ende wert de Ghemeente dien aen
 gaende noch meer gheleet / als men ghe
 waer werde / dat niet tegenstaende in Bra
 bandt ende elders belet was gheweest het
 kundighen vanden voorsz. Placcate van W
 pril / Duy sent Wiff hondert ende Wifflich /
 de Inquisiteurs ende Gheestelicken des
 niet te min alrijt hen beste deden om de In
 quisitie daer inne / ende die van hunder Lee
 re niet en waren / om te brengen / doende
 dickwils doer hen secrete Informatie by
 de Officieren diuerse vangen: daer aff eeni
 ge daer nae ghedoot: eenighe oock als ton
 rechte beschuldicht ontslaghen syn: soo sy
 hē ooc niet vermijt en hebbē in der Weth
 Thantwerpen opentlick te sustineren /
 dat zy inder seluer Stadt soo aeneenighe
 gevangen als andere / soudē mogen tegen
 som

Der In-
 quisiteurē
 aenbrēgun-
 ghen.

a W. Dec-
 ter Etel-
 amā / De hē
 tot Wöcen.

sommighe persosnen ondersueck doen ende inquireren / al en is hen tselue doen als daer niet ghedoocht worden.

Welcke verbitteringhe/affkeer ende op sprake vanden ghemeynen man seer is vermeerdert / inden Jare 55. als men gheware is gheworden de Practijcke doen voortgestelt: want is te weten dat alsoo inden seluen Jare de Vey. M. mits syn swachheyt ende willende vertrecken nae Spaegnen/ zyn Staten ende Vanden vanden selue Nederlanden had ouerghegheuen zynen Sonne/wo Co. van Spaegnen ende heere vanden Nederlanden ende dat alsoo doude commissien van elckerlyck moesten ouerbzocht ende nieuwe doer den nieuwen heere ghegheuen worden: Soo heeft men metter Inquisiteuren ouerbzochte commissie soo weten te handelen ende de saeke te besteken/ dat in stede daer zy te voorn hadden secreete commissie ophenlydende/ doē werden ghemaect en gheexpedieert open brieuen van Placcate / daermede allen Officieren ende Wethouderē belast werde dē Inquisiteuren in te exploicteren van heuren last/bystant te doene/welck Placcaet alom wert ghesonden om ghepubliceert te worden/op vaste hope/dat men/sonder naerde re opt inhouden te lettē/metter wtroepinghe soude lichtelijck voortvaren / soomen van

diaet 1555+
KIX.
Boort=
kei der In
quisiteurē.

•. hūde plac
cact booz-
de Inquisi
teurs ghe-
maect . de
cēber . 1555.

van andere ordinairse Placcaten gewoon-
 lijk is te doene/te meer dat alsdoen gheen
 ghewach noch spraeke vande Inquisitie in
 sekeren tyde en was geweest / emmer niet
 in Brabant: Maer tselue en heeft hen we-
 der niet dan tot onghelucke gheraden ghe-
 worden: want de siegeerdern ende staedt
 der Stadt van Antwerpen/ daer het selue
 onder andere oock vzeempdelijk gebrocht
 was gheweest / en hebben daer in so licht-
 veerdich niet gheweest: maer het selue wel
 hoochachtende ende des seer beladen we-
 sende/ hebben de Publicatie daer aff opghe-
 houden ende ter stont het Schedeputeerde
 geschiet te houe/ om te ver verschen de me-
 morie van tghene der Inquisitien aengaen-
 de anno 50. was ghehandelt ende hen toe-
 gheset: ende dat alsoo hen niet toe en ston-
 de/ sulcken Placcaet nu te gedoogen: maer
 hen daer teghen waren opponerende / oft
 begeerden van hennen Eedt onslaghen te
 worden / ^a ende is de sake aldaer zulcx ver-
 thoont gheweest / dat men met besloten
 Brieuen tselue Placcaet niet alleene van
 Antwerpen: maer oock van den anderen
 dzy hooftsteden van Brabant heeft herbo-
 den ende weder doen brenghen / ^b sonder
 de selue Steden voorzere daer mede doen
 te quellen: welch voortstel hoe wel alsdoen
 soo stillichlick ende wel gheweert is wor-
 den

Oppositie
van Ant-
werpen.

a. Byden
Verhale
hier af ghe-
maect.

b. bydē brie-
uē vāweer-
bieden van
den x. Ja-
nuarij daer
nae.

den : en heeft nochtans de Ghemeyn-
te niet verborghen ghebleuen / te meer dat
ick ghelooue dat al eer de Aeuocatoire brie-
uen (ter sollicitatie dier van Antwerpen
ghedepescheert) te Voegen ende Scherto-
ghenbossche ghesonden syn geworden / de
Publicatie van dien Placcate sonder voor-
dere insien inde selue Steden ghedaen zy:
waer wt by vele terstont wel werde ghe-
merct ende ghevoelt / dat duyterste mey-
ninghe was d'Inquisitie noch inne te bren-
ghen in tijde van payse ende voorszpoet oft
ter eerster bequaemheyt / hoe wel men als
doen ende te vozer benoot was gheweest /
sulckx hen niet te ghelaten / mits men van
doen had de Beden ende Schattingē van
den Onderfaten / ende int besunderere het
bystant dier van Antwerpē / ter causen vā
der grooter ozloghen diemen thien Jaren
achter malcanderen sonder ophouden in
dien tijde vuerde tegen Franckryck / welck
achterdencken den Inghesetenē seer ver-
bitterde.

XXV.

t Spaësch
crÿchsvolc
diaer 1559. Dus verzeyt wesende : isser an. 1559. noch
toegefallen een andere gewichtige oorzake
die noch meerderen afstreck vande Wolc
ke ghemaect heeft / soo zy daer doze sagen
en

en mercken/datmen niet alleen hen en wil
 de plaghen ende hen oude Liberteyt nemē:
 met vervolgen en dooden int Gheestelijc:
 maer oock hen gewoonlijcke vryheyt ton-
 derbrenghen met slavernij ende ghewelt
 dooz Welandige int Weerlijck/ dwelck hē
 aldus toe gedragē heeft. Ter wylen de Co.
 N. sedert de aenveerdinghe der Nederlan-
 den: hem ontrent vier Jaeren tijts/ inden sel-
 uen Landen heeft ghehouden. So zyn van
 de Spaegnaerden/ tot zyne Ma. garde me-
 de afghecomen/ ende ander / hier te Lande
 ghebleuen/ en van zyne Ma. wegghen hier
 en daer inde plaetsen van de frontieren te-
 ghen Franckrijck in Garnisoen geleet ende
 met syn Soldijē onderhouden worden/ tot
 ten ghetale van 4000. Soldaten: waerme-
 de/ hoewel het volck daer ontrent niet seer
 en was gherust: Nochtans soomen anders
 niet en meynde zy en waren daer alleenlijc
 om ergens geemploieert te wordē/ ter wy-
 len zy bleuen verwachtende het vertreck
 vanden Co. wten Nederlanden naer Spae-
 gnen/ den welken zy dan conuoyerē sou-
 den: soo en is daer soo gheen sonderlinghe
 generale opsprake op ghevallen/ vooz in-
 den Jaere van 59. teghen dat den Coninck
 vertrecken soude: soomen doen is eerst ge-
 waer gheworden/ datmen de selue Spaen-
 sche Soldaten/ met hen Capiteynen daer
 wilde

wilde laten ende de sterckten vanden Landē in hen handē stellen (sonder die den Inlantſchen na ghewoonte te betrouwen) ia dat verſcheyden Spaengnaerden hen beroemden ende vervolchden diuerſe Capiteynſchappen / Staten / Vaſten ende Officieren vanden ſeluen Nederlanden.

De Generale Statē

Hier op is een groote mooringhe ende opſpraak ghecomen / niet alleene al om ons ber den Gemeynten ende Ingheseten vanden Landen / maer oock by allen den Staten / Staden / ende Wethouderen vanden ſeluen / Inſghelijcx neffens den grooten Heeren ende Edelen van dien / ſoo hennen eedt ende verbintenisse daermede ſy den Lande verplicht waren / niet en conſt ghedoogen / noch onghſeet laten / tghene dat ſoo opentlijck tegen des Landts Præuilegien en out hercomen ſoude weſen: Waer neffens vele her anders niet en lieten duncken / dit en werde eensdeels ghepractiſeert om namaels neffens andere laſten / ooc de Inquiſitie met ghewelde inne te brengen.

Des Co. vertreck na Spaengnen.

Ende also ten tijde zyn Maieſteyt tſchepe gaen ſoude / de Generale Staten van alle den Landen tot Ghendt vergadert waren en de Coninck aen hen oorloſ hadde genomen / ende zyn ſuſter de Hertoginne van Parma vooz Souuernante vercleert / in Stede vanden Hertoghe van Sauoyen: ſo heb

soo hebben de selue Staten op den staende
 voer by Requeste aen syne Ma. verthoont
 dese swaricheit/ ende versocht dat hy de sel
 ue Spaengnaerden soude mede nemen oft
 immer witer Frontieren/ ende nae Spae
 gnien doen vertrecken / sonder die aldacr
 te late/ ende hoe wel zyn Ma. (die daer toe
 niet gheerne mettē eersten en quam) noch
 tans siende de verthooninghe zynder On
 dersaten: verstaende oock dat anderffins
 het bederuen zynder Landen daer wt vol
 ghen soude: Inghelycx hoorzende dat soo het streck
der Spae-
gnaerden.
 wel de vooz. Hertoge als Hertoginne met
 ten Grooten tselue versaeck redelyc ende
 orboozlyck vonden / eyntelyck daer inne
 heeft verwillicht ende tselue toegheset:
 Soo heeftmen nochtans ghesien hoe lan
 ge daer nae de vooz. Soldaten noch bleue
 syn: hoe vele listen men ghesocht heeft om
 die daer te behouden: hoemen oock dē Vā
 den te dier oorzaken met Beden gheschat
 heeft: Wat ouerlast zy oock int vertrecken
 ghedaen hebben: wt al dwelck men ghes
 noech ghespoert heeft/ het voornemen wel
 anders gheweest te zyne/ ende dat zy noch
 so lichtelyck niet en soudē vertrocken syn/
 haddemen de selue / midts den verliese te
 Selues gheleden / niet van doen ghehadt
 opte Frontieren vanden Landen aldaer te
 ghen de Torcken/ soo dat den af keer ende

XXVII.
De bloedi-
ge Beuelē

verozendinghe int vele altijt gewassen is.
Welcke hen opinien datmen d'Inquisi-
tie noch meynde heel ende al/ is sterckelijc
niet langhe daer nae bevesticht worden/
als tgene neffens den Coninc vooz syn ver-
treckder Religien aengaende/aenghehou-
den ende ghepractiseert was gheweest/wt
ghebozsten ende int licht ghecomen is/ het
welck was: Eerst den Weerlichen Rechte-
re aengaende/nadiē datmen by alle de ver-
volginghe tot dier vzen toe te werckie ghe-
leet/niet en hadde kunnen beletten de Niet-
terrijen: Soo heeftmen ghemaect ende wt
ghesonden van s'Conincz weggen sulcken
wozedden ende straffen beuel/ ende vzienuen
aen alle Raeden/ Officieren ende Weth-
houden vanden Landen/tot wtroeyinge
van allen ghenaempden Nietters/ dat die
de selue ghelesen hebben/niet en consten
ghedencken/hoe het mogelijk mocht we-
sen dat in eenich Menschelijck herte sul-
ken grouwelijcken bloetdozstige wreedt-
heyt ghedacht hadde kunnen worden. En-
de aengaende den Gheestelijcken/naedien
men hadde beuonden dat met alle de listen
daer in ghebesicht van ouer 40. Jaren/mē
noyt de saken daer toe en hadde kunnen ge-
brenghen dat tot verdzuuinghe van alle
Nietterrijen/de Inquisitie in heuren vollen
swanck had kunnen geraken: heeftmē we-
ten

a. bi de vrie-
uen en In-
structiē aē
alle Stede
gesondē in
Augusto
1559.

ten de sake soo te beleyden ende bewimpe-
 len datmen ghehoeyt heeft op eenen ande-
 ren voer ende name het effect vanden sel-
 uen te crigen; ende het Volck onder de In-
 quisitie te bzenghen met bedecte middelen
 ende al eer zy des ghewaer souden worden
 oft eens sulcx peysen/ soemen hadde beuō-
 den tselue opentlyck niet wel doentlyck te
 wesen/ dwelck oock eenighe vanden princi-
 paelsten gheestelijcken b vjden Coninck
 in credit synde alsdoen niet en hebben cun-
 nen swijghen/maer onder andere ooc ver-
 cleert aen eenighen vanden meesten heere
 vanden Landen.

Dese practijck is dus toeghegaen: men
 heeft ghesonden aenden Paus te Roomen
 ende te kennen ghegheuen dat Nederlant
 tozts seer was vermeerderd van Volcke/
 ende machte/ ende dat de Bisdommen soo
 wyt ende vette strecken/ dat de iegenwooz-
 ghe Bisschoppen geen ghenouchsaemijck-
 he sorghe ouer hen Schapen en constē dra-
 gen met der gelijcke meer schoone redenē:
 waerom men versochte dat syn heylicheyt
 als een goet ouerherdere daer in soude wil-
 len verlijen/ ende doude Bisdommen sply-
 ten ende veranderē/ b en inde principaelste
 Steden vande Nederlandē nieuwe Certs-
 visdomen en Bisdomen erigerē/ en totter
 nieuwer ondhout/ mitsgader totter ouder/

a. dē Bicht
 vader van
 dē Coninc
 Bernar-
 din de Pres
 neda Hin
 nebroeder/
 Bisschop
 tot Cuēca.

XXVIII.
 De nieuwe
 Bisdomme.

b. Wyde
 Bullen vā
 de Pausen
 Paulus 4.
 19. May
 1559. ende
 Pius 4. 8.
 Martij

in recompense vande plaetsen hen affghe-
 nomen wordende/ laten Incorporeren en-
 de ghenieten niet de Slechte Abdijen/ Broo-
 stijen/ ende Beneficien vanden seluen Van-
 de/ maer wel verre wtte de machtichste: al-
 dwelck alsoo terstont gheaccoordeert en de
 Bullen ende Prouisien daer op ghedecer-
 neert/ ghesegheit/ wtghegheuen ende aff-
 brocht syn geweest/ sonder dat doude Bis-
 schoppen daerop eens syn ghehoort/ oft de
 Sundersaten der seluer Bisdommen tselue
 hebben begheert/ oft oyt eens daer af ghe-
 vzaecht syn: sonder ooc dat men des oyt ad-
 uis heeft ghenomen aen de Ridders van
 der Orden/ Raede van Staten (dan die sel-
 ue Bisschoppen hoepten te worden) oft ee-
 nighen anderen Raede vanden Lande: Iae
 sonder oyt eenich consent oft verwillighe
 vande Staten vanden Landen daer op te
 verwachten oft hen tselue eens aen te sien:
 welcken alaenghemerct hoe wettelijck het
 al heeft cunnen gheschieden late ickoorde-
 len/ de ghene die hen sulche saken verstaen.

Totten nieuwe Eertsbisdomme waren
 genoempt de Steden van Mechelen (mid-
 den in Brabant ghelegen/ en onder Luyck
 sozterende/ die soude dalder opperste ende
 Metropolitaine wesen) / Camerijck ende
 Utrecht/ welke twee te voren maer en wa-
 ren Bisdommen: Camerijck onder d'Eerts
 bisdom

bifdom van Niemen in Branchryck ende Strecht onder d'ERT bifdom van Coelen Chervoostendom vā den Stycke: Totten Bifdommen in Brabant / Antwerpen / ende Shertoghenbossche (die onder Camerijc ende Luyck gheweest hadden): In Vlaenderē / Ghendt / Brugge (beyde onder Dorick geweest zynde) ende Yperen (hoe wel van Yperen onder Terrowanē in Branchryck gherascert / geweest hebbende / te vooren ghehandelt was): In Artoys (neffens Arrecht een out Bifdom) noch S. Omer / hebbende gheweest onder Terrowanen voorszreuen: Voort Randen / onder Luyck zynde vooz dat quartier: Daer naer in Holland / Harlem: In Zeelant / Middelborch / die beyde te vooren onder Strecht waren: In Vriessant / Veeuwaerden ende Groeninghen / die onder Strecht hadden insgelijcx geweest: In Selderlant / Remunde / Luyck wesende: Ende in Ouerijsele Deuenter / dwelck was onder Strecht. Ic verhaele de plaetsen daerō soo particulierlyck / om dat vanden succes deser saken In elckier plaetsen / noch na sal ghehandelt worden: en dat dese veranderinge ende nieuwicheyt heeft inden Nederlanden een seer groufsame verbitteringhe / opspzake ende vervremdinge ghemaect / meer dan alle de voorzgaende: ia grootte vreesen van opzoericheyt by bracht

1561.

haddemen met allen willen vloechy voort
varen/ghelyck te meer plaetsen opentlyck
vercleert is / so dat die sake noch wilt ende
onvolcomen eensdeels hangt.

XXIX.

Van
der Abdijē

Sooc ook vanden Abdijē ter incorpo-
ratiē gheschiet onder meer vermaent sal
worden / dencke dat aengenaem sal wesen
te verstante wat Abdijē elcken Bisdom
ende Eertsbisdom toe souden ghecomen
hebben. Verst dan/waren totten Eertsbis-
dommen gheschiet dese Abdijē: vooz Me-
chelē/Alflijē in Brabant/ wel ooc de rjcx
ste aldaer als wel 0000. Car. gul. tsaers

a. Vooz bis-
schop Eerts-
bisshop B-
heuen.

den Abt inneheten gēde: vooz Camerijck: a-
pensioen vooz Utrecht / de Dompzooftijē
ende Doudekenijē van S. Saluator: Ende
vooz de Bisdommen/ de navolghende Ab-
dijē elck ander tsyne: vooz Antwerpen/
Sinte Bernarts: vooz Shertoghēbos-
sche / Tongerlo: vooz Ghend/ S. Barfs:
vooz Brugge de Pzooftijē van Sint Do-
naes: vooz Pperen/ Sint Merten: vooz S.
Omer / de Pzooftijē aldaer met d'Abdijē
van Sint Bertin: vooz Namē / die thien-
den vander Abdijē ende Cloosteren dies
Vants: vooz haerlem/ Egmont: vooz Mid-
delborch/ Sint Peters: vooz Veenwaerdē/
Marigete ende Vidden: vooz Groeningen
Solweert: vooz Gemunde/ de Regulieren:
ende vooz Deuenter de Pzooftijē van Sint
Vienen

lieuen. De oorzaken vander opspraak en
 de affkeer hier doer toeghecomen zyn ge-
 weest diuerse: maer de principaelste warē/
 dat dit was een vzenpde onghehoorde
 nieuwicheyt sonder consent vanden Ste-
 den/ Landen oft Staten voortbrocht / die-
 men grootelijck duchte dat wat quaets
 soude broeyen: dat de Oude Fondattien
 hiermede werden vervzenpt / de Landen
 van heuren ghewoonlijcken Abdijen be-
 rooft: de Cloosteren van hen preeminen-
 tie ghedeposseert: de Staten in hen ver-
 gaderinghe met Bisschoppen (diemen van
 vzenpdelinghen mocht nemen) ghepre-
 sident: de goede der Cloosteren andereu
 ghegunt: de grooten Caritaten ende Bey-
 len diemen inden seluen Cloosteren althit
 had onderhouden ende gedaen tot groo-
 ten onderstande vanden Armē/ soudē ach-
 terblijuen: Willet teghen de notoire vry-
 heyt ende Preuilegien vanden Lande: En-
 de bouen dien ende aldermeest / dat mē nie-
 manden anders en conste wijsnaken / on-
 der desen mantel en schuyldē d'Inquisitie/
 diemen daermede meynde bedectelijck in-
 te brengen: ende hoe wel vele groote-
 lijck aerbeyden om den Wolcke sulcken
 opinie te ontgeuen: Nochtans en heeft mē
 die Impressie noyt wten hoofde cunnen
 steken/ noch den ghemeynen man noch dē
 Sta-

De vzele
 Inquisi-
 tie.

a. blijft by-
de ouerghe-
genen Cō-
sultatie vā
leuen Car-
dinalen.

Staten ende Gegeerderen vanden Vanden
ende Steden/te meer dat by expressen ghe-
schrifte ende consultatie vanden Cardina-
len te Roomen daerop ghehouden/ a ende
oock inden Bullen desen aengaenden afge-
sonden/cleerlyc ende opentlyck bleeck dat
de saken daer toe tendeerden: ende dat eick
Bischop soude in syn Cathedrale Kercke
confereren neghen Prebenden / daer af de
Bosseureen hem soudē assistere int feyt
vander Inquisitien alom ouer den district
zyns Bisdoms: Naē oock de twee daer aff
zyn selue aldaer Inquisiteuren: Welcke
gheschriften te voorschyn gecomen wesen
de/ is de voorsz. Impressie ende Opinie heel
vastelijck bevesticht ende seker gehouden/
besondere ende te meer/ datmen gadedhes-
saghen ende bevonden heeft/ dat by na al-
le de ghene die totten Bisdommen ghede-
nomineert hadden gheweest/ waren al In-
quisiteuren oft Theologiennē van Vooue/
ende dandere onbequaem totter Predica-
tien (dwelck nochtans scheen een van den
meesten redenen deser veranderinghe te
syue) maer meer gheschiet totten handel-
ghen ende saken van Princen/ Vanden en-
de Steden/ gelijck de Cardinael van Gran-
velle (ghenoempt vooz Mechelen) de Pres-
ident Viglius (vooz Ghendt) ende de Can-
cellier Rigri/ vooz Antwerpen.

Maer

Waer doere wederom inden Vanden al om zyn vernieuwt / iae vermeerdert / de opspraken ende perplexiteyten / die anno 49. ende 50. gheweest waren: Maer waren nu soo vele te stercker / datmen mercte datmē de Vanden dus meynde te bedziēghen ende het net ouer thoost te trecken / ende niet en dachte op te houden / vooz men en hadde hen byden eenen weghe oft den anderen onder het Iock der Inquisition (hen so seer odieux) ghebocht ende alsoo meer dan cattijue Slauen ghemaect: welke mozringe ende passie vanden Wolcke te meer wies / wt dien dat wat Demonstrantien mē daer teghen hoorde / oft wat clachten men daer teghen te houē was doende / men niemant daer op goet ghehoor noch troost en gaff / dan plat wt daermede dooz wilde.

In teeken vanden welcken men metter daet alleenskens de nieuw Bisschoppen inder feytelijcker possessien van hen Kercken stelde ende inlepydde / sonder dien vanden Steden eens des consent te vraghen / maer wel vele schoons toe segghende: Also syn bouen den Bisschop van Ypere / ooc inghelept gheweest / de Bisschoppen van Brugge / van Sint Omer / van Namē / vooz van Harlem / van Middelborch / eynelijck ooc den Eertsbisschop van Mechele / ende ten alderlesten ende langen tijde naden

XXIII.

Het inlepyden v Bisschoppen.

naeden anderen den Bisschop van Sher-
 toghenbossche/ niet sonder groote beruers
 te ende oploop vanden Ingesetenen/ in ve-
 le der seluer Steden ende plaetsen die met
 groote opspraken ende mozzingē genocch
 openlijck s'hoonden/ dat sy dus tegen heu-
 ren wille ende dancke gefortseert werden.
 Inden anderen resterende Steden hadmē
 wel willen van ghelycken doen: maer men
 en dorstet niet auontueren/ soo de Inghese-
 tene vanden seluen hen vrymoedelicheit
 hadden laten hoorzen/ dat sy niet en souden
 ghedooghen dus teghen henne oude Wrij-
 heden veronghelijck ende met dusdanige
 onghelijcke nieuwicheden van Bisschop-
 pen/ Inquisitie ende Scheestelijcke kennis-
 se gheplaecht ende inden grondt bedozuē-
 te worden: niet hen vermijt hebbende ooc
 eenighe in haesticheden daer by hen te ver-
 meten dat zy die lieuer int beghintsel ende
 iet innecomen doot souden smijten oft der-
 ghelijcke dreyghelijcke woorzen. Daerme-
 de oock sulcken affkeer meer ende meer te-
 gen de Scheestelijcke ende hen leere/ niet al-
 leen in die Steden/ maer oock alom elders
 opghestaen ende gheromen is/ dattet won-
 der is gheweest/ dat de sake sonder wtber-
 sten/ soo langhe heeft cunnen bliuen: ende
 dat den gemeynen Man wt onuerduldich-
 heyt niet langhe te samen geloopen en is/
 ende

ende teghen de Geestelyckheyt hem ghes-
stelt en heeft/ oft tot opzoerichcyt ende an-
dere quaet/hem beghen.

Sheduerende dese swaricheden / aen diaer 1562.
gaende het effectueren vande Bisdommē
metter weerlichcyt (die daerom der Ghee-
stelycheydt heel ongunstich voozden mee-
sten deel werden) en heeft doch de Gheeste-
lyckheyt onder malcanderen niet eens ge-
bleuen: maer ter saken vanden seluen ver-
anderden Bisdommen ende Incorporatie XXXI.
Den twiff-
de Geestelic
ke ont mal-
canderen.
vanden Abdijen: hebben soo wel de oude
Eertsbisschoppen ende Bisschoppen dien
hen hoocheyden ende quartieren werden
benomen / (die meestendeel van den Key-
serryck ende Princen inden seluen waren)
ende de Capittelen vande Prochien die nu
Cathedrale kercken werden gemaect / als
voo die vanden Abdijen en prebenden wor-
dende geincorporeert / grotelyck alom hen
beclaecht: deerste / datmen tēryck ende hē/
hen limiten en iurisdiction minderde: ende
dādere / datmen hē nu in een nieuw subiec-
tie wilde brengen en hen deuchdelijcke pos-
sessie en exemptien sonder eenige redene/
en om het particulier profyt vā sekerer solli-
citerende priuate personen / benemen en
de tongoede maken wilde: met vele derges-
lycke lamentacie ende clachten / daer doer
de Ghemeynte maer te meer verbittert
en

en werde tegen de ghene die dese sake waren d'ijvende.

XXVI.

Doppo-
siti-
e d' Ab-
dijen.

d' Abdijen
vā Zabāt

Ende onder dander clachten vander Sheestelijckheydt vanden Lande hebben hen oock int besunderere ghethoont: Eerst de twee Abdijen van Tongerlo ende Sint Bernaerts: ende langhe daer nae dock die van Aftigem in Zabant / de welcke zoo successiue door affganck van heuren Abtē elck van Prelaet onuersien waren / lange te Houe hebbende vervolcht om tot Electie van eenen nieuwen Abt / (volgende hē costuymen ende Prerogatiuen) te comen ende gheene antwoorde hebbende cunnē obtineren (niet teggenstaende oock dat den Staedt van Zabant voor hen hadt gheaduiseert) hebben de sake aende andere Abten van Zabant / daer nae oock aende Eddelen ende Hooftsteden van Zabandt / als representerende de d'ye Staten desselvs Landts / verthoont / ende versocht dat zy met hen daer inne neffens der Hertoginne hen souden willen adiungeren ende requireren t'ghene des voors. is. a. Welck ghe-
daen synde ende niet obtinerende / soo d' ex-
cuse viel tselue aen haer Hoocheyt nyet te
stane: maer inder goeder belieste van zyne
Maesteyt / die sulcke saken tot hemwaert
had ghereserueert: Soo hebben de selue
Staten goetghavonden / dien aengaende
hen

a. Bide re-
monstran-
tie ende ap-
poinctemē-
te.

hen Ghesanten^a in persoonen te schicken
 aen zyn Ma. in Spaengnen/door den welc
 ken zy schriftelyck hebben doen ouerghe
 uen hen bewyſinghe ende deductie/ ^b hoe
 dat niet alleen teghen recht/ maer oock te
 ghen de Preuilegien/ so vanden Lande van
 Brabant int generael als oock vanden Ab
 dyen int speciael soude wesen/ de selue in
 handen van andere te stellen ende hē heur
 ghewoonlycke electie te benemen/ deduce
 rende elck poinct particulierlyck/ welke
 stucken byden seluen Ghedeputeerden in
 Spaengnen ghepresenteert zynde/ de Co.
 heeft hen coorts daerop schriftelyc antwoor
 de doen gheuen: inhoudende in effecte een
 negatiue/ ende dattet hen euen vele behoor
 de te zyn als zy van Prelaten verſien wa
 ren/ ende behoorden noch grootelyc hen
 te bedancken/ datmen hennen Godtshuy
 sen die eere dede/ van hennen Prelaet te
 verciereu metten Bisschoplycken name: ^c
 waermede men de selue weder nae huys
 gheschicht heeft/ dier rappoort den Staten
 ende besundere den Prelaten luttel conten
 tements gegeuen/ ende al de weerelt zeer
 daer op doen spreken heeft/ sonder noch
 tans dat die Abdijen daerom daer in ghe
 willeroort hebben: Iae metten Staten vā
 Brabant coorts daer na aende Regente heb
 ben versocht daer teghen in rechte ghe
 hoorz

^a Cler= claes ende
 Nijss/ in
 Januario.
 1562.
^b Byde de
 ductien.

^c Datmen
 dese Appo
 stille ouer=
 lese gheda=
 teert dē 27.
 Febzuarij
 1562.

hoozt te zyn dwelck hen niet en heeft mo-
ghen ghebeuren. ^a

a. bide Re-
queste en
antwoorde
vā 5. May
1562.

XXXIII.
De vthoo-
ningē hier
van Ant-
werpen.

Van ghelijcken en hebben die kegeerde
ren van Antwerpen daer en tusschen oock
niet stil ghesweghen/maer soo sy gewaer
werden de generaelp perplexiteyt binnē der
seluer Stadt wesende doer de cessatie van
de Keeringhe ende andere ghelijcke incon-
uenientē als zy inden Varen 49. en 50. ghes-
proeft hadden/die nu wederom aengheco-
men warē/wt vreesē dat d'Inquisitie doer
dese introductie van eenen nieuwen Bis-
schop mede inneghebrocht soude worden:
ende dien aengae de aen deen zyde van hē
Ghemeynte werdende ghepresseert ont-
hen in hen gerechticheyt/vrijheyt en vree-
uilegien vooz te stane/ende aen vander sy-
de gheimportuneert om hen beste te doene
op dat hennen nieuwen Bisschop mocht
worden sonder teghenspoet innegheleyt/
volgende den wille vanden Coninck ghes-
lijck in andere Steden ghedaen was: heb-
ben zy gheraden ghevonden/om ter eenre
ende ter andere syde te voldoene/de Sou-
uernante schriftelijck te kennen te gheuen
b de perplexiteyt die sy vonden doer d' Erec-
tie van desen Bisschop stoelaldaer: besun-
dere want men verstonde d'Inquisitie daer
onder te schuylen/waermede men geloest
hadde hen niet te quellen: op welke ghes-
schif

b. dat mede
se deductie
ouerhemet
tē appoin-
temēte ge-
dattert 23.
Januarij.
1562.

schrifte sy hebbende ghecreghen Appostil
 le / in effecte innehoudende datmen daer
 mede gheen Inquisitie en meynde: noch
 der Stadt en sochte te preiudiceren / maer
 die met eenen Bisschop te decozeren / soo
 sulcken Stadt sulcken eere wel verdiende:
 ende dat sy heurder Ghemeynten sulcken
 impressie souden willen ontgheuen: niette-
 min soo sy die sake anders verstonden ende
 de handt der hertoginnen dien aengaende
 ghesloten was / soude gheerne hen ghes-
 chrifte ende versueck zyne Maiesteydt in
 Spaengnen ouerseynen. Waer en teyn-
 den wt Spaengnen gheleech gelijcke ant-
 woorde vande Maiesteyt ghecomen syn-
 de / ^a ende nochtans bevindende den Coop ^{a. datmē o}
 man ende Borghere soo metter saken ver- ^{uerlie dese}
 slaghen datter niet dan die apparente rui- ^{antwoorde}
 ne vander Stadt met alle vreesen van op- ^{des Co. ge}
 roer ende troublen en was gheschapien te ^{dateert 186}
 volghen: hebben anderwerff een schrifte- ^{Martij}
 lijcke bewijsinghe ouergheheuen ^b: maer ^{b. datmē o}
 daer op oock anders niet cryghende dan ^{uerlie dese}
 dat zy hen behoordē te reguleren na dē reso- ^{2. remōstrā}
 lutie vanden Co. die de sake heel thēwaert ^{cie en dap-}
 had ghereserucert: des seer perplex wesen ^{de data 236}
 en heur bederffnisse anders vooz oogē ^{Martij}
 de: hebbende ooc anderffins een goede ooz ¹⁵⁶²⁴
 sake daer toe gecregē (niet d' religie maer
 den handel aldaer aengaende) ^c zyn op die ^{c. de Maert}
^{E 2} reso- ^{vā Ghēdt.}

resolutie gevallen dat zy heur Ghesanten
 inpersoone souden seyn den aen syn Maies-
 steyt/om der seluer alle de ghelegentheyte
 ende den wtersten noot soo mondelinghe
 als by gheschzifte te verthoonen/ welcken
 volgende/ opten name van om andere sake
 te seyn den/ ten eynde sy daer inne niet en
 souden belet ende hent selue seyn den ver-
 boden worden: hebben zy naer Spaengue
 dize persoonen inden Edt ende Dienst der
 Stadt synde affgheveerdicht / a continen-
 rende daer en tussche op die hope hē volck-
 ten bestē in officie/ de welcke aldaer neffes
 den persoonen van den Coninck int Vanghe
 audientie gehadt / b heuren last ontdect en-
 de zyne Maiesteyt hen gheschziften gege-
 uen hebben: waerop sy na langhe sollici-
 tatie ierst antwoorde mondelinghe ende by
 gheschzifte hebben ghecreghen in Augu-
 sto/ soomen ghenoech ghewæer werde de
 stucken eerst na Nederlandt ouergheson-
 den gheweest te syne: tenderende in effecte
 de selue antwoorde ghenoech ten syne als
 de voozgaende antwoorde der hertoginne
 in Nederlandt ghegheuen / waerop by den
 Ghesanten zynre Maiesteyt vercleert is
 dat by den Gheschziften ende Bullen van
 Roomen ghecomen/ naden seggen vander
 Ghemeynte/ genoech bleke dat d'Inquisi-
 tie onder dese introductie Episcopale was
 ghe-

a. dē Ampt
 man / Ur-
 sel / en We-
 sen beke.

b. 11. Junij.
 1562.

c. dat mē de
 se deductie
 ouerliemet
 te antwoor-
 de van 6.
 Augusti
 1562.

bedect: ende dat soomen den **Coopman** ende **Jugheseten** niet anders en conste doen verstaen/der **Stadt** gheheel bederffenisse waer hier in ghelegghen: met meer remonstrancien daer toe dienende: begheerende consent om daer noch te moghen bliuen/ tot dat sy hunnen **Meefters** geaduerteert hebbende/ souden hen beliefte daerop verstaen hebben ende besien cunnen oster geemiddel en soude te vinden wesen om zyne **Ma.** ghenoech doende/ sulcken **Coopstadt** doock te moghen conserueren. **Dweck** hen gheaccoordeert zynde/ hebben met expresse **Poste** des **Coninc** antwoorde ende appostille ouerghesonden ende op wat voet sy aldaer ghebleuen waeren: Waerop hen byden vooz. **Regeerderen** weder een andere schriftelycke deductie^a ende last werdeghesonden om te verthoonen de substantie mondelinghe ende voozt dan die ouerte gheuen: Inhoudende na vele **Inconuenienten** doer dese **Bisschoppen** introductie vastelijck te volghen/ doock eenighe andere middelen daermede zynre **Maiestejt** intencie schene dat ghenoech soude cunnen gedaen worden/ sonder dese nieuwichheit: eyntelijck vooz het wterste soo verre hen ouergheuen/ datmen lieuer ouer heel **Babant** eenen **Bisschop** soude stellen die zyn residentie soude houden te Voenen/ behou-

^a. datmē de
se remon-
strancie o-
uer sie ghe-
maect syn-
de byden
Pensiona-
ris **Gillis**.

a. 5. Nouē.
1562.

b. 29. No-
uembz. 1562.

c. datmē de
se requeste
ouer sie.

d. Damp-
man.

e. 20. Decē
bz. 1562.
diaer 1563.
f. datmen o-
uer sie dese
apostille hā
28. April 63.
g. 5. May
1563.

delijck dat hy gheen voordere ghesach in
Antwerpen en soude hebben dan die Bis-
schop van Camerijck ghehadt en hadde:
welcken volgende de verthooningen ges-
daen hebbende aenden persoon vanden Co-
ninck/ ende daer nae ghewaer gheworden
synde/ dat ment selue weder om adujs in
Nederlant seynden soude/ hebbē versocht
ende volgende hennen last ouergegeuen
een Requeste hen tot dien eynde ghesondē
dat zyn Maiesteyt adujs begerende/ ooc
soude belieuen adujs te nemen aende Rids-
deren vander Orden/ Staten vanden Lan-
de ende Raden van Staten/ van Brabant/
ende andere: maer wat vervolch ende ver-
thooch zy aende Ma. ende voort int Hoff
aen deē ende dandere in alder neersticheit
ghedaen hebbē: en hebben gheen antwoor-
de in vijf maenden kunnen becomen: daer
en tusschen soo deen a van hen was siecke-
lijck gheweest ende vande Ma. mondelin-
ghe versekinghe hebbende/ dat zyn intē-
cie niet en was/ syn Coopstadt van Ant-
werpen met eenigher Inquisitiē te quellē/
is daer mede nae huys ghereyft / dande-
re twee na langhe sollicitacie eyntelijc we-
der genoech ghelijcke appostille vooz ant-
woorde crijgende/ hebbē die weder te rug-
ge gesonden: en versochts daer en tusschē
dat syn Ma. metter saken soude willen su-
pers

persederen tot dat synen persoon daer qua
 me en seluer sage de benautheyt dier was:
 oft emmer doe? Commissarisen niet sus
 pect noch parciael/ eerst hem op al sekerlic
 soude doen infozmeren (wildemen hē niet
 gheloouen) al eer yet ghedaen werde dat
 naemaets niet en soude wesen reparabel/
 waerophen vercleert werde^a dat syn Na.
 soude de Weth doen des waerschouwen
 byde Souuernante eer hy metter sake sou
 de doen vooztwaren: eyntelijck nae diuerse
 audiencien/ sollicitatien ende antwozden
 heeft de Co. hen gelicencieert in Augusto/
 met apostille^b / enbreedere mōdelinge ho
 pe/ dat syn N. nochtertijt om redene vhou
 den was het instellē vandē Bisschop binnē
 der seluer Stadt/ welke tydinghe aldaer
 gebrocht synde/ c heeft men des goet con
 tentemēt gehadt enen syn also sedert daer
 mede niet gequeit geweest: sock en heeft
 men de resterende Bisschoppen inde ande
 re Steden noch niet ingheleydt noch doz
 ren inleyden al hebbent de ghecozen wel
 begeert.

a. 8. May
1563.

b. datmē a
uerlie dese
apostille
vā 3. Augu
sti 63.
c. By we
senbeke te
poste.

Terwoylen nu alle dese groote alteratien XXXIII.
 daghelijck meer en meer groeyden/ so tegē het reysen
 dese woeyde vervolgingē als tegē de Bis
 schoppen/ Inquisitien en andere sake bouē
 verhaelt/ sulckx dat niet dan een iammer
 lijcke desolatie ende bloetstortinghe daer

wt en was te verwachten / so verre in tijts
 daer inne niet versien en werde. Soo is de
 sake voorzghenomen inden Stade van Sta-
 te / alwaer de swarichedē ende perijckelen
 int lange verthoont syn by de groote Mee-
 sters ende Ridderen vander Orde / volgē-
 de hen oude goede sozghē vooz den dienst
 vanden Coninck / ende dweluaeren vanden
 Vanden altijt ghedzagen / hebben niet mal-
 canderen de saken ouerleet ende ouerpeyst
 hoemen die best ten dienste vande Maies-
 steyt ende weluaeren vanden lande soude
 mogen dzesserē / soo in desen als meer an-
 dere puncten: end want sy beuonden dese
 saken ende vzeindicheden vele by te comen
 wt dien de Coninc van alle saken niet naer
 de waerheydt en was gheinsozmeert / en-
 de dat dien hyt betroude met hen hoeft en
 de particuliere affectien daermede al door
 wilden sonder Raedt van andere te willen
 volgen: Soe is inden voerschreuen Stade
 by de Kēgēte ende heerē gellotē / syn Ma-
 by yemandē onder hen personelyck daer af
 te doen onderrichten ende alle saecken int
 langhe te doen aduerteren: welcken vol-
 gende de Baenreheere van Montigny in
 Spaegnen / ende neffens der Maiessteyt in
 communicatie tot synes last volvueringhe
 dicwilsis geweest / ^a ende daer en teyndē
 weder na Nederlant ghekeert.

De Baen-
 recheere
 van Mon-
 tigny.
^a. In Au-
 gusto. 1552.

Ende

Ende soo daer en tusschen den haet tegē
de Sheestelijcke om alle dese quellingen/
der Shemeynte teghenstaende / soo lancx
soo meer verbzeyde / soo werde den hoop
der gheenre die van contrarie Religie wa-
ren daghelijcx wassende ende in soo groo-
ter menichte alom vermeerderende dattet
wonder was / niet tegenstaende alle veruol-
ginghe de welcke soo inden mont en wal-
ginge vanden Inghesetenen alom quam /
datmen alom opentlijck ghenoech hoorde
ende ver stont dat sy van gheender meynin-
ghe en waren dese vreesse der Bisschoppen
ende Inquisitien noch oock der rigorouser
Placcaten ende vervolginghe altyt te ly-
den: ander sijn nochtans in gheen politijc
se saken hem tsuecken makende.

Heeft hem oock daer neffens toeghe- diaer 1564.
draghen ende daghelijcx meer verthoont
den twist tusschen de gene die inde admi- XXXV.
nistratie vanden affairen der Landen wa Den twist
ren / wt dien dat eenighe wilden het alte onder de
male alleen regeerē / die niet en hebben cun boozneeste
nen verdraghen dat de Heeren vander Or-
dre gheerne hadden ghesien / datmen alle
saken ten bestē met soeticheyt ende sonder
alle dese quellinghen ende nieuwicheden
had cunnen modereren ende den dienst en
intentie van syne Maesteyt metten wel-
varen vandē Lande met beteren gheuoege

a. Heuren
Raedt en
Secretaris
Armen
teros anno
1564.

Den Car-
dinael van
Gräuelle.

wrechten. Soo dat daer tweedzachticheit te houē is opghestaen neffens alle de andre onrusten/waerop ooc by vele ecnē grooten voet ghenomen is/eyutelijc nadien de Souuernante expzeffelijck om alle dese saken in Spaengnen aen den Coninck hadt ghesonden^a. Soo is na syn wedercompsse de Cardinael van Granuelle thoost van deen partije/die hem by nae teghen alle de Grootē gestelt hadde/wtten Nederlandē veretrocken.

XXXVI.
Deswaricheyt
mette
Engelsche

Hier en bouen isser oock toeghevallen doer sommighe Gceften aenweersijden sekerē misverstānt ende swaricheyt tusschen de Coninginne van Engelandt en de Souuernate oft emmer des Coninck Raedt der Nederlanden daer doer de Gemeyne Sundersaten een heel Jaer grootelijck zyn ghefrustreert gheweest van hunder ghewoonlijcker neringhe ende hanteringhe/en bitter armoede hebben moesten lijden: dwelck hen passien seer heeft verbittert en hen alterationen noch vele meer vermeerdert: besundersē soo de voorzgaende oorzaken alijt bleuen duerende.

XXXVII.
Donthout
des Conci-
lie van
Trēten.

Daer en bouen isser oock by ghecomen datmen wt is gheweest om alom inde Nederlanden te doen aenweerden ende hen reguleren nader definitie ghenomen int Concillie van Trenten/wacrop lange delibera-
tie

die ghehoudenis gheweest/ dwelck dē In-
 gheseten ooc niet weynich en heeft gealte-
 veert en teghen de Seestelijcke noch meer
 verbittert/ besundere soo daermede niet al
 icē de Seestelijcke iudicature en Bisschop-
 pen/ maer ooc d' Inquisitie en vervolginge
 werde bevesticht/ en daer neffens vele ar-
 ricken gestreut/ diemen opentlyck wiste by
 abuys inder Christelijcker kercke gedron-
 ghen te syne/ oock vele andere den exemp-
 len en Præuilegien vanden Lande directe-
 lyck contrarierē de: en hoe wel voor alsoe
 daerop niet voor dere ghedronghen en wer-
 de/ althit vielen soo vele Vleden te meer ter
 andere syden en van andere opinie/ besun-
 dere na die selue Concilie daer na ^b al om
 is gepubliceert/ en al had zyn Ma. daer in
 gheconsenteert op sekerre reseruatie van ex-
 emptien/ die en syn int publiceren in vele
 plaetsen niet verhaelt noch vermaent oft
 emmer byden volcke sulcx niet verstaen/ sy
 en hebben althit een achterdencken des ge-
 hadt.

diaer 1565.

a. datmē de
 Decreten
 des gepzin-
 te Concilie
 lese.

b. bi byseu-
 acende Bis-
 schoppē en
 Steden 11.
 en 24. Ju-
 lij 1565.

Men heeft oock ten seluen Somer zyn XXXVIII.
 beste gedaē om dien vā Leeuwardē/ Groe-
 ningē/ Deuēter/ en stemunde met schoone
 woorden en inductien te doen goetvinden
 dat sy henne nieuwe Bisschoppen souden
 willē met goetwillicheit ontfangen/ maer
 mē en heeft met hē niet cummen wtrechtē:
 noch

tverbolch
 d' rekerens
 der Bis-
 schoppen.

noch hen cunnen persuaderen tghene men begheerde/dwelck doock gheene cleyne ver bitteringhe ghemaect en heeft/alsmen gesien heeft dat heftich duerende vervolch om dese Bisschoppen ende alsoo d'Inquisitie alom in te bzenghen/ die elck nochtans soo seer haette.

XXXIX.
 voortstel
 d' Bisschop
 pen.

heeft doock totten affkeer vele geholpen dat de nieuwe inghestelde Bisschoppen met hen Capiten/kercken ende Onderfaten vele onrusten/questien ende gheschille ghecreghen hebben/soo sy hen terstont alom inde possessie hebben willen maken/ende dandere van hen oude vryheyt ende exemptie niet willen ghepriveert worden.

XL.
 De practie
 ke des Car
 dinaels.

Daer en bouen isser noch een andere oorzake van moeringhe ende perplexiteyt opghecomen door dien/soomen sacht/datmen met Antwerpen qualijck wech conste/om aldaer eenen nieuwen Bisschop in te bzenghen:eenighe opgauen ende de deliberatie ghenomen werde om de selue Stadt met verscheyden Steden van Brabant als Brussel/Voeuen/ &c. onder het Certsbisdom van Mechelen (daer de Cardinael van Granuelle ingheleyt was) ende het Walsbrabant onder Namen te bzenghen: dwelc niet min teghen de Priviligien ende welvaren vanden Lande ende van dier Stadt en soude gecomen hebben / dan oft binnen
 der

der seluer Stadt eenen ghestelt hadde ghe
 worden: mits welken tselue wtgheborstē
 synde/weder een groote alteratie ghecau-
 seert heeft / waer teghen oock de Staten
 van Brabant hen hebben gheopponcert
 ende diuerse Remonstrancien ouergeghe-
 uen/ ^a maer is al telcken nae Spaengnen
 ghesonden ende en hebben anders gheen
 Appostille cunnen verweruen / dan naer
 dien sy meer dan Sesse maenden daer om
 veruolcht hadden/ een Appostille dilatoir/
^b renuoirerende de sake aenden Coninck in
 Spaengnen/ ende hoe wel sy daer nae we-
 der langhe des vervolcht hebben / en heb-
 ben niet voordere cunnen comen: Maer
 heeft haer hoocheyt daer nae hen alleen
 vercleert/ ^c dat sy daer affaenden Coninck
 gheschreuen/maer noch gheen antwoorde
 en hadde/ des oock onder het volck de ver-
 bitteringhe ende afval seer gemeerdert en
 de lancx soo meer totter andere Religie hē
 doen begheuen heeft: siende datmen doer
 alle middelen sochte dese seer ghehaette sa-
 ken vanden Bisschoppen ende Inquisitien
 oock metter vaster desolatie vanden Lan-
 de/ inne te brengen.

Soo oock de Prelaten in Brabant ende
 besunderere oock de Abdijen totter incorpo-
 ratien ghedestineert ende van Abten on-
 ueruen/ ghemerct hebben dat sy met ghee-
 ne

^a Byde re
 monst-
 rantie en appo-
 stille diene
 mach lesen

^b 22. Octo-
 bris. 1565.

^c by appo-
 stille 27.
 Martij.
 1566.

XLI.
Het afscoo-
pen d' Ab-
dijen.

ne verhande vervolghingen noch in Spaë-
gnen neffens den Coninck noch neffens de
Gouernante en consten deser vreesen vā
incorporatien los gheworden noch tot Pre-
laten gheraken/ hebben achternae benoo-
dicht gheweest vander noot een duecht te
maken/ ende des zy nae hun duncken met
heuren goeden rechte ende ghededueerde
Vrijheyt/ Costuyme ende Preuilegien niet
en consten obtineren: hebben zy eyntelyck
ghesocht te vercrijghen ende raddrefferen
met gelde: en syn op dien voet eerst in com-
municatie ende eyntelick in transactie a ge-
comen: ende mit sekerer Jaerlijckre rente/
die de vooz. d'zve onverliene Abdijen vooz-
dane souden wtreycken zynder Ma. (tot
behoeuue vande nieuwe Bisschoppen/ soo-
men ghenoech verstant) soo heeftmen hen
alle d'z van Abdten verlicen/ ende oock an-
dere dier vacant waren gheworden: ende
heeftmē der vooz. Incorporatie hen gans
ontsleghen ende cassatie daeraff beloest te
doen hebben vanden Paus.

a. datmē de
se transac-
tie besegelt
int iaer 64
ouerlie.

XLII.

de gewey-
gerde af-
doeminge
der Bisdō
men.
b. blyct by-
de Remon-
stratien en
appoincte-
mente.

Om ghelijcke cassatie te hebben rueren
de dit Instellen vanden nieuwen Bisschop-
pen in Brabant/ hadden de d'z Staten des
sels Vants ooc seer groote sollicitatien ge-
daen ende diuerse siequesten ende Deduc-
tien ouerghegheuen tot op den Winter
1565. b maer zy en hebben daer in niet cun-
nen

nen obtineren. Dese twee saken zyn ooc dē
 Gemeynen inwoonderen vzeempt ingeval-
 len en hebben vele verscheyden oordeelen
 en opspraken daer op weten te houden en
 de groote murmuratien onder twolck zyn
 daer doer gemeerdert: so sy hen lieten hoo-
 ren datmen om gelt wel conste ghecasseert
 en afgedaen crighen de incorporatien van
 den Abdijen/ tē minsten dat de Biffchoppē
 van renten en incomingen verlicn werdē:
 maer datmen wel sach de meyninghe noch
 te wesen: niet tegenstaende alle schoon bes-
 scheet/gheloeften en Pzeuilegien: de arme
 Onderfaten noch te plagen metter Inqui-
 sitien/ mits dien mē geenssins en conste ob-
 tineren om eens gausfelyck vander vzeese
 deser nieuwer Biffchoppē / en by cōsequē
 te vander booser Inquisitiē vzy/ ontlegē/
 gerust en verskerkt te mogē wesen: in som-
 ma soo langhe als men tseyt vanden seluen
 Biffchoppen sach noch gemeynt / ghevoz-
 dert en aengehoudē te wordē: so bleef het
 volck al inder seluer impressien en perplexi-
 teyt/ datmen hen sochte d Inquisitie noch
 ouer te vzingen/ daer doer heuren afkeer/
 verbitteringhe en indignatie tegen de gee-
 stelyckheyt altijt meer ende meer heeft toe-
 genomen/ ende synder lancx soo meer van
 hunder leere gevallē ende der andere met
 menichte toegeloopē: vander welker mē
 hen

hen naemaels noyt en heeft cunnē crūgē/
ende hoe de vervolginghe meer werdt ge-
druen/hoe sy vaster ende herder op hen
opinie bleuen ende teghen dandere meer
ghecreet werden.

XLIII.

Den vierē
Ejt.

Daer neffens heeft hem inden nae So-
mer ende Winter 65. noch mede gemengt
de ouergroote dierte van den Cozen alle
het Nederlant ouer/daer doere niet alleen
groote benautheydt / ghebreck ende ar-
moede onder den ghemeynen Man ghes-
volcht is:maer oock hen sinnen ende hu-
meuren/meer dan ghenoech tevozen ghes-
quelt/syn daer Jore noch vele meer ont-
stelt ende verherft.

XLIII.

Daduijs
en Seynde
aendē Co.

De groote Meesters ende Stidders van
den gulden Bliese ende Souuerneurs der
Prouincien/continuerende inde grootgun-
sticheyt die sy altijt ten dienste vanden Co-
ninck ende van heuren lieuen Vaderlande
hadden ghedraghen/hebben met grooten
hertsweer ende sochvuldicheyt alle dese
swaricheden vernomen/ ende ooc vooziet
de de waerschijnliche turbatie / bloetstoz-
tinge ende opzoerichheit daer wt te volgē/
wertter niet haestelijck ende behoorzijck in
verlien /tselue daerom de Regente dicwils
verthoonende: en bevindende alle den ooz-
spronck meest te hanghen op dzy poinctē/
te weten: opte herticheyt der Placcaten:
metter

metter rouwer vervolghinghe daer doer
gheschiedende/opte quellinge ende vzeese
diemen ghevoelde ende hadde vanden In-
quisitien / ende opte nieuwicheydt vande
Bisdommen ende der veranderinghe die-
men daer wt vzeesde: hebben cyntelijck de
Regente / die Heeren ende den Staedt van
Staten / gheraden gebonden / dat een van
den principaelsten onder hen by den Co-
ninck soude reysen / ende syne Maiesteydt
persoonelijck te kennen gheuen / ende wel
opentlijck onderrichten (sonder daer met
om te gane) de benautheden / vzeesen ende
periculen / wt desen dize wozsaken ende an-
dere saken van State ende Finantie toege-
comen / ende dat het Vant in grooter sozge
stont van gans verlozen te ghane / waer in
so verre syn Maiesteyt wilde versien groot-
telijck van noode ware sueter daer in te val-
len ende ten Onderfaten hem wat te voe-
ghen: welcken volgende / is by laste vande
Regente ende ordinantie vanden Raede en-
de vopsen der andere Heeren / de Graue Dereyfe des
Grauen van
Egmont.
van Egmont daer ghereyft / die den Co-
nincktselue al vercleert heeft / ende vande
seluen vaste hope ende toefeggen ghehadt
hebbende dattet syn Maiesteyt also doen
soude ende de Depesche conform van dien
na seynde / is wedercomen ende heeft de tij-
dinghe sulcx bracht dies men seer verblijt
is

is geweest / hopende dat dierste Depesche wt Spaengnent selue soude inhouden ende verskeren / maer daer en is niet ghesvolcht conform dier hope / die daer doer in een deerlycke wanhope verandert is.

Veel ende verscheyden andere saken syn hē noch meer toeghedraghen diemen hier by soudemoeghen vueghen / maer byden ghenen des voere is verhaelt / can elcker lūck mercken ende oordeelen / hoe de saken vander Keligien ende de sinnen der Ghemeynte in Nederlandt waren ghestanden inden wtganch des Jaers Dyfense sūch / ende dat alle de Vanden doere groote vrees / opsprake ende Mooringhe was soe om de wreede vervolghinghe teghen de Veere / als om dit inbrengen der Bisschoppen ende Inquisitie: daer doere onder den duynt alom seer ghesproken ende ghemuyt wert teghen de Gheesteliche / soomen wiste de selue dese puncten soo hert te dzyuene / ende de nieuwe Veere (soomen die noempt) meer ende meer toenam ende de vergaderingen van hen / daghelijcx oock meer vermenichvuldichden / ghelijck die van Wyfē tich iacren af aldaer altyt ghedaen haddē / allen vervolghinghen niet teghenstaende so voere is verhaelt.

Soo dat geenssins te verwonderen en is dat

dat inden navolghenden Jaere 1566, de saken noch voozderc syn verloopen ende de Menschen eens openbaerlyc metter daet hebben bewesen/ het gene dat sy van ouer vele Jaren te voren int herte ghedraghen/ malcanderen geclaccht ende met grooten vierighen verlanghen ghesocht ende begeert hadden: Inder vueghen dat de voozsaake der veranderinghe des Jaers 66, niet en derf gheweten werden / eenighen handelinghen inden seluen Jaere oft cozts te voren soo lancx soo meer ghevalen hebben: de/iae als men wel wilt inuen de dispositien der voozghaender tyden/ staet grootelyck te verwonderen dattet niet eer en is ghebuert/ alffer wel somtijden bequame occasien van Oorloghe/ Absentie/ Teghenspoet/ ende der ghelijcken niet en hebben ghebroken: ende hoe het moeghelyck sy gheweest dat soo groote menichte van soo vrymoedighe Vieden/ hen soo langhe hebben cunnen bedwinghen/ binnen houden ende vermoeghen te lyden tghene hen soo seere teghenstonde: Iae daer zy soo ouergrootten bitteren affkeer/ schroomt ende vereydinghe aff hadden: ende dat de selue henne groote langduerige verduelicheyt doen eens wtgebozsten ende met een gheweldighe haesticheyt geopenbaert ende wtghestort hebben tgene zy langhe int

Doozlake
der veran-
deringhen
d' Inquisi-
tie.

herte ghedraghen hadden/ ende dat sy niet langher des ghedult en hielden/ en sal mo- ghelijck niet vrempt gheuen den ghenen die wat aenmercken wilt hoe dat in den sel uen tijde hen daer toe groote occasie is ge- gheuen ende sylieden seer groffelijck daer toe ghecreet/ ghequelt ende getercht syn/ wtdien dat bouen alle voozgaende quellin- ghen ende benautheden hen aenghedaen/ de contrarie portije alsdoen heur niet en vermijde opentlick vooz te houden ende te werckete willen leggen/ tgene dat zy geer ne met bedectheyt / properheyt ende loos- heyt/ ghedaen bybrocht ende gepzactiseert hadden/ ende om daer toe te comen / heur dicwils anders ghelaten eñ ooc hope van de contrarie ghegeuen/ dwelck is geweest het punct vander Inquisitie.

1566. Janu-
arius/ stilo
Romano.

Waermede aenveerdende se breeder bes- schryuinge der gheschiedenissen des Jaers als men schreef vander gheboorten ons Sa- lichmakers Jesu Christi 1566. soo oock het ghene voere verhaelt is in den aenvanck desselfs Jaers hem heeft toeghedraghen: soo sal van noode syn tot meerderen ver- stande vant gene alsdoen voozhanden was ende ghehandelt werde/ cortelijck te ver- halen tghene int eynde des Jaers 65. vooz- ghecomen ende noch ten eynde niet ghe- brocht

broughten was/maer metten beginsel des Jaers voort veruolcht werde.

Nu is te verstante dat nadien gelijck ver
 haelt is/men soo lange Jaren soo grootelic
 hadde ghearbeydt om alle de Ingheseten
 der Nederlanden te houden ende te dwin-
 ghen totter leere ende Religie van outs al-
 daer onderwesen/ende datmen tot dien tij-
 ne alrehande wreede vervolghinghe conti-
 nuelijck had voort ghekeert/ tegen den ge-
 nen die anders ghevoelden oft geloofden:
 ende tot meerder ende scherper effect van-
 der seluer langhen tijt ghesocht en dacrop
 wtgheweest hadde/om by eenighe wegen
 het waere openbare oft secreete (onder wat
 desel/name oft schynsel het oock gheschie-
 den mochte) aldaer inne te brenghen ende
 int werck te stellen de Inquisitie/alliet met
 groote turbatie/perplexiteyt ende hazard
 vanden Vanden: ende teghen den danck/
 wille ende ghesintheyt vanden Ingheseto-
 nen der seluer/ghelijc oock de verthoonin-
 ghen ende neersticheden tot dier vzen al-
 tijt daer teghen ghedaen waren gheweest
 ende noch werden: Soo eest ghebeurt dat
 inde Maendt van December/anno 65. de
 Hertoghinne Souuernante heeft brieuen
 ende schryuen ontsaen vanden Coninck a/
 Innehoudende syne Maiesteyts meynin-

XLVIII
 Des Co-
 ninck brie-
 uen en res-
 luttie.

de maet van
 Decēb. 65.
 a. Wy dex-
 tract d brie-
 uē des Co-
 nae ghe-
 buecht.

ghe ende wat hy wilde inder saken vander
 Aeligiē in Nederlant hebbē achtervolcht/
 waeraff heur hoocheydt Dextraet naer-
 maels met heuren brieuen aen allen den
 Steden heeft ghesonden om voort aen de
 Steden geschiet te worden. Ende want de
 selue brieuen ende beuelen een groote oor-
 sake sijn gheweest van tghene naemaels
 ghevolcht is/ datmen oock daer nae ghe-
 waer wordende de alteratien daer by ghe-
 causeert synde / d'Inhoudt van dien heeft
 willen ontkennen/ verdzayen ende anders
 wtlegghen dan de woorden opentlijck wt-
 druckten: heeft my voor het sekerste ghe-
 docht de selue ghetrouwelijck wten Fran-
 choissche ghetranslateert hier achter nae
 deynde te vueghen/ op datmen niet en seg-
 ghe dat ick yet daer af oft toe sette.

I.
 Donder-
 hout der
 Placcaten

Segh:ijpende de selue brieuen in sum-
 ma d'ij poincten/ eerst: ruerende den Plac-
 caten Gude ende Nieuwe soo by den Key-
 ser als sijn Coninck Maiesteyt opt feyt vā
 der Aeligiē gheordonneert/ datmen dien
 aenghaende gheen veranderinghe en be-
 hoorde te maken/maer dat al de selue be-
 hoorde ter executien ghestelt te worden:
 Ende dat sijn Maiesteydt meijnde/ dat de
 Clappicheyt vande Rechters was doozsake
 dat dit quaet soo verre verbzeyt was: oock
 soo verre eenighe onder hen waren/ die wt
 vzeese

vzeese van oploop/de selue niet en dorsten
 achtervolghen/datmen syne Ma. daer aff
 soude aduiseren/ten eynde hy andere stou-
 ter stelde inde plaetse: waermede ende de
 Placcaten onderhoudende/ was te hopen
 datter eer ende beter in versien soude wor-
 den dan by andere wegghen. Ten tweeden:
 aengaende der Inquisition / dat syne Ma.
 wilde en belaste/datmen den Inquisiteurs
 soude fauoriseren int exerceren van heurē
 laste/want tselue conuenieerde ende dien-
 de tot onderhout vander Religie: ende dat
 syn meyninghe was dat de selue Inquisi-
 tie doer d' Inquisiteurs soude gheschieden/
 soo die tot noch toe gheschiet was: Ende
 hen nade Godlycke ende Weerlycke Rech-
 ten toebehoorde: (merckt die vvoorden)
 Dwelck gheen Nieuwicheit en ware/maer
 binnen den tyde vander Keyserlycke Ma-
 testeyt ende de syne altyt gheplogen was;
 Datter oock meer inconuenienten ghe-
 schapen waren te volgē tselue onderlaten
 de danhen assisterende: der Souuernante
 voer belastende dat sy niet en soude consen-
 teren datmen anders daer aff handelde.
 Ten Derden: nopende den Concillie van
 Trenten so daer niet en reesteerde dan dat
 de Bisschoppen tselue executeerden / dat
 heur hoocheydt hen daer inne soude doen

2
 d' Inbrzen's
 gen d' In-
 quistien.

3
 Het vol-
 schiedē des
 Concilie vā
 Trenten.

gheuen alle adzes ende assistentie: op dat
 tet werde gheeffectuert soo dat behoorde:
 ende dat alletselue soo conuenieerde voor
 de weluaert vanden Landen: ende dat zy
 tselue den Heeren neffens heur wesende
 oock soude belasten op dat sy hē daer inne
 employeerden soo syn Maiesteyt hen be-
 troude. Ic verhael de substantie deser brie-
 uen wat langher wten redenen bouen ghe-
 ruert/ende dat ten saken die na vercleert se-
 len worden/grootelijck dient / datmen dit
 houdt deser brieuen wel verstaet/dextract
 hier aff heeft de Gouvernante ghesonden
 aen alle de Staden vanden Nederlanden: in
 heur brieuen a repeterende de substantie
 van elck point wel soo scherpelijck/ met be-
 uel van voo:tte belasten aenden Officierē
 ende Wethouderen van heuren Prouin-
 cien/hendaer nae te reguleren sonder disti-
 mulatie oft conuincencie opte penen in den
 seluen Placcaten begrepen. Ende daer en
 bouen hen ordinerende/te deputeren eenē
 wt heuren Stade die anders niet en soude
 doen/dan in die Prouincie/regard nemen
 opt onderhoudt der Decretē desselfs Con-
 cillie/ende hen aduerteren van alle occur-
 rentien om daer in versien te worden:ende
 dat zy heurer Hooycheyt alle dzy Maenden
 so iden laten weten den voortganck van
 der saken: oock inghevalle van swaricheit

XLIX.

Der Regē
 te brieuen
 en beuelen
 a. tblijct by
 debrieuen
 vande Her
 tog. vā 8.
 December
 onder ghe-
 vuecht

No. 1.

4.

dē nienwē
 Commissa-
 ris inder
 Religien
 saken.

recours hebben aen heur oft aen den Secreten Raedt/witten welken sy insghelyc eenen committerde om des besunderre toeficht tenemen ende correspondencie te houden soo met hen als heuren ghedeputeerden/van welken bzieuen wt den seluen redenen als voere nae deynde oock copie int Nederlants ghevuecht is vanden ghenen die aenden Cancellier ende Raedt van Szabant gheschiet is. De Staden dese bzieuen ende extract ontfaen hebbende/hebben de copie van beyden/in heuren bzieuen besloten/voort ghesonden elck aen de Steden van hunder Provincien/met expres bevel hen daer nae te reguleren. ^{a. blyct by=} Van een van ^{de bzieuen} welken bzieuen namelyck dien witten Raet ^{vādē Raet} de van Szabandt den 31. Decembz is 1565. ^{van Szabant de data 31. Decē} (onthoudt den dach om der nauolghende ^{bzies/onder} handelinghen)aende Stadt van Antwerps ^{ghevuecht} pen geschicht ende daer ierst geleuert den ^{No. 1.} 9 Januarij daer na/ de copie wt ghelycke redenen achter gevuecht sal worden.

Doer het wtsenden van desen bzieuen aende Staden ende vande Staden voort/ is terstont de Fame ouer al geloopen dat de Coninc plat wt hadde belast/de Placcaten in hyn rigeur onderhouden: Insghelyck d'Inquisitie metten Concillie alom gepubliceert ende te wercke gheleet te worden: daer doer terstont in alle Landen seer groot

te turbatie ende murmuratie gevolcht is/ ende de Coopman des seer benaudt ende verflaghen gheworden: besundere ooc den vzeempde binnen Antwerpen/ dier vele/ en de oock de Borgheren/ aende Wethoude- ren ende vanden Ede quamen vernemen watter aff was. Ende want sy vercleerden niet daer aff outfaente hebben/ ghelijcht waer was/ soo lieten vele hen duncken dat men tselue wilde verberghen: want zy wel wisten dat elders in vele Steden vooz handden waren de vzienuen sulcx vermeldende/ des sy maer te meer bezreeft en waren: eenige lieten hen duncken datmen die Coopstadt van Antwerpen des onghemoeyt en de vzy laten soude soomen heur dickwils beloeft hadde.

LI.
De Pal-
quillen.

a. byde Co
pze vaden
Palquil/
bā 23. De-
cebris 1556.

Als nu dese benautheyt en perplexiteit daghelijcx was meerderende: So is T antwerpen des Nachts tusscheit den 22. ende 23. Decembrijs op dzy oft vier plaetsen een geschryft a gheplact gheweest/ inhoudende in substantie een clachte opten name van de Borgheren aende Weth teghen d'In- quilitie diemen daer coztwilde publicerē/ daer hen bederffenisse in waer ghelegen/ ende daer in men hen ghewelt dede/ ende teghen de Privilegien/ insghelijckx tegen des Coninckx gheloeften/ soo daer/ als in Spaengnen der Stadt ghedaen: begeeren de

Dedat de Magistraet hien voorstaē soude:
 endevolghende des Vants Præuilegien dē
 Coninck dien aengaende int Camer ghe-
 richt des Roomschen Rūcx opzoepen ende
 tot cassatie contenderen/ allegerende / dat
 Antwerpen Habandt synde / was be-
 ghrepen onder den Wijfsten Creytz des
 Rūcx/ ende mede inde lasten van dien con-
 tribuerende/ ende daerom der liberteyten
 desselvs behoorde te ghenieten/ deduceren
 de de Præuilegien ende Tractaten daer af
 wesende: ende protesterende quamē doer
 de selue Introductie der Inquisitien eeni-
 ge onrusten dat tselue voor gheen rebellie
 en soude cunnen geacht worden: met meer
 woorden tot ghelijcken eynden loopende.
 De Magistraet vāder Stadt deser gescri-
 ten eenige in handen gecregen hebbende/
 en daer neffens aensiende de desolatie gene-
 rale die ter Borsen en alom inder Stadt
 meerderde doer het continueren van desen
 roep der Inquisitien: heeft goet gevonden
 beenen van heuren collegie terstont in hae-
 sten aende Hertoginne te seynden/ soo om
 heur te thoonē een coppe der voorf. gescri-
 tē/ als ooc om der seluer te vercleerē de roe-
 pē en benautheden daermede sy de Stadt
 beladē vondē/ de welke tot syne assistētie
 soude daer nemē/ de andere der Stat ge-
 puteerde int Hof doē wesen/ mettē welckē

a. de Gulde
 Wulle van
 den Jare/
 1349.
 daffcheyde
 des Rūcx=
 dachs. 1549

b. 23. Decē.

e. 24. De-
cembrijs.

hy des daechs daer na te houe audientie heeft ghehadt ende inden Raede van State synen last ontdeect/waerop hen aldaer vercleert is/ dat quaet officie deden ende wel behoorden ghestraft te worden de ghene die sulcken roep ende fame stroeyden: wāt de meyninghe van syne Maiesteyt noch van heur niet en was binnen Antwerpen eenighe Inquisitie te Introdúcieren: ende aengaende den geschrifte datmen terstont neerstich ondersueck behoorde te doen tegen de ghene die sulcke seditieuse en schandaleuse schriften wtgauen ende daer tegē te procederen by proclamatie / met appremiatio vanden ghenen dien aenbrenghen soude/ende dan een exemplaire correctie daer ouer doen.

LH.
De Ghebo-
dē dien vā
Antwerpē
ghedaen.

Daer na is ter seluer stonden ende plaet sen van weghen haer hoocheyt den seluen ghedeputeerden van Antwerpen/wten name vander seluer Stadt/openinghe gedaē vande voorsz. brieuen vanden Coninck wt Spaengnen ghesonden ende alle dzy die punten van dien verhaelt: ende belast dat sy daer na binnender seluer Stadt hen souden vueghen ende reguleren/opt point vā der Inquisitien ghevuecht wordende int verhalen / het woorz ghevvoonlijcke Inquisitie ende assistentie den Inquisiteuren te doorn soomen ghevvoonlijck vvas aldaer te doene: maer
de

de voorſchreuen ſhedeputeerde daer aff
ſeer verwondert weſende / verclaerdē dat
zy ſulcken laſt niet en conſten noch en ver-
mochten te aenveerden / maer wildemen
hen dien in geſchriſte gheuen / ſoudentſel-
ue heuren Meesters ouerſeynden.

Ten ſekuen daghezyn oock in den ſtade
van Brabant gheſien ende gheleſen de
voorſ. brieuen vande Hertoghinne metten
inliggenden extracte vande brieuen vande
Mareſſeit ende ſyn voort de brieuen aende
Steden daerop ghedecerneert gheweest.

Hier neffens en heeftmen oock niet ghe-
ſapen opte ſaken vande Biſſchoppē / maer
in den ſtaedt van Staten gheſloten die in
alle manieren te voorſ. ende dien vol-
gende alle de ghebrekēde elck in ſyn Stat
te doen metten gheuechlijcxſten middel
datmen ſoude cunnen / inleyden ende intro-
duceren / alleenlijck nochtertijt daer af on-
ghequeelt latende Antwerpen / volghende
den toefeggen vanden Coninck der ſelue
Stadt Ghesanten in Spaengnen gedaen /
a om waer toe te comen zyn brieuen ghede-
creteert aende particuliere Gouverneurs
vande Prouincien daer onder die Steden
gheleghen waren / b teneynde zy de handt
daer aen houden ſouden / dat de ſelue Biſ-
ſchoppen daer gheruſtelyck ontfanghen
mochten worden.

LIII.

De nieu ~~wo~~
brieuen tē
inleyden d
Biſſchop-
pen.

a. in Augu
ſto 1563.

b. aēde Gra
uen vā He
gen om Ke
munde / en
van Aren-
berghe om
Leeuwar-
den / Groe-
ningē ende

Die Deuenter

1565.
27. Decēb.

a. blijet by
der weth
bziene vā
dē 31. Decē
bzis. 1565.

Die van Antwerpen daer en tusschen
ontfangen hebbende hender ghedeputeer
de bziene / hebben ontboden de Wijck
meesters ende Raetlieden vandē Ambach
ten a om des te bet de onghesteltheden vā
de Ingesetene te stillen / hen te kinnen ge
uende / dat sy den volcke dese vreesse / der
Stadt soo seer schadelijck wesende / soude
ten besten willen wtten hoofde stellen / en
de vzielijck vercleeren dat de Gouvernante
noch opten Kerfaumont den Ghedeputeer
de vander Stadt hadde toeghesect dat de
meyninghe vanden Coninc noch vā heur
niet en was geweest / noch al noch en was
eenige nieuwicheyt van Bisschoppen / In
quisitie oft der ghelijcke binnen der seluer
Stadt te bzenghene ; de welke hen beste
geerne daer in doende / tselue elekerlijcken
voor een goede tijdinghe voort ghesect
hebben. Soc is aldaer / volgende den schrij
uen vande Gouvernante a / een proclama
tie ghedaen o teghen den Rutheur vanden
voorj. ghepleecten gheschrijfte : maer en is
noot achterhaelt gheworden. Soc soo syn
der soo vele Pasquillen ende Brieftkens te
ghens de Inquisitie / Dervolginghe / Bis
schoppen / en voor de Vrijheyt vanden Lan
de / (ooch eenige / niet vanden minsten / by
name daer in gescholden wordende) alom
te Brussel / Loenen / Bossche / Thantwer
pen

a. by de bzie
uen van de
Hertogin
ne 25. Dec
cembris.
b. by de pro
clamatie
27. Decēb.

pen en elders/ontrent den seluen tijde ghesaeyt/datmen metten achterhalē genoech te doene soude ghehadt hebbē diese al hadde willē straffen. Daer neffens en heeft de Weth goede vercleeringhe de Inwoonderen niet seer kunnen getroosten:mits sy vā diuerse andere hoorzen en vernamē alreede expresselijck alom belast te syne d'Inquisitie te ghedooghen/welcken aenghaendē hen te meer achterdencken dede hebben/Datmen die dagen aldaer ghine alom buyten der Stadt ondersueck doen oster eenighe schuylden oft woonden daermen quade suspicie vanden ghelooue mochte op nemen/soo hen het selue dochte te wesen een specie ende beghintsel vander Inquisitie/vanderwelcker ende der vreesse ende achterdencken van dier/schier niemant van wat Religie hy oock was/en mochte hoorzen vermanen soo de selue elckerlijck soo tegenstont/dat hen gheenquader tydinge en soude hebben moeghen comen/dan te verstante dat de selue int Vant noch gerakē en gedoocht soude moeten worden:welver sekert synde dat daer na cozts niet alleē hy mettē synen int particulier/maer oochteel int generael bedozuen waere/welcke husemeurē te Brussel niet min en waren/geslijck tweediuerse daer gesacyde vriezkes/ooch welbewesen/heyde tegē d'Inquisitie loo.

LIII.

het besoek tot Antwerpen ge daen.

29. Decem
br 1565.a. blijft by den Pasquillen vā Brussel
29. Decēbr. 1565. ghestropt.

loopende/ende vooꝝ verraders des Landts
eñ meyneedige/scheldende alle die de selue
wilden vooꝝ deren/perſtringerende nomi-
natim den Cardinael Granvelle/den Can-
cellier ende ſtaedt vā Brabant eñ andere.

9. Janua-
rij. 1566. ſti-
lo Romano
L.V.

De brieuē
vāde Can-
celrye van
Brabant.

a. by brieuē
aende Ge-
deputeerde
9. Janua-
rij. 1565.
b. by brieuē
vā 10. 12. 15.
eñ 16. Jan.

LVI.
De clachte
der Hooft-
ſteden van
Brabant
c. by expreſ-
ſe commiſ-
ſie. 11. Ja-
nuarij.

De ſaken dus alom in garboellie ende
Thantwerpen oock tuſſchen hope maer
meer duchtens ſtaende: is eyntelijck by ee-
nen ombekenden Quidam daer ghebrocht
ende gheleuert den 9. Januarij den bouen
verhaelden brieſ wter Cancelrye van Bra-
bant/metten welcken de Weth ſeer bela-
den ſynde/hebben teer ſtont doen vernemē/
a ende daer nae verſtaen/dat van ghelijckē
inde andere hooftſteden oock gheſonden
waren/die des oock niet wel te vreden en
waren: ſulcx dat na vooꝝgaende ſtaedt de
Wethouderen b vande vier hooftſteden
van Brabantt representerende het derde
Vet deſſelfs Landts/by aduiſe vande twee
ierſte Veden oft eenighen van hen gheva-
den vonden hen des doer Gefanten te be-
claghē ende opponeren inden ſtaedt / en-
de hen notoire vꝝijheyt/Privillegien ende
de gheloeften hen ter contrarien ghedaen/
te allegeren ende daer by te bliuē/ beſun-
dere ruerende den pointen vande Inquiſi-
tie/Concilie ende Commiſſaris (aengacn-
de den Placcaten hen ghenocch duncken-
de te allegeren ter Wethouderē ontſchult
dat

dat sy gheen vanghers en waren / maer
recht ghedaen hadden als men hen des ge-
maent ende versocht hadde) daer by vrie-
gende dat hen wonder gaf dat den Raedt
der Steden van Szabant sulcken beuelen
sondt die hy wel wiste dat sy / onderhoudē
de hennen Sedt / niet en consten voluere
als des Vants hercomen teghenghaende /
welcke hercomen den Raet soo wel als sy
beswozen hadden ^a / ghelijck oock int aen-
veerden had ghedaen de Coninck selue: <sup>a. by dē be-
gintsel en
x. artikkel
band bij d
Incōpste.</sup>
versueckende daerom dat sy hen brieuen
van beuele souden willen herbiedē oft cas-
seren / oft dat syt voorzere souden moeten
den Staten claghen ende pzouisse daer te-
ghen verweruen.

Welcken volghende de selue ghedepu-
teerde inden vollen Raede van Szabandt <sup>d. 14. Janu-
rij.</sup>
dese ende meer andere Redenen ende Re-
monstrantien tot dien eynde dienende ghe-
daen ende mondelinghe verthoont hebbē
ende gheinlisteert dat den Raedt sy bene-
len herbieden ende de Hoofstede van Szab-
bant daeraf ontlaen soude / soo niemandt
anders noch Coninck noch Hertoghinne
hen specialick met sulcken point in hen brie-
uen / belast en hadde / verhalende hen ooc
(ghelijck oock waer was) dat dese brieuen
ende beuelen in hen Steden onder 'de ken-
nisse vanden volcke comen synde / sulckē op
spza

1566.

LVII.
 Donschult
 des Raets
 doer den
 mont vādē
 Cancellier

a. 15. Janua
 rij.
 Detweede
 ſithoonin-
 ge d' Hooft
 ſteden.

b. byden 3.
 article van
 detweeden
 toebzief tot
 ter blijder
 Incōpſte.

ſprake ende beruerte opgheſtaen was / dat
 de Wethouderen de ſelue qualiĳck hadden
 cunnen gheſtillen ende ghepayen / dan op
 te hope dat die beuelen cozts ſouden herbo
 den worden / ende dat ſy doer Ghedepu
 teerde tſelue met alder neerſticheit waren
 vervolghende . Den ſtaedt deſhaluen ten
 beſten hem op te bzieuen van bouen ghe
 comen excuſerende / allegeerde oock het
 point vander Inquiſitie hem maer te ver
 ſtane van alſulcken als in elcher plaetſen
 ghewoonlick was te gheſchieden ende ge
 doocht te worden / en aengaende den Con
 cillie / dat hem tſelue niet voozdere en ver
 ſtonde / dan achtervolgende de reſtrictien
 daerop de Publicatie te voren toeghelatē
 was / ſuſtinerende alſoo in deen oft dande
 re point / den Preuilegien vanden Lande
 niet te cozt ghedaen te zyne: waeraf de ſel
 ue Bedeputeerde des anderē daechs a we
 der inden ſtade comende / vele bzeeder de
 contrarie hebben gededuceed / en ooc ver
 haelt hoe dat ſo wel de Key. Ma . anno 50.
 als de Co. Ma. anno 55. hen daer af vziĳ ge
 laten en vercleert hadden: Inſghelĳck ooc
 de Co. int hulden vanden Lande gheſwozē
 dat ſy met gheen Geeſtelĳcke Judicature
 b en ſouden ghequelt worden: eyntelĳc dat
 hieraene de gheheele weluaert oft bederf
 feniffe vanden Lande gelegen ware. Welc
 ke

ken aengaende sy hen metten staet meyn-
dente verantwoorde/ so verre daer anders
dan wel af quame / ende en werde de sake
by hen niet ghedreffeert / dat syt voozders
versueckē en vervolgen soudē so sy soudē
vindē behooren. Waerop eyntelic dē staet
hē belast heeft hē intentie ouer te genen bi
geschrijfte/waer toe sy tyt hebbē genomē.

Duereude dese sollicitatie te houe in alō
inde Steden groote turbatie gheweest en
heeft mē genoech te doene gehad om het
volck te payen en in officie te houden/ met
goede hope / schoone woorde en der ghe-
lycke/ a gelijc ooc in diuerse plaetsen tē ver-
scheydē dagē omtrent diē tyde diuerse ge-
schriften en Pasquillen al tegen d'Inquisi-
tie en vervolginge/ mitsgaders de voozsta-
ders vā diē geplect/ gestroyt/ gesonden en
gehangen syn gheweest so wel te houe en
Tantwerpen als elders/ en onder ander so
isser Tantwerpē aē diuerse Wijcmeesterē
dozen/ eenen ghehanghen/ b in summa in-
houdende datmen nu wel conste gevoelen
in wat weerden men mochte houdē de per-
suasiē vāder Weth daer sy inde Kerstdagē
der Gemeynte hadden doen te verstaē ge-
uen de meynninghe vanden Co. niet te we-
sen/ hen met eenighe Bisschoppen oft In-
quisitiē te quellē/ daer sy nochtas vāde Cā-
relrye bzienuē en beuelē hadden ontsaē van
Deē en dādere toe te latē: en wāt daer aene

LVIII.

d'Onrustē
onder d'In-
woonderē.

a. by bzienuē
vā 17. 18. 20
22. 24. 25.
en 27. Jac-
nuarij.

b. bidē Pas-
quil aende
wijcmee-
sterē 14.
Januarij.

1566,

dwelbaren vander Stadt ende Lande ghelegghen ware dat zy daer inne sulcken reme die soudē procureren als hunder officien/ volghende den Præuilegien / toefstonde : waer aff de Weth ghewaerschouuet zyn de/ de Wijkmeesters heeft doen vergaderen ende verthoont tghene alreede daer in ghedaen was/ ende dat sy die Ghemeynten besten soudē willen onderwysen / op dat sy hen stil houden wilden: ende hebben voozt der Souuernante de copie ghesonden/ van ghelijcken is alsdoen onder andere een seer groot Franchois geschrifte adrefferende aende groote Meesters / heeren/ Souuerneurs ende Magistraten vanden Nederlanden van Brussel ghehangē aende Voozten der grootste heeren vanden Lande/ hen vermanende tot volstandicheyt int beschudden vande Wrijheydt vanden Lande/ met meer andere exhortatien: De wedergade vanden welcken is oock Thantwerpē/ te Locuen ende elders voozt de Stadthuysen ende op andere plaetsen gheplect vonden gheweest : In summa al om was Sarboelle maer te vele: ende teghen de Sheestelijcke met haer Bisschoppen/ Vervolginghe/ ende Inquisitie / ende teghen eenighen die den wijt hadden van hen voozt te stane/ wert ouer al wapen ende moozt gheroepen/ als ooc onder vele andere

a. bñdē Daf
 quil te
 Brussel
 14. Janua.

dere wel betwees een gheschzift doen gheplecht te Brussel/ beghinnende en eynde de metten woorden van *Brant, Brant* a iae is de stouticheyt daeraff soo groot geworden dat heurer hoocheyt selue oock een geschzift oft Pasquil inde handt is ghesteken worden so sy ter kercken ginck. Den Raet van *Brabant* (ghelijck oock andere *Stadē*) had alreede eenen onder hen ghedeputeert tot *Commissaris* b / volghende der *Souuernante* schziven / maer soo de ghedeputeerde der *hoofsteden* met heur *Remonstrantie* / onder andere poincten / oocerpzefselijck versocht ende ghesustineert hadden datter egheenen en soude worden ghestelt ende waere hy ghestelt niet en soude actēpteren / soo is die commissie daer bleuen ende hy en heeft daer op niet gheprocedeert / emmer desmen heeft kunnen gewaerworden.

a. bidē Pasquil te Brussel geplect 19. Januarij.

b. M. Frāchois van Paris.

Alsoo oock dese bzieuen vanden *Coninc* ende *hertoghinne* op sommighe plaetsen niet alleen gepubliceert / maer daer en bouen in *Drukke* wtghegheuen syn / soo en heeft daer na niemant meer des *ignozantie* ghehad / ende is de *tumultuatie* en onruste des te meerdere alom ende ouer al geworden: ende onder andere so was binnen *Sherthoghenbossche* een quaet spel by nae toegecomen / ter saken vande selue bzieue /

c. Te Gēdt doer den Raet van Vlaēderē.

LIX. De swaricheit Tsher togēbosch.

1566,

mits de Schouteth met eenighe / de sel ue
aldaer wilde wtgheroepen hebben / ende
de meestendeel vande Weth ende She-
meynten dat niet en wilden ghedooghen/
hoe weltselue met wysheyt ende gheluck
noch ghesuitt werde / ende de Publicatie
achterghelaten. De Theologiens te Voe-
uen en rusteden daer en tusschen ooc niet /
maer lieten hen soo hoozen ende stoocten
soo groff toe / dattet elcken verdoot.

LX.
Het trec-
kē vā d' ant
woorde
des Raets

De sake dus erger wordende van dage
te daghe / ende het gheroep ende ghecry-
sche vander Shemeynte vast meerderen-
de ende den Raet van Szabant / ooc de Ste-
gente / de sake vast sleypende / hebben de
Wethouderen der Hoofsteden van Szab-
bant / ende de Shedeputeerde te Houe wes-
sende / met alle neersticheyt (om daer in te
versien na hen vermogen) alom geclaecht /
aenghehouden ende verthoont dese turba-
tien / metten periculen dier wt mochtē vol-
ghen: ende daer neffens niet opgehoudē
van te colligeren hen Justificatien / ende
te stellen in gheschryfte hen redenen ende
doleancien / de welke zy inden vollen Ra-
de van Szabant hebben doen ouer geuen:

LXI.
De schrif-
telijcke ver-
thooninge
d' Hoofste-
dē / na ghe-
voecht.

No. I.
22. Janua.
a. blyct by-
de remon-
strāciē 22.
Januarij.
ouergege =

maer wat dagelijcx vervolch ende neer-
sticheydt zy ghedaen hebben / en hebben
noot antwoorde oft appointement daer

op

op cunnen crighen dan eerst twee Maen-
den daer nae/te weten: den xiiij. Meerte/
(merckt hoe alle dingen doen stonden) als
de saken daer en tusschē vele vooz-
dere ver-
liepen ende vererghert waren/ soo na ver-
maent sal worden: aende selue verthoonin-
ghe hadden zy ghevuecht de Privilegien
ende stucken/hen saken ghewarighende.

Soo nu den Staedt van Brabant der
Steden Remonstrantie te Houe had ghe-
communiqueert/ende aduiss begheert wat
zy inder saken doen oft antwoorden soude
moeghen: heefmen terstont tweederlepe
ghenoech contrarie middelen ghesocht te
wercke te legghen ende te stroyen: deen
teghen dopsprake vanden Volcke/ en dan-
dere teghen de sollicitatie vanden Steden/
teghen deerste hebben diuersche Staedts-
heren ende meer andere / alom ghescegt /
vercleert ende den Vieden willen wysma-
ken/ dat de meyninghe ende intentie niet
en was eenighe Nieuwicheydt ofte Inqui-
sitie in Brabant te brenghen/ ende dattet
een vuytghen van quaeden Gheesten
was die des Coninckx bzieuen soo wtleg-
ghen ende beduyden wilden/ om tVolck in
onrusten ende quaet op te ruyden.

Teghen vandere hebben diuerse vooz-
standers der Inquisition en Vervolgingē
wtghegheuen en hen laten alom hoozen/

ue metter
apostille
24. Meert.
beyde ghe-
print.

LXII.

Het beue-
stighen d
Inquisitie

LXIII.

Het wyl-
makē tegh
de cleere
bzieuen.

1566.

dat die van Szabant groot onghelÿc hadden dat sy claechden/ ende datmen hē geen nieuwicheyt ouer en wilde dzingen: maer dat de geestelijcke Inquisitie inden seluen Lande altyt gheweest hadde ende na recht moeste wesen: Datmen doock die aldaer vā allen tijden had gheexerceert / gheleden / ende ghedoocht: tot confirmatie vanden welcken sy alle neersticheyt deden / om by te brenghen ende wten hoeck te soecken al le exemplen ende schriften^a diemen const achterhalen: waer toe ooc die Voeuensche Theologiennen heuren vlytighen arbeÿt gheerne ghevuecht hebben: ende hoe beyde dese middelen meer voortghestelt werde / hoe het Volc des te meer beruert wert / by deerste voelende datmen hen wilde bedriegen / ende het net ouer thoofst sleppen / daer nochtans de brieuen vanden Coninc ende Hertoghinne soo opentlijck ende beduydelijck de contrarie bewesen en thoonden: ende by dandere / dat men gheen sijn wil noch meyninghe en hadde van hen vry ende onghelast te laten vande Inquisitie: maer doock hen Wethouders socht te doen verdoouen ende delijsteren van hen recht vererdighe clachte.

b. bydē brieue van den Auptman ende antwoorde vā dē Pzeli-
dent.

Wengaende dit eerste middel ist oock gebuert / dat^b een vanden genen die als Gesanten in Spaegnen van wegen der Stat van

van Antwerpen/ neffens den Coninck ghe
weeft hadden/ verwonderēde van dese bzie
uen ende roepen / heeft in Spaegnen daer
aff vaduertencien gedaen ende dat hy niet
en conste geioouen d'Intentie vande Ma.
nw te wesen/ datmen Thantwerpen d'In
quisitie soude inbrenghen daer zyn Maie
steyt hem de contrarie hadde toeghescegt/
ende der Stadt van zynen weghen doer
hem doen toefegghen: daerop hem gheant
woort is worden/ dattet quade Sheesten/
ende Sectarisen moesten wesen die sulckx
wtgauen ende des Coninck bziuen soo in
terpreteerden/ want zyn meyninghe noch
andert niet en was / dan van gheen nieu
wicheyt daer in te brenghen / noch andere
Inquisitie dan men daer gewoon en was.

Tot bevestinge des tweeden/ heeftmen
den Raede van Brabant weren by te bren
ghen eenighe schriften/ daer bij bleeck dat
de Pausen van Roomen sommighe Jaren
eenige Inquisiteurs generael ouer Neder
landt hadden ghecozen / ende dat die oock
met consent vanden Houe/ andere particu
lier Inquisiteurs ouer elcker Prouincien/
ende onder andere oock ouer Brabant /
hadden voort ghenoept: Inghelijcx dat
byden Princen hen selcken generale In
structie/ dienende ouer theel landt / was
ghegheuen: waer mede ende oock besun
dere

Den Raet
van Bra
bant.

1566, dene dat eenighe vanden seluen Raede/den
 Gheestelijck: n ende also der vervolginge
 ende Inquisitie toeghedaden waren/ mē de
 ander vanden Raede soo heeft weten te
 beleyden/dat den seluen Raet dit voorszstel
 der Inquisitien nu soo nieuw/onghefun-
 deert noch quaet niet en vondt / als hy te
 vozen anno Wylflich wel ghedaen hadde:
 waeraf der Hoofsteden Ghe deputeerde
 een locht ghecreghen hebbende / ende ooc
 gheinformeert wesende/dat byden Raede
 des was rappoozt ghedaen te Houe aende
 Souuernante inden Raede van Staten/ en
 de daer en bouen in gheschzifte wat ouer-
 ghegheuen/zyn zy noch eens inden vollen
 Raedt gheghaen: versueckende mits der
 haeste ende impoortancie vander saken/ ex-
 peditie ende oock schziftelijck bescheet van
 tghene den Raet daer in ghedaen had oft
 van meyninghe was te ordineren/tot dien
 eynde ouergheuende een schziftelijck ver-
 sueck/ waerop soo hen gheantwoort was
 dat den Raedt de sake had ouergheleuert
 den Houe/ ende neffens dien alle goet de-
 buoir doen soude om hen de resolutie te
 doen hebben: verhaelden de Ghe deputeer-
 de expzesselijck ghelast te syne in deser sae-
 ken niet te handelen by mondelinghe de-
 claratie: maer alle saeken ouer te gheuen
 ende oock te versuecken by gheschzifte: be-
 gheer

LXIII.
 Tweede
 Afsueck der
 Steden.

a. 28. Janu.

b. blijft by-
 de Afsueck
 metten ver-
 bale vā 28.
 Januarij/
 metter ap-
 postille vā
 30. Janua.

gheerende alsoo hen declaratie in geschrif
re/die zy nochtans/niet teghenstaende ve
le vercleringhen ende protestatien/ alsoo
niet en consten verweruen noch oock des
daechs daer nae: dan ten derden Daghe
heeft den Staedt den seluen Ghedeputeer
den hen leste versueck weder ghesonden
met hen appostille/anders niet inhouden
de dan dat den Staedt vander saken hadde
rappoozt ghedaen aende Souuernante
ende begheert te weten wat haer hooch
heyt belieuen soude daer inne ghedaen te
worden/ende dat de Steden souden paciē
tie hebben tot dat den Staedt de resolutie
vanden Houe soude verstaen hebben/ daer
toe de Staedt alle debuoir doen soude: voer
het gheuen van welcker appostille zy hen
eerst met die vanden Houe beraeden had
den: ende wat neersticheydt de Ghedepu
teerde ghedaen hebben/en syn tot geen re
solutie cunnen comen.

Dan soo zy vernomen hadden datmen
alle middelen socht om by bzieuen ende an
derffins te persuaderen ende te funderen
dat der Inquisitie toelatinghe ende exer
citie gheen nieuwicheydt en soude wesen/
ende datmen den Staede verscheyden stuc
ken tot dien eynde byzocht hadde/ heb
ben zy ^a weder inden Staedt een andere ke
queste ouerghegheuen/ende versocht ^b te

LXV.
Datswoor
de vanden
Raedt.

LXVI.
De Derde
vthoonin
ged Stede

^{a.2.} Martij

^{b.} blijct by
de requeste

moes

1566.

LXVII.
Het Streecken
bande Raedt.

a. blijkt by=
de appoinct
tente.

De weth
vā Brussel.

moghen hebben cōmunicatie vanden stuc
ken/die zy verstonde ouerghegheuen te
zyn/om het effect van hennē versuecke te
beletten: ten eynde zy den raet daerop van
der waerheyt mochten Informatiē/op dat
by misverstande hen voel ghesundeert ver
sueck niet langhere gheretardeert en wer
de: waerop zy niet anders en hebben cun
nen verweruē/dan dat tselue versueck sou
de worden ghevoecht totten anderen stuc
ken die de Steden tot verificatien van heu
rer remonstrancien gheexhibeert hadden/
om int resoluieren daerop ghelet te wordē
soo behoore soude: a sonder dat sy yet vooz
dere hebben vercreghen met alle die groo
te sollicitatien die sy dagelijcx daerom heb
ben ghedaen: mits welken zy vooz henge
nomen hebben / tselue den anderen leden
vanden Staten van Brabant te claghen/
ende gelijckelijck des hen te becroonen aen
de Souuernante: Inghelijcx voock ander
werff Instantie te doene tot cassatie van
den nieuwen Bisdommen / daerentusschē
in alder neersticheyt sueckende alle stuc
ken en schriften die theuren fundamente moch
ten dienen/soo sy ghewaer werden dat hen
partije van ghelijcke voock dede.

Den Kegeerderen van Brussel is dese
daghen byden Houe mondelinghe belast
heuren Ration ende Ghemeyntente ken
nen

nen te gheuen dat des Conincx meyninge niet en was hen met nieuwicheydt oft Inquisitie te belasten: maer sy en hebben op sulcken verbalen declaratie niet willen te wercke gaen / om des niet van heur Schemeynte achterhaelt oft ghenoteert teworden / ghelijck dien van Antwerpen / op gelycken mondelijcken vercleeren te wercke gheghaen hebbende / ghebuert was : dan hebben tselue begheert in gheschifte / om sekerlyck te weten waer na hun te reguleeren / dwelck men vertroocken heeft hen te gheuen.

Soo oock dese vervolghinghe tegen die van andere Religie meer ende meer den Wolcke wert teghenstaende / soo hebben sy des te meer medelijden gehad metten genen die in vreesse vander doot daer ouer geuanghen laghen / ende hebben verscheydē persoonen in diuerse plaetsen ten besten gesocht te helpen (ende oock sommighe tijdē gheholpen) om eenighe dier wt te crügen ende te verlossen / ende onder andere so synden 26. Januarij suachts Thantwerpen wonderlyck wten Steen verlost twee ionghe Edel Dochters ende ghesusters / met eenen horologiemakere / dwelck by eenighen seer qualijck ghenomen is gheweest ende oock eenen die daer toe gheholpen had / ghevanghen worden / syn insghelijck
de

1566.

LXVIII.
Desamen-
cominge v
Grootte.

de wtghebzoken ende assistenten geprocla-
meert.

a=datmē o-
uer sie de ge-
pinte ver-
antwoordt
gē der Hee-
rē Prince
vā Draen-
gnen/ Gra-
ue van
Hoochstra-
tē en ander
b. Te Bze-
da ende te
Hoochstra-
tē in Heer-
te, 1566.

De saken nu soo perplex staende/ dat elc
Mensch van verstande wel const gemerc-
ken dattet dus niet en conste lange gedue-
ren/ maer dat de saken cozts waerē gescha-
pen ouer hoop te loopen/ ende dat de Cud-
se was te vreesen op strate te comen/ tegen
dese Inquisitionen/ Bisschoppen ende rigo-
reuse Mandementen/ ende den handel in-
den Landen daer doere daghelijcx decline-
rende: Soo eest ghebuert dat by nae alle
de groote Meesters/ ende meeste hoofden
vanden Landen hen om andere oorzaken
a by malcanderen hebben ghebonden/ b al
waer by eenighen/ groot medelijden heb-
bende/ dat de saken dus qualijck ghingent
en so luttel totten remedie verstaē werde/
Is vermaent/ en voort ghesamender hant
ghesproken vanden deerlijcken staet van-
den Lande ende apparente onruste vande
Volcke: waerinne zy nochtans luttel hope
van beteringhe saghen/ nae dien niet en
wilde ghehoort zyn/ wat zy om beter wil-
le dickwils verthoonden/ ende datmen ten
appaysemente vanden volcke niet ter we-
relt en wilde nae laten noch versueten:
maer euen herr bliuen doerdringhende
so mette wreedde vervolginge der Placca-
ten/ als metter nieuwicheyt vanden Bis-
doms

dommen/ende bouen al mette soo seer be-
 vreesde ende ghehachte Inquisitie: noch-
 tans wel vooz hen nemende ende den ande-
 ren belouende/ dat zy elck nae hen vermo-
 ghen ghetrouwelijck raden/ ende helpen
 souden om den dienst vanden Coninc wel-
 vaert vanden Lande en ruste vanden Volc
 te voozderen.

Tot meerdere turbatie vanden Lande
 ende Inghesetene ismen oock ghewaer
 worden/ende heeft den roep ouer al ghe-
 loopen/ dat Hertogh Erich van Bruyns-
 wick maecte volck van Oorloghen soo te
 peerde als te voete: waer wt den Gemeyn-
 nen man niet anders en const begrÿpen/
 dan datmen daermede in meyninge was/
 Doer hem d'Inquisitie ende Bisschoppen
 met ghewelt inne te brenghen ende effect
 te doen sozteren/ dwelck nochtans thoff
 a elcken sochte tontgeuē. Waer neffens te
 Bzuessel vooztocht is ende ghestroyt eē
 groot gheschifte b / deducerende de nulli-
 teyt ende iniquiteyt vanden Placcaten/ en
 de datmen die/ noch d'Inquisitie niet en be-
 hoorde te tollereren/ maer metter daet te
 wederstaen/ volghende der Glider In-
 compsteno de Coninck daer teghens de-
 de/ qualijck doer andere gheinsozmeert
 spude.

LXIX.
 Tvolck bā
 Hertogh
 Erich.

a. bide bzi-
 uen vande
 Hertogin-
 ne 16. Feb.
 en 24. Mar
 tij.
 b. bide Daf
 quil gefayt
 te Bzuessel
 in Heerte

Daer

1566.

LXX.

De gepri-
nte Boeck-
kens ende
Pasquillē.

I
Wijde boec-
kens diemē
lefen mach

2

3

4.

LXXI.

Het conti-
nueren der
volginge
als onder
and' wille
Hole ende

Daer syn oock lanck soo meer in Druck
wtghecomen ende ghesaeyt: niet alleen ve-
le affzaghende Schilderijen/ Dichten en
Pasquillen in Druck: maer daer en bouen
voort comen/ oock in Drucke/ vele Boeck-
kens ieghen dese vervolgingen/ Bisschop-
pen/ Inquisitien ende Nieuwigheden / soo
int Walsche als int Duytsche: daer wt mē
oock conste spozen hoe der Menschen sin-
nen ghemoet waren/ ende hoe hen de sake
al aenstonden/ ende onder andere/ isser wt
comen een Boeckken/ Inhoudende de In-
conuenienten inden Nederlanden te volgē
soo verremend Inquisitie daer in brochte.
Item een andere begriepende/ hoe dat des
Vants Politie wle eendrachtelijc conste ge-
conserueert worden/ al werden daer twee
derleue Religien seffens ghedoocht/ noch
een int langhe wederlegghende de vervol-
ghinghen der Menschen om des geloofs
wille. Ten vierden: Een vercleeringhe vā-
den loosen practycken van d' Inquisitie/ ob-
seruantie der Placcatē ende anders by den
Cardinael Granuelle met syn adherenten
gheinuenteert / om bouen al te domine-
ren.

Des nietemīn ghinckmen mētter ver-
volginge alle desen tijt met alle rouwich-
heyt voort naden rigoure vanden Placca-
te/ Doodende/ Szandende/ Verdriicken-
de/

de/niet hoopen: daer neffens de Inquisi-
teuren inden Prouincien daer sy indrongē
waren redelijck groot debuoir ooc deden:
ende oft de Geesteliche Inquisiteurs niet
en hadden genoech gherweest/ soo werden
in sommighe plaetsen oock weerlijcke com-
missarisen/ ondersueker oft Inquisiteurs
opt seyt vander Aeligion ghesielt / gelijck
onder andere binnen den Steden van Va-
lenchijn/ Doznick ende elders / die Wolck
iammerlijck vervolchden/ plaechden/ ver-
druuen ende doodden.

Woude-
wijn Dō-
illiant te
Wugghe-
11. Hartij.
566.

LXXII.

De weers-
lijcke In-
quisiteurs.

Ma dien nu de saken soo verre verloopē
ende de clachten / opspraken ende verbit-
terheden van den ghemeynen Man / alle
de Landen doere so groot ende vermenich-
vuldicht waren / datter qualijck in schene
verliē te cunnen worden / ende datter niet
te verwachten en schene te wesen dan een
nen generalen oploop / bereurte ende op-
wozpinghe vanden Wolcke / tegen de Gee-
stelijcke / ende teghen dese vzeede vervol-
ghinghen / Inquisitien / Bisschoppen ende
nieuwicheden: iae dat hier ende daer alree
de sommighe somtijden by een hoopten /
ende de sprake ende vzeese daer aff ouer all
vol was / daer by meer andere (niet min
verbittert) oock verwecht werden: besun-
dere mits men tot dier vzen toe met ghee-
ne clachten / verthooningen / oft desolatiē

LXXIII.

Dē soberē
staet des
Pediants.

vanden Landen tot gheen remedie/versue-
tinghe oft verlichtinghe en had cummen ge-
raken: maer datmen op al bleef enē strack
ende hert dzinghende ende vooztgaende.
Des hen dese Bisschoppen ende Inquiss-
teurs onwūsselijck ghenoech beroemden/
ten grooten achterdencken ende opspreekē
der Tooplieden ende Ingesetenen te voozē
ghenoech beruert.

LXXIII.
Herverbōt
v̄ Edelen.

So hebben de Edele vanden Lande hen
goeden/huyzen/en woonninghen ten plat-
ten Lande hebbende/ vander seluer genes-
raelder desperatiē des volcx/ ter eenre zy-
de eē groote vernisse en medeliden gehat:
en ter andere zyden eē groote vreesse getre-
gen/dat de vlāme van desen grooten rooc
eens opgaende/splieden met hen huysen/
buyten belloten Steden liggen/wel moch-
ten deerste syn die de fouille ende furie des
volcx gewacr worden en geuelen soudē.

LXXV.
Doozake
v̄ Edelen.

Houen dien achtervolgende de verbinte-
nisse en goede getrouwe affectie die sy had-
den ten warachtighen dienste van haren
Prince/(die de genegentheden syns Volcx
absent synde niet so sekerlic en conste ghe-
weten/dan na de aduertencien die hē wer-
den gedaen/vanden ghenen die by hem in
credit waren)ende totter welvaert en on-
derhout synre gemeyne Landē: hebben sy
ouerleegt en ouerpeyst dattet groot iam-
mer

mer en te dertē was / dat een sulckē schoo-
 nen ouervloedigen Vant / soude gans wor-
 den verwuest ende bedozuen: ende so ontal-
 lijck vele ghetrouwe Onderfaten om lijff
 en goet comen te geraken / by gebzeke dat
 men hen niet en wilde wat belieuen / noch
 ontlasten van saken daer oock andersins
 onge. wijfelt des Vants bederfenisse in ges-
 legghen ware: en die oock bouen dien so res-
 delijck schenen / dat elck persoon / van eeni-
 ghen verstande en couragie / niet en const
 gelaten de selue oock te wensschen / en in al-
 le manieren daer na te haken: als namelijc
 de versuetinge vander grooter wreetheyt
 der vervolghinghe doer de Mandemen-
 ten / ende de ontlastinghe ende verscherin-
 ghe der Inquisition: waer doer ghevolt
 is dat sylieden allenskens meer ende meer
 hier ende daer metten anderen daer af heb-
 ben beghonst te spreken: Ierst te Brussel
 als sy meest aldaer vergadert waren op te
 Bruyloft des Princen van Parma / ende
 sedert elders / ende te ouerdencken ofter
 gheen remedie ende ordne in en waere te
 stellen: op dat in tijts / eer het al ouer hoop-
 ghinc / daer inne mocht versien worden: hē
 latende duncken dat nadien men sach / dat
 die vanden Souernante waren / doer ee-
 nige geestē moesten verabuseert oft belet

LXXVI.
 Demeynin-
 ghe der E-
 delen.

worden/nv sy geen andere insien noch soz
ge ter saken en rhoonden splieden vā eets/
qualiteyts ende ghetrouwicheyts weghē
niet en consten noch en behoorden/heuren
dienst/hulpe ende arbeydt/daer inne den
Lande ende de Ingesetenen te weygeren:
maer met malcanderen voort/ende voort
daer in te sprekenē/ende te proeuenē oft
het gene dat byde murmuratie vanden ge
meynen man/ende generale clachten van
den Lande niet en had willen verstaē syn/
doer hen gemeyne intercessie/verthoonin
ghe ende bidden/mocht eenichsins gehol
pen worden.

Op weicken voet ende meyninge voort
varende/hebben sy hen soo lancx soo meer
byden anderen ghebonden/ende daer aff
ghehandelt om eenighe deucht inder sake
te doene ende middel te soecken/om dese
twee soo seer ghehaette poincten af te krij
ghen ende d'lant daer af te verlossen/be
sunderē nadien de Gemeynte opt betrou
wen van sulcker hender verbunt/heur in
alle quellighen niet teghenstaende/had
de verhouden openbaerlijck daer teghen
op te staen/ende sonder hen haeste interces
sie misgaen mochte/sunderlinghe na dien
sy vernomen hadden/dat de Grootē hen
tsamen gevonden hebbende te hooch stra
ten/ende des by eenighe Edele ghewaer
schout

schout synde/daer toe niet en hadden wil-
 len verstaen / maer rselueden Regente te
 kinnen gegeven / dus deen ende dāndere
 achterdēcken crech ende hem bezesde/
 waer toe vele onder hen des te lieuer ende
 williger hen employeerden / dat sy van o-
 uer lange deser Religien (diemen noempt
 nieuwe) toeghedāen waren / ende vander
 ander een affkeer hadden. Eyntelijck is de
 sake soo verre ghebrocht / dat om dese In-
 tercessie ende verbunt te wercke te leg-
 ghen ende daer in ghelijckelijck eenen goe-
 den voet te nemen / desen Edeldom secrete
 lijck malcanderen heeft weten te beschey-
 den / te bespreken / ende hen byden anderen
 te vinden om der saken een slot te maken:
 tot welcken syne sy hier ende daer in grooten
 ghetale hen vergaderingen int stil heb-
 ben ghehadt / ende oock eendzachtelijck o-
 uerdzaghē / in wat ordze sy hier inne sou-
 den voortwaren / ende oock wat sy bidden
 ende begeeren souden: Inghelijcx malcā-
 deren bestelt dach ende tyt / daer sy van al-
 len syden tot Szwessel hen souden vinden
 in Persoone / om der Souuernante en den
 Regeerderē des Lants / de sake te verthoo-
 nen ende soomondelinghe als schriftelijck
 remonstrancien daer op te doene: ende op
 auontuere oft doer eenighe (der contrarie
 sake voorstaende ende toegedaen) bestekē

LXXVII.
 De tsamen
 cominghe
 der Edelē.

LXXVIII.

De onder-
teekeninge
der Ver-
plichte.

werde/ dat dese intercessie ende tsamen co-
minghe mochte qualijck verstaen ende ge-
nomen worden/ ende datmen die anders
soude willen interpreteren/ dan nade goe-
de affectie die hen daer toe porde: waer do-
ve namaels deen ende dandere onder hen
mochten in last comen ende te lijden heb-
ben: So hebben sy theurer verskeringhe
noodich vonden/ en hebben metten ande-
ren gemaeckt een Verbont/ ende deen den
anderen geloeft malcanderen by te stane/
ende niet af te vallen oft te beghenē: maer
het ghene dat den minsten van hen / te des-
ser oorzaken/ soude wedervaren ende aen-
ghedaen worden/ ghelijckelijck te versta-
ne: als elcken van hen gedaen: ende tsamen
derhandt met alle hen macht tselue te kee-
ren/ weeren ende verantwoorden: waeraf
sy tot meerdere verskerheyt oock schrifte-
lijck bescheet gemaeckt / ende tselue elc met
hen eyghenhandt onderteekent hebben/
dewelck sy ooc daer nae hebben doen ende
laten onderteekenen van allen den ande-
ren Edelmans/ die naemaels de selue sake
oock werden goet vindende ende van hen
der opinien ende Verbont begheerden te
wesen / ende mede de handt daer aen te
houden: Dat sy oock daer mede niet an-
ders ghemeynt en hebben dan gelijc voor-
is verhaelt/ blijkt claerlijck by den geschrif-
te

LXXIX.

het verbōt
schrift der
Edele.

te van hen Verbont/dwelck vooz hen wt-
 terste/intentie opentlijck inhoudt/ a dat sy a. blijft by=
 hadden ghemerckt dat eenighe vrimpde de Text vā
 gheenffinstoeghedaen der eeren Gods/ de verbon-
 den dienste vanden Coninck / noch welua de/ onder
 ren des Vants: maer alleen soeckende te ghevoecht.
 versaden hen eyghen ambitie ende ghie- R. 3.
 richeyt ten coste vanden Coninc/ ende syn
 re Onderfaten/ doer hen valsche ingheuin
 ghen / so vele neffens den Coninc gemaect
 hadden/ onder tdecrel van onderhout der
 Catholijcker Religien ende deendrachtich
 heyt des volcke/ dat hy niet alleen en had
 willen versueten de wzerde Placcaten/opt
 feyt vander Religien ghestelt (hoe wel hyt
 had beloest) maer oock daer en bouen / in-
 brenghen de Tyrannige Inquisitie tegen
 de eere Gods ende Wryheyt der Onderfa-
 ten / daer wt volghen soude de ghanfche
 bederffenisse des Vants/ verdrukkinge des
 Volcke/wtcoedinghe vanden waren Chri-
 stelijcken ghelooue/ verminderinghe van
 des Coninck hoocheyt/ slavernye der In-
 ghesetenen/beneminghe der Prueiligien/
 en verstroydinge van alle Politie. Om al-
 len welckē quade vooz te comē/ en den Co.
 in syn hoocheyt ende d' Vant in synen voer-
 spoet te houden: hadden sy tot voldoenin-
 ghe der ghetrouwicheyt / daer alle Edele
 toe ghehouden syn: tsamen ghemaect een
 h 4 hey

heyllich verbont/ende daermede deen den
anderen beloest te beletten/ dat d'Inquisi-
tie gheenlins int Vant ghebrocht en soude
wordē/ twaere opden naem van Blaccaet/
visitatie oft andere: met cleere protestatie
dat sy niet en wilden atempteren teghen
deere Gods oft hoocheyt des Conincx oft
synre Staten: maer dien voor te staen nae
alle hen macht: ende alle opzoeren ende on-
geregheltheden wederstaen. En tot meer-
dere versekerheyt des Vefers / heb ick het
selue gheschriest int langhe willen achter
vuegen/ op dat hy bet mach oordeelen/ hoe
men sulcken verbont behoort te achten.

LXXX.
De roepen
gestroyt
opt verga-
deren der
Edele.

Dese vergaderinghen ende verbont en
hebben soo heymelijc niet kunnen geschie-
den/ men en isser wat af ghewaer ghewoz-
den: sunderlinghe na dien eenighe der ver-
plichte tselue hadden gheweest vercleeren
aende Grooten doen ter tyt vergadert we-
sendete hoochstratē/ ende zyn die roepen
daer af daghelijckx meer ende meer ver-
breyt/ ende soo niemant hennen gront en-
de voornemen en wiste dan die vander con-
federatie waren: Soo heeft tselue te hou-
terstont eenen grooten roep/ vreesse ende
verslaginghe ghemaecht/ ende ghelijck in
sulcken ende derghelijcken aenclaghē is
ghemeynlijck gheschiedende/ soo syn daer
op velederhande roepen ende nieuwaren
van

van deen ende dandere bybrocht/ gelijc de
 fame altyt alle saken meer dert en tē quaet
 sten ouerbroengt: deen segghende dat het
 heel Vant was in rueren: dandere dat den
 gantschen Edeldom was ghereuolteert:
 eenighe datter een deel duyfent byden an
 deren waren/ ende met macht van volcke
 ghewapender handt te houe quamen: an
 dere dat sy Crichvolck te voete ende peer
 de van buyten hadden: sommighe dat een
 nighe Steden met hen mochten verstandt
 hebben die zy ierst innemen ende ouerwel
 dighen soudent: Ende soo niemant en wi
 ste hen Intencie/ so wert daer oock vren
 delijck ende verscheydelijck affghe sprakē:
 deen by broengende dat sy heel rebel warē
 ende d' Vant innemen: dandere dat sy al het
 regiment na hennen sin herstellen: de Der
 de dat sy doude Religie verdrinuen ende de
 nieuwe met fortsen daer inne broenghen:
 de Vierde dat sy alle de Gheestelijckheydt
 alom doot smiten ende verdrinuen: de Vyf
 ste dat sy met ghewelt de Bruyheit vander
 Religie toeghelaten hebben: de Seste dat
 sy de Placcaten ende Inquisitien soudent
 af hebben willen. In summa elck sprack
 daer af nae zyn goetduncken: maer vielen
 alle ghenoech daer op dat zy met ghewelt
 ende wapenen hen in grooten ghetale te
 Brussel oft elders soudent by een vinden/

LXXXI.
De vreesse
te Houe.

ende datmen dan eerst heuren heelen aens
flach ende voornemen soude weten. Dese
tjdinghe heeft het Hof/ende int besunde
re die eensdeels oorzake warē/dat dese ver
volginghe ende Inquisitie (daer wt elck
wel mercte en ghevoelde dese vergaderin
ghe heuren oorspronck genomē te hebbē)
te dier tijt toe so hert ghedreue ende ghes
sustineert had geweest/ende geen contra
rie clachten en had willen toelaten/ geloo
uen/noch dien volghende yet toegeuen/in
grootte anxt/vreesse ende verbaestheyt ghe
taecht: te meer dat nae de verbitteringhe
diemen genoech gevoelde om de selue sae
ken ouer al onder de Ingeseten te wesen/
men beduchte dat splieden lichtelijck opde
hope vande verlossinghe der Placcaten en
de Inquisitie/ende Brijheyt der Religien
ende Conscientien/het ganssche Landt sou
den kunnen doen rebelleren/oft emmer te
minsten hen Meesters kunnen make van
diuerse gheweldige Steden/die om de sel
ue redenen hen meest vonden beswaert en
gealtereert: waer in mē oec meest besoch
de vooz Antwerpen/ soo niemant en const
onthennē/hoe seer de Inquisitie aldaer ge
haet was van langen tijden af/welcke ver
vaertheyt oock wert vermeerderd doer de
tjdinghen dier van vze tot vze aenbrocht
worden/als dat sy dus ende dus sterck wa
ren:

ten: dat sy trocken herwaert oft derwaert:
dat sy sulcken oft sulcken aenflaghen had-
den. Dat sy dese oft dese Stadt met listen
innemen ende hen Meesters daeraf makē
wilden ende dergelijcke.

In dese perplexiteyt is goet gevonden
dat alle de Heeren vander Orde/ en Sou-
uerneurs vanden Provincien die aldoen
te Houemiet en waren/ terstont beschreue
ende ontboden souden worden ^{a.} / ende dat ^{a. by bytēuē}
des niet te min daer en tusschen in haesten ^{vāde Her-}
by deen ende dandere aen den Edeldom ^{toghinne}
van diuerse quartieren soude worden ghe ^{vā. 13. 14.}
schreuen hiermede hen niet te moeyen/ oft ^{20. 21. 23.}
daeraf te delüsteren/ ende in summa dat elc ^{Wartij.}
syn debuoir soude doen om hen lieden te
scheyden: met hope dat men alle saken met
properheyt/ op eenen goeden voet wel sou-
de cunnen brenghen: Inghelijck is oock
van Shofs wegghen gheschreuen ende ghe
souden ter plaetsen daer men meynde de
meestevergaderinghe te wesen/ ende oock
aende hoofden vander Confederatien/ dat
hadden sy hen ergensouer te beclagē/ dat
sy dat niet geschrifte en by Sedeputeerde
souden willen doen: oft dat zy emmer son-
der wapenen tselne quamen doen ende in
soo cleynen ghetale alst doentlijck wae-
re: Doende de Souuernante de plaetse
van

21. **Dartij** vanden houe versien ende verstrecken: in
 ghelijckx heur garde ende wachte meerde
 ren/ende beter toelicht nemen: tallen can-
 ten voort tot seynde ende om al te bespieden.
 Ende soo haerer hoocheydt onder andere
 den xx. Meerte ghewaerschout was ghe-
 worden / dat sy inden sinne hadden Ant-
 werpen secretelijck inne te nemen: So syn
 der seluer Stadt Ghedeputeerde/ doen te
 Brussel hen vindende / neffens heur ont-
 boden inden Staedt van Staten/ dien men
 te kennen heeft ghegheuen datter tydinge
 ge comen was dat eenige hadden voor ghe-
 nomen heymelijck met volck van Wape-
 nen in hen Stadt te comē: belastende daer
 om/ dat niemant van hē terstont noch die
 nach derwaert soude reysen/ende met goe-
 de wacht ende anderffins/ doen versie dat
 de selue Stadt niet verrast / ouerweldicht
 oft beschadicht en werde.

LXXXII. **Enighe daghen daer te voren hadden**
 De clachte der Hoofsteden aen-
 de Staten **de Hoofsteden/ siende dat zy met alle hen**
solicitationen niet en voorderden / noch tot
gheen resolutie en consten comen van hen
clachte/ des hen doleancien ghedaen aen
 a. **blijct by-** **de Prelaten ende Edele van Grabandt / a**
den verba- **reprezenterende met hen de dzy Staten**
len hier op **desselfs Lants: ende versocht dat sy hen in**
gemaect. **der saken met hen souden willen vuegen/**
ende tot voerstande ende onderhoudt van
 der

der liberteyt ende Præuilegien des Vants
 ende tot afdoeninghe van deser ghedreych
 der Inquisitie/ghelyckelick maken ende
 by gheschryfte ouergeuen aende Souuer-
 nante een vele vzeeder ende ampelder de-
 ductie ende remonstrantie dan aendē Ka-
 de ouerghegheuen ware (vander welcker
 zy euen wel daer en tusschē derpeditie sou-
 den vervolghen) waermede de selue Præ-
 laten ende Edelen zyn te vreden gewest/
 ende hebben ghelyckelijc eenighen onder-
 hen last ghegheuen om alderhande Præui-
 legien/stukken ende gheschryften te onder-
 soecken ende ouersien/ende daer wt diuer-
 se manieren van doleancien ende verthoo-
 ninghen te maken: soo oock ghedaen is ge-
 weest: die by tijden gesien/ghelēsen/verā-
 dert ende gebetert sijn / ende daer neffens
 ghevuecht alle de verificatien darr toe die
 nende: deducerende met goeden fundemē-
 te wel int langhe/dat d'Vant van Zabant
 met gheen Inquisitie opt en hadde belast
 gheweest/noch worden en conste / nae de
 notoire Præuilegien desselfs Vants: daer
 inne oock verhalen dat de Placcaten goet
 versuet waren. ^a

LXXXIII.

het vuegē
der Statē
vā Zabāt^a blyct by-
den gearre-
teerde do-
liancien.

Daer en tusschen isinen ghewaer wo-
 den dat den Raedt van Zabant der Ste-
 den Remonstrantien / metten stukken in
 weerzyden by ghevuecht / hadde ouersien
 en

Crapport
vādē Raet

ende met hunnen aduÿse ende goetduncken der Souuernante ouerghedraghen: waer na de selue dochtwaren ghevilitteert inden Secreten Staedt: Dopinien vanden welcken ooc hebbende/ is inden Stade van Stateneffens heur hoocheyt ooc daerop gehadelt: maer en werde den Stede noch gheen resolutie oft antwoorde ghegeuen: En also het gebuert ware/ dat te dien tijde verssche bzieuen van syn Ma. wt Spaengen aende Souuernante desen aengaende waren comen/ so hoopte men dat daer by de Coninck naer vere hem vercleert ende op syne Onderfaten clachte ende alteratie ghelet soude hebben: maer alsoo daer af niet te voorszijne en quam / noch eenighe openinghe ghedaen en werde: wertmen vermoedende / datter gheen sonderlinghe versuetinge oft verhoefte beter declaratie ghecomen en ware. Des de verbitteringhe ende wanhope maer te meer en wies.

LXXXIII.
Het mishepē hā beter nissen.

De resolutie opte verthooninge der Hoofsteden.
a. bide bzieuen van de Regēte aē de Co. 24.
Martij, 66

Den Vierentwintichsten Martij a. als men nu dagelijcx verwachtte ende vreesde de compste der Edele: syn de Staden van Staten/secretate ende Szabant opter Steden doleancien vergadert gheweest / ende is daer inne resolutie ghenomen / de welke by appostille opter Steden ouergegheuen emonstrantie ghestelt synde / men des

Des anderen daechs smorgens hen heeft
 gheleuert / geteekent by eenen Grefnier
 vander Stade van Brabant : Inhoudende
 in substantie opt point vander Inquisitie/
 dat aengesien men niet en bevonde sedert
 den Jaere van 50. eenighe exercitie van
 der Inquisitie in Brabant gheweest te
 syne / den staedt vercleerde (volghende tge
 ne haer hoocheyt den stadt had gheaffir
 meert) de meyninghe vande Maesteydt
 niet gheweest te syne / noch te wesen (ghes
 lück by oock aende Souernante had ges
 schreuen) eenighe nieuwicheyt inne te brē
 ghen / maer dat de Rechten / Preuilegien /
 Costuymen ende Hercomen des Landts
 van Brabant onverbrekelyck onderhou
 den ende gheobserueert souden worden /
 ende dat dien achtervolghende de Sup
 plianten niet en souden metter Inquisitie
 belast oft beswaert worden . Item opt
 point vanden Concilie / dat de meyninghe
 vande Maesteydt niet en was dat tselue
 Concilium anderssins soude gheobser
 ueert worden / dan sonder pretudicie van
 de gherechticheden / hoocheyden ende pre
 eminentien der seluer synre Maesteydt /
 ende oock van synre Vassallen / Steden
 ende Onderfaten / ghelück den stadt wel
 breeet toegheschreuen ware gheweest.

Ende

I

2

1566.

Ende optpoinct van den Commiſſarifen dat de meyninghe vande Ma. niet anders en ware dan ghelijck het principael remedie ieghen de ſecten tot onderhout der Catholijcher Aelgie/ghelegghen was in goeden Scholen/goeden Predicanten/ ende reſormatie der manieren vander Gheestelijckheyt: dat eenieghelijck ende beſondere de Provinciale Staden ende Magiſtraten vanden goeden Steden/ de handt neerſtelijck daer aenewilden houden hebben: de de selue Magiſtraten tot dien eynde goede correſpondencie metten Stade Provinciale/ ende de selue Staden metten Secreten Stade/ om desder hoocheydt rapport te doen ſonder dat daer mede ghemeyndt werde/ dat den Raedt oft Steden van Brabant den Secreten Raede ſouden onderworpen zyn. Met welke vercleringhe vanden vyzdom der Inquilitien ende Limitatie vanden Concilie van Trenten/ hoe wel der Steden ghedeputeerde/ terſtont/ tselue appointement leſende/ watter maten ſeer verblijt ſyn gheworden: noch tans is de selue hen bliſſcheyt terſtont weder ghematicht, als ſy naedere ingheſien hebben/ dat ſommighe woorden vander seluer appoſtillen sulcx gheſiet waren dat naemaels by eenighe de contrarie ſoekten de wel eenighe calumnien ende wtwegen by

LXXXV.

De dyp-
ſterheit der
Apoſtille.*bide me-
morie opte
ſwarichede
geſteit.

eenighe calunnien en wtwegen byzocht
 fouden cunnen worden/ ^a ende noch meer ^{a. bide me-}
 als sy ghesien hebben/ dat aldaer so opent- ^{mozie opte}
 lijk verhoont werde de meyninghe te we ^{swarichede}
 sen te continueren d'Executie vanden Ma ^{gesteit.}
 dementen / die sy wisten soo rigoureux en ^{LXXXVI.}
 de odieux te wesen ; maer aldermeest syn ^{Het volhet}
 sy verwondert gheweest / als sy daer inne ^{dē inde ver}
 bevonden ende ghelesen hebben/ dat hen ^{volginghe.}
 lieden met enen gerecommandeert ende
 bevolen werde/ de Reerstighe Observatie
 der Placcaten en Ordonnantie synre Ma.
 ende besundere heeft hen vzeempt gheghe
 uen/ dat aende selue woorden vervolgens
 ghestelt waren dese: achtervolghende hen
 representatie hier gheruert/ soo alsulcken
 presentatie in hennen gheschifte niet ghe
 stelt noch gedaen en was geweest/ ^b sulcx ^{b. als blijkt}
 datmen hen daermede veronghelijckte/ en ^{bydē inhou}
 de schene te willen / soo wel benemen den ^{dē d' reques}
 wech om naemaels yet te moghen clagen ^{stē en appo}
 reghen de herdicheyt der seluer Placcatē/ ^{stillē beyde}
 (Daer doere nochtans onder het Volck soo ^{gepintlyn}
 grooten turbatie te ghenwozdelijck alom ^{de en oock}
 was) als oock hen inde ooghe / indignatie ^{hier na ge-}
 ende perijckel brengen/ niet alleen van hē ^{veucht.}
 nen eygenen Inghesetenen/ maer ooc vā ^{R^o. 2}
 allen den Inwoonderen vanden Nederlā
 den/ als de ghene die ghepresenteert souldē
 hebben te voluieren ende obserueren/ tge

1566.

a. blijft by=
den Beque
sten en ver
thooyngen
daerop ghe
maect.

ne eenen ieghelijcken teghen therte stont/
ende begheerde aff ende te niere te hebbē/
mitswelcken sy terstont voor hen hebben
gheuomen te solliciteren / soo wel naerde
re ende ampelder vasticheyt / bescheet en
de declaratie vander voorszeyder beloefder
vrijheyt der Inquiltie / als oock naerder
vercleeren op het achterlaten vander de
putation van Commissarisen / ende int be
sunderere tot wtlatinghe der voorsz. woordē:
Achtervolghende heurer presentatie hier
gheruert: als onbehoorlijk ende reghen de
waerheyt daer alsoo ghestelt ende inghe
voedert: ende wat diligentie sy terstont
daer nae deden / en consten: noot geweten
noch en wilde niemant kennen / wie die
woorden daer ghevuecht had / oft hoe de
seue daer in quamen: vernamen nochtans
wel dier int begintsel niet vermaent ghe
weest te syne. En want om de selue woordē
den vele opspraken ghevolcht is / ende op
dat de ghewillighe Leser gheen achterden
ken noch twijfelachtigheyt en hebbe van
der waerheyt / soo sal hy achter na het eynd
de vinden ende lesen mogen int lange / het
gheheel inhouden / soo vander voorsz. ouer
ghegheuen remonstrantie als vanden ap
pointementen marginale daer op gestelt /
daer in hy sulcken presentacie niet en sal
vinden / maer alleen die ontschult die de
Wethou

Wethouderē van hen Officie syn doende: niettemin om het volck te gheruster ende stulder te maken/ hebben sy terstont in diligentie der Steden siegeerderen vander voorszeyder vercleerder vryheyt der Inquisition ende Concilie interpretatie gewaerschout ende dappointement ouer ghesonden/ waermede terstont in den beghinsel het volck inden quartiere van Antwerpen ende andere Steden des Hertochdoms vā Brabant/ seer is verheucht/ ghestilt ende verblīt gheweest.

Ten seluen Dijfentwintichsten Meerte des achternoens/ so syn de Staten vā Brabant/ te weten: de Prelaten/ Edele/ ende Ghedeputeerde vanden Steden/ ontbodē byde Souuernante inden stade van Staten/ al waer sy den seluen heest doen verthoonen/ dat sy ghewaerschout was/ datter sokere conspiratie ende entreprinse op desen Landen voorszandē was/ daer wt vele inconuenienten souden mogen spruyten die in alle manieren in tijts moesten verhuedt worden: ende dat sy lieden/ wetende hoe vele den Landen daer ane gelegen ware/ dattet selue werde belet/ elck int syne wilden goede toeficht op al nemen ende haer hoocheyt telcken aduerteren / als sy yet vernamen/ sy soude aen hen van gelijcken doen doen. En want sy had verstaen/

LXXXVII.
De vthooringe der Regere aē de Staten vā Brabant

1566.

dat dentrepzinsse haeren pretext schene te nemen/ om te wesen teghen d'Inquisitie/ had sy doer de appostille by heuren beuele byden Graede van Szabant ghegheuen des daechs te voeren/ opte Requeste van den Hoofsteden/henlieden ende alle d'On dersaten van Szabant daer aff wel willen ver sekeren/ soo de intentie van syne Ma. noch de heure niet en had geweest/ noch al noch en was van eenighe Inquisitie in Szabāt te brengen/waerop de Statē haer hooch heyt hebben gbedancht van heur sozchuldich eyt die sy thoonde te hebben voozt gemeyn beste/daer toe van heuren weggen alle goet debuoir presenterende.

LXXXVIII

Voorzhou
dē v Bege
te aē die vā
Antwerpē

Daer na heeft sy den ghedeputeerden van Antwerpen alleen doen roepen / ende hen ghewaerschouwet / dat eenighe Wtlandighe vande conspiratie synde / waren in sekere herberghe binnen der Stadt alreede gelogeert: begerende geïnformceert te wesen wat daer af ware ende wat ordzemen ter Stadt bewaringhe ghestelt hadde/ soo sy gheaduertceert was / dat diuerse Bozgheren ende Coopluyden met die conspirateurs verstant haddē: die daer op seyden daer alreede wake ende wachte by daghe ende by nachte gestelt te syne: datmē de Poozten gadesloech: de aencomende Schepen visiteerde: de Weerden hē Gasten

sten dede ouerbzenghen / ende der gheluc-
ke: maer dat sy van gheen Wriants Bolck
en hadden ghehoort: maer euen wel des
terstont ouerschryuen souden: Waer op
heur hoocheyt hen seyde / dat sy wel moch-
ten toelien / want hen Vlyff / Soet ende Ge-
re daer aen hinck: ende dat sy tot stillicheit
vanden Bolcke ende Toopliden hen sou-
den onderrichten / datter geen Inquisitie
comen en soude / noch d' Inghesetene daer-
mede belast worden: waer in sy seyde d' Of-
ficie alreede ghedaen te hebben.

Ghelijcke vermaninghe van scherpe
toelicht te nemen / heeft oock de Souuer-
nante als doen oock daer na apart gedaen /
aen die van Brussel / die heur oock gewil-
lich daer toe geoffereert hebben / ende die
volghende vele Ordinantien aldaer ghe-
maecht ende ghestelt. Ende om generalijc
te segghen watter om ginck / men en was
te houen noch inde Steden niet min be-
zrest ende het Bolck beladen / dan oster
Wijanden van buyten hadden te verwach-
ten gheweest / ende elck schickte hem nae
syn beste om syn Stadt ende Plaetse verse-
keret ende bewaert te houden: dwelck nes-
sens alle andere perturbatien de humeurē
vanden Bolcke noch meer dede verbitterē
ende rueren.

Terstont daer na so syn tot Antwerpē /

LXXXIX.

Ingelijc
aen die vā
Brussel.

a. bljct by-
dē puncten
van Ant-
werpen ge-
ordineert
27. Martij
1566.

XC.

De weer-
lijcke In-
quisiteurs.

Meerte.
1566,

134

Deerste Boeck

a. bide placaten van
Sep. 1550.
en der nae-
volgende.
b. blijkt bi-
de in Dal-
quillen in
Herte te
Bzuessel
voort-
brocht.
c. Viglius
Hopperus
Cardinali-
ten.

d. blijkt by-
den seluen
Dalquil.

te Bzuessel ende elders ghestroyt/ gehan-
ghen ende gheplect diuerse schriften/by
de welke ghewaerschoudt werde/ dattet
gelogen was/ datmen wtghaff dat de In-
quisitie aff was/ mitsdien men eue wel wil-
de scherpelic onderhouden hebben de Pla-
caten/die de Inquisitie medebrochten/ en-
de vande Gheestelÿcke Richters vermae-
den/ ^a bouen die dat de voorderers der sel-
uer Inquisitien nu enen anderē voet had-
den ghevonden/ ende alleenlyck den naem
veranderende ende het selue effect bliuen-
de ^b in stede vā Gheestelÿcke Inquisiteurs
nu hadden gheordineert Weerlycke/van-
den edt zynde. die alleē opt point vander
Religie acht ende toeficht nemen souden/
noemende ooc eenighe vanden Auteurs
dees loosens vants/ ^c vermanēde het volc
om daer teghen vrymoedich te stane ende
dese verleydende woorden ende schoone
gheloeften niet te willen gheloouen. On-
der andere oock soo isser T antwerpen een
groot gheschifte ^d behendich ghestroyt/
grootelÿck de Weth ende heur Ghede-
puteerde noterende ende blamerende/ dat
zy het onderhoudt vande rigoreuse Plac-
caten volgende den expresse text vander
appostillen vanden siade hadden ghepre-
senteert ende bouen dien accepterēde sul-
cken appointemēt daer sulcken last expre-
se

se ingegeuen werde/ hen seluenden voozſ.
Placcate hadden onderwozpen / en ooc dē
wech benomē om daer teghen te mogen/
mettē anderen/clagen/des sy laſt noch cō-
ſent vande Ghemeynte en haddē/dier het
vigeur der seluer Placcaten grootelijck
was miſhagende/des teghen hen proteſte
rende ende tot raddzes hen exhorterende.

De Statē vā Brabant gheſien de vooz-
gaende appoſtille en gelet oock opt vercle-
ren van haer hoocheit: regard ooc nemen
opte ſprake dien aengacnde loopende / en
beſondere opte murmuratie vallende opte
Placcaten: hebben volgen tgene der Ste-
dē Gedeputeerde vandē begintſel af goet
ghedocht hadde: ſamen vhpelijc ouerleet
en wel ingeſien de woorzden vanden voozſ.
appointementē/ende tot meerder gheru-
ſticheyt ende verſekeringe van elcken/ ge-
raempt twee andere ende nadere ſemon-
ſtrantien: de eene opten name der hooft-
ſteden aenden Staet van Brabant/ ten eyn-
de ierſt dat deſe woorzden bouen verhaelt/
Achtervolghende der presentatien hier
geruert/ ſouden wtghedaen worden/ mits
zy ſulcx noot en hadden gepreſenteert / en
de ſy ghedeputeerde daer doer inde indig-
natie van al' de Weerelt quamen / te meer
dat naden loop des ieghenwoorzigen tijts
de Placcaten beter werden gemodereert:
daer

XCI.

Het vooz-
nemen der
Statē vā
Brabant.

a. By deſe
Gheconci-
pieerde ij.
Requeſtē.

Daer by oock protesterende dat sy niet en
accepteerden de cause daer ghestelt vande
toeghelaten vryheydt der Inquisition / te
weten: Mits dat d'exercitie daer aff sedert
den Jare 50. in Szabandt niet en ware bes
uonden: soo sy ontkenden / ende mē niet en
soude beuinden de selue oyt te vozen / em
mers met wete vanden Staten / ende con
sente vanden Steden / toegelaten te syne /
begherende op al bescheert ende Acte daer
aff in vaster formen / om den vercurden en
de verveerden Wolcke daermede eenighe
versekeringhe te moghen warachtelic en
de vastelijck sonder achterdencken geuen.
Daer neffens hebben sy ooc geraempt ee
ne andere remonstrantie byden Staten aē
de Hertoghinne ouer te gheuen / mits hen
voorzgaende / doer de voorsz. Appostille se
dert ghegheuen / vooz een groot deel nu
was cesserende: ten eynde gemerct den ge
meynen Wolck het vercleeren vanden Vla
de / niet en dochte ghenoechsaem te syn / te
meer sy dien suspect hielden / oock dat de
selue Appostille in eenige plaetsen / was al
leen relatijf: ende dat inden appointemen
te niet voozdere expresselijck bezijndt ghe
houden en werden / dan alleen de Suppliā
ten / dwelck maer en waren gheueest de
Wethouders der vier Hoofsteden: besun
dere dat daer by schene te worden ghere
ser

serueert eenighē Weerlijcken Commissaris daer wt men een Weerlijcke Inquisitie soude moghen vermoeyen / in preiudicrie vanden ordinarisen Rechtere / ende des Vants Præuilegien : dat heure hoocheydt wten name vanden Coninc / hen wilde geteekende ende beseghelde Acte verlearnē / van dat de voorsz. Inquisitie noch Eerlijcke noch Weerlijcke in Brabant tē geenen daghen inghestelt en soude worden : maer alle delicten / soo van heresie als andere staen ter kennisse vanden ordinarisen Rechtere : Daer neffens ooc heur hoochheit verthoonende dat hen gheraden docht / mits den ieghenwoordighen tijde naer des re versien te worden / opte veranderinghe ende versuetinghe vanden Placcaten tes Wolcx gherusticheit / concipierende ooc onder hen eenighe middel totter moderatien van dien : maer soo daer en tusschen de cōpste der Edeltocquam / werde het ouergeuen van beyde dese remonstrantien wtgesfict.

XCII.

Na dien nu de groote Meesters / Souuerneurs vanden Landen ende Ridderen vander Ordre / ten ontbieden vande Souuernante tot Brussel comen waren : Sootheestmen met hen begonst / ende de andere daghen ghecontinuert / ende soo voorsz. als nannoen inden Raedt van Staten ghes

Verthoon
den der mo
deratiē op
te Placcat
ten.
a. 28. Mar.
1566.

handelt ende ghetracteert hoe ende in wat manieren men het rigeur vande Placcatē wat soude moeghen modereren ende den penen/na de delicten bet proportionerēde/ distinguerē/ tot conseruatie vander ouder Geligien ter eenre/ende tot appaysemente van dese troublen ter andere sy den/om die naer zyne Ma. te seynden ende syn goede beliefte daer op te weten.

Ter kennisse vanden Vuyden beghonst zynde te comen/ dat men was besoigneren de om te concipieren eenighe veranderinghe/ versuetinge oft moderatie opte Placcaten: heeft men daer verscheydelijck aff ghesozoken / ende is eenen yeghelijcken oorzake ghegheuen om daer op te moeren: mits dattet soo secrete ghehouden werdt: beduchtende dat de vervolghinghe luttel ghelicht soude worden: ende te dier Intentie is oock te Brussel ghestroydt een groot gheschzifte / a deducerende dat moderatie / presupponeerde Placcaten / die nochtans nae de Preuillegien nul waren/ ontdeckende oock ende redarguerende eenighe puncten vander seluer gheconcipeerder moderatien daer aene vele hen stieten/ siende de cleyne verlichtinghe: syn ooc alom gevonden vele Dichten/ int Walsch/ Duyts en Latijn teghen d'Inquilitie/ Grefelijche ende die moderatie.

2. bñdē pal
quil voort
gecomen te
Wzuessel 31
Martij.

Daer en tusschen is vastier tijdinghe comē / dat een groot getal der geconfedereer der Edele van alle canten nae Brussel quamen om te presenteren een Acquestie ende te begheeren aff ghedaen te hebben de Inquisitie ende Placcaten op tseyt van der Religie / waer mede men te Houe verbaest / belarden ende suspens heeft gheueest / niet wetende hen maniere van comen / noch hoe de sake vergaen soude / ende binnen middelen tijde / syn in diuerse Steden ghesaeydt achter Straten cleyn briezkiens / a inhoudende een vermaninghe aende Borghers van dat alle de Edelevanden Vande hen by een souden vinden te Brussel om ootmoedelijck te versuecken dat syn Matiesteyt afdoende d' Inquisitie metten Placcaten daer toe tendende / wilde verhueden d' apparente ruine vanden Nederlanden / ende dat zy hen ooc in eene soo deuchdelijcke ende nootelijcke begheerte metten Edelen souden willen vueghen doer hen Wethouderen oft Gesanten : welcke Billetten verboden werden / ende onder andere stelden die van Brussel by Publicatie loon van Wyfentwintich gulden voer die eenen van dier briezkiens wtgheuers / soude comen aende Justicie vercleeren / soo de Souvernante Brieuen aen alle Steden hadde wt

1. April. 66.

a. Wyde ge
printe Bil
letten.

April.

140

Deerste Boeck

1566
a. bydē bye
uē vā 1. A=
pilis en de
nagevolch-
de Publica-
tien.

3. Aprilis.
XCIII.
Het vūcc
der Ver-
plichte E-
dele.

b. 4 April.

c. 5. April.

wtghesonden/ datmen die Billetten in alle manieren soude supprimerē ende met appzematie ende andersins/ om ernige vā de Wutheuren te achterhaelen ende strafsen/hen employeren.

Den Iersten/ Tweeden ende Derden Aprilis/syn van diuerse plaetsen vele Edelluyden tot Brussel inghecomen/ ende ten seluen in. Aprilis is opten auont oock aldaer Inghecomen/ de heere van Brederde/ met een groot ghetal Edele: maer nyemant en was inde Wapenen/ noch men en hoorde gheen clachte/ dat sy ergens op den wech ouerlast ghedaen hadden: ende was te Brussel groot ghevolch van Wolcke/ naden seluen Edelen gapēde/ als zy ergēs achter straten ghinghen/ oft wt ende in/ so sy ghemeynlyck byden anderen waren vergarēde. Des anderen daechs hebbe sy alle hen saken in ordze ghestelt ende geveet ghemaecht/ maer en syn te Houe niet gheweest/ soo sy seyden te verwachten/ de Grauen vandē Berch ende Tulenborch/ die noch achter waeren: maer des daechs daer na/ soo de selue Grauen noch niet en waren ghecomen/ hebben de selue Edelen audientie te Houe begheert/ die hen ghegunt is tusschen xij. ende een vzen des suocnens/ op dat het volck meer verschotē soude syn/ ende aldoen syn de Edele tot ontrent

trent 400. in ghetale vyff ende vyff te ga
 der achter malcanderen met ghemanier
 der sedicheit/ende int achterste als de prin
 cipaelste gaende / Graue Lodewyck van Graue Lo
 Nassau/ende de voorsz. heere van Bredero dowijc van
 de/ te houe ghecomen/ en aldaer inde Ca. Nassow.
 mere vanden stade van Staten innegla
 ten/ alwaer de hertoghinne metten heere
 vanden seluen stade/ den stidderen vander
 Orde ende de Souuerneurs vande Pro
 uincien des Vants hen was verwachtēde:
 alwaer na dien sy met behoorlijcker reue
 rencien de eerbiedinghe aende Souuer
 nante/ende allen den anderen heeren ghe
 daen hadden / de heere van Bredero de
 voorsz tredende ende hem addresseerende aē
 de Souuernante / verhalende doorszake ^{a.} Dit ver
 hinder compste / verclaerde / ^a hoe dat de bael is ghe
 Edelmans daer teghenwoorzdich ende an
 dere sulcx oock ghesint / hadden goetghe
 vonden dat een goet ghetal van hen / hen
 souden aldaer vinden ende om den dienst
 vanden Coninck ende tghemeyn beste vā
 dē Lande/ heur hoocheyt in alder ootmoer
 presenteren de siequeste daer tegenwoorz
 dich/ opter welcker heurer hoocheyt sou
 de belienē sulckē orde te stellen/ als sy sou
 de vinden geraden/ biddende haere hooch
 heyt hen de selue int goede te willen affne
 men, Voorz hoe dat sy verstaen haddē/ dat
 men

April 4
1566.

142

Deerste Boeck

men hen voor haere hoochheit/voor de Hee-
ren vanden Stade/ ende andere had belast/
als dat dese heere deliberatie principelijck
was aengherecht om daer doere opzoer/
onruste en ophoop te verwecken: ja dat er-
ger ware dat sy hadden willen veranderen
van heere/hebbende verstant en verbont
met wilantse Princen ende Hoopluyden/
soo Franchoyzen als Duytschen ende an-
dere/dwelck sy noyt ghedaecht en hadden/
ende was heet contrarierende/soo wel hen
der ghetrouwicheyt/als den ghenen heere
verthooninghe inhiet: biddende dat heere
verhoocheydt belieuen wilde/hen te noe-
men de ghene die soo eerlijcken ghesel-
schap sulcx tourechte geblameert hadde:
Houen die dat indiē onder de tegenwoor-
dighe eenighe waren die ghehoort hadde
dat sy int particulier souden van sulcx be-
last wesen/des hen seer na ghinck/baeden
daerom/dat hen so wel de Beschuldigers
als de Beschuldichde mochten genoempt
worden/op dat die des schult oft onghe-
lijck had exemplaerlijck ghestraft werde:
daermede der Gouvernante de voorseyde
Requeste presenterende: ende zyn daerme-
de veretrocken/nae dien haer hoochheit he
had vercleert/dat sy die mette heere daer
teghenwoordich soude ouerlien/ende hen
sozts antwoorde doen hebben/welcken
nae

naghaende de selue oock aldaer in den Na-
de van Staten ouerlien is,

De selue Requeste hielt in substantien/
hoe dat de ghetrouwicheyt der Nederlan-
dersteghen heuren heeren alle Kersten-
rijck doer altijt hooch beroempt had ghe-
weest: waer inne den Edelidom altijt wel
dierste plaetse ghehouden hadde: noyt lijf
oft goet ghespaert hebbende vooz de sel-
ue: waer inne sy ootmoedige Wassallen vā
syne Maesteyt altijt wilden continueren:
ende hen altijt ghereet hielden om met lijff
ende goet hem dienst te doen: waerom aen
mercht hebbende/ hoe dat de saken tegen-
woordelijck waren gheleghen/ hadden lie-
uer wat ondancx te behalē/ dan te verswij-
ghen tghene dat naemaels tot syne Maes-
teyt ondienste soude moghen comen: en-
de daer neuen oock verstoozen de ghe-
meyn ruste vanden Lande: hopende dat
metter tijt beuonden soude worden/ dat
onder alle diensten die sy zyne Maesteyt
souden moghen doen/ desen behoorde den
hoochsten ghehouden te worden: waer-
om zy oock hopten dat den seluen niet qua-
lijck en soude cunnen ghenomen worden.
Ende hoe wel sy niet en twijfelden dat alle
tghene syn Ma. eertijden ende nu weder
op een nieuw had gheoördineert/ ruerende
d'In

XCV.

De Reque-
sted' Edele

Dele Re-
queste is ge-
print alleē
en in ande-
re boecx-
kens/ ende
wozt oock
hier onder
gebruecht.

No. 3

April
1566.

144

Deerste Boeck

D'Inquisitie ende scherpe onderhoudt der
oꝛdinantien/gemaect opt stuck vander Re-
ligien/en ware geschiet met een fundemēt
van rechtveerdighe oꝛsake/om te volgen
tghene de Key. Ma. hoochlofticker memo-
rien met goeder intentie ghedaen hadde:
nochtans soo het verloop vanden tijden
heyfchte verscheyden remedien/haddemē
bevonden/dat sedert eenighe Jaeren her-
waert/de selue Placcaten (hoe wel niet ten
wtersten gheexecuteert) nochtans oꝛsa-
ke tot vele Inconuenienten hadden gege-
uen/waer doer de leste resolutie van syne
Ma. niet alleen verbiedende alle versuetin-
ghe/maer oock beuelende de rigoreuse exe-
cutie van dien/ende donderhoudt der In-
quisitie/was hen met goede redene/oꝛsa-
ke gheuende van te vreesen / dat daer doe-
re niet alleen het vooꝛs. quaet meerderen/
maer ooc eenen generalen oploop daer wt
volghen/soude moeghen / tot iammerlic-
ke bederffenisse alle der Landē: nae dat mē
alreede openbaerlijc aen allen canten sach-
den afkeer des Volcx/waer doere zy had-
dē tot dier vzen toe verwacht / dat doer de
Heeren oft doer de Staten vanden Lande
heer hoocheyt in tijts des soude ghewaer-
schout geworden syn/om oꝛdꝛe daer in ge-
stelt te worden/ wechnemende den gront
ende oꝛsake des quaets:maer gesien heb-
ben

vende dat de selue (om eenighe reden hen
 onbekent) dat tot noch toe ghelaten had-
 den/ende daer en tusschen het quaet dage-
 lijckh wies/ende het dangier van een gene-
 vale opruericheit aende doze was/had hen
 ghedocht/hen toe te stane/volghende heu-
 ren eedt ende den yuer die sy hadden ten
 dienste van syne Maiessteijt ende heuren
 Vaderlande/niet langher te vertoeuen/
 maer lieuer deerste te wesen om goet offi-
 cie daer inne te doene:hopende zyn Ma-
 hen waerschouwinghe te min qualijck
 soude nemen mits dattet hen meer raecht
 dan eenighe andere ghemerct sy meestens
 deel heur huysen ende goeden ten platten
 Lande haddenligghende: oock dat/rigo-
 reuselijck executerende de vooz, Mandat-
 menten soo syn Maiessteijt/nv bevolē had
 ghedaen te worden/pegelijck van hen/ia
 vanden gantschen Lande ware onderwoz-
 pen der Confiscatie van Vlyff ende Goet/
 ten appentijte van eenighen nydighen oft
 gierigen/waerom sy in alder ootmoet bas-
 den ordze daer in ghestelt te worden. Ende
 ghemerckt dimportantie vander saken/te
 willen iemant expzes seynden/neffens syn
 Maiessteit/om daduertencie te doene ende
 van hennen wegen ootmoedelijc syn Ma-
 te bidden/daer inne vooz nv/ende altijt/te
 willen verliē/Ende wāt tselue niet en cō-

1566. ste gheschieden/ soolanghe de Placcaten
 (oozsake van allen tquaet) vlieuen / dat zy
 ne Ma. wilde belieuen te verstaen tot abo-
 litie van dien/ soomen beuinden soude tsel-
 ue heel nootelyck/ om te verhueden de gāf-
 sche bederfenisse deser Landē/ ende ooc na
 recht ende reden ghesondeert te wesen.
 Ende ten eynde men niet peysen en soude
 dat sy (die niet en begeerden dan syne Ma.
 ootmoedighen dienst te doen) hem daer in
 ne souden willen regle oft mate stellen nae
 hen beliefte/ soo sy wel duchten / dat heur
 teghen partije tselue soude willen ver-
 staen : Soo baden zy ootmoedelyck zyne
 Maiesteyt/ dat zyn beliefte ware/ andere
 ordinantie daerop te maken by aduyse en
 de consent van syn Staten generale daer
 toe vergadert/ om daer inne te verslē met
 andere bequamer middelē: ooc heur hooch-
 heyt ootmoedelyck biddende dat ter wy-
 len syn Maiesteydt hen ghesondeert ver-
 sueck verstaen ende na syn goede beliefte
 daerop ozdonneren soude/ sy wilde tot des-
 sen dangier versien / doer een Generale
 schorsinghe/ soo vande Inquisitie als alle
 executien der voozschreuen Placcaten/ tot
 ter tūt toe syn Ma. anders daer in soude
 hebben gheozdonneert: wel expresselyck
 protesterēde/ dat zy by die waerschouwin-
 ghe hen hadden ghequeten/ vooz soo vele
 het

het hen mocht raken/ hen daeraff van nu
 vooꝛ Godt ende de Menschen ontlasten-
 de/ ende datmen hen naemaels niet en sou-
 de kunnen noteren van sulcken quaet ver-
 sweeghen te hebben / euen verre by faute
 van in tijts daer inne te verliene / eenighe
 onrusten/ opzoer oft bloetstortinghe toe-
 quame: nemende Godt/ den Coninc/ heur
 hoocheyt/ de heeren vanden Raede / ende
 hen eyghen Conscientie te ghetuyghenise-
 se/ dat sy daer inne hadde ghehadelt/ als
 goede ende ghetrouwe Dienaers ende
 Bassallen van syne Maesteyt/ sonder iet
 te doene buyten heuren debuoir / anders
 werff daerom biddende/ dat heur hooch-
 heyt daer toe wilde verstaen / eer daer an-
 der quaet af quame / ende soude wel doen.

Des daechs daer na als de Souuernan-
 te metten heeren neffens heur wesende /
 langhe opte saken had ghedeliberceert en-
 de resolutie oft antwoorde / opter Edele
 Requeste by Appostille marginael doen
 stellen/ heeft zy de selue doen ontbieden te
 houe / alwaer zy in ghelijcken ordre als
 des daechs tevoeren ghecomen syn / de
 twee heeren vooꝛghenoempt doernooch
 achter / als mede principale / by hen
 hebbende / de vooꝛschreuen Grauen van
 Tulenborch ende vanden Berghe (die
 daer en tusschen ghecomen waren / ende

XCVI.
 Danwooz
 ge opter E-
 delen Re-
 questegege-
 uen.
 6. Aprilis.
 1566.

De Graue
 vanden
 Berch en
 van Cule-
 borch.

April
1566

148

Deerste Boeck

hadden vercleert te approberen (gene dā
dere alreede ghedaen hadden) ende is hen
aldaer byde Souuernante doen gheuen
de voorsz. antwoorde opte Requeste in ghes
chzifte ghestelt/waermede zy vertrocken
zyn.

a. byde Ap-
postilleden
Edelen ge
geue/die
metter Re
queste is
geprint en
soe hier na
ghevoecht.

N°. 3.

Welcke Appostille was innehoudende
a dat heur hoocheydt/ verstaen hebbende
tghene by dinhouden van dier Requeste
versocht wert/wel was ghedelibereert te
seynden neffens syn Maiesteydt/ om hent
dat te presenteren: ende neffens der seluer
te doens alle goede officien/ die sy daer toe
soude vinde dienende/ om syn Maiesteydt
te doen gheneghen ende ghedisponeert
worden/ om te verwillighen inder Remon
stranten begheerte: De welke van zyn
Maiesteyt niet en hadden te verwachten/
dan saken synre Inghebozner ghewoon
lijcher goedertierēheit weerdich ende con
form: hebbende alreede haer hoocheydt/
voorzder Remonstranten compste/ met as
sistentie ende aduys vande Souuerners
der Prouinciē/ Ridders vander Orde / en
de die vande Raden van Staten/ ende Sec
reten/ neffens heur wesende / ghebesoig
neert / om opte Placcatē vander Religie/
te ramen ende te stellen sekere moderatie
om syne Maiesteydt te presenteren / de
welcke sy hoeyte dat sulcke soude beuon
den

den worden/ dat yeghelijck des soude be-
 hoozen redelijck contentement te hebben.
 En gemeret d'autoziteyt van haer hooch-
 heyt (gelijck de Remonstranten wel moch-
 ten mercken ende begripen) heur soo ver-
 re niet en strecte/ als om te moghen schoz-
 sen de Inquisitie ende Placcaten so sy ver-
 sochten/ ende dat niet en betaempde / het
 Landt/ der Religien aengaēde/ te laten son-
 der Weth: Soo betroude heur hoocheyt/
 dat de Remonstranten hen te vreden hou-
 den souden/ dat sy ten eynde voorszreuen
 sonde aen syn Maesteyt: ende dat ter wy-
 len men dantwoorde soude verwachten/
 sy ozdre stelde/ dat soo wel by de Inquisi-
 teurs (daer de selue tot alsdoen gheweest
 hadden) als by den Officiers respectiue/ in
 heure lasten met discretie ende modestie
 gheprocedeert soude worden/ sulcx datmē
 geen oorzake en soude hebben hem des te
 beclaghen: betrouwende oock dat de Re-
 monstranten hen sulcx souden houden dat
 van gheenen noode en soude werden daer
 inne andersins te vseren: en dat wel te ver-
 hopen waere/ dat doer de goede officie die
 heur hoocheyt soude doē neffens syn Ma-
 de selue soude te vreden wesen/ ooc vander
 Inquisition te ontlasten de andere Vanden
 daer die waeren/ soomen hadde moghen
 verstaen/ dat alreede vercleert was opte

1566.

Requeſte der Hoofſtedē van Szabāt / dat zy metter ſeluer niet en ſoude belaſt worden: ende ſoude heur hoocheyt ſoo vele te vrymoedigher heur thoonen om neffens ſyn Ma. alle goede officien ten eynde ende effect vooz: ſ. te doene / mits ſy vooz ſeker hieldede dat der demonſtranten wterlicke meyninghe ware van niet te Innouere aengaende der ouder Keligie in deſen Landen onderhouden.

XCVII.

De naer-
dere ver-
thooninge
v. Edele.

De Edele op deſe antwoorde ſaecht ge-
houden ende vergadert gheweest hebben
de / ſo ten ſeluen als ten naefien dage (Son-
dach weſende) ende hen metter ſeluer niet
heel te vzedē noch ghenoch verſekert hou-
dende: hebben goet ghevonden noch een
verthooninghe ende reſcharchy daer op
te doene vooz: hē vertreck / waer toe ſy des

a. 8. April.
1566.

daechs daer na audientie verſocht en ooc
vooz: der noenen ghehadt hebben: aldaer
verhalende dat by hen geſien d'apostillen
die heurer hoocheyt had belieft hen te ge-
uen / ſy niet en hadden willen laten / inden
ierſten haer ootmoedelijē te bedancken vā
der cozter expeditien: ooc vander ſatisfac-
tien die heur hoocheit van deſe hen verga-
deringe had ghehadt: ſoo die oock tot gee-
nen anderen eynde gheſchiet en was / dan
om den goeden dienſt vanden Co. en wel-
varen vanden Vande: en dat ſy om de meer-
dere

Deſe ver-
thooninge
is geprint
int boeck
vande ghe-
ſchiedenisse
v. Keligien
Antwer-
pen 66.

dere ruste en contentement vanden seluē/
 soude seer wel begheert hebben / dat der
 voorsz. harer hoocheyt apostille ampelder
 ende claerder had gheweest / niettemin na
 dien sy theuren grooten lectwesen versta
 de / dat heur hoochz niet en had de macht
 die sy wel wenschten / soo betrouden sy hē
 dat heur hoocheyt / volgende de hope ende
 verskeringhe die sy hen daer aff gegeuen
 hadde / gorde orde daer in siel en soude / so
 neffens den Magistratē als Inquisiteurs /
 hen belasteñ dat sy / verwachtende tot dat
 syn Ma. anders daer in soude hebben ghe
 ordneert / hen souden verhouden van alle
 verbolch / spruytende wter Inquisitionen oft
 Placcaten der Scligien: en mits sy niet en
 begeerden dan na te volghen / alle tgene hi
 syn Ma. met aduuis en consent va syne ge
 nerale Staten / tot onderhoudt der oude
 Scligien soude wordē geordonneert / hoep
 ten hen sulcx te houden / dat heur hoocheyt
 geen oorsake en soude hebbē / hender qua
 lych te vreden te syne: ende oft iemant en
 ghe enorme oft seditieuse acte voortsteide
 dat tegē den seluē by heur hoocheyt en dē
 Rade van Statē sulchen straf mocht ghe
 stelt worden / als de misdaet wtheychte:
 Pzosterende anderwerff / dat soo verre
 eenich inconuenient geres by gebreke vā
 gheen goede orde gestelt te hebben / sy al

April.
1566.

152

Deerste Boeck

rijt heuren debuoir voldaan hadden: heur
hoocheydt ootmoedelijck biddende tselue
hen debuoir te willen houden voor aenghe
naem/ dat verstaende/ ghedaen te syn ten
dienste van syne Maiesteyt/ hen offereren
de te bliuen seer ootmoedige ende onder
danighe Dienaren van heur hoocheyt en
de te steruen voor heuren dienst alst heur
belieuen soude hen te beuelen: ende want
sy verstonden datter eenen roep ginck dat
eenighe hen calumniateurs hadden alree
de de coype hunder Aegueste doen printen
daer in men soude moeghen veranderen/
daer tot verstaen mocht wordē hen verga
deringhe seditieux gheweest te syne (daer
doere sy in alder Werelt haet mochten co
men) dwelck heel contrarie was van hen
oprechte meyninghe/ gelijc haerder hooch
heyt kenlijck ghenoech waere: versochten
dat heur hoocheyt wilde toelatē dē Dru
cker van syne Maiesteyt hen voor s. Aegues
te te moghen printen van woordē te woordē/
soo zy ouerghegheuen was gheweest

XCVIII.
De ij. ant-
woorde d
Regente.

Welcke declaratie gehoozt/ ende het ge
schrifte dien conform doen ouergegeuen/
ghesien byde Souuernante ende heeren
daer present/ ter wylan de Edele vertroc
ken waren: heeft zy den seluen weder inne
ghecomen wesende/ mondelinge vercleert
dat zy metten heeren daer wesende / had
ouer

ouerlien tgheschrifte heur ghebzocht/ ende gaff voer antwoorde/ dat sy hoopte sulcken ordze te stellen soo neffens den Inquisteurs als Magifiraten/datter gheen desordze noch schandale toecomen en soude ende soo verre eenige toequame/ eerpzotederen soude van hunder zyden: daerom dat sy achtervolghende hun gheloefte in den gheschifte begrepen / souden toelien datter gheen schandale noch desordze openrese onder henlieden/noch onder de gemeynte: hen biddende niet voozdere met secreete practycken te beleyden / om meer personen tot hen te trecken.

Daerop byden seluen Edelen wert gezeft dat sy heur hoocheyt ootmoedelicken bedanckten vander goeder antwoorde die heur doen had beliest hen te geuen / maer dat sy hen vele te bet te vreden en voldaan ghehouden souden hebben/soo verre heurer hoocheyt beliest hadde hen te vercleeren/in presentien van allen de heerē daer wesende / dat sy dese hen vergaderinghe had ghenomen int goede/ende als ghedaēten dienste vande Maiessteyt/heurer hoocheyt verskerēde/ dat niemant van hennē gheselschape heur oozsake gheuen en soude om qualijck te vreden te wesen vande stillicheyt die sy voozdane houden souden: waer op heur hoocheyt antwoorde/dat sy

XCIX.

De Replij
ke d' Edele

April.
1566.

C.
Antwoorde
de 6 Regē.
de.

a. Besunde
re byden
Raetshere
re/ Alonui
le seer be-
bzeest syn-
de bande
Bontgenō
ten.

b. byden ge
schijte
daer af ge-
maect.

fulcx ghelooftde: maer soo sy daer neffens
niet en vercleerde hoe sy hen vergaderin-
ghe was nemen/ wert byden Edelen noch
eens versocht en ghebeden/ dat heur hooch-
heyt hen soude willen opentlijck vercleere
hoe sy was nemende het debuoir dat sy lie-
den hier inne ghedaen hadden: Daerop sy
alleenlick/ cozt afbijtende/ antwoorde/ dat
syt noch niet en conste wel gheoordeelen.
Ende soomen wel mercte dat de Edele
daerop doen vertreckende/ niet ten besten
ghecontenteert en schenen: so is daer nae
neffens der seluer Souuernante by diuer-
se heeren ende andere/ inden stade groo-
te instantie ende biddinghe ghedaen/ dat
sy om alle quaet te verhueden/ inder saken
wat sueter wilde vallen/ ende dese Edele
met meer contentments laten vertrecken/
met diuerse verthooninghen daer toe die-
nende: waerop eenighen heeren gelast oft
emmer toegelaten is gheweest/ hen te vin-
dene byde vergaderinge vande selue Ede-
le/ en hen aldaer stercker en naerder geloef-
te te doene/ ^b van dat niet gheattempteert
en soude worden/ int seyt vander Religiē/
tot dat syne Ma. antwoorde soude comen/
en voort syn daer ter stont gheconcipteert
de bzienuen diemen aen alle Officiers/ Wet-
houders en Inquisiteurs te die eynde sou-
de seynde: diemen ooc belast heeft den sch-
uen

uen Edelen te thoonen theuren meerder
contentemēte. Dien volgende hebben hen
de selue heeren bydē verplichten Edelen
gebonden en hen toegeset en beloeft dat
vā dan voort/ geen Officieren/ Wechoude
ren/ noch Inquisiteurē/ tegen irmandē en
souden meer/ om geleden/ oft toecomende
saken/ int seyt vander Religien/ procederē
by gevāgenisse/ confiscatie/ bannissēte/
oft andere correctie: ten ware dat yemant
door eenige seditieuse oft enozms actē/ ten
derēn tot gemeyn onruste/ hē thoode ghe
noech rebel en culpabel: In welckē cas mē
doē soude so sy selue gepresentert haddē:

en dat al by maniere alleculijck van prou-
sie/ en tot dat syn Ma. met aduys en con-
sent van syne Staten generale/ anderssins
daerop soude hebben geordonneert. Daer
en bouē syn theurē meerderē contentemē
te by benele vāder Regente by hē gecomē
een vāde stidders vander Orde en eenen
Secretaris vādē Stade vā Statē: b metter
minutē vādē brieuē alō te seynde consozm
t gene haer hoochz hen beloeft hadde: din
houdt vanden welcken hen ouerlydde ge
lesen is geweest/ byde welke. (ierst ghere
peteert wordēde het versueck vande Ede-
len ende dantwoorde hen ghegheuen die
men begeerde gheeffectueert te hebbē) be
last en beuolē werde/ dat elc opt seyt vāder
Religiē in synen last procederē soude: met

a. De Gra
ue van
Hoochstra-
ten/ en dat
mē syn ber
antwoorde
ge op dit
punct lese.
b. de Secre-
taris Ber-
thij.

c. vlijct by-
dē brieuen
atom gelon-
den gheda-
teert 9. Al-
prij 66. hier
na int eynde
de ghe-
ueucht.

No. 3

alle

1566, alle wijsheyt/discretie ende modestie: noch
 tans niet te ghedooghen dat eenighe nieu
 wicheyt inder religien/tot doen onderhou
 den/werde geattēteert/noch eenich schan
 dale oft acte seditieux gheperpeteert/
 dwelck/oft gebeurde/men haer hoocheit/
 des soude aduverteren/metten Informatiē
 daerop ghenomen/ont die by heur in syns
 Maiesteyt Staden ghesien/daerop gheoz
 donneert te worden soo behooren soude:
 ende dat zy des in gheenem ghebzeke we
 sen en souden/op dat zy gheen oorzake en
 gauen tot eenich in conueniēt/welcke bzie
 uē des anderen daechs ghedepescheert/en
 de alom aende Staden/Steden ende Inqui
 siteurs ghesonden syn.

Dafcheyt
 d' Edele.

a. bydē ghe
 schrifte
 daer af ghe
 maecht.

De Edele daer na/langhe tsamen ghe
 delibereert hebbende/ ende hen vastelijck
 betrouwende/opte groote ghelofsten hen
 ghedaen: hebben hen daermede content
 ende voldacn ghehouden/ ende gheresol
 ueert te scheyden/ende elc na huys te trec
 ken:maer hebben ierst in handen van hen
 vier hooften/ gheloeft ende toegheseyt/
 dat zy inder Keligiē/noch andersins niet
 en souden innoueren oft attenteren: maer
 in aller stillicheyt hen houden/volghende
 hen geloeftē/ende verduidichlic verwach
 ten/tegene zyn Maiesteydt/met syne gene
 rale Staten/soude belieuen te ozdineren:
 en

ende dat zy in alles souden bereet ende on-
 derdanich wesen / tot tghene de selue hen
 vier hoofden / hen ordineren ende beuelen
 souden: hebbende oock tot assistentie / en-
 de correspondantie vanden seluen wt heu-
 ren gheselschep gecozen / ende gendempt /
 d'yt oft vier van elcher Prouincien / die in
 den seluen / souden gadelagen / dat aldaer
 niet en werde geattēteert / tegen de voors.
 bziēuen ende gheloefsten / ende voort ghes-
 stelt meer andere ordzen onder hen noot-
 lijck ghevonden: ende namelijck oock dat
 zy Sheconfedereerde allegader / tot be-
 thooninghe van heur alliancie / souden o-
 penbaerlijcken / aenden hals hanghende /
 draghen / een goude Medaille hebbēde op
 deen zyde de effigie vanden Coninck ende
 op dandere / twee tsamen ghevoude han-
 den / met eē Bedeltessche daer onder / daer
 by bewijfende / dat sy waren ghetrouwe
 Dienaers vanden Coninc / ende bereet tot
 zynen dienste alle het henne te employerē:
 Iae tot om te gaen bedelen / van welck be-
 delen zy te meer vermaen wilden maken /
 om dat eenighe van hen contreparchie /
 als sy eerst te houe quamen / wt verachtin-
 ghe had gheset / datter eenen hoop frayer
 Geux (dats in Nederlants te segghen Sic-
 len / Rabauwen oft Bedeleers) inne qua-
 men: waer doere zy oock terstont den naē
 Geux

de Medail-
 le d' Bont-
 ghenoten.

a. de H. hā
 Barlaams
 den naem
 der Geux.

April.

158

Deerste Boeck

1566.

8, 9, 10 A =
Prilis, 66.

Geue ghecreghen ende behouden hebbe.
Ende dien volgende syn hunder vele noch
dien dach: andere des anderen daechs: en
sommighe des daechs daer na vercroche:
sonder datmen eenighe clachten/ouer hen
oft heuren Dienaeren / binnen der seluer
Stadt van Bzuessel/oft erghens daer on-
trent ghehoort heeft ghehadt.

Ende hoe wel het inhouden vande pro-
positie/Requeste/antwoorde ende nage-
volchden beuelen hier voor ghenoech int
langhe schynt verhaelt te wesen / ende die
eensdeels oec volgende des voze verhaelt
is/ geprint syn: nochtans want dese verga-
deringhe is gewerft/ een acte van so groo-
ten ghewichte en consequentie/ en dat der
seluer noch dickwils sal hier na vermaent
moeten worden: Va dat der seluer weder-
partie/dier/den wüt gheeft / van alle de
veranderinghen ende troublen dier nages-
volcht syn/ soo en heeft niet dan goet run-
ne wesen/dat dient belieft/ achter na deyn-
de van desen sal moghen vinden en lesen/
de warachtighe copien int langhe / so wel
der Edele Requeste/ als der Regēte ant-
woorde ende de bzieuen van 9. April / bop
dat hy te meer vanden warachtighen in-
houden mach verskert syn.

b. syn alle
dij achter-
gebuecht.

R^o. 6, 7

CII

Av 1ste weten/dat geduerende dese ver-
gaderinghe vanden Edelen / ende dat der
seluer

seluer compste verwacht wert / de Shee-
 stelycke en alder meest de Inquisiteurs en
 die d'Inquisitie / Bisdommen / ende vervol-
 ghinghen sonderlinghe voorgescaen ende
 notoorlyck vervolcht ende beneerst had-
 den / in seere grooter benauthheit ende vree-
 se hebben gheweest / sozghende dat sy van
 den seluen qualijck souden gehandelt wor-
 den: waer doere oock vele hender / hen be-
 deert hielen ende absenteerden sekere mer-
 kelijcke daghen: maer men en heeft niet
 kunnen bevinden / dat de selue Edelen ye-
 manden van hen / noch van heurer partijē
 ic misdaē hebbē: mis welck n de ver troc-
 kene weder vstout en thys gecomen syn.

De tydinghe vanden succes deser sake /
 ende vande hzieuen daer op alom gheson-
 den / is ter stont ouer al gheloopen en heeft
 sulcken contentement / ruste en stilicheyt
 in alle Prouincien ghemaect dattet won-
 der was: en alle voozgaende mozvingen /
 opspraken / verbitteringhen ende afkeerē
 doen cesserē / ende achterblieuen / en ernie-
 gelijck schiete hem wel te vreden in alle on-
 derdanicheyt tot syne neeringhen / danckē
 de en groot contentement hebbende / soo
 vande Souuernante / vanden heeren / van
 den stade / vanden Edelen / ende van elcker
 licken: alleelijc bleef indē mensche eē ach-
 terdeckē / van dattet niet lage buerē en sou-
 de

Het schuy-
 len der gee-
 telijcke .

CIII.

De gerust-
 heyt d' In-
 geletenē op
 te schozlinge.

CIII.

Het achter-
 dencken op
 de beloefde
 schozlinge

April.
1566,

160

Deerste Boeck

CV.
De hertic-
heyt v̄ Mo-
derazien.

de: dat zy van sulche v̄ijheyt/verskeret
souden mogen bliuen: ende dat syne Ma-
terstont soude ouer doen schijnē/ van tsel
ue niet te willen appzoberen / oft dat eenis
ghe onruste geesten/ souden alle middelen
soecken om te beletten/ datmen niet volco-
melijck en soude effectueren/ noch houden
tghene den Edelen gheloeft ende toeghe-
seet was: beduchtende dat in een van dien
ghevallen die saken terstont vele erger en
de min curabel soudē worden/ dan te voꝛ:
waer inne sy werden te meer benaut ende
perplex wt dien men gewaer beghonst te
worden/ dat de Moderatie/ daer de Hertog-
ginne af vermaēt hadde/ ende daer sy met
ten heeren ende Staden nu soo langhe o-
uer onledich had geweest/ om het concept
daeraff syne Ma. ouer te seynden / soo ris-
gorent/ generael ende intricaet noch sche-
ne te bliuen/ datmen teghen eenen calum-
nieusen Officier ende vervolgher: Iae ooc
anderffins ieghens eenen vander gemeyn-
der opinten discreperende / luttel suetic-
heys oft beteringhe vande voꝛghaende
Placcaten/ soude by auontueren raken te
vindene.

CVI.
De besluy-
tinghe des
Raets v̄
Staten.

Radē affcheyt/ metten voꝛs. Edelen
als voere ghenomen/ soo is by de Souer-
nante metten heeren ende Staden neffens
heur wesende/ langhe deliberatie ghehou-
den:

den/hoe ende in wat manieren / men hier
 inne best soude moghen handelen: ende be
 sunderre hoemen de sake syne Ma. best sou
 de moghen te kennen gheuen/ ende wel op
 alle gheleghentheyte onderrichten en ver
 manen: om tot ruste ende conseruatie syn
 re Vanden/ wat/ den humeuren soo genera
 le synre Onderfaten/ toe te gheuen/ besun
 dere ende te meer datmen niet en twyfel
 de therte dessels/ en soude verbittert we
 sen/ doer de aduertencie diemen hem te vo
 ren ^a ghedaen hadde opt quaetste van dese ^{a. byde Re}
 vergaderinghe ende entrepynse vanden ^{gēte doer}
 Edelen: soomen doen oock vande selue al ^{bzienē van}
 vele ergers beducht hadde/ ende eyntelijc ^{24. Martij}
 is goet ghevonden/ dat terstont twee Gid
 deren vander *Syde* / daer selue in persoo
 ne souden reysen ende syn Ma. op al tē be
 sten informeren: die oock met hen soudē
 draghen de Moderatie/ soo die heur goet
 gevonden soude worden/ met breedere in
 structie voort/ vā alle tgene sy aldaer meer
 te doen soudē hebben / welcken volghen
 de/ oock eyntelijc/ twee vanden seluen/ ge
 noempt / ghedeputeert / ende niet sonder ^{b. de Heerē}
 groote swaricheydt ende vele gheloften/ ^{de March}
 daer toe verwillicht syn / ^b namelijck my ^{graue van}
 ne Heeren den Marquis van Berghen en ^{Berghen}
 de den Sacreheere van Montigni / om ^{en de Waē}
 de welke aff te veerdighen / men te houē ^{reheere vā}
 Montigni

April.

in alle diligentien / heeft ghebesoigneert /
 soo wel opte voorsz. Moderatie oft concept
 vanden eenen nieuwen Placcate oyt feyt
 vander Religien oft goetduncken van sy-
 ne Ma. ende aduoy synre Staten te statu-
 eren / als oock opte Instructie den seluen
 Heeren mede te gheuen.

CVII.

De Leden
 van Vlaē-
 deren.

Ten welcken daghe neffens de Souuer-
 nante / oock syn inghelaten / ende hebben
 audientie ghehadt de Ghedeputeerde der
 vier Leden van Vlaenderen / ghelast synde
 vanden gantschen Lande / om so mondelin-
 ge als schriftelijck te clagen / ouer de Incō-
 uenienten indē seluen Lande van ouerlan-

CVIII.

d Inquiti-
 tie in Vlaē-
 deren ghe-
 cōtinueert

ghe / toeghecomen ende daghelijck meer-
 derende ter saken vander Inquisitie / daer
 mede men / daer / de lieden deerlijc quelde:
 begeerende ooc vander seluer los / vzy en
 ontlagen te bliuen / so wel als andere Lā-
 den: maer tot beteren verstande van deser
 verthooninge sal goet wesen / de sake / van
 wat hogere hernomē en verhaelt / en hoe
 daermede successiue sy gehandelt / vcleert.

d Inquiti-
 tie i Vlaē-
 deren.

So staet dan te weten / dat nadien indē
 Graeffschappe van Vlaenderen allenslics
 gheintroduceert / ghedoocht en gheleden
 was gewo: den / eeniger Geestelijcke per-
 soonē. Inquisitie opte Weerlijcke: de Ae-
 geerderen / Wethouderen en Ingheseten
 dessels Vants / by experitēcie bevondē heb-
 ben

a. M. Pee-
 ter Titel-
 man Dekē
 vā Roncē.

bē/ dat sy van Jare te Jare meer en meer
 mettē exploitien/vervolgingen/ en voort
 stellen desselvs Inquisiteurs/ ghequelt en
 geplacht/ en d'lant daer doere vā volcke
 meer ende meer gebloot werde/ waerdoe
 re dopspzake sulcx/ int generael is worden
 inden Jare 1564. dat de vier leden vande
 Lande van Vlaenderen/ daer mede belae-
 den/ ende daerop vergadert zyn geweest/
 ende daer en teynden / by hen Shedepu-
 teerde/ so wten name van hen als vanden
 ghemeynen Ingesetenen desselvs Lants/
 des/ de clachten aende Souuernante heb-
 ben doen doen/ so by monde als by Reque-
 ste/ a inde selue Requeste verhalende/ hoe
 dat/ volgende den Privilegien/ en costuy-
 men vanden seluen Lande/ altijt onverbre-
 kelijck onderhouden/ en by dē So. int aen-
 veerden van dien/ ooc beswozen/ hen Sup-
 plianten toebehoorde/ de kennisse van alle
 de personen ende goeden ghearresteert/
 ghevanghen oft gedetineert/ onder elcke
 Jurisdictione/ ende alst ghebuerde dat ten
 versuecke van yemanden Sheestelijck oft
 Weerlijcke eenighe Informatie/ het ware
 Criminele oft Ciuile/ te houden ware/ ye-
 ghens Weerlijcke personen/ dat die ghe-
 woonlic was te geschiedē/ by de Wethou-
 ders van wegen syne Ma. ter administra-
 tie vande Justitie gestelt. Inder vuegen

a byde Re-
 queste met
 ter Appo-
 stillen ghe-
 geuen 20.
 Octob. 64.

CIX.

deerste Re-
 queste der
 leden van
 Vlaenderē
 tegen d' In-
 quisitie ond-
 gebuecht

No. 4

April. 164
1566.

Deerste Boeck

dat niemandē anders toegelaten en ware
gheweest / eenighe acten van Jurisdiccie
aldaer te exerceren ende naemelijck oock
niet / eenighe appzehenſie oft huysſoekin-
ghe te moeghen doene : daer toe oock an-
derſſins ieerſt van noode ware gheweest /
precedente ende ghenouchſame informa-
tie byden Wethouders gheſien te weſen:
ende dat dien al niet teghenſtaende eenen
M. Peeter Titelman hem ſegghende van
ſyne M. wegghen gheconſtitueert te ſyne /
Inquiſiteur vanden Vierſten ghelooue /
(hoe wel hy hen ſyn commiſſie ende inſtru-
ctie noyt ghepreſenteert oft ghetoocht en
hadde) dagelijcx hem verwoorde in pre-
iudicie vande voorsz. oude Wrijheden / ſon-
der kēniſſe van ſaken / op ſyn plucht te doē
vanghen ende appzehenderen / ſulcken per-
ſoonen alſt hem goetdochte: ia die wt hen-
nen huysen te doen trecken / ende huysſoec-
kinghe te doene / buyten den wete vande
Wethouderen / alleenlijck tſynder aſſiſten-
tie nemende / de Baillius oft Officiers / die
in diuerſe plaetſen / de ſelue aſſiſtencie niet
dozden weygeren / van vzeese oock by hem
ghesuſpecteert ende bedreghen te worden
(van al tſelue preſenterende volcomelijc te
doen blijcken waert noot) welke ſaken ſy
bevonden van ſulcker conſequentiē te we-
ſen / dat in dien ſy daer in / langher diſſimus-
leer.

leerden/ sonder syne Ma. tselue te kinnen
 te gheuen/ ende den Inquisiteur lieten v
 surperen van sulcke exorbitante nieuwich
 heden/ te besorgen soude wesen/ dat de ge
 meente occasie soude moghen nemen / om
 beroerte te stichten/ ende henlieden ooc te
 gens Justicie op te stellen/ daer by het Vāt
 geschapen soude syn in desolatie te comē.
 Haden daerom ootmoedelick/ dat daerop
 te gard nemende / ende oock opte groote
 diensten / by hen altyt gheerne ghedaen/
 syne Ma. iesteyt wilde belieuen/ hen te las
 ten ghebruycken/ vande voorsz. heure oude
 liberteyten en vryheden/ ende die te main
 teneren soo syne Ma. tzynder aencompste
 ende aenveerden vanden Lande/ so wel int
 particulier als int generael/ beswozen/ en
 de syne Ma. iesteydt Edele Voorzaten/
 onderhouden hadden : Interdicerende
 den Inquisiteur ende anderen Sheefste
 lijcken persoonen / te vseren van ghelijcke
 nieuwicheden/ excessen ende ongeoorloef
 den middelen van Inquisitien: Haden ooc
 dat indien by occasie vande voorszghenoem
 de nieuwicheden ende excessen/ eenich In
 conuenient toe quame / onder de Gemeen
 ten (so seer te duchten werde indien de In
 quisiteur daer inne continueerde) dat sy lie
 den respectiue elck int syne gheexcuseert
 mochten wesen: Waerop de Souuernan
 te

a. Dant-
woorde vā
20. Octob.
1564.

te by apostille vooz antwoozde heeft ghe-
gheuen/ ^a dat/ mits de generaliteyt van
der seluer requesten/ sy had gheraden von-
den/ al eer yet daerop te oꝝdonneren/ parti-
culierlijcker te verstante der Supplianten
intencie/ nopende den nieuwicheden ende
grienen daer ouer zy wilden claghen/ heb-
bende tot dien eynde met hen doen com-
municeren doer sekere vanden stade/ daer
toe ghedeputeert / maer soo de ghedepu-
de hen hadden gheexcuseert / om alsoen
van heuren Meesters gheenen anderen
last te hebben. Soo soude haer hoocheyt
verwachten/ de voozder vercleringhe die
sy deshaluen aenden vooz. s. vanden stade/
naemaels soudent willen doen/ des niette-
min dat heur hoocheyt belast hadde den
Inquisiteur Titelmannus/ dat hy int exer-
ceren van syn Officie hem soude conduise-
ren met alle discretie: En den Suppliantē
den seluen gheuende behoorlijcke affisten-
cie ende faueur/ ende soꝝghe dragende ter
obseruantien van syne Ma. Placcaten/ ge-
lijck sy wisten syne Ma. intentie te syne /
ende ghelijck vooz hen eyghen welwaert
ende ruste conuenieerde oft betaempde/
hoopte heur hoocheyt dat opte Incomie-
niēten byden Supplianten ghereprens-
teert/ verhuet soude worden.

Met welcke appostille ende wt den edē
mu

munificatien metten Raetshereen ghehou-
 den ghenoech verstaende de meyninghe
 vanden Houe en hebben doen ter tijt die
 van Vlaenderē niet voordere doze daer
 op volghen: hebben nochtrens altyt voer
 behouden tselue ter eerster bequaetheyt
 te doene mits sy saghen d'Inconuenientē
 en apparente ruine vanden Lande. En na
 die daer na de voors. Inquisiteur so lange
 re so verdere syn voortstellē en Jurisdictie
 verbeyde: dat ooc daer neffens de nieuw
 Bisschoppē in Vlaenderē gestelt niet min
 van heurder syde en dedē en en attēpteer
 den: So en syn de clachten van alle canten
 maer meer verdubbelt: Daer en bouen so
 syt nu al meynden gewonnen en iegelijckē
 onder den voete gebrocht te hebben doer
 de brieuen en beuelen syne Ma. gesondē
 in Decemb. 69. en den geboden daer na ge
 volcht: heeft hem theurder verstoutingē
 noch toegedragen dat in Meerte 66. den
 nieuwen Bisschop van Brugge (die oock
 anderzins der Weth en Inwoonderē seer
 odiens was/ doer vele vrompe voortstel
 le/ als van vrompe Coopliden niet willē
 gedooghen begrauen te wordene en meer
 andere) ontfanghen heeft oft emmers hē
 ghelaten als oft hy ontfanghen hadde se
 herebrieuen van syne Ma. wt Spaegnen
 tot onderhout vāde Religie en Concilie vā

CX.
 De nieuw
 Bisschop =
 pē in Vla
 deren.

De Bis-
 schop van
 Brugge.

1566.

CXI.
 rboortstel
 des Bis-
 schops van
 Brugge.
 a. byct by-
 de articule
 ouergelon-
 dē 19. Par-
 tij 66. on-
 gebuecht
 No. 5

Trenten/welcken volghende de selue Bis-
 schop aende Weth aldaer heeft gesonden
 sekere pointen om voordane aldaer onder-
 houden te worden / als dat elck Prochiaē
 oft Pasteur opschrijven soude / die namen
 ende toenames vande Meesters / van al-
 len den huysen synder Parochien / mit-
 gaders vanden Thuylliggers / Dienaers /
 ende Familie: vande Suytenliedē te heys-
 schen attestatie van hen leste Woonstadt:
 vanden ghehouden lieden te weten plaet-
 se ende persoon die hen had ghetrouwt: op
 te teekenen de Namen / Toenames ende
 Woonstede van die by hem te bichten sou-
 de comen: Insgelycx de namen vande Kin-
 deren die sy souden Doopen / ende vanden
 Dadere / Moedere / Peters ende Meters
 dessels: oock van alle de ghene die sy trou-
 wē souden: dat ooc hy alle schoolmeesters
 soude moegen ontbieden / examineren / toe-
 laten / schoelhouden oft verbieden / nae
 dat hy soude gheraden vinden: Insgelycx
 dat de Dischmeesters de aelmoessen sou-
 den moeten weygheren dient hen Pasteu-
 ren ordineren souden: ende meer andere:
 begeerende dat tot executie van dien poin-
 ten de Weth hem assistentie soude doen:
 waer in byder Weth swaricheyt gemaect
 wordende / besundere dat daer by vele
 Weerlyche tot synre kēnissen souden moe-
 ten

ten staen: So heeft de selue Bisschop met
 ten voorz. Inquisiteur groote clachten o
 uer de Wethouderen van Brugge inden
 Raet van Vlaenderen ghedaen/ ende heb
 ben de selue van verscheyden articlē ende
 pointen beticht en geaccuseert: a ende bo
 uē die versocht/ b dat byden Raede den Of
 ficiers ende Wethouderen van Brugge
 soude belast worden hem te assisterē/ inde
 extirpatie vāde heresie: ende dien volgen
 de theuren vermanen terstont moeten ap
 prehenderen die hen genoempt soudē wor
 den/ die opt schyuen vanden Inquisiteur
 ende inzyn absentie soo wel inde huyzen
 als op strate/ sonder daerom te derren heb
 ben consent vander Weth/ oft te thoonen
 oft nemen eenighe Informatie soo hen de
 kennisse niet en raecte/ oft sonder consent
 oft abandonatie van Schepenē daer op te
 verwachten: ende sulcke terstont ghevan
 ghen leueren/ ter plaetsen daert hen soude
 gheset worden: Inghelijcx dat sy by alle
 ghevanghen soudē moeghen gaen/ ende
 die examineren/ in presentie oft absentie
 van Wethouderen soot hen goetduncken
 soude: dat hen oock in hen procedueren te
 gheniemanden geen belet gedaen en sou
 de worden: dat de Ghevanghen met von
 nisse vander Weth/ tot eenighe pene ghe
 condempneert/ niet los ghelaten en soudē
 U 5 moghen

a. blijet by
 dese 21. o
 uergegeuē
 articulen.
 CXII.

Het betich
 ten des In
 quisiteurs.
 b. blijet by
 den articu
 len indē ra
 de vā Vlaē
 derē ouer
 gegeuen 27
 Martij.
 1566. onder
 ghevoecht.

No. 5.

1566. 170
April.

Deerste Boeck

moe ghen worden/sonder ierst met kennisse van saken byden Bisschop verclaringe daer op ghedaen te syn: dat de Dienaers hen te voren souden moeten dachvaerden de personen die zy begheerden: Item de Weth des versocht zynde hen soudē moeten ouerbzenghen alle die van buyten waren comen woonen: met meer andere der gelijcke beswaerlijcke poincten.

CXIII.
De ij. Requeste vanden Vlaenderen tegen d'Inquisitie/ metten ap-poinctemēte van 10. April. 66. is hier ongheduecht
No. 4.

So dat doer die ende meer andere ghe-wichtighe oorzaken soo wel die van Brughe voor hen particulier teghen den Bisschop ende Inquisiteur/ als de vier Veden van Vlaenderen wtē name van alle de Inghesetene des Vants/ nu seer ghecaltereert synde/ teghen den seluen Inquisiteur int generael: benoedicht ende gheoorzaecht syn gheweest/ anderwerff te seynden hen ghedeputeerde te Houe/ ende hen elachtē ouer tgene des voozsis / ende oock continuerende hen oude doleaneien / te doene: te meer sy sag hen hen saghebueren vander seluer Inquisitie vzy vercleert te syn: versuckende de vooz. Veden daerom anderwerff te worden ghehouden in hen oude Rechten ende Wrijheden/ ende d'Inquisitie der seluer contrarie synde / ghecas-seere ende gheaboleert te hebben / ruerē de Weerlijcke personen: verbiedende al ten Gheestelijcken/ eenighe kennisse te nemen

men/van saken der Weerlycke Jurisdic-
 tie concernerende/ende totter welker de
 kennisse ende correctie alleen toebehoor-
 de: ende dat zy tot gheen voordere Inquis-
 sitie oft rigeur van Placcatē en soudē wor-
 den geastringeert dan andere Prouincie.
 Waerop hen voor antwoorde en appostil-
 le ^{a. 10.} gegeven is / dat by het gene onlanck ^{April}
 was geschreuen aenden Inquisiteurs / te ^{1566.}
 weten / dat sy in hen lasten voordane discre-
 telijck ende modestelijck souden Procede-
 ren / tot dat zy van syn Ma. ander beuel
 hebben soudē: ende dat als sy materie sou-
 den vinden / daer inne hen soude duncken/
 dat sy sonder merckelijc inconuenient hē
 Officie niet en souden cunnen achterlatē/
 zy eerst / des heur hoocheyt souden waer-
 schouwen / om by heur metten heerē nef-
 sens heur synde / dan voordere gheordī-
 neert te worden / tghene sy gheraden sou-
 den vinden: oock dat sy des in gheenen ge-
 breke zyn en souden / op dat sy gheen oor-
 sake enghauen tot eenighe Inconuenien-
 ten: noch voldaeen was der Supplianten
 versoeck. Op welke Appostille / soo de
 Ghedeputeerde der voorszreuen leden/
 voorszreuer Requeste versocht hadden /
 naerdere Declaratie ende oock breedere
 Vercleeren / Sunderlinghe op het poinct
 van

CXIII.

De ty. Re-
 queste d le-
 den vanVlaenderē.
 iegē d In-
 quisitie /metter ap-
 postillē vā
 19. Aprilis66. is onder
 gebuecht.
 No. 4.

April 4
1566.

172

Deerste Boeck

2/19 April
1566.

CXV.
De 4. Re-
quelte der
seiner Le-
den metter
apostille
van 27. A-
pril 66. is
onder ghe-
voecht.

R^o. 4.

vande Inquisitie/de welke oock noyt by
der generaliteyt der Staten oft vier Ledē
des Lants en was gheaccepteert/die met
te conuēcie van eenigeparticuliere Ste-
den oft Casteleynien niet en consten ghe
preiudicieert wordē: Is hen wederomme
voor appointement daer op ghegeuen/
dat heur hoocheyt hen niet voordere en
saghetaccozderen/dan sy den x. Aprilis bi
Apostille ghedaen en hadde op hen voor-
gaende Requeste: die oock veel ampelder
was/dan sy hadden gheoptineert den xv.
Octobris 1564. Waerom de Supplianten
met reden hen daermede behoorden te cō-
tenteren ter tijt toe/dat zyn Ma.resolutie
soude hebben ghenomen / opt ghene haer
hoocheyt der seluer gewaershouwt had-
de. Waer mede noch niet te vreden synde/
hebben de vier Leden desselfs Landts we-
der andere Requeste ouerghegheuen/ver-
thoonende/midts dien zy niet en consten
ghenesen/de wonde ende het quaet voer-
de handt synde/metten voorgaenden ver-
claringhen/benoyt waren in tijts daerom
weder te bidden / op dat die niet grooter
en werde: te meer/dat te beduchten soude
wesen / dat d'Inquisiteur daerom niet op
honden en soude: sunderlinge daer hy nu
met vier Sargenten verstercht ware / en
de Procureur generael tot zyne assistentie
met

met twee: ghelijc hy cozts doock in Casant
 eenen persoon fortseijck syn huys op ghe-
 broken hadde/ ende hem daer nae ghevan-
 ghen ghenomen/ hoewel hy der sententie
 des Rechters voldacn had: wordende also
 den Magistratē al hen kennisse benomē:
 te meer nu alle autoriteyt was ghegheue/
 eenen Commissaris/ cozresponderēde met
 ten Inquisiteurs/ in wiens handen nu elcx
 Vijf ende Goet was staende: versochten
 daerom anderwerff / om des Vants gans-
 sche bederffenisse te verhoeden/ dat sy den
 anderen Prouincien mochten worden ge-
 egaleert van nu aff/ sonder daer op te moe-
 ten verwachten de wterlijcke resolutie vā
 syne Ma. oft dat emmer haerder Hooch-
 heyt/ beliefte te ordineren/ den Bisschop-
 pen/ Inquisiteuren ende anderen Geste-
 lijcken personen/ te schozssen/ ende te ver-
 houden/ allerhande executie van Inquisi-
 tie/ tot dat by syne Ma. seydt opt point
 vander seluer Inquisitie / finale determi-
 natie soude wesen ghenomen: sonder daer
 en tusschen tot appzehensie van eenighen
 Weerlijcken persoon te procederē: te meer
 die van Vlaenderen hē noot der seluer In-
 quisitie en hadden onderwozpe / al moch-
 ten eenighe particuliere Officiers / wt
 vreesen van byden Inquisiteur ghesuspe-
 steert te worden/ hebben gheconnueert
 tot

April.

a. 27. April
1599.b. blijft by
hē Reque-
ste en appo-
stille mettē
bziene daer
opgevolchtc. blijft by =
den gesay-
den boeck =
kens ende
schriften.

tot sijn exploiten/dwelck der generaliteit niet en conste verhinderē:welcke verthooringhe zy waren doende tot conseruatie vanden Lande ende dienste vande Ma. en de niet om te pretenderen/tot eenige nieuwicheyt oft veranderinghe vander ouder Religien / daer by sy altijt begheerden te bliuen. Waerop zy anders gheē appoincement en hebben ghecreghen a / dan dat haer hoocheyt hen niet voorzere en cōste accorderen/dan heur voorzgaende Appostillen van 10. en 19. April / in en hielden/daermede sy reden hadden hen te contenteren:ende nopende den ghevangen persoon/soude daer in voorziken/so sy soude bevinden te behoiven/ als sy vander saken soude wesen geïnformeert. Die van Brughe hebben met hen particuliere sollicitatien b eyntelūck soo vele gheobtineert dat den Staedt van Vlaenderen / de handt is ghesloten/ende belast de stucken den houe ouer te seynden: ende den Inquisiteur dat hy supersederen soude/ van voorzere vervolch.

hier en tusschen quamen te voorzschyne diuerse schriften ende boeckkens/eenighe gheprint/eenighe gheschreuen / nopende der Inquisitie/der vervolginghe/en oock der Religien/c welcke z aengaēdesoc niet en cesseerden (gelijc sy ooc in lange Jaren noot

noot op gehouden en haddē) de heymelicke predicatien/in vele Landen/Stede/ēde plaatsen/de welke nu met mindere vreesen hen meer vermenichvuldichden: ende het volck ooc stoutelijc verthoonde/tgene sy lange int herte haddē verborzē gehouden: so dat men merckelijc begonst te merken/hoe grooten menichte der andere Religie van ouer langhe toegedaen warē geweest. Inder vuegen/ dat elc die de saken wat voordere insach/verlāgde / dat haest de generale Staten werdē vergadert/ op dat bi syn Ma. met heur aduis/selere suete ordinantie gestelt werde/daer na elc hē soude moeten reguleren/ op dat achter na gheen confusie en gheschiede / niet alleen inde Religie/maer oock inde Politie: onder andere stucken dier voort quamen / was een groot loopende teghen de vervolgingen en tot iustificatie der Requeste vā den Edelen/ende een ander bewijsende de gefundeertheyt vander seluer Edelen vergaderinghe ende verthooninghe/soo ghelijckelijck inpersoone ghedaen.

De heymelijcke Dreckingen.

CXVI.

Het Streeck vergadere vā de Staten.

Daer na so elckerlijck menssche van verstande grootelijc verlangde / om vā deser saken een goet eynde ende bequamer finale resolutie te verstande: ghelijck oock Thofft selue wel considererde / ende hoe vele

CXVII.

Het lange beyde van des Co. antwoorde

April.
1566.

176

Deerste Boeck

De Merc
graue van
Berghen.

1.28. April
1566.

De Baen
reheere vā
Montigni

CXVIII.
Het v̄gade
ren v̄ parti
culiere
Staten

vele gheleghen ware/dat de Ma. cozts vā
al werde wel gheinforzmeert/ dwelck oock
alle de goede Onderfaten seer wenschten:
Soo werden de twee goede Persouagien
die na Spaengnen reysen souden/daer toe
sontwoylen vermaent ende verwecht: die
oock alle neersticheyt daer inne deden: en
de alsoo sy alle hen saken hadden ghereet
ghemaect ende ter reysen veerdich wae
ren/ende des anderē daechs daer na mey
nende te vertrecken: So is de Marchgra
ue van Berghen/wandelende int hoffacht
ter int groene/metten flach van eenē hou
ten Sal/by onghelucke / van eenighe die
daer mede speelden/gheraect ende seer ge
quest aen deen been/ a daer mede syn reyse
langhe verachtet/ ende hy oock int perijc
kel des Vÿfs somtijden gheweest is: hoe
wel hy doer Gods gratie/ naemaels noch
daer aff is ghenesen / ende eyntelijck noch
de reyse heeft aengenomen/maer ierst lan
ghe daer nae/midtswelcken de heere van
Montigni ter grooter Instantien vandē
houe vooz gherest is geweest/ dwelck ve
le namen vooz cen quaet teecken vooz den
seluen heere/die oock daer nae in Spae
nien ouerleden is.

Woozt/ alsoo alle der Weerekt de hope
was ghegheuen/van het vergaderen van
de Generale Staten vanden Lande/om te
comen

comen tot een resolutiue goede ordinantie
 opt feyt vander Aeligiën/diemen met rus-
 ste ende sonder achterdeel vanden Lande/
 ende tot contentemente der Inwoonderē
 voordane soude moghen ende moeten on-
 derhouden: ende dat elckerlyck daer nae
 wachtede/verlangde ende seer haecte. So
 is cozts daer na die hope ende het conten-
 tement verandert en verkeert in een droef-
 heyt/afkeer ende achterdencken/doer die
 datmen is ghewaer gheworden/datmen
 te houe secretelyck had gheraempt eē mo-
 deratie oft nieuw Placcaet der Maiesteit
 in Spaengnen gesonden: ende dat in ste-
 de datmen hadt verhoopt/datmen daer
 op soude hebben vergadert de Gemeyne
 Staten/ghelyck dock inder Edele Reques-
 ste versocht/ende henlieden dock toeghe-
 seet was gheweest: eenighe Geesten/hel-
 ben soo vele ghepractiseert/datmen de sel-
 ue Moderatie gheresolueert heeft voor te
 houden: niet den generale Staten daerō
 te vergaderen: maer den particuliere Sta-
 tē van elcker Prouinciē deen na dandere/
 en aende Prouinciale Staden ooc van ghe-
 licken/ daer wt vele beduchten en colligeer-
 den datter niet goets wt en soude volgen/
 maer de saken daghelijcx ergher verloo-
 pen/midts den mistrouwen datter wt sou-
 de volgen/dat het succes niet en soude res-

April. 178
1566.

CXIX.
De nieu-
wichheit vā
den Statē
vergaderē

ponderen/der hopen ingheprijnt inder ge-
meynte fantasie: oock dat dien particulie-
ren aduysen niemant gheerne onderwo-
pen en soude syn: maer daer teghen altijt
opwozpen de conuocatie vande Statē ge-
nerale/daer teghen niemant en soude heb-
ben cummen segghen/ wele achterdenckē/
misvertrouwen en verbitteringe groote-
lick gemeerdert en inder Vlieden hertē ver-
woztelt is worden/ nadien men opentlick
heeft gesien/dat mē (het vooz. concept vol-
gende) heeft eeniger Prouinciē Statē/int
particulier/elic in syn quartier doen verga-
derē/en om hen totter vooz. Moderatiē
te verwillighen en te brengen/ neffens hē
ghesonden hen Souuerneurs oft andere
Riddersen vander Orde en heerē vā qua-
lityte: maer aldermeest isser een groote
perplexiteyt/ia desperatie van eenigē goe-
den eynde/ouer al gecomen/ als men heeft
bevonden en gesien dat die conuocatie der
seluer particulier Statē/ met so luttel vry-
heys geschiede/datter maer en werden
opgheroepen die men wtroos/ ende vele
achterghelaten dier oock toehoorden: iae
op sommighe plaetsen dede wtghaen die
gewoonlick waren opte Staten te comē:
besondere dat men hen in hen opinien ver-
raschte en niet en gaf den gewoonlickent
tijt noch maniere vā deliberatie en achter
raet

raet / dat sy op hennen **Eedt** niemanden
 daer af en mochtē vermanē / ooc niet daer **CXX.**
 af te hennen gheuen den Veden van heurē **Het belet**
Stedē / dan der Weth alleene. In somma **gewoon-**
 elck hielt het selue aduūs van sulcken **Sta** **lcker be-**
 ten / meer vooz cen bedwonghen consent / **taetlagin-**
 dan vooz cen opene ende vryhertighe opi-
 nie. Die present syn gheweest als daer aff
 gheproponeert ende gehandelt is geweest
 inde vergaderinghen der Staten van **Ne-**
 toys / Venegou / Namē en Doornick / moe-
 ghen weten of tet niet soo te wercke ghe-
 gaen en is.

Bouen dien so gaff den volcke eē **groo** **CXXI.**
 te oorzake van opsprake ende murmura- **Doorden**
 tie / dat men ierst begonst aen de Vanden **int verga-**
 die minst vryheyt waren gewoon te thoo **deren ghe-**
 nen / ende der Inquisitien ende vervolgin- **broken.**
 gen meest hadden onderworpen ende sub-
 ject gebleuen: ende dandere die meest ge-
 altereert / ghepreuilegeert ende voozde li-
 berteyt van den Lande altyt meest ghes-
 staen ende ghesproken hadden / liet men
 ongheroepen / als namelÿck de naerghe-
 ruerde **Pr**ouincien / en bouen dien hollāt /
Prisiant / **S**elderlant / **V**uremborch / **V**im-
borch / **Z**eelandt / **G**uerpsel en andere (die
 vock noot sedert daerop tsamen geroepen
 en syn gheworden) ende bouen al ende be-
 sundere de principaelste ende voozneemp-
 ste **Pr**ouincie / die in alle vergaderingē al

1566.

tijt het voorvergaderē / voor gaē / en voor
 spreken had ghehad / te weten: Szabant /
 bouen dien oock de meeste daer na te we-
 ten: Vlaenderen / eerst had doen conuoce-
 ren / nadiē de voorf. andere geroepen Sta-
 ten hen vercleren ghedaen hadden.

CXXII.

Het Ghelē
 der Mode-
 ratien-
 Datmē dit
 nieuwo plac-
 caet oft mo-
 deratie o-
 uerlele
 daer af eeni-
 ge articulē
 achter ghe-
 vuecht sijn

No. 6.

a. 11. mey. 66

fol. 389

Ende hoewel men in alle maniere soch-
 te / soo wel de poinren vande Moderatie /
 als oock daduifen vanden Staten / diemē
 daerop vergadert hadde secreet te houdē
 (dwelck oock de sake byden ghemeynen
 mā maer te meer suspect en maecte) noch
 tans vondt men althijt eenighe geesten die
 by eenighen middel totter kennisse qua-
 men: besunderē nadien de selue den Sta-
 ten ende Veden van Vlaenderen ontdeckt
 is worden / a die met grooter swaricheyt /
 ierst vier ende daer na acht dagen vertret
 daerop hebben verworven: ende dat men
 heeft gheweten / dat de selue / hoe wel met
 adiectie van eenighe limitatien en condi-
 tien byde Weerlijcke Staten daer by ge-
 vuecht / daer in hebben gheconsenteert /
 sonder nade oude maniere alle hen Veden
 ende achterraet / daerop te vergaderē oft
 te hoozen: Soo dat terstont tot ghetuyge-
 nisse vander grooter alteratiē / die daerom
 onder twolck ouervloedelijc alom gerees /
 vele ende diuerse soo boeckkens als ghe-
 schriften aen vele oorden ghestroyt ende
 voor

CXXI.

daduifs vā
 Vlaēderē
 opte Mo-
 deratie.

voortcomen syn teghen de selue Modera-
 tie / ^a deducerende de nulliteyt der Iſeluer: ^a by de boec
 bewijſen die niet beter te ſyne dan de Plac-
 caten dier gheweest waren: dat d' Inquiſi-
 tie daer onder bleeff in heurē ſwanck: dat
 dit werde ghepractiſeert vande Cardina-
 liſten (ſoo hen Schriften ende Boeckens
 luyden) dier een deel oock met name ende
 toenamen ſtellende ^b Jende vande Inquiſi-
 teurs/ om t' landt in onruſten te brengen
 ende in bloet te ſtellen: dattet was teghen
 de beloefte den Edelen ghedaen: teghen
 de Wrijheyte vanden Lande: oock deſe ma-
 niere van Staten vergaderinge een nieu-
 wichteyt noyt gheſien: met proteſtatie tſel-
 ue gheen conſent te kunnen heeten; ende
 dattet al nul was: met groote exhortatien
 om daer teghen te ſtane ende de Co. ende
 Souuernante dus niet langere te laten a-
 buſeren ende qualijck informeren doer de
 ſtanden des Vants/ diemen voer ſulcx be-
 hoerde te vanghen ende te ſtraffen: met
 meer andere ſtercke ende groue redenen
 ende exclamatien. Welcke men oock met
 gheen verboden ende publicatien niet en
 conſte doen ſwijgen: want hoe daer meer
 Placcaten van Shoefs wegghen tegen ge-
 kundicht werden/ hoe ſulcker Boeckens
 ende Gheſchiften meer by quamen: en
 claechden datmen der Ghemeynte heur
 liber.

^b dē Cardē
 nael van
 Grannello
 dē preſidēt
 Aligius.
 Dē Prooſt
 Mozillon.
 Dē Dekē
 hā Roncē.
 De Theo-
 logiēs van
 Louen.
 De Pro-
 chians eſt
 Honickē.
 Alonſo del
 Cato ende
 ander In-
 quiſiteurs.

^c by placca
 te vanden
 1. Mey, 66.

CXXIII.
Het vggade
ren d gene
rale Statē
afgelagen.

liberteyt benam/om inden Raet/als Vedē
vanden Landen ende Steden/ oft by clarē
bewijſinghen ende ſchriſten int gheimeyt
te vercleeren ende te ontdecken de waer-
heyt/ende waer aen het welvaren vandē
Vande ghelegghen was: en hoe grootelijck
coſts wt deſe onbehoorlijckheden alre hā-
de quaet te beduchten waere: ende dat de
ghene die den Co, en d' Landt dus in ſerui-
tuyt wilden houden/ſozchden dat hen ver-
raderijewtcomen ſoude/ mochtmen eens
behoorlijck/de generale Staten vergade-
ren/en hen vzy opinien laten gheuen: In
ſumma/door het weygheren en vertreck
vandē ſeluen Staten werdē weder herno-
men de ſelue alteratie n/ verbitteringē en
murmuratiē dier geweest hadden onder
het Volck al eer de Edele hen Requeſte ge-
preſenteert haddē gehad. Van dat quaet
viel der meer toe dan te voeren (dwelck de
herten der Inghesetene nu vele meer ver-
hert ende verbittert maecte) dat ſy nu geē
hope van beteringhe ende radd'es meer
en ſagen/na dien ſulcken treffelicken ver-
gaderinge ende gefondeert verſueck van
den Edelen/noch het toefegghen hen ghe-
daē/niet en had mogen helpen: en datmē
opentlijc ſach de meyninge vanden Houe
niet te ſyne oft emmer by eenighe belet te
worden/datmen de generale Staten (ee-
nich

nich remedie van desen troublen / soo elck
 een van verstande ingeerde) sonde doē oft
 late vergaderen / nadien men: noch om het
 bidden vandē Edelen: noch om het begee
 ren van diuerse Vanden en Steden ^{a. ont ande} (diet re Szabat
 lang te vozen versocht hadden) noch om
 het goetvinden van diuerse heeren / wel
 vanden principaelsten / doock vanden Stade
 (die iselue goetvonden en nootlick achtē) ^{en oock inc}
 daer toe niet en wilde verstaen: ende dat ^{besondere}
 ter also geen middel oft appaventie meer
 en schene vooz handē te wesen / daer doer
 zy mochten hopen / dat men soude onder
 houden / tghene den Edelen geloest was /
 oft den Inghesetenen willen onghelast la
 ten / vanden ghehaette vervolghinghen
 ende odieufer Inquilitien: oft hen eenige
 verlichtinghe oft ontslaghinghe gunnen
 vande slaernijē ende seruituydt hunder
 Conscientien / daer men hen nu soo langhe
 in ghehouden hadde / waer doere de ghe
 ne die anders inder Religien waren ghe
 sint / tot wan hope te meer verherdt wer
 den / om lieuer eens daer tegen hen te ver
 thoonen ende vrymoedelijck hen gheloo
 ue te bekennen / dan dus altyt benaut en
 de bedwonghen te bliuen: Waerom sy
 doock daghelijckx meer ende meer hen ver
 ghaderinghen ende Predicatieen int licht
 lieten

a. ont ande
 re Szabat
 en oock inc
 besondere
 Antwerp

14. 11. 15. 16.
 17. 18. 19. 20.

CXXV.
 de mistros
 ticheit des
 volckx.

CXXVI.
 De prik in
 gē alieens
 kens geo
 penbaert.

April, 184
1566,

lieten comen: de welcke zoo vele te meer
aenwas cregghen: dat oock de andere nu
waren verbittert ende viandē vander ma-
nieren/ soomē nu de saken handelde/ ende
cregen daer doere eenē afkeer vander lee-
re/ der gheenre die hen dochten oo: sake te
wesen van alle dese troublen / onrusten
ende onbehoor:lijkheden.

EXXVII

Het crokē
broegesoege
der schoor-
singhe.
a. bidē Mā
demēte vā
27. April.
1566. onder
ghevoecht.

No. 7.

Daer neffens hen dock torghedragen
heeft/ dat noch inde selue Maent van A-
pril/ a als gheseet was/ niemant om de Re-
ligie meer te vervolgen/ oft emmer de ver-
volginghe te schoorssen/ tot syne Ma. ant
woorde/ verstaen soude wesen: soo op die
hope diuerse persoonen/ eertjydē/ om haer
conscientie ende Religie heur Vaderlandt
verlaten hebbende/ oft oock wt vzeese oft
vervolginghe der Inquisiteuren oft Offi-
cieren daer wt ghebloden / oft daer inne
gheroepen ende voort ghebannen synde:
hen lieue Vaderlant ende Dziendē/ weder
waren comen besien: eenighe oock op ho-
pe van daer: emmer voer eenen tijt: hen te
mogen houden/ en hen neringe en handel
driuen: terstont soo haest men tselue ghe-
waer is worden/ ghedepescheert/ wt ghe-
sonden ende alom ghepubliceert is ghe-
weest: niet sonder swaricheyt in sommige
plaetsen: een Mandement / inhoudende/
dat men niet en verstant te ghedooghen/
dat

dat d'Ant met Hallinghen ende vlichtt-
 ghe personen vervult soude worden: en-
 de daerom/ allen Hallinghen ende She-
 bannen scherpelijck beual/ terstont te ver-
 trecken/ op Pene/ van ghevanghen/ ende
 sonder gracie oft hope van perdo/ terstot
 ghestrafte te worden: volghende den Title
 van heuren Ban: ende ordineerde den Of-
 ficieren expresselijck/ en op Pene van sel-
 ue op hen te verhalen/ dat zy souden van-
 ghen/ alle de ghene die sy souden bevindē
 teghen dit selue Verbot ghedaen te heb-
 ben/ ende teghen die procederen/ by execu-
 tie vande Pene voors. sonder eenich ver-
 drach. Waer doere een ieghelijck/ soo wel
 Edele als onedele/ seer verzempe ende ge-
 altereert is worden/ ende een stercke Im-
 pressie ghecreghen heeft/ datmē niet met
 allen en soude willen houden/ van desmen
 den Edeldom gheloeft/ ende daer op aen-
 de Inquisiteuren ende Officieren geschre-
 uen hadde: te meer/ als men sach/ dat wt
 cracht/ ende onder het becxsel van desen
 Mandementē diuerse Personen van al-
 le qualiteyten/ hier ende daer geappzehen
 deert werden/ al en warē sy ooc niet rech-
 ende vonnis niet gheduenpt ende ghebā-
 nen/ maer in absentie alleenlijck geprocla-
 meert/ oft om der Religie oft vervolginge
 ghenotert: waer mede naermaels vele

1566.
Mey.

186

Deerſte Boeck

2. alsonder
andere
Hās Til-
raen capit-
lier tot Du
denaerden.
8. Junij. 66
CXXVIII.
Dē afkeer
der ſplich
tē gethoōt.

moeyten ghehadt is worden / eermen die
heeft cunnen verlost crūghen : waer inne
oock de Gheconfedereerde Edele/hen lie-
ten duncken/verongelicht te worden/ en
daer ouer claechden ende hen teresenterē
verthoonden/ en der beloeftder Succaance
vermaenden: besundere wantmen op som-
mige plaetsen sedert noch eenige om de
Religie ghedoot hadde 2.

Dese seluen afkeer soo vanden Edelē
als meer andere/verbreydde hem ooc seer
tot dien/datmenterstout vanden beghins-
ne aff/ notoire ende vele openbeare argu-
menten ende teekenen ghesien ende ghe-
merct heeft/dat dese vergaderinge en ver-
thooninge vanden Edelen (die inde hertē
vanden gemeynen man/seer goet/oir boer-
lick / dienstich / ende noodich ghehouden
ende gheacht wert) te houe qualijck was
ghenomen/ ende dat men den eenen ende
den anderen vande particuliere Edelmaē
van deser Confederatien: Iae generalijck
elcken van hen daermen conste; dede alle
trauersen: thoonde alle afkeeringhe: ende
bewees alle afgunste/ diemen conste ende
mochte: soo dat zy daer wt / wel consten
ghevoelen / datmen niet goets teghens
hen inden sin en hadde/ daer doere sy des-
te meer werden veroozsaecht/ om daer op
te letten/ en metten anderen te handelen/
wat

wat hen daer in te doen soude staen.

CXXIX.

De briëf
des Co. ge
dateert 6.
Maj. 1566.
te Madril

Te meer dat de brieuen byden Coninck
gheteekent ende aen diuerse Steden ge-
fonden/ schenen daer op te loopen / noch
gheenen sunderlinghen troost ergens aff
te gheue: Soo de selue alleen generael
waren / ende vermeldende / dat zyn Ma.
hoopte / cozts ouer te comen / ende hen ver-
manende / dat also nemmermeer gebreck
en was van afgunstige ende benijders vā
den ghemeynen vrede en Sdlants welva-
ren: die met valsche indzuckinghe ende in-
terpretatie van synre meyninghen ende
met opzoeringhe / hem in desolatie / druck
ende armen staet sochten te brenghene /
(diemen in andere onligghende Landen
merken mochte) ende daer mede hen pro-
fyt meynden te doene tzynre Maicsteydt
ende rheurer schaden: dat zy niet en sou-
den laten / daer inne goet toelicht te ne-
men / ende met alder neersticheydt hen te
behelpen / soemen alreede (na dat zyn Ma
lesteydt verstaen hadde) ouer al / hier wel
beghonst hadde / sonder hen te vreesen oft
berueren van eenighe dinghen / die sy sou-
den mogen sien ter tijt toe zyn Ma. ouer
comen soude / en dan niet onderlatē hen in
eyghen persoon by te staen / naede groote
begheerte die hy hadde om hen te onder-
hou

Mey. 188
1566.

Deerste Boeck

houden/in alle ruste/ende voorspoet / soo
hy ende syn Voorzaten altyt ghedaen had
den.

CXXX.

De Mode
ratie de Le
de v Ghe
meynte ge
weygeret.

Syntelijck/nadien alle dese handelinghe
opte Moderatie wt ghericht was met Ar
toys/Venegou/Ramen/Dornick/en oock
ten lesien met Vlaenderen (en sonder dat
men te vozen/oft oock daer na der andere
Prouincien Staten/heeft daerop/doe by
een roepen) Soo heeftmen oock geconvo
ceert de Staten van Brabant / ende hen

389

2.30 Mey.
1566,
b. by de pro
positie/mo
deratie en
de annota
tie/daduis
bande Ra
de ende an
dere.

voorghhouden/ a dese selue Moderatie/
b de welcke ghelesen synde/heeftmen met
grooter swaricheyt/coppe daer af ghecre
ghen/ende seer corten dach : ende hoe wel
de Gedeputeerde vanden Steden seer in
sisteerden/om/volghende de costuyne/in
heuren achterraet daer af te moghen com
municeren/met al den Veden hender Ste
den/bewissende met vele redenen/dat sel
ue een groot contentement causeren / en
de vele opsprake/benemen soude: en heb
ben het selue niet kunnen obtineren/ ende
creghen orlof/om die alleen den Wethou
deren/maer niet de Ghemeynte/ te thoo
nen: hen expresselijck oock belast worden
de/hē iij. Vedt (oft Ghemeynte die opten
Breedten Stade ende saken vanden Statē
ghewoonlijck was altyt vergadert te wor
den) daerop niet te conuocere/ maer voor
hen

hen secreet te houden. Daer en tusschen hebben/ die optestaten om dese sake vergadert waren/ op elc point der seluer Moderation oft nieuwen Placcate ghelet/ geraempt ende ghestelt/ eenighe annotatiē/ ende ghelaft om daer wt een schriftelijche deductie a. byd scrif telicher de duction en ander escripten. opte selue te maken / diemen se creeet soude houden / elck in zyne Stadt daeraf maer lecture doende synen eersten Vede den Wethouderen / ende den anderen gheensins.

Entrent desen tijde / oft wat te vozen/ wasser/ niet alleen Thantwerpen / maer oock in Zeelandt ende elders / onder het volck een groot ghesach/ opsprake en achterdencken (mits de diffidentie alom / soo groot was) wt dien/ dat by eenige Spaen gnaerts/ opgherocht werden groote menichten van langhe stoeren / ende binnen Antwerpē alleene/ wel tusschen iij. en v. M. Ingelijcx datter int innecomen vanden Lande ter Zee/ in diuerse plaetsen lagen Schepen van Orlage/ sonder datmen wisse tot wat eynde/ waeraf de beruerte duerde tot datmen verstaen heeft/ dat het was gheschiet ten dienste vanden Co. om in Spaengnen ghevoert te worden: ende daerop te sterchten oft frontieren gheemploieert te worden: des euen wel altyt een achterdencken bliuende: des te meer ooc dat

CXXXI.
De schepē
en munitie
vā oorlogē

dat eenige Bisschoppen/ Inquisiteurs en
 Gheestelijcke/ onbedachtelijck ghenoech
 verheydden/ dat de Coninc gheen groot
 onthael en hadde gedaen/ den twee heerē
 daer ghesonden/ ende noch maer wot ghes
 veynstheyt en dede/ om tijt te winnen/ en
 daer en tusschen gelt ende volck te verga
 deren/ mette welcke hy cozts (soo hy hen
 lieden int secreete hadde ghewaerschout)
 ouercomen/ ende dese Edele ende affghe
 vallene der Religien straffen soude: waer
 toe die van des Cardinaels arnhāc vuech
 den/ dat hy cozts metten Coninck soude
 affcomen/ in meerder regiment/ dan oot/
 ende dat hy hem dan ouer syn Biandē sou
 de wzenen.

CXXXII.

de nieuwe
 Predicatie
 int opēbaer
 ghehouden

a. inde maē
 den van
 Mey/ Ju
 nus en Ju
 lius. 1566.

Die van
 westvlaen
 deren.

Daer en tusschen vermenichvuldichdē
 ende verfstouten soo lancx soo meer/ de ver
 gaderinghen ende Prekinghen van den
 genen die der ander Leere toegedaen wa
 ren/ die meer ende meer openbaerdē/ a en
 de achter nae oock opentlijck met groote
 menichten inden Velden/ Bosschen/ ende
 andere plaetsen/ theurer Predication gin
 gen/ daer ef deerste ende cloeckste hē ver
 stouttē en thoondē/ die van Westvlaende
 ren: dier Exempel daer na ghevolcht is in
 meer andere plaetsen van Vlaenderen/ vā
 Brabant/ van Walschlant/ van Ghelder
 landt/ Vrielandt/ Queryssel/ hollandt/
 Zees

Zeelant/Wrecht en elders: beginnen ierst
 allenstems de vergaderinghen / die sy se-
 cretelijck langhe Jaren hadden ghehou-
 den / min ende min te bedecken: Int begin-
 sel in heymelijcke Bosschen ende bedecte
 plaetsen: daer na in platte velden ende ope-
 ne quartieren vergader ende ende Drecken
 de: voozt ten aensien van elckerlijcken der
 waert wten Steden ende Dorpen gaens-
 de: eyntelijck oock van vreesen / dat hen-
 lieden oft hennen Ministers oft Predi-
 canten / iet misschien / oft zy byden Offi-
 cieren ende Dienaren ouerrompelt soude
 worden / vele / daer hen vindinge / ierst met
 cozt gheweer / als Pistoletten / ende Kap-
 pieren / maer daer na oock met hellebaer-
 den / Roeren ende lanck geweer: ende hoe
 wel dat te menigher plaetsen hen verga-
 deringhen dickwils ghestoozt syn: ooc den
 Inwoonderen by Geboden belast is ghe-
 weest / daer niet te gane / ende dat anders-
 sins men daer inne remedie heeft gesocht
 en begheert te stellen / de greetinghe ende
 toeloop vanden ghemeynen volcke is soo
 groot gheweest / dattet al niet gheholpen
 noch ghebaert en heeft / watmen daer toe
 ghedaen heeft: maer syn van daghe te da-
 ghe versterckt ende alom ghewassen.

Om nu so wonderlijcken sake met sule-
 ker generaliteyt nyet vooz by te loopen /
 maer

Junio.
1566.

192

Deerste Boeck

maer den Vefer wat breeder ende partieu
lierlijcker daer af tonderrichten: wil ick
ten minften het exempel van eē Stat wat
wtloopigher verhalen/soo het te lange en
de te verdrietich soude wesen van elcke
Stadt besunderere tselue te doene/ daer wt
men lichtelijcken sal moghen colligeren/
wat remedien ghenoech in elcker Stadt
te wercke (sonder vyzucht) daer teghen ge
stelt syn/ en hoe euen wel dese vergaderin
ghen daghelijcx meer toeghenomen ende
hen verthoont hebben: waer inne weder
voornemende de Stadt van Antwerpen
als de voornemste Stadt/so ick vanden
beghinne altijt van meyninghe gheweest
ben/wt redenen daer verhaelt.

CXXXIII.
De nieuw
prekingē
buptē Ant
werpen.

Soo is ghebeurt dat nadien aldaer/so
wel als elders/altijt secrete vergaderingē
ende prekinghen/so binnen so buyten om
trent der Stadt/van lange Jaren af/som
wijlen stercker/somwijlem crancker/ ghe
weest haddē/die diē voersomer ooc meer
ende meer ghesteret waren geweest: eynde
telijck vanden beghinfel van Junio af en
voort alle Sondaghe ende heylighe dagē
daer na volghende/tekenen toewassen en
deden hoop der hoordeers meerderende
ende vele sterckere wordende/sulcx dat de
selue openbaerlijck doen gheweten ende
ghesien syn/mits de selue doen geschiedē
niet

niet wijt vander Stadt/ soo wel int Fran-
chois als int Brabants (waer aff telcken
de aduertencien den Houe ghedaen wer-
den) inder vueghen dat vooz het wtghaen
der seluer Maent/ sy ten wel weten van al
le der Werelt/ daer toe hadden innegeno-
men sekere velt / ontrent een vierendeel
Mijls buyten der Stadt: de Inghanghen
van den welcken sy met Waghenen ende
Wachten versaghen ende besetten / theu-
rer meerdere verscherheyt / al waer teenē
tijde drie Sermoonen by drie Ministers
ghedaen werden/ niet teghenstaende oock
dat sekere Placcaet daer teghen was wt-
ghesonden/ daer by beuolen werde dat al-
le Brempde ende Wtlanders / inden Van-
de niet ghecomen wesende/ om heur Coop-
manschap oft andere warachtighe ende
wettige saken/ van stonden aene daer wt
souden vertrecken/ opte Pene van arbitra-
le straffinghe na ghelegghentheyte der sae-
ken: ende voozts allen Officiers belast/ dat
soo verre onder de voozts Wtlanders eeni-
ghe beuonden werden/ die hen eenichsins
hadden vervoozdert den Ingesetenen oft
Ondersaten des Vants/ met hen quade lee-
ringhe oft ketterij te infecteren / besmet-
ten oft corromperen / oft iet ghedaen oft
voozst ghestelt/ tenderende tot beruerte oft
perturbatie vande Ghemeynte: hoe dat

Junij

CXXXIII.

Het Plac-
caet van 26
Junij. 66.Eplaccaet
vā 26. Junij
is Cāt
werpen ge-
condicht 2.
Julij ende
onder ghe-
vuecht

No. 7.

tselue mochte wesen: sy de selue souden aē
 tasten ende appzehenderen / om daer van
 ghestrast te worden / na hun verdienste en
 de anderen ten exemple / opte pene / so ver
 re sy hen daer inne niet behoorzlyck en que
 ten / dat sy gheacht ende ghehouden sou
 den worden / voor medeplichtrighe / gunst
 ghe oft fauteurs / vande ghene die de Ghe
 meyne ruste hadden willen stoozen / ende
 ouer sulche ghestrast / welck Placcaet de

a. by vrieuē
 vandē 10.
 Septem
 bris 1566.
 b. namelijk
 Camster =
 Dam / troyt
 recht / te
 Deift ende
 elders.

Den Brec
 dē Raedt
 Cantwer
 pen tegen
 de Pzedica
 sien.

Regente heeft doen vernieuwen ende be
 last scherpelijck achtervolghen / noch in
 Septembri daer na / a maer wert genoegh
 op sommighe plaetsen ghedifficulceert. b

Den Magistraet van Antwerpen daer
 mede seer beladen synde: besundere siende
 dat soo grooten menichte vanden Inghe
 setene derwaert wter Stadt ghinghen/
 ten aensiene van elckerlycken: heeft doen
 vergaderen de Veden ende Ghemeynte
 der voorsz. Stadt / hen voorsz. houdende dese
 swaricheden / ende om te delibereren hoe
 men best daer in ter Stadt verskeringe/
 soude moeghen versien. Waerop de Vede
 hen allegader ghewillich / met Vijff ende
 Soet ghepze: nteert hebben tot bewarin
 ghe vande Stadt / ende om te verhueden/
 dat sulcx binnen den Doortē vander Stat/
 niet ghebeuren en soude / ende dat men ooc
 elcken

elcken soude verbieden / wter Stadt der
 waert te gane / waer en teynden men hen
 voor ghehouden heeft van te willen ver-
 staene / tot een wake / ende om hen inde wa-
 penen te stellen / om teghen alle inconue-
 nienten veerdich te syne / waer toe sy hen
 seer willichlyck gheoffereert hebben / mits
 den welcken de Officieren ende Wethou-
 deren der voor s. Stadt / voor het ierst ghe-
 ordneert hebben: ^{a. 28. Junij} dat de Weerden / alle
^{1. 2. Julij.} hen Gasten daghelijckx souden ouerbzen
^{1566.} ghen / ende alle Borgheren ooc alle Wem-
 den theurent logerende: daer na een sterc-
 ken wachte der Bogheren inde wapenen
 in alle quartieren vander Stadt: en dat in
 tijde van noode elck Ingeseten inde Wa-
 pen soude moeten syn / en met synen hooft
 man hem vinden elck ter plaetsen voor zy
 ne Wijk ghestelt: ende voort scherpelijck
 verboden het gaenter Predicatie buytē:
 ende bouen dien / voor het sekerste ghera-
 den vonden (gemerckt teghen sulcken me-
 nichte qualijck met geweld yet te doen wa-
 re) dat om in het beghinsel daer in ordze te
 stellen ende oock een achterdencken / vree-
 se ende reuerentie onder het Volck te bzen
 ghen / zy terstont ^b souden schicken / ee-
 nighe hen Ghedeputeerde ^c nae Brussel
 sel om de Gouvernante aldaer te verthoo-
 nen de gheleghentheden vander saeken: ^{lionaris}
 wesenbeke

Julij.

mitsgaders de goede affectie byder **S**hes
meynten opten **S**reedē stade ghetooht
metter waken ende ordze voortghesleit: en
de daer neffens tē sūne als voze/ te versuec
ken dat heurer hoocheydt/ metter eerster
oportuniteyt soude belieuen heur binnen
der seluer Stat te vindē/ met heuren huy
se ende familie ende andere heeren vandē
stade neffens heur wesende: sonder noch
tans eenighe knechten oft volck van Wa
penen mede te brenghen (dwelck elckerlīc
dochte dat het vertreck vanden **T**oopman

CXXXV.
Het strec
der cōpste
hāde Regē
te oft ande
rē Souuer
neur.

ende de bederffnisse vander Stadt geau
seert soude hebbē) om op al ooghe ende re
gard genomen ende ordze ghestelt te wor
den/ soona gheleghentheyte ende ten mee
sten oirvoire ende profyite vander Stat en
de Lande bevonden soude worden te behoi
ren: welckie **S**hedeputerde (dien aengaen
de volghende heuren last metten anderen
der Stadt **S**hedeputeerde/ die te voze tot
Szuessel waren daerop ghecommuniqueert
hebbende) syn gheweest byde **S**ouuernan

a. 2. Julij.
1566.

te/ de selue heuren last ontdeckende/ a ende
ooch doende het versueck sulck/ ende met
sulcker limitatien/ als bouen verhaelt is/
waerop haer hoocheyt ter antwoorde gaff
(nadien sy daerop in absentie der **S**hede
puteerde metten heeren by heur doen syn
de had gedelibereert) eerst dat sy de **W**et
hou

Dant-
woorde d
Regente.

houderen ende Teden/ van hen goede presentacie en debuoir bedacte/ en dat zy wel doen souden/ gelijckelic de handt daer an te bliuē houdēde/ dat op al goede toetsicht ghenomen werde: waer toe soude seer dienen/ datmen effectueerde de Placcaten ende ordinantien/ ende dien volghende dede vertrecken/ alle Bzempde/ cort ingecomē: besundere oock/ de Franchoisen/ en aldermeest de Soldaten/ soo zy verstonde/ dat ter soo van deen/ als van dandere/ vele binnen Antwerpen hen vonden: ende besundere oock eenighe personagien van qualiteyt tot Bzanchrijck/ na dat zy aduertentie hadde (de selue oock tot dzyen toe noemende): Dat oock sy tot dien eynde aendē Officier aldaer soude doen schryuen: ende dat goet ware/ datmen vanden seluen Franchoischen Capiteynen hen dede versien: waer en teynden/ mē haer anderwerff soude aduarteren/ wat neersticheyt daer inne ghedaen ware ende van wat gheleghentheit: ende besundere hoe ende in wat manieren/ dat sy souden vinden/ datmen dese vergaderinghen soude moeghen scheydē ende doen cesserē/ dwelck als sy verstaen soude hebben / ende oock weten wat verskeringhemē heur/ daer comende / soude willen doē/ soude alsdan op heur compste delibereren ende resolveren tghene sy

1566.
Iulij.

198

Deerſte Boeck

gheraden ſoude vinden/nade goede affectie/die zy tot ſulcker principaelder Stat/
daer den Coninck ende alle den Landen ſo vele aen gheleghen waere/ was draghende:der welker ſy daerom bereet was alle aſſiſtentie te doene nae heur vermeughen: ende datmen wel ſcherp regard name dat de Stadt/emmer van binnē wel bewaert werde/op dat daer oec gheen deſordze toen quame:bouen dien datter alreede een generael Blaccaet ruerende duſdanighen ſaken was gheconcipieert/dwelck zy terſtont ſoude ſeynden.Waerop de Ghedepu- teerde der ſeluer bedankende/ſeyden/dat ghemerckt de ſaken haest heyſchten/ende ſoo verre de gheleghentheden niet en droeghen/dat haer hoocheyt terſtont in perſoone aldaer conſte comen / dat der ſeluer wilde belieuen/om/ in tijts toe te ſien / yemant vande principaelſte Perſoenaigen voor te ſeynden/met ſynen State ende Familie ende ſonder Wapenen (ſulcx als zy aen heur hoocheyt volghende hennen laſt oock verſocht hadden)daerop ſy antwoorde dat zy ſelue in deliberation ſtellen ſoude:waermede de voorſchreuen Ghedepu- teerde vertrocken ende terſtont in dilligentien nae Antwerpen ghekeert ſyn.

n. Bijde ge
boden va
2. July.

Waer en tuſſchen inder ſeluer Stadt/
was

was wtgherdepen gewerft het voorſchre-
 uen Placcaet vanden Sessentwintichſten ^{p. 19}
 Junij/ ende daer neffens van der Stadt
 weghen beuolen/ dat een yeghelijck Pooz-
 tere/ Ingheseten/ ende andere/ hem soude
 vermijden/ van buyten oft van binnen der
 Stadt wt curieufheyt/ nieuwichheyt oft an-
 derſins/ te gane tot eenighe Predicacien
 byder Ordinantien/ ſoo vande Maieſteyt
 als vander Stat verboden / ende hem hie-
 den van ſchade. Welck Placcaet ende Ges-
 bot ſoo vanden Coninc als vander Stadt
 oock ter ſtout gheprint/ ende op alle Pooz-
 ten/ Kercken ende hoecken vander Stadt
 gheplecht ſyn/ op dat legelijck daer af ſou-
 de weſen ghewaerſchout.

Des anderen daechs ſinozghens/ ſyn in
 de Collegie ghecomen / der ſeluer Stadt
 Wijkmeesters / verthoonende hoe dat
 aen hen/ in een Miſſiue/ onderſchreuen op
 ten Name vande Borgheren ende andere
 Ingheseten der warachtigher Religien
 der Stadt van Antwerpen / geſloten was
 ghesonden/ om den Wethouderen ouer te
 leneren/ de Requeſte daer tegewoordich/
 die ſy den Wethouderen gauen/ ſoo hen
 nen Sedt hielt en hen oock belast was / te
 comen aduerten/ wes ſy vernamē. Welc
 ke Requeſte aldaer werdt gheleſen / en
 de was ghemaecht / addreſſerende aende

b. Wyden
 briel en re
 queſte. 3.
 Julij.

CXXXVII.
 Deerſte re
 queſte dier
 vander an
 d Religie.

Bozghemeesteren/ Schepenen en Raedt/
ende ghestelt opten name der Bozgheren
en Inghesetene der seluer Stadt/ de welc
ke verthoonden hoe dat sy in alle onderda
nicheyt van alle politijcke saken/ van ouer
eenighe Jaren/ doer cleers ghetuygenisse
hemmer consciencienghefondeert opt Wa
re woordt Gods des Ouden ende Nieu
wen Testaments / hen hadden afghefon
dert van alle ongodlijcke supersticien en
de misbruycken inder Roomscher kerckē/
doer menschen Insettinghe/ tegen de sup
uer leere Christi ende der Apostolen inge
brocht / ende de oprechte Predicatie des
Godlijcken woordts/ ende aendieninge der
heyligher Sacramenten/ soo sy van Chri
sto naghelaten waren/ in aller stillicheydt
int secreet binnen der seluer Stadt (gelijc
doek in alle de Nederlanden) ghebruyckt:
Maer soo doer Gods ghenade het ghetal
der gheloouiger/ soo vande Duytsche als
Walsche tale/ so was vermenichfuldicht/
ende noch daghelijckx vermeerderende/
dat sy hen int secreete niet langher en con
sten onthouden/ ende nochtans de vooz
soeffenisse der rechter Religie (dooz het be
uel Gods ghedzongen) niet en consten na
laten: waer doere oock alle de sozdzē en tus
mult/ die anderflins te dier ooz sake soude
narmaels rjfen/ gherweert / ende alle qua
de

de ende schadelicke Secten / verstoort /
 soude moghen worden: Suppliceerde dat
 de Heeren hen wilden gunnen ende laten/
 de Exercitie der woort. Religië / en daer toe
 inde Stat bewyfen eenige bequame plaet
 se / om theuren coste / aldaer te moghen tin
 meren / sulcken werck als daer toe bequaë
 soude vonden wordē / waer doere eēdrach
 ticheyt onder de Hoogheren ende verbete
 ringhe inder Stadt volghen soude / ende
 dat niet alleen vele oude exemplen / maer
 dock de ieghenwoordighe van Duytlant /
 Franckrijck ende andere wel bewesen / dat
 alsulchē Exercitie van twee Religië / meer
 tot eenicheit dan tot twist ware dienende /
 welke Exercitie / namelijk / De openbae
 re predicatie en tgebruyck der Sacramen
 tē werde byder Confessie van Ausborch / De Cōfel
 dock vercleert noodich te wesen / dertickel
 ende woorden / daer af verhalēde: daer on
 der vueghende / dat sy hen byden seluen ar
 ticten / als den woorden Godsghelijckfor
 mich / begheerden te houden: ende aenghe
 sien dat sulcken nootelijcken ende noodigē
 sake / in hender macht was / wt crachte vā
 hen Preuilegien (de selue allegerende a)
 dat sy verhoopten dat sulcken Godlijcken
 peticie hen niet affgeslagen en soude wor
 den.

De Cōfel
 sic vā Aus
 borch.

a. namelijc
 de blijde
 incompte
 en het Pre
 uilegie van
 Hertogh
 Jan vādē
 Jare 1306.

Hier mede den Magistraet noch meer

1566.
Julij.

202

Deerste Boeck

beladen zynde/ hebben noodich gevonden/
deste scherper toe te siene/ ende ghestaten
aen elcke Doorte/ eenen Clerck te stellen/
die op soude schryuen alle vrende die inco
men souden: een nieuwo extraordinaris be
soeck alle de huysen vander Stadt doere/
te doen doene: een ghebot teghen de Sol
daten te cundighen ten eynde sy vertrat
ken: dat mē de Honderste Liedē soude doe
Eeden: insghelijck buyten rontomme in
de Dorpen ende Jurisdicte vander Stat/
ooch Honderste ende Thienste Liedē stel
len: ende alle de Franchouisen doen ver
trecken: dat men ooch alomde Ghebo
den soude doen publiceren/ ende vernemē
wat Volck op een Myle nae rontomme
vergadert ende ghelogeert waere: ende
eytelijck dat hen Ghedeputeerde die we
der ghecomen waren/ terstont hen weder
souden vinden byde Souuernante/ heur
te kennen gheuende/ vander voorszeyuen
ghepresenteerde Requeste / ende ooch de
Publicatien / Geboden ende ordze by hen
ghestelt: ende mits den noot / anderwerff
Instantie te doene / dat haer hoocheydt /
ten eynde/ ende volghende den voorszeyuen
den versuectie / terstont soude heur daer
willen vinden / oft ten minsten yemandt
vanden grooten Meesters daer ghesondē
worden/ de welcke dien volghende terstot
der

Derwaerts ghereyft syn.

Des anderen daechs/ so is achtervolgē
de den concepte van sdaechs te rozen/ van
der Stadt weghen geboden/ dat alle Sol
daren ende Bagabonden/ van sonden aen
souden vertrecken/ ende naden Placcaten
ende Geboden/ so vanden Co. als vander
Stadt/ hen reguleren/ opte Penen daer in
begrepen: ende dat niemant achterstraten
en soude moeghen gaen vermomt oft ver-
stopt/ noch ooc niet Trommelen/ Pūpen/
Trompetten oft derghelelike Instrumen-
ten: ende voort heeft men hen neerstich ge-
informeert/ om te weten/ wat vzeempde
Franchoisen inder Stadt almochten we-
sen: ten seluen daghe isser oock tusschen ho-
pen ende duchten wat Alteratien inder sel-
uer Stat toegecomen/ by dien dat de Gra-
ue vanden Berch doer Antwerpen naer
Viere (twee Mylen van daer) trach by den
heere van Brederoode die daer was ende
verwachte den Graue van Tulenborch
ende vele andere vanden Sheconfedereer-
den Edelen/ die gheschicht hadden aldaer
metten anderen te veraetlagghen/ wat sy/
(siende de saken ter beyder syden dus loos-
pende) te doen souden hebben.

a. byde ghe
bode 4. In
ij wtghe-
roepen.

11. 1. 1. 1.

CXXXVIII
De tlamē
cominghe
der Wont-
genoten.

Der Stat Sedeputeerde/ hebbende aē
heur hoocheyt den last/ hen als voze ghe-
ghe.

CXXXIX.
der Stadt d
sueck aen =
de Regēte

1566.
Iulij.

204

Deerste Boeck.

gheuen/ontdeect/ende anderwerff het ver-
sueck/te vozen harer hoocheyt gedaen/ in
der seluer vueghen gherepeteert/ heeft sy
ooch ghebleuen in heur voorgaende ant-
woorde:ende goetvindende de debuoiren
aldaer ghedaen/allegeerde daer by/dat de
goede Placcaten ende Ordinantien qua-
lijck werden gheeffectueert: ende dat de
Stadt noch was vol Franchoisen/vol Sol-
daten ende vol Bzendingen:en dat men
niet en soude weten by te brenghen/ eeni-
ghe sonderlinghe/ diemen had doen ver-
trecken/waerom zy op heur cōpste aldaer
niet en conste resolveren/de selue en waer-
ren ierst daer wt ghescheyden: ende heur
en werde naerdere vercleert/wat hope en
de middel zy haddē/vande predicatiē daer
ghehouden wordende/ te doen cesserē:en
de bouen dien claerder hoorde ghespecifi-
ceert/hoedanighe ende wat versekeringe
men heur inde selue Stadt soude doen/soe
heur niet genoech'en was/ het allegeren/
dat alle de Bzorgers/Vijf ende Goet/voer
heur stellen ende tot heurer bewaringhen
ghereet wesen soudē:niettemin soudet in
deliberatien stellen/ende ooch van ieman-
dē anders aldaer te seyndē: waer toe heur
siende geinclineert:hoe wel sy harer hooch-
heyt niemanden en noempden/ dan alleen-
lijck baden/ dat tselue hoe eer hoe lieuer
mocht

mocht gheschieden: nochtans vander sa-
ken daer na/ met deen ende dandere spre- *ij. liq*
kende/ hebben de selue Ghedeputeerde/
sommighen wel vercleert / dat soude haer
hoocheyt daer eenighe Personagie seyn-
den/ dattet vele deuchden soude doen ende
gheraden waer/ dattet yemant mocht we-
sen/ die der Stadt ende den Inghesetenen
ware aenghenaem: ende dat daffectien en-
de herten vanden Wolcke wel droegen tot
mynen heere den Prince van Oraengne: *De Prin-*
aenden welckē zy ooc anderssins met eedt *ce van D-*
waren verplicht/ ende hy aen hen verbou- *raegnen.*
den/ wt die hy was der seluer Stat Borch
graue: soo oock zy vanden heeren en van
de Ghemeynte/ eer sy van Antwerpē gin-
ghen/ opentlijck hadden verstaen / dat sy
om den seluen heere seer wensschten.

Hier en tusschen isser gedepescheert en-
de wtghegheuen een andere generael plac- *CXL.*
caet / belastende ende bevelende / dat men *Het Plac-*
alle dese Predicanten met hunnen aenhou- *caet van 3.*
ders/ vanghen ende hanghē soude: statue- *Julij. 66*
rende ooc/ hoemen hen by prouisiē int feyt *fangt hangt*
vander steligien soude moeten reguleren/ *in yder*
ende met wat Penen de Quertreders ghe-
strafft soudē worden: wesende in effect ge-
nomen/ ende genoeg conform der voorge-
houder/ maer noch niet ghesloten noch ge-
accoordeerder Moderatiē opt stuck vander
Kels

1566
 Julius
 1566
 Religiën gheconcipieert / opt goetduncken
 vande Maieſteyt ende aduiſe vande Sta
 ten / dwelch hier ende daer ghecundicht en
 de ghepubliceert weſende / heeft het Volck
 ſeer verwondert / verbaest ende verſchiet
 ghemaecht / iac wt nemende ſeer verbit
 tert ende ghecreet / mits dien het was di
 rectelijck / teghen het verſueck vanden E
 delen / ende den gheloeften hen ghedaen /
 ende den brieuen daerop wt gheſonden: en
 de daer en bouen / weder innebrenghende
 Doude ſlauernijē ende vervolghinghē der
 Placcaten / daer ſouele mede te doene had
 gheweest / eermen twolck dien aengaende
 had cunnen ſtillen: Bouen dien dat elck
 dochte vrempt ende onghehoort te weſen /
 dat ter wijlen mē die Moderatie / aen deē
 ſyde ſeyndt aenden Coninck / ende ver
 wacht zyn goede ghelieſte: ende aen dan
 der ſyde den Staten vaſt voorhout / om hē
 aduiſ te hebben: men euen wel / ende al eer
 der Maieſteyt goede ghelieſte / ghecomen
 ende der Staten antwoorde ende aduiſ /
 ghehoort ſy / (ſao de Staten van Brabant
 daerop noch niet gheresolueert en haddē /
 ende verſcheyden andere Staten daer op
 noch niet ghecommuniceert en waeren)
 defect der ſeluer ghinck wt ſeynden: dede
 Publiceeren: ende wilde onderhouden heb
 ben: al oft die alreede / ſo by der Maieſteit
 ghe

gheresolueert/ende byden Staten en Van
 den ghaccepteert waere/dwelic wt nemen
 de groote moeringhe/opspraecckende wer
 ringe/ onder twolck alom gemaeckt heeft:
 ia oock bouen dien/in diuerse plaetsen / so
 sy hen selighe ende Prekinghe daerō niet
 en wilden laten / oorsake ghegheuen / dat
 sy hebben de Wapenen inde handt ghenom
 men:ende ghestocht ende ghewapent hen
 Prekinghen ghehouden/ oft hen iemandt
 had ouerlast willen comen doen/ ende hen
 Predicanten oft hen/ vanghen / volghen
 de den Placcaten/ diemen hen sedert niet
 en heeft cunnen doen nederlegghen: daer
 doere oock Thantwerpen by der Weth/
 swaricheyt is ghemaectt ende voorzge
 houden/ selue Placcaet te publiceren/ om
 meerdere quaet te schouwen/ so andersins
 apparent ende gheschapien was datter op
 roer ende bloetstortinghe ghevolcht sou
 de hebben(waeraff sy oock grooten ondāc
 ghehadt hebben / ende hen menichmale
 verweten is / al hebbē sy terstont daer na/
 soo by Commissarisen / als bziuen/ a int
 langhe hen excusen daeraff ghedaen/ende
 hen reden tot bzeede ghededucert). In
 de selue Publicatie / hebben oock eenighe
 andere swaricheyt ghemaect / ende name
 lijk / Middelborch / Wrecht ende ande
 re.

v. l. 19

a. by bziene
van 4. In
19.

Welc

Julij.

CXLI.
 D'Innebrē
 gē vā Gar
 nison Tāt
 werpen.

CXLII.
 Den Ma-
 gistraet
 Cantwer
 pen qualijē
 ghewilt.

1. Julij.

CXLIII.
 De knech-
 ten vāder
 weth.
 2. H. Jan
 van Scoō
 houen.

meer vreesde/wtdien / dat aldaer alreede/
 een vlucht ende roep meer achter straten
 ghinck/ dat de Souuernante/daer comen
 ende theurer verseteringhe ende anders-
 sins/volck van Wapenen mede brenghen
 soude: dwelck sy geenssins en begheerde:
 ende maecte terstont een groot achterdē-
 ken ende misvertrouwen vander Semeyn-
 te/teghen den Magistraet / den welcken
 oock anderssins te vorē seer in dooge was/
 ende luttel gheloofs hadde: so om de groo-
 te/sware/ende scherpe vervolginghen/ en
 de ombrenghen / daer / met alder straffich-
 heyt langhe gheploghen: als oock de slap-
 picheydt vande appzehenlie ende straffin-
 ghe/ouer andere quaet doenders: met an-
 dere punten der Justicie ende regeringen
 aengaende/daer sy langhe ouer geclaecht
 ende ghemort hadden: waer toe nu by ge-
 comen was dat den seluen Magistraet/wt-
 nemende seer odieus ende gans niet be-
 trouwt en werde/ vanden ghenen/der an-
 dere Religie toegedaen/wt dien hy der sel-
 uer soo seer viant was. Ende is het selue
 achterdencken ende misvertrouwen / doe
 terstont opentlick ghenoech/byhen ghe-
 thoont gheweest/want soo haest eenen vā
 den Schepenen last was ghegheuen ghe-
 weest /om sekere ghesellen te maken'ende
 te stellen aende Doozten / ende de selue de
 Wacht/

wacht/daer hielden: Soo hebben d'Inghe
setene grootelijcx/ daerop ghesproken en
de ghemoert/ seggende dat zy verraden wa
ren: Soo dat des anderen daechs ^{a. 6. Julij.} op ten
Breedten Raedt/ de selue ghecasseert ende
verlaten zyn/ so sy vercleerden/ dat zy dies
gheen contentement en hadden/ maer pre
senteerden/ selue in persoon aende Pooztē
te waekene/ niet teghenstaende/ men ver
thoondt hadde/ die wter Poozten tot heur
eyghen verlichtinghe ghecozen te syn/ om
de Soldaten/ Bedeleers en Wagabonden/
wter Stadt te houden ende te doē vertrec
ken/ soo hennen Sedt ende Instructie in
hiel/ diemen hen tot meerderen contente
mente nochtans las.

Des nietemin/ soo ten seluen 5. Julij/ se
kere huys by onghelucke in brande ghe
raecht was: soo hebben alle de goede Boz
gheren ende Ingheseten wel ende getrou
welijck/ hen daer inne ghedraghen/ ende
met alder stillicheyt gestelt ende gevuecht
soo om den Brand te blussen/ als om alle
onruste ende ombillicheydt/ oster eenighe
opghestaen hadde/ te weeren. Welcken aē
gaende de Magistraet/ hen oock des ande
ren daechs/ seer bedanckt heeft/ soo oock
den seluen Brand sonder eenighe onruste
ghebluft is.

Op ten seluen Breedten Raedt (soo daer
en

Julij.

CXLIII.

Den tweek-
de Raedt
Tantwer
pe 6. Jul.

en tusschen hen Ghedeputeerde / vanden
Houe/wedercomen/ende hen rapport ghe-
daen hadden) hebben de Werhouderen/
der Ghemeynte voorghhouden / dat soo
verre iemant van hen wiste eenige Solda-
ten/Bagabonden/Franchoissche Capitey-
nen/oft andere vzeypde/ niet negotieren-
de/dat sy tselue souden willen te kennē ge-
uen/op dat de Stat te bet verskeret mocht
wesen: Insghelijcx hen vermaent/dat sy lie-
den/niet alleenlijck / niet selue / en souden
gaen/oft hen vinden/ tot desen Predicatie
maer oock na hen vermoghen/elcken tsel-
ue ontraden ende daer af treckē: hen voor-
houdende voort wat raedt ende middel/sy
wisten/ende wat assistentie sy souden cut-
nen gheuen/om de selue Predicatie (dier
dus alle invoeren stelden) te beletten / te
doen scheyden ende cesserē / soo buyten
als binnen der Stat: ende besundere voor-
het eerste met wat hulpe ende bystandt sy
souden meynen te weeren en wederstaen/
den seluen Predicatie ende vergaderin-
ghen/soo verre sy hen quamen te verstou-
ten/die binnen der Stadt voort te stellene:
oock soo verre eenighen Spzoer/Trouble
oft Commotie / aengherecht werde / by
wat middel ende maniere/sy die meynen
te beletten ende te neder te legghen / ende
de

de Stadt van Inconuenienten / te verse-
keren / soomen sacht / dat den voet ende o-
d-ze daer toe tot dier vzen ghenomen / niet
helpen en mochte / noch ghenouchsaem en
was: ende dat sy met alre vlyticheyt ende
ernst / tselue / wel ter herten moesten ne-
men / ende hen daer toe vercloeckē / op dat
daer doere by niemanden / oorsake ghenomē
en werde / om tselue / met buyten volck
ende Crijchlieden te doen doene / soo het
gheen redene en waere / dat de Coninck
oft Souuernante / sulcken Stadt daer hen
ende allen den Landen / soo vele acne waere
ghelegghen / onbewaert ende onverse-
kert / soude willen in hazard laten bliuen.
Daer op sy seyden / dat van gheenen noo-
de en ware / v-remde / daer in te v-zenghen:
maer dat sy selue in Persoone / hen ten die-
ste vande Maesteydt / ende tot bewaer-
nisse vander Stadt: Inghelijcx tot weder-
stant / van alle troublen ende Inconueniē-
tē: ooc tot het weeren der Predicatie / bin-
nen der Stadt / presenteerden ende offe-
reerden / als goede ghetrouwe Sorgherē
willich ende bereet met lijff ende goet: en-
de waren te vreden gheenen arbeyt noch
moeyte / daerom te sparen / ende hen in per-
soone te v-ueghen / naede o- d-ze ende reme-
dien / die de Wethouderen en Regeerderē

Wādwooz
de der Gez
meynten.

vander Stadt / daer toe nut ende bequaet
souden vinden : maer dat de Predicacien
buyten hen niet toe en stonden te verstroy
en. Waer op de Wethouderen seyden / dat
sy in meyninghe waren / de ghecondichde
Sheboden / te doen onderhouden ende ef
fectueren: ende voort / voer het ierste goet
hadden ghevonden / dat de Schutters de
wacht souden houden / op hen Cameren /
ende vande Wozgheren wt en Wijken /
met behoorte / in persooone / aen elcke poort
te veertich / ende op elcken der ghewoon
lycker Sercken oft Quartieren van der
Stadt andere veertich / dwelck zy goet ge
vonden ende ghewillichlyck hen daer toe
gheoffereert hebben : ende voort zyn wtē
Veden / ghecommitteert / die metten heere
souden kamen ende sluyten / tgene ter be
waernisse soude nootlyck vonden worden.

CXLV.
des Graue
vā Megē
tegenwooz
dicheyt.

Ten seluen daghe / isser een groote mur
muracie ende alteratie / onder twolck / op
gestaen / wt dien / dat so de heere van Wre
berode / met eenighe der Sheconfedereer
de Edele / inder Stadt was ende vele aen
hant ende naeloops des volckx hadde: dat
ter andere zyden de Graue van Meghen /
no sekere daghen / binnen der Stadt was
bliuen stil ligghen / sonder doer te reysen:
ende dat aldaer oock werde verwacht de
Graue van Arenberge: hebbende terstot
daer

daer doere de Ghemeynte vermoeden/en
 de achterdencken ghecreghen / dat de sel-
 ue twee Grauen/mochtē last hebben/ om
 by assistentie vande Magistraet / eenich
 volck van oorloghen/hey melijck van buy-
 ten/in te bzenghen/dwelc zy genoech ver-
 cleerden/niet te willen lijden/noch oock te
 behooren te lijden/soo zy hen niet en wey-
 gherden met alle ernstige sorgvuldicheit/
 de Stadt/ten dienste vande Maiestejt en
 de hen seluen/met Wjff ende kinderen/te
 bewaren ende verhueden: waer af het ru-
 moer ende opspraak soo groot gerees/dat
 men volck/heeft qualijck cunnen ghestil-
 len/soo sy lancx/soo meer / soo teghen den
 Graue als den Magistraet/doer de suspi-
 cie/verbittert werden/diemen hen wt den
 hooffde niet en conste gesteken / wat men
 hen remonstrereerde ende verthoonde. In-
 der vueghen/dat de Wethouderen / vree-
 sende meerdere inconuenient/niet en heb-
 ben ghedozst/langere daer mede te vertoe-
 uen: dan ter stont hen ghedeputeerde we-
 derom/te houe/te schicken/om tselue/ en-
 de wesser meer gheschiet was/ende geseet
 werde/der Souuernante ter stont/te ken-
 nen te gheuen:ende oock om haere hooch-
 heyt/te verthoonen/dat de Weth / niet en
 vonden gheraden/dat heur hoocheyt / ee-
 nich volck van wapenen/ daer sonde / oft
 met

Iulius.

a. van alle
besen blijet
by expresse
acte vande
Magi =
Straet/ ghe
genen 6.
Julij ghe-
teekent bi
de Griffier
Dyck.

CXLVI.
De last de
Gedepu-
teerden vā
Antwer-
pē gegheue.

met eenich volck van wapenen daer qua-
me a/anders dan met heur ordinarise gar-
de/ende heeren vander Sorzen ende heu-
ren staet/ Staedt/ ende ordinarisen treyn:
alleenlijck: In welker vueghen / soo ver-
re heurder hoocheyt/ beliefde/ binnen der
Stadt te comen / tot meerdere contente-
ment ende verskerheyt vanden buyten
Coopman/ dat de Weth/ tselue hertelijck
was begheerende: met sulcken verstande/
dat heur hoocheyt / daer wesende / gheen
volc van wapenen naemaels inne en soude
doē comē/ noch de Sorzgers met garnison
belasten/ sonder consent vande Ghemeyn-
te: ende dat/ tselue doende / haer hoocheyt
heuren persoon/ daer/ wel mocht betrou-
wen/ want de Ghemeynte wel ghedelibe-
reert ware/ om de Stadt/ van alle ooploep-
te beschermen: en so verre haer hoocheyt/
no niet gheleghen en ware te comen / te
versoecken/ dat zy soude willen committe-
rē ende scyuden/ een/ twee/ oft dzy / vande
principaelste heerē vāder Orde/ die de ge-
meynte aengenaemst souden moghen we-
sen/ om met heur faueur/ auctoriteyt ende
Assistentie / tot allen occurrentien / beter
verlien te moeghen wordene: behoudelijc
dat met de selue/ niet en quamen/ noch hen
en volchden/ eenich volck van wapenen/
dan alleen hen ordinaris huysghesin: Jae
dat

dat oock goet ware/ dat haerer hoocheyt
 beliefsde/ altijt eenen vande Heeren/ vooz
 te seynden/ om het Wolck ende d'Inghese
 tene in gheen meerdere diffidencie/ van
 buyten volck met wapenen in te wille bze
 ghen/ te stellen: daer wt opzoer ende trou
 blen souden moghen volghen/ soo derpe
 riencie alreede ghenoech wtwijsende had
 gheweest: te meer dat de Ghemeynte op
 ten Hreeden staedt/ heur seer ghewillich/
 tot alles presenterende/ nochtans genoech
 hadde ghehoont ende gheseet/ gheen an
 dere Wolck inde Stadt/ te willen ghedoo
 ghen noch lijden: ende tot corroboratione vā
 dien te verthoonen/ wat grooter opsprake
 binnen der seluer Stadt/ had gecauseert/
 de compste ende stil ligghen des Grauen
 van Neuen/ ende tverwachtē aldaer des
 Grauen van Arenberch: ende dat bouen
 dien de fame ghestroeyt werde/ dat sover
 re men met fortisse tot dese saken remedie
 wilde soecken/ het gheheel Vlandt ghestelt
 soude worden in wapenen/ daer groote
 Bloetstortinghen gheschapen waeren wt
 te rjssene: dat oock den heere van Hrede
 roede beter belast waere van daer te trec
 ken/ om het Wolck beter gherust ende stil
 te houden ende op zyn Reeringhe: Ins
 ghelijck te verthoonen/ dat zy mits der
 goeder affectien/ die sy inder Gemeynten

Julij.

De visita-
tien binnē
en buyten
Antwerpē

vonden/ de Stadt wel hopten vzy te hou-
den/ van alle Predicacien binnen dē Pooz-
ten/ ende oock die van alle Inconuenientē
te beschudden: oock datmen hadde omghe-
weest/ in alle de huysen binnen/ maer geē
Franchoissche ghevonden/ ende oock buy-
ten/ maer bouen Sesse oft Seuen niet ghe-
vonden/ diemen had doen vertrecken: en-
de voort in alle occurrente saken te doene/
alle verthooningen die zy ten meesten ooz-
boire vander Stadt soudē vinden behoo-
rende.

CXLVII.
deswarich
heyt van te
Houe te
reysen.

Omwelck dus gheresolueert/ ende tot ru-
ste vander Stadt/ nootelijck bevondē we-
sende/ om sulckx verthoont te worden/
heeft onder de Wethouderen groote swa-
richeyt ende altercatie gevallen/ wie met
dien laste soude reysen / soomen wel wi-
ste/ dat die verthooninghe niet seer aenge-
naem en soude wesen/ ende yeghelyck hem-
des ondancx gheerne ontmaect / ende op
een andere dien ghedronghen hadde: eyn-
telijck is by opinien ghesloten/ dat deen vā
den twee Borghemeesteren / twee oude
Burgermeesteren ende doen Schepenen
ende een vande twee Raden ende Pontio-
narisen der voorsz. Stat aldaer ghenoeemt/
a terstont/ ende noch dien auont/ daer om/
In diligentien reysen soudē: maer en is
dien last niet volbrocht/ wt dien dat des a-
uonts/

a. H. Fla-
cop vāder
Heyden
borghemees-
ter.

H. Dieric
vādē wer-
ue.

H. Pico-
laes Roc-
kox.

De Hens-
onaris we-
senbeke.

nonts/de vooz. Borghmeesteren/den ande
 ten ter reysen gherect synde/ ontboot/dat
 ter andere saken vooz handen comen wa
 re/waerom het beter soude wesen/de reys
 se tot des anderē daechs te schozssen: waer
 mede dandere wel verblūt waren/ hopen
 de datter iet voozcomen soude / daermede
 sy dies ondancx ontlegghen souden syn en
 de bliuen/ al vonden sy wel nootelijck/ sulc
 ken Remonstrantie ghedaen te worden/
 maer hoepden dat de Borghmeesteren om
 hem seluē des mede tontlane/ andere mid
 del daer toe vinden soude/ soo oock des an
 deren daechs ghebeurde.

Dien volghende des anderen daechs / a. 7 Julij.
 de Borghmeester ende dandere vooz. ge
 deputeerde/ inde Collegie comende/ syn hē
 Medebroederen des seer verwondert ghe
 weest: niettemin de Borghmeesteren dede
 dontschult/ segghende/ dat soo hy hem ge
 reet maechte totter reysen / verscheyden
 Borgheren by hem waren comen/ seggen
 de/ dattet seer sozchelijck ware / ende wel
 quaet mochte innebrengghen/ ende tVolck
 seer verlaen/ dat hy en de principale Sche
 penen nu vertroockē/ ende de Stadt in sulc
 ken dangiere lieten/ daermen sach/ hoe het
 volck gheturbeert ende in roeren was : te
 meer dattet was Saterdach auont/ en des
 anderen daechs alsoo den sozchelijcsten
 dach

1566.
Julij.

218

Deerſte Boeck

CXLVIII.
De delibe-
ratie van
der weth.

a. van al
blijet by be
ſegeldebate
uē acte en=
de commis
ſie van 7.
Julij/ by=
dē Secre-
taris de
Hoy ghe-
teekent.

Dach vander weken/ doer de Predicafien:
ende alſoo geenſins goet en vonden / noch
contentement en hadden van hen reyse:
welcke verthooninghe ten ſeluen morgen
ſtont/ hem by andere weder ververſt had/
de gheworden/ met meer andere redenen
ende excuſation/ dienende/ om het pack vā
ſynen halse te ſchuppen ende op een ande-
re te leggen/ waer na weder langhe debat
ghevallen is/ wie reysen ſoude / want het
moefte verthoont weſen: de Borghemees-
ſter had gheerne gheſien / dat dandere
twee Schepenen metten Penſionaris/ ge-
reyſt hadden: maer zy wilden hem mede
hebben/ ſoo hy mede gecommitteert was:
oſt oock thups bliuen: andere en wilden
oock het ſtopgat niet weſen: eyntelijck na
groote altercatie / hebben ſy den heelen
laſt opten ſeluen Penſionaris ghedzongē/
ende niet teghenſtaende / alle ſyn excuſen
ende onſchulden/ ſeer begheert: Nae oock
ghewilt: dat hy der Stat ſynē dienſt daer
in / niet en ſoude willen weygheren / ſoo
hy hem daer toe altijt ghewillich had ghe-
thoont/ ende dat hy des gheē verantwoor-
den/ noch ondanch en ſoude cunnen heb-
ben/ want zy hem des goede bziuen/ acte
ende commiſſie mede geuen ſouden / daer
in oock inſererende waerom/ hy alleen ge-
ſonden werde. De welcke ſiende dat hy
niet

niet voozdere en conste/zeyde/dat alst em-
 merzyn moeste/dat hyt doen soude/ ende
 theuren beuele dien ondanch op hem lae-
 ten comen/maer wilde hen wel te voeren
 aduerteren/dat hy niet een woort en sou-
 de seggen/ dan zy hem in gheschzifte sou-
 den gheuen:ende daer en bouen/ ghelijck
 hy wel dachte/ dattet by de Scouernante
 niet wel ghenomen en soude worden/ soo
 verre zy hem vzaechde/ oft zynen last was
 heur sulcx te verthoonen/ dat hy segghen
 soude/ Nae/ ende dat hy des schziftelijck
 Commissie hadde/de welcke oft zy hē qua-
 me te heyschen/ dat hy die heur thoonen
 soude: En wāt de murmuratie vā de Gra-
 uen van Meghen ende Arenberghe noch
 niet en cesseerde/beualen hem haer Hooc-
 heyt/dock te versuecken/dat zy/ om meer-
 dere Inconuenienten te verhueden/soude
 willen des Grauen van Arenberghe rey-
 se/doen diuerteren van Antwerpen/ ende
 dock den Graue van Meghen ontbieden/
 te willen hem van daer spoeyen: ende Ins-
 ghelijck den Heere van Hedderode/ dat
 hy doock wilde vertrecken/ ghelijck doock/
 dien volghende de Heere van Arenberge/
 synen wech lancy elders/ heeft ghenomen
 ende de voozschzeuen Graue van Megen
 wt Antwerpen is gescheyden/ niet sonder
 nae

7. 11. 8.
 7. 11. 9.

CXLIX.
 doopsprake
 teghen de
 Grauen
 vā Megē
 en Aren-
 berghe.

V. v. d. d. v.

nae roep vanden volcke.

Welcken volghende devooz^s. Pensionaris ghereyft is / ende heeft des anderen daechs / ^a haer hoocheyt (eerst / der selner syn b^zieuen van credentie vander Weth / ghepresenteert hebbende) synen last ontdeckt / ende tghene hem beuolen was ten besten verthoont. De welcke / tselue niet wel nemende / noch in deen / noch in dande re point / schynende seer genoeghen te hebben / te weten: noch int onderspreken vanden Volcke van wapenen: noch inde alteratie teghen sulcke twee heeren vander ^Bre / vzaechde hem bitterlijck genoegh / oft syn commissie sulckx luydde / als hy heur verthoonde. Daerop hy seyde / Jae / en dat hy acte daer af hadde / de welcke hy heur / theuren beuele heeft gethoont / die sy ooc behouden heeft / segghende dat sy die soude ouerlien metten heeren daer present / ende dā doē / des sy souden vinden / tēdiē ste vande Ma. gherequireert: daer by vueghende / dat de Weth / den heere van ^Bre derode mocht belastē te vertrecken / so hy daer niet te doen en hadde: ende soo des anderen daechs / deen noch dandere der vooz^s. heeren en was vertrocken / heeft de Weth doer heur b^zieuen / aen heur ^Ghedeputeerde te ^Bruessel / anderwerff belast / ^b tselue aen heur hoocheyt te versuecken: Inde selue

CL.
Dants
woorde v
Regente.

b. by cōp^p
bande
b^zieuen
vādē 8. In
lij en ande
re vā 9. 10.
11. 12. Julij

ue b'zeuē vermanēde den vooz. Pensionaris des last gegheuē te syne: maer wat sollicitatie by der Stadt Ghedeputeerde/da ghelijcx doer der Weth schrijuen/aē heur hoocheyt en elders gedaē is/ en hebbē geē resolutie cunnen crūghen/ noch vā heurer hoocheyt compste/ noch van yemāts seyn den/ in vele daghen daer na: hoe wel ooc bi laste vander Weth/ doer Ghedeputeerde ende b'zeuen/ wt vele redenen / aen heur hoocheyt versocht werdt/ daer toe besun- bere te willen seynden mijnen heere den Prince van Oraegnen: en heeft eerst daer in geconsenteert dē 12. Julij/ als de Weth weder daerom expresse Commissarisen a ghesonden hadde/ met b'zeuen aen heur.

Dese daghen/ heeft de Weth vast onle- dich gheweest/ metten ghenen die wtē Le- den daer toe ghestelt waren / om o' d'ze op- te wake/ verskeringhe ende bewaernisse vander Stadt/ te stellen: daer en tusschen was den Coopman seer bevzeest/ ende soz- ghende wat hier na volgen wilde: vele ver- treckende/ ende meer hen Vrouwen/ Kin- deren ende Goedenwech seyndende: mits den welcken / de W'ickmeesters aen de Weth ghecomen zyn/ tselue te kennen ge- uende/ ende daer by verhalende: hoe dat bi hen hadden geweest/ vele der hande Coop- lieden van diuerse Natiē/ segghende dat-
tet

a. Joncker
Hendrick
vā Etten.
De P'elio
naris wes-
senbeke.

12. Julij d' 16.
p'v'v'v' d' 16.
s'ict' r'ant' d' 16.

tet groot noot was/ende meer dā tijt/ dat
 binnen der Stadt eenich personaige vooz
 hoot ware/om op al te prouideren en vooz
 sien/daer toe noemende mijnen heere den
 Prince van Oraegnen/de welcke/Rabuer
 wel geaffectioneert/en den gemeynen In
 ghesetenen/aenghenaem ware: die socht
 waer der Stat Borch graue/ende de Bor
 geren vooz sulcx aen hem verplicht en syn
 Excelencie hen verbonden: en dat syn cōp
 ste groot contentement/ elcken soude ghe
 uen: datmen daerom neffens syn Excelen
 cie behoorde aen te houden/ dat hy den ar
 beyt wilde aenveerden: en na dien de Wet
 houderen hen hadden geantwoort/ dat sy
 selue te houe terstont soudē versuec
 ken: So syn daer ghecome/ oner de 300.
 Coopliden van diuerse Natiē/doēde ge
 lÿcke Remonstrancie/diemen oock ghelÿc
 ke antwoorde ghegheuen heeft: ende dien
 volghende terstont/aende Gedeputeerde
 te Brussel geschreuen/ ^a dat sy daerom in
 stantie aen hare hoocheyt doen soudē en
 aen sy/Excelencie mede: de oude Schepe
 nen hebben des daechs daer na ^b /oock ge
 lÿcke verthooringhe aende Weth gedaē/
 waerop sy anderwerf geschreuen hebben
 en begheert/datmen alle Instancie soude
 doen/dat de selue heere Prince/met synen
 treyn ende sonder wapenen ^c /terstont na
 Antwer

^a. by 2. bzie
 uē vā 9.10.
 Julij.

^b.10. Julij

^c. by bzie en
 vādē 10.
 Julij.

Antwerpen wilde comen wantet meer dā
noot ware.

So isser ooc/ten seluen tijde/ a eenē roep
gecomen dat ontrent herenthout en Ville/ a.8. Julij
inde liēpen/ vergadert werde by laste des
Graue van Meghen/ sekere volck vā wa- CLII.
penen te voete en te peerde/ dwelc het volc Den roep
seer beruert ghemaect heeft/ so sy Duchte- banden
dē/ dat die nade Stat comen souden: waer crijthvole
toe die Weth om hen te stillē/ gestelt/ heeft
dobbelt Wachte/ en ooc vande Schepenen
tot bewaernisse vāder Poozten: maer wat
neersticheit sy dedē/ en doer de Wychmee-
sters en andere/ deden doen / sy en consten
den volcke die impressie niet ontgeuen/ de
Graue vā Megē en was wt/ om vā hoefs
weghen / volck van wapenen inde Stadt
met heymelijc verstant vande Magistraet
oft eenighe van hen/ te vzenghen en d'In-
gesetene te verheeren/ ende teghen die vā
der Religien fort selijchen te Procederen:
sulcx dat dien dach dat den roep quam / de b.9. Julij.
Semeynte des nachts b inde wapen en o-
uer eynde geweest is/ om daer teghen ghe-
reet te syn/ soomē seyde dat si voor de Stat
waren/ ende de Semeynte metter Stadt
vercocht was/ hadde mē die cunnē leuerē.

Ontrent dien tijde/ was aende Wych- CLIII.
meesters weder een Requeste/ witten nae- De ij. Re-
me dier vander Nieuwer Religie geheetē/ queste dier
bestelt/ v Religiē.

bestelt/die zy den Wethouderen oocouers
 droeghen/ dewelcke stont gheadzeffert
 aende Wethouderen/byde Borgeren en
 de Ingesetenē vander Stadt vande Duyt
 sche ende Walsche tonghe in grooten ghe
 tale: verhalende dat zy nu sekere daghen
 hadden verwacht troostelijcke antwoorde
 op hen voozghaende Requeste / daer by sy
 versocht hadden/ sekere plaetse / om aldaer
 te hebben openbare Predicatie ende exer
 citie der warachtigher Euangelisscher lee
 re gelijkvormich der Confessien van Auf
 borch/waer en tusschen nochtans hen tsa
 mencompste buyten/byder heeren Gebod
 den werde gheacht/ketterische/opzoerich
 sche/ ende tot grooten achterdeel vander
 Stadt gheschiedende/die daerom schenen
 hen Godlijcke vergaderinghen/ te willen
 doen stoozen met geweld/ om dat sy ter sel
 uer met wapenen quamen/dwelck sy noch
 tans alleen dedē/niet tot oproer/maer om
 hen seluen/Wijff ende kinderen te defen
 deren/niet teghen d'Suerheydt/ maer do
 comploicten die eenighe met heur weder
 sprekers/bouen recht/teghen hen souden
 willen doen: synde te vreden soo verre by
 yemanden/die hem onder hen vergaderin
 ghe mochtevueghen/eenighe acte van se
 ditien gecommitteert werde/dat dien/ane
 deren ten exemple/werde ghestraft: ende
 dat

dat hen een plaetse toeghelaten wesende/
 niet en ware te vreesen / dat de Coopman
 oft Ambachtsman soude vertreckē : maer
 ter contrarie men soude bevinden / dat die
 daghelijck souden confluereu : dat oock zy
 hadden aenghevanghen int openbaer te
 preken / om dat heur menichte soo groot
 was / ende heur Wedersprekers hen altyt
 gheblameert hadden / dat sy int openbaer
 niet en hadden dozren leerē : dat oock doer
 heur leeringhe / gheen seditie verweckt/
 maer meer gheweert werde: presenteren
 de de wapenen te laten / soo wanneer hen
 een plaetse sonde wesen verleent / daer sy/
 onder de Weth protectie / sonder vreesē vā
 ouervallen te worden / mocht mē totter ex
 ercitie van heurer Religie / opte Prophetis
 sche ende Appestolissche leere gefondeert
 by een comen. Haden daerom anderwerff
 dat de heerē dese sake sonder passie / in goe
 der equiteyt / ende ter Stadt voozdeel / wil
 den pondererē / ende de versochte plaetse
 hen niet afslaghen: presenterende de selue
 Requeste tonderteekenen met sulcken ge
 tale als de heeren hen souden ordineren.

Menmerckende oock die vander Weth /
 dat dese vander nieuwer Religie / lanckx /
 soo meer toeloops / ende de Sheestelijcke
 inder kercken / daghelijck meer afvals vā
 Toehoozders creghen: lettende oock opte
 P afkeer

CLIII.
 Het viagē
 v Prochia
 nē vanden
 Kiele.

1566.
Iulij.

226

Deerste Boeck

2. W. Wat
thijs.

afkeer ende opsprake die het volck hadde
ghecregen/wat dien / twee Prochianen op
t'Viel/recht buyten Antwerpen/ghestaen
hebbende/die aldaer met goeden contem-
tamente ende groote bedanckenisse van
den volcke/hadden hen Sermoonen inder
kercken ghedaen/waren hen na mactande
een byder Gheestelijckheyt benomen/soo
deen was veriaecht/ ende dandere ghe-
vanghen wordē/ hebben bedacht / om het
Volck dat dus met een furie / ter nieuwer
Prokinghen liep/van daer te treckē/ mits
hen weder latende hebben/ eenen Ghee-
stelijckē persoon hen aenstaende: So heb-
ben sy doen vernemen waer den voorszre-
uen veriaechden Prochiaen ware / ende
daer nae ten seluen outboden/ ende hent
last ghegheuen/in syn oude kercke by pro-
uicie te Proken/behoudē dat hy hem daer
inne stil hiele ende behoorlijc quete: dwelc
gheschiedende ende geweten synde/ heeft
de selue / soo hy den name had / te wesen
vande Ausborchische Confessie / terstont
een ontallijcke groote menichte van Toe-
hoorders ghecreghen/dier ghetal/telcker
Predicatie meerderde / ende der andere
niet soo seer meer toe en nam / dwelck niet
dan wel en stichte soo niemant tot desens
Sermoonen en ginck met eenich Ghe-
weer oft Wapenen/ mits dien de selue by
des

der Weth toeghelaten waren.

14 Julij

Sinnen middelen tijde / versterkten vast de Pzekinghen ende vergaderingen diemen met Wapenen hielt ende bewaerde / ter eenre / ende het mistrouwen ende achterdencken dat de Ghemeynte / vanden houe ende den Magistraet hadde / ter andere syden. Soo dat de Stadt / in soberen state stonde / ende vele Personen verdrocken / ende vele Goeden ende Coopmanschappen wech ghesonden werden / ende alle de weereit riep ende verlangde nae de coempste des Princen / die elck een daer wenschte ende hoopte dat doer hem de saken in beteren staet / soudent gebrocht worden; welcke affectie sy oock wel hebben gethoont den Verthiensten Julij / als syn Excelencie nae Antwerpen / by laste vande Souuernante quam / dat vanden huysen aff / daer syn Voguis ghemaecht was / tot meer dan een groote half Mijle buytē der Stadt / alle straten ende wegghen met vele duysent Personen / ia van ouer de Verlich duysent in als / beset waren / soo dat men doer het Volck nau en const passeren: vele van de Borgheren ende Inghesetenen / synre Excelencien oock comende teghen ghereden te Beerde / ende voort conuoyerende : Soo oock dede de heere

CLV.
Het wapē
draegē ter
Pzekingē

13. Julij
des Heere
Dzice eorste
compste
Chant
werpen.
in diē tijde

a. by bytē
vādē 14.
Julij.

1566,
Julius.

228

Deerste Boeck,

Den roep
vā viue le
Geux.

van Hzederode met vele van den Ghes
confedereerden hen / alsdoen daer vin
dende: de Weth synre verwachtende in sy
nen Vogijse / om hem willecome te heeten.
Ende alsoo onder wegghen ende besunde
re / buytenint passeren van syn Excelencie
by eenighe somwïlen luyder keelen / ghes
roepē werde *Vive le Geux!* soo berispte syn
Excelencie menichmalen de selue / soo met
woorden als met teekenen: somwïlen hē
doock dreygende / dat hyt hen verleeren sou
de dat sy soo riepen: maer so die sproke doē
soo in der Vieden mont verstoruen was /
constmen qualijck de Vieden doen swijgē /
dan inder Stat comende / ende siende dat
syn Excelencie tselue niet wel en nam / hiel
den sy hen daer af stilder.

a. by bziene
vā 14. Ju
lij.

Mijn heere de Prince / soo haest hy in
der Stadt is ghecomen / heeft ghesprokē
ende ghehandelt mettē Magistraet ende
van hen verstaen de sekere ghesteltenisse
vander Stadt: den seluen doock gheleuert
de bziene vande Gouvernante aen hen /
daermede zy hē vercleerde / dē vooz. Prin
ce daer ghesonden te hebben / wten name
van synre Maiestept / om de Stadt in goe
der ordze te bziēghen ende tot dienste van
de Maiestept / ende ghemeynen beste / te
versekere ende bewaren / a beuelende hē
daerom dat sy hem ghehoorzaem souden
wesen /

wesen/ende na syn ordinantien hen reguleren (waer toe sy hen ghewillich ghepresenteert hebben/ ende met eenen geleucrt eenighe pointen by hen geraempt) presenterende hen oock syn assistentie/ in al des hem moghelijck soude syn: voort heeft hy successiue by hem ontboden/ ende ghesproken/ oock die vande andere Veden ende gemeynschappen inder seluer Stadt wesen/ als / Gude schepenen/ Wijnmeesters/ Beheers vanden Ambachten/ Schutters/ Partien vanden Coopliden/ oock de Gheestelike/ ende andere/ elcken synen dienst/ theurer verskeringhe ende Stadt ruste/ presenterende/ ende van hen oock alle ghelegghentheden vernemende.

Waer wt/ hy terstont wel ghewaer is worden/ dat de diffidentie ende mistrouwen/ datter aen allen syden was/ een vande principaelste redene was/ daer doer de Stadt in dese troublen/ beruerten en dangier stont: wāt bevont/ dat de Magistraet niet en betrouwde/ de Inghesetenen/ ende vele min dien vander Religien: daer tegen dat de Inghesetene/ van welke der Religien zy warē/ niet en betrouwde het Hof/ vreesende voor Crichsvolck/ a ende vele min der Weth/ niet alleen om de selue sake/ maer oock in alle andere/ ende dat hen was suspect alle tgene dat vanden seluen/

CLVI.
Het gene
rael mis-
trouwen.

a. Pasquil
aende wjn
meesters
13. Julij.

wtgherecht oft geproponeert werde: ende dat die vander ſeligien vzeefe ende miſvertrouwen hadden/ ſoo van Thoff / vander Weth/ als vanden Veden ende Ingheſetenen; dat oock daer en bouen een groot achterdencken ende diffidentie onder malcanderen haddē/ die vander ſeligie ſelue/ te weten/ die hen roempden te weſen deene/ vander Confefſien/ ende vander / vanden Schereformeedē: bevonde oock / dat het ghetal der geehre die der ſeligien waren toeghedaeen/ was wtnemende groot: bouen dien dat ſy de wapenen inde handt hadden/ ende dat in ſulcher geſteltemiſſen ende ordze als by de Stadt vant / ſylieden de Meesters vander ſelue / tallen vzen conſten weſen: ende dat teghen hen / met duyſenden van hen Brekinghen ter Stadt met allen gheweeren incomende/ de wake aendeſ Doozten ende inde Quartieren/ oft opt Stadthuys ſynde / luttel ſoude hebbē cummen ſtaen/ als ſylieden iet quaets in dē ſin ghehadt hadden/ ſoo dat doen met fortſe teghen hen niet te doen en was: dat ooc dorzde / bewaerniſſe ende wachte vande Borzgheren/ qualijck in ſyn werck ginck/ ende van ſoberen regimente was ende luttel de Stadt conſt verſekeren. Waerom vont ter Maieſteyt dienſte ende ter Stat verſekeringe/ van noode/ dat deſe diffidentie/

CLVII.

Het cranc
toelicht in
der Stadt
bonden.

te/soo seere vermindert mocht werden/
 alst moeghelijck waere/ ende datmen met
 properheyt met dien vander Religie so ve-
 le dede/ dat sy/voor deerste/ de Wapenen
 achter lieten gaende theurer Drekingen/
 ende dat aen vander syde/ de Stadt de wa-
 pen inde handt creghe/ ende met Borghes-
 ren beter beset werde: vindende oock/ dat
 seer maeyelijck/ soo wel hen/ als oock der
 Weth/ soude vallen/ tot allen occurrenciē/
 oft/ by by hen/ oft sy by hem/ te moeten co-
 men/ soo sy oock vallen vzen/ niet by een/
 noch verghadert en consten worden: dat
 oock/ om op al ordze te stellen/ hy daghe-
 lijck soude hebben te handelen ende moe-
 ten doen spreken/ nu deen/ nu dandere/ vā
 den Veden/ Tooplieden oft Borgheren/ ia
 oock sijn wylen/ die van deen ende vander
 Religie/ daeraff de gheleghentheden ende
 wooninghen hem soo niet bekent en waer-
 ren: heeft daerop metter Weth ghespro-
 ken/ ende vonden tsamen wel gherequi-
 reert/ dat tot dienste/ assistentiē ende di-
 rectie van syn Excelencie/ ende om tot al-
 len occurrentien/ soo wel by hem/ als van
 der Weth/ ouer ende weder ghesonden te
 worden/ de Clappozten te doene/ aen deen
 ende dandere gheschicht/ ende aen weer-
 syden gheemployeert te worden/ iemant
 gegualificeert/ veruaren en vanden eede/

De last op
 geleet den
 Pensiona-
 ris wels
 beke.

vander Weth wegghen/des last ghegheue werde/de welke continuelijck ten ghebo den ende beuelen van syn Excelencie tal len vzen bereet/byde handt/endedienstich soude moeten wesen:ende dien volghende hebben daer toe ghedeputeert den scaedt ende Pensionaris der seluer Stadt/bouen vermaent/dien sy sulcx expresselijck hebbe balast: metten persoon van den welcken/ syn Excelencie belieft heeft/hem oock te vreden te houden/ende dien volghende de seluen sedert alijt te wercke ghesielt ende gheemployeert heeft ghehadt.

CLVIII.
De vleske-
ringhe ten
prekinghe
geweigert

Om nu ordze ende remedie te beginne stellen/ heeft syn Excelencie neffens die vā der Aelgigen/ende oock neffens hen Mini sters selue/ doen aenhouden ende verma nen/dat sy die wapenen souden laten/ende dattet niet en betaempde/dat de Predica tien met wapenen ende gheweer werden ghehouden: daerop sy vercleerden bereet te syn de selue te laten ende af te legghen: hebbende ver sekeringhe doer het woordt van syn Excelencie/ oft het toese ggghen vā der Weth/ oft schryuen vanden boue/ dat hen gheen forstse noch fouille en soude ghe daen worden:ende noch sonder dat soude het volck vermanen / soo hen oock niet en dochte/wel te vueghen/ dat het Woordt Gods met wapenen gehoozt werde. Men dan

vander syde om de Stadt te verskeren vā alle subite foulle/ ende tallen occurrentien van Wapenen versien te wesen / vonde grootelijck gherequireert/ dat wter Borgherijē vooz het eerste werdē ghecozen tot 1200. Mannen/ ende die in Wapenen ende oꝛdze onder eedt als Christuslieden/ gesfelt/ met consente van den Veden van der Stadt/ dwelck de Weth oock goet vinden de is gheweest: maer om dese dissidentie vander Ghemeynthe/ die daer in soude moghen letten/ eerst wter hertē vanden volcke te trecken waert moeghelijck/ ende ooc om de redenen synre compste int gemeynte vercleeren ende syn assistentie oock aen te bieden: oock om der gemeynte sin ende gheneghentheden bet te begrūpene: heeft syn Excelentie goet ghelvonden den Hreedē Gaedt ende Veden vander Stadt te vergaderen/ om met hen te delibereren oꝛd te oꝛdze ende verskeringhe diemen soude moeghen stellen.

Daer en tusschen/ den Edeldom/ siende de Vanden wederom in vele plaetsen in wapenen ende al heel in troublen/ ende de saeken tot een generale opzoeringe geneycht ende dat gheschapen ware/ dat d' Ondersten onder malcanderen soudē gheraken te comen tot bloetstortinghe / soomen aen deen syde metten Predicarien / ende aen

a. bi bziene
vanden 15.

CLIX.
d' Edelen
tweede
gaderinge.

int begint
sel vā Jul.

1566.
Julij.

234

Deerſte Boeck

dander ſyde metten verbieden / beletten
en vervolghen / voortvarende was: en dat
men niet op en hiel van daghelijck / deen
Placcaet op dandere tot te gheuen / ſonder
de Generale Staten te vergaderen / ſo het
verſocht ende beloeft was: dat oock ſy / om
heuren ghetrouwen dienſt / werden weer
ſien / ende dat men hen niet en hielt / weſinē
hen beloeft hadde: heeft nootlijck beuon
den / in tijts daer inne toe te ſiene ende hen
ſeluen te verſekeren / ende oock het Vlandt
waert moghelijck van meerdere inconue
nienten te verſhuedē. Waerom ſy ooc eyn
telijck een generale ſamencominge vā hē
allen / ghehouden hebben t S. Cruxen int
Vlandt van Luycck / om op al te delibereren /
ende ordere te ſtellē: met welcker vergade
ringe / men te houe wederom / wel beladē
is gheweest / vzerſende ende noch verſtaen
de / dat die tot wapen ſoude tenderen / ſoo
verre men niet naerdere en voldede / opt
achterdencken dat ſy van vele dingen had
den / ende daer het volck nae haecte ende
hen toegheſeet was: ende oock en remedieerde
opt ghene ſy claechden daer te
ghen ghedaen te ſyne / ende opte beruer
ten alom weſen: ſo dat / om te beletten / dat
zy metten gheheelen hoop / niet weder te
houe en ſouden comen: ende beſondere
dat ſy daer niet en ſouden ſuyten / dat men
nae

De ſamē
roninghe
t S. Crux
den.

naemaels qualijck soude cunnen beteren
 ende afdoen. heeft de Regente hen doen
 versueckē: dat sy doer eenighe gedeputeer
 de/ souden in communicatien willen comē
 met eenige Personaigē die sy daer toe sou
 de schickien/ ^a dwelc eyntelijc verdraghē
 wesende/ is de dachvaert daer af toegeleet
 gheweest/ eerst/ tot Aerschot ses Mijlen/
 ende daer na te Duffel/ van Antwerpen/
 maer dzy Mijlen/ gheleghen/ op dat de
 Prince/ die hem noch van Antwerpen/
 niet en vermochte verre t'absenteren/ ende
 daer toe/ metten Graue van Egmont/ by
 de Souuernante/ gheordineert was/ daer
 present mochte wesen: al waer de saken op
 eenen goeden voet ghebrocht syn/ ^b want
 haer hoocheit/ hen dede aengheuen: dat
 sy twee heeren vander Soerden hadde ge
 schickt om synre Maiesteyt hen versueck
 wel te verthoonen: dat sy sedert hen ouer
 ghegheuen Requeste niet nieuws gedaen
 en had/ aengaende d'Inquisitie ende Plac
 raten/ maer hennen versuecke voldoen:
 dat sy lieden hen opten Coninck behoordē
 te betrouwen/ die noot Tyrannie teghen
 syn Onderfaten en hadde gebuyct/ maer
 wel alle goetheydt/ die oock ongherwij
 felt alle dinghen soude willen vergheten/
 tot welcken eynde/ zy oock tot hennen

July 18 17

a. blijft by
 brieuen 15.
 en 16. Jul.

CLX.
 De agade
 ringhe te
 Duffel.

b. 18. 19. Ju
 li.

c. blijft vā
 al byden d
 hael des ge
 daen inde
 ij. Reques
 ste d'Wont
 gen otē die
 gepint is
 en ooc nae
 ghevoecht
 No. 8.

Julij.

voordeele aen syn Ma. hadde gheschreue:
 waer teghen zy hen dede ververfchen hē
 presentacien/van altyt bereet te blijuen te
 steruen inden dienst van zynre Ma. ende
 haer: In sghelycx voorhouden/dat zy sou-
 den willen beletten de onghereghelthept
 vande Sectarisen/besondere mits dien die
 strechten tot opzoer/ende datmē sacy/ dat
 Wtlanders/ia die erffvrijanden gheweest
 hadden/hen des moeyddē/te meer dat de
 Sectarisen wtghauen/dat hen saken ghe-
 beurden/dooz de verplichre consent en be-
 uel/sulcx datmen soude doordeelen / dat hē
 Requeste die zy seyden / tot behoudeniſſe
 des Lants/ouerghegeuen te hebben/waer
 de eenighe doorzake van dese Predicacien/
 mits welcken sy schuldich waren die / nae
 hen vermoghen / te beletten / ende metter
 daet te bewijſen / dat die meyninghe goet
 was ende gheweest hadde: ende indien ee-
 nighe van hen / toelck totten openbaeren
 Brekinghen ghestout souden hebben/ die
 souden hen verbont ende Requeste/ te buy-
 ten ghegaen syn.

vbuytstel-
 len banden
 accoozde
 metten E-
 delen.

Op welke punten die Shedeputeers
 de vande Gontghenoten/ hen vercleerin-
 ghe ende redenen hebben by brocht/ mits
 graders de punten ende swaricheden die
 hun ongherust maecten / achterdencken
 deden hebben/ende nae verſekeringhe be-
 nooden

nooden om te siene: daer neffens aengeuen
 de/ tghene by die vander Religien aen hen
 versocht was worden. Syntelyck de She
 deputeerde aen weersyden / op goede ho-
 pe van verdrach ghescheyden wesende: ^a a. blijct by
 hebben niettemin de Sheconfedereerde deser Heer-
 Edele/ gheresolueert weszy in allen ghe- rē schryfte-
 vallen/ het waere van finael accoꝝd oft geē- lijcke com-
 souden te doen ende te laten hebben / euen structiē en
 wel altijt deputerende eenighe onder hē/ b rapport.
 dienolghende den afscheyt van Duffel/ hē b. tot 13. in
 te houē souden vinden / omwterlijck ver- getale als
 drach te vervolghen ende sluyten / dwelck blijct by dē
 men ten beyden sydē vooꝝdane soude moe dē accoꝝde
 ten volghen/ met belofte / van selue aen
 gheender syden te bezeken oft teghengaen.
 Waerop hen vergaderinghe t S. Truyen
 is ghescheyden/ maer sulcx / dat elck hem
 doen ghinck versien oster niet verdraghen
 en werde. De selue She deputeerde/ heb c. 26. Julij.
 ben aen haer hoocheyt hen onschult ende
 redenen daer na vercleert/ soo vande Pre-
 kinghen als hen vergaderinghe/ maer en
 syn niet ten besten onthaelt. Ende selue
 vergaderde Edele/ syn oock gheschickt ge
 weest She deputeerde vander Religien/ so
 diemen heet/ Gereformeerde / als vander
 Confessien/ elck om te moghen comen/ tot
 vryheyt van het ghebruycken ende oeffe-
 nisse hunder Religien: is oock hen aldaer
 ghe-

CLXII.

 De Reque
 questen dē
 Edelen o-
 uergegeue

a. blijct bā
al desen by
d Reque-
ste in Jul-
t S. Cru-
yen ouer-
gegeuen.

ghepresenteert Requeste opten Name van
de Coopliden/Bozgheren ende Inghese-
tenen deser Nederlanden/der Religien toe-
ghedaen/om in vryheyte hunder consciens-
tiē ende exercitie hunder Religie/in alder
stillicheyt ende gehoozsaemheyte te mogen
leuen: byder seluer hen oock hoochlyck be-
danckēde/ a dat s plieden: aenmerckēde het
onlijdelijck lock der Inquisitien en Plac-
caten/ d Inwoonderen te seer hert druckē-
de: hadden ouer eenighe Maenden te vo-
ren hen verclaert/om die daer aff te helpē
verlossen/waer wt voort gevolcht ware/
dat den puer des volckx/ niet langher cun-
nende hen bedwinghen/hadde tot voldoe-
ninghe der conscientien desselfs/hen Pre-
dicatien int openbaer doen comen: maer
wantmen ghenoch mercte/ datmen by di-
uerse practijcken sochte den loop en voort-
ganck des Euangelie/ inder herten der In-
woonderen seer geprint/ te beletten/ so dat
de Magistraten/ alom daer seer tegen wa-
ren: So en wisten sy/waer hen toevlucht/
naest Godt/ nemen/ dan aenden Edel-
dom/om welcker gunste ende bystant sy
baden/ten eynde hen/ om de oeffeninghe
der Euangelisscher Religien gheen ghe-
welt oft onghelijck ghedaen en werde: be-
gherende tot dien eynde in hen beschut/te
ghen al hen Vjanden ghenomen te wor-
den/

den / op dat hen inder Religie gheen be-
 let ghedaen en werde: begheerende mede
 dat / tot meerder bewysinghe vander goet
 herticheyt die de Edele Dzoeghen ter ghe-
 meynder rusten / ende eenicheyt / in elcken
 Quartier eenighe Edele ghestelt werde /
 om totten waerschynlycken onrusten te
 veruen / tot dat metten Generalen Statē /
 behoorlyck vergadert / anders soude we-
 sen gheordineert: Sy voort Vyf ende goet
 aenbiedende om t'landt in rusten te helpē
 houden. Waeraff den Edeldom / der Sou-
 uernante ende den vooz. heeren ghecom-
 mitteerde / ghewaerschouwt ende ghecom-
 muneert heeft ghehadt.

17 Julij

Den Bzeeden Raedt Thantwerpen ver-
 gadert wesende / heeft mijn heere de Prin-
 ce vooz ghehouden / dat de Souuernante
 thender begheerte / hem van des Coninc
 weghen / daer hadde ghesonden / om met
 hen te verstante tot bewaernisse ende verse-
 keringhe vander Stadt / ghelycht ooc wel
 behoorde / dat sulchen Stadt wel gadeghe
 slaghen werde / nu dat hy sach datter groo-
 te troublen inne waren ende vele Tooplie-
 den vertroocken: begerende daerō van hen
 te wetē / hoe / en bi wat middel / sy hoptē en
 dachten daer toe te veruen / hen vermanen
 tselue

CLXIII
 Den bree-
 de Raedt
 T antwer-
 pe 17. Jul.

Julij.

a. 23. Julij.

CLXIII.
Het wep-
geren van
het Wor-
lijck Gar-
nisoen.

tselue hooch tijt te syne: waer in / oft sy / syn
assistentie van doen hadden / soude hē daer
ghewillich in vinden / welchen staedt doen
daerop is gescheyden / dan hebben syn Ex-
celencie versocht (ende hy oock heeft ghe-
accepteert opt aduoy vande Hertoginne)
om vande Ma. wegghen te aenveerden den
last ende superintendentie vander seluer
Stadt / ende teghen alle troublen ende in-
conuenienten te doen versien / met alsulckē
ordre als hy orboirljckxt soude vinden:
totten welcken (hen eerst nochtans voor-
ghhouden wordende) sy hen geerne sou-
den vneghen: hen oock opt poinct doe ooc
voor ghhouden vande Predicatie / te be-
letten / refererende tot tghene syn Excelē-
cie goet vinden soude / dies soude men hen
dat oock eerst voorhouden ende hoorē:
welcken volghende / heeft syn Excelencie /
niet die vander Wet / by gheschzifte doe
stellen / tghene goet scheen / gedaen te wor-
den: waer na hy den Breeden Staet / heeft
weder doen vergaderen / ende hen voor ge-
houden / dat dese vzeese ende vertreck van
den Coopman meest by qnam / doer dien /
dat hy de Stadt mette ieghenwoordighe
wacht niet ghenoech en hielt verskert:
dat oock die tegen alle subite inuatie / niet
ghenoechsaē bewaert en schene: met meer
andere redenen in schzifte gegheuen: val-
len

lende ten eynde opten voet / van aen te ne-
 men tot 1700. Mannen wten **Borghes**
 ren / opte **Soldie / Fedt / Instructie en Or-**
dre / al in geschzift hen gecommuniceert ^a a. a. blyct int
 Ende om tselue met beteren contentemē lange by al
 te / van allen den ghemeynen Ingesetenē le de ghe-
 te effectueren / waeren daer toe oock ghe- schziften.
 roepen gheweest / bouen die ordinariſe **Ve-** De Leden
 den / te weten: bouen de **Wethouderē / Su-** van Ant-
 deschepenen / **Wāckmeesters** ende **Delēts** werpen.
 vanden **Ambachten:** noch de **Schutterijē /**
Confratijē / Kethorijcken ende de gemey
 ne **Coopliden** vander **Stat:** Al den welck
 ken doen oock den **Predicaten** aengaende
 vooz ghehouden wert / dat / ghelijck / so wel
 de **Leden /** als de **Weth** den wech der soetic
 heyt daer toe bequaempst vonden haddē /
 soo dede oock syn **Excelencie:** Waerom hy
 vande gheraden / dat elck van hen aen de
 p^rincipale oft andere vander **Religie** daer **CLXV.**
 zy kennisse aen hadden / ten besten verna- De propo-
 me met wat verſekerheyt men hen soude ſitie opte
 cunnen brengen tot ſchozſſinghen van hē **Pzekingē**
Predicaten / tot dat byde **Ma.** met aduūſ
 van syn **Generale Staten /** op dese gemey-
 ne perplexiteyten soude wesen verſien: het
 ware / mits vooz hen verweruende genera
 le gratie van het ghepasseerde / oft eenige
 andere bequame middelen / die sy theurer
 verſekeringhe souldē begheren: waerop sy
 achter

1566.
Julij.

242

Deerſte Boeck

a. 24. eff 26.
Julij.

CLXVI.
De ſtoch
te vgaede
ringe der
ſtatē wt
gheſtelt.

b. by byteuē
bādē 25. en
27. Julij.
c. blijft by
dē ouerge
geuē en o
uergeſon
dē geſchzif
ten.

achter raet en communicatie vande voozſ.
gheſchziften hebben verſocht / die hen ſyn
ghedaen / ſo wel opt point vander Stadt
verſekeringe / als vande Predicatie / ende
daerop weder vergadert zynde / is de re
ſolutie vande voozſ. gemeynte / in ſumma /
daerop ghevallen / aengaende het lichten
vande knechten / dat tſelue in ſulcke Coop
ſtadt niet wel en ſoude dienē: maer preſen
teerden hen perſoonen te onderwozpe der
vordze ende artictien / die de Spgelichte en
de Gefolde Hoꝝgeren / ſouden hebbē moe
ten houden / ende dat daer mede tſelue ef
fect / met min turbatie / ſoude volghen: en
de aengaende de Predicatie / dat ſy geer
ne daer toe hen employieren ſouden / om elc
ten beſten daer aſte keeren / ende dat den
wech van ſueticheydt hen beſt dochte: dat
ooc ſoude helpen / ende den hoop mindere
dat van het voozleden / waer een generale
pardon / maer bouen al verſochten en inſi
ſteerde dat het beſte remedie ware / dat de
generale Staten mochten vergadert wor
den / om een generael remedie ghevonden
te worden b: begheerende oock / dat daer
en tuffchē ſyn Excelencie eenige bequame
ſuete middelen mochte daerop aduiferen /
die ſy baden hen dan ghecommuniqueert te
worden / geuende elc Vet ſyn aduis ouer bi
geſchzifte / die te Houe ter ſtont gheſonden
ſyn.

syn. Mits welken vooz alsdoen wert ghe
 accepteert hē presentatie van dat sy warē
 te vreden selue tot den arbeyt hen tonder
 wo:pen/hopende dat syt metter daet vol
 b:zenghen soudē: men soude dien volgen
 de ordze stellen ende articlen ramē / diemē
 hen dan soude communicerē: ende aengaē
 dede de P:dicatiē / soude mē te houē de ver
 tooninghe doen van hen geproponeerde /
 hen altyt belastende met vermaninghe en
 de anderffins daer aff te trecken die sy con
 sten. Welcken volghende men daerna ten
 besten men ghecoft heeft / de waken ende
 andere O:rdinantien geraempt en te werc
 ke ghestelt heeft: Inghelijcx oock doer ghe
 deputeerde^a te houē geïnlisteert / maer te
 vergeefs / om de generale Staten te doen
 terstont vergaderen.

July

^a. De Pen
 sionaris
 welenbe
 ke.

Alsoo nu binnen desen tyde / neffens die
 vander Religien / so vele beneerst was / dat
 zy hen Wapenen / hadden begonst te min
 deren / ende goede hope was / van dat zy
 die cortelijck heel ghelaten soudē heb
 ben: soo ist ghebeurt^b / dat den Drossaert
 van Szabandt die last hadde ghehadt / om
 volck aen te nemen / ende dien volghen
 de setere Vnechten / ende oock Peerden
 gelicht hadde (gaende den roep dat syn be
 uel was / indē hoop van dese vergaderinge
 buyten der Stat te stane / en de P:dicaten
 ende

CLXVII.

thooztstel
 des Dros
 saets van
 Szabandt

b. 19. July.

1566.
Julius.

244

Deerste Boeck

ende andere tappzehenderen/ende de P:
dicatien te stoozen) des W:
dijdaechs den 19.
Julij voor by ende lancx de Westen vander
Stadt/ met sekere volck ghepasseert/ ende
te Merxhem by Antwerpen/ plaetse syn-
re woonstede/ ghetrocken is / ende aldaer
noch Vnechten aenghenomen heeft : En-
de want den roep ende gheschrey terstont
alle der Stadt doere was / dat hy / daer
comen was om des Sondaechs indē hoop
te smijten ende synen last te beghinnen ter-
ploicteren: Soo is daer doere des anderen
a. 30. Julij daechs : groote veruerte ende turbatie in
der Stadt gheweest/ sulcx dat syn Exce-
lentie ende de Weth in haesten daerom heb-
ben ghesonden te Houe ^b / dat hem terstot
b. de Pēlio naris We- senbeke.
6. 21. Julij. teghen des Mo:zghens : sulcx soude wor-
den verboden te attempteren/ ende om de
se v:cese te eximerē lieuer van daer elders
ghesonden werde/ want daer gheē deucht
aff en conste comen/ want/ oft / die vander
Religie hen soo sterck maken ende van wa-
penen verliē souden/ dat sy voor hem niet
vreesen en souden dozren (daer toe sy alree
de ghereetschap maecten) oft/ so verre sy
duchten niet sterck ghenoech te syne / dat
te versozghen ware/ dat sy ergens binnen
der Stadt/ om des D:ossaets versekeret te
zyne/ eenighe plaetse/ souden innemen: en-
de dat soo wt deen / als wt dandere / vele
quaets

quaets ende bloetstortinghe gheschepen
 ware te volghen/ ende datmen ander sijn
 wel raedt wiste/ om die vander Religie/ de
 wapenen te neder te doen legghen/ mocht
 men hen het woot vooz eenen tijt bedecte
 lijk geuen/ datmen hen niet stooz en sou
 de: a waer in sulcken neersicheyt gedaen
 is/ datmen noch ten seluen daghe vā heur
 hoocheyt bzienuen b heeft ghecregen/ daer
 mede den Bzoffact ontboden wert niet te
 attempteren/ waer elders te reysen/ die hē
 des morgens vzoech den 21. syn geleuert/
 waer doere twolch wat is ghestilt; maer de
 Bzedicatien niet meer wapenen ende ghe
 weers dien dach waren beset / dan oot te
 voren/ ghelijck sy oock waren daer nae/ te
 meer/ dat euen wel/ de selue Bzoffact daer
 nae/ hem noch byder Stat met volck som
 tijts liet sien. des daechs vooz de Bzrech
 daghen.

Woot ende in desen tijde/ is oock de Fra
 me/ ia vaste tijdinghe/ comen d / dat bi her
 togh Erich / ende oock by Vingen/ volck
 ende ghereetschap van Bzloghe/ gemaect
 werbe/ by laste vanden Co. om aldaer te
 Lande ghebruyct te worden / dwelck elck
 vzeempt vont ende van quader consequen
 tien/ ende maecte een groote generale ver
 bitteringhe ende achterdencken.

Daer nae/ soo opte sollicitatien byder

in fine Julij

a. bydē bzie
uē en v bale
vā 20. Ju
lij.

b. bide bzie
nen vande
Regente.
20 Julij.

c. blijct by
bzienuen vā
dē. 27. Jul.
en andere.

d. blijct by
bzienuen vā
21. 22. 25. en
31. Julij.

CLXVIII.
Hertogh
Erich van
Bzayn
Swich.

Augustus.

CLXIX.
de appoin-
temētē vā
3. Augusti
en bzeuen
vanden 4:
Augusti.

a genaēpt
Jacob Ho
re.

CLXX.
de gewey-
gerde ont-
slakinghe
rens gebā
ghenen.

Stat Gedeputeerde te Houe gedaen/ eyn
telijck den 3. Augusti/ op diuerse pointē re
solutie der Souuernante gegeven is/ soo
hebben de selue Tantwerpen verstaē syn-
de/ het volck eensdeels ghestilt/ eensdeels
meer gealtereert/ als dat sy opte Requeste
vanden Helmoesseniers aenden Prince en
Wethouderen gegeven/ voer eenige peni-
terende herdoopte/ hadde geconfeert hen
gracie gedaen te worden/ so verre sy in hē
penitencie bleuen perlijsterēde/ ende de be-
hoorlijcke abiuratie en penitencie des Pro-
chiaens volbrachten/ maecte onder volc
goede stichticheyt: gelijck vele oock goet-
vonden dat heur hoocheyt te vreden was
by edict Pardon te verleenen vooz den ge-
uen/ die inde verghaderinghen gheweest
hadden/ tot dier tyt toe/ behoudelijck dat
zy vooz dane hen daer aff wachten souden:
maer dat zy opte conuocatie der generale
Staten/ maer en seyde/ syne Maesteydt
daer aff gheschzeuen te hebben/ ende dat
men syn antwoorde moeste wachtē: Item
dat zy hadde gheweyghert de ontslakin-
ghe van eenen der nieuwer Religien/ a te
ghender Stadt Pzeuilegien gheapprehē-
deert/ daer der seluer elders soo vele ghe-
relaxeert waren/ maecte het Volck meer
gheturbeert ende verbittert om de conse-
quentie/ te meer om dat voer den seluen
groot

groote menichte van Cooplieden / iae alle die vander Religien gheintercedeert hadden: die des daer nae weder geïnlisteert hebben ende de Prince ende Weth / oock heur gheschreuen b / om te verhueden alle voozdere Inconueniēt / maer en heeft niet cunnendaer toe geraken / van is eerst doer de naghevolghde fouille wtgheraecht.

a. blijet by de Reques ten van 30 en 31. Jul. en 10. Augusti.
b. by bziene vanden 31. Jul. en 4. en 11. Aug.

Nadien nu de Prince ende de Weth se here daghen onledich haddē geweest / om te stellen sekere articulen ende pointen vā wake ende andere die ter Stat verskerin ghe noodich schenen / nadien de ghemeyn te gheen knechten / oock wte Borgheren en wilde toelaten: Soo syn den Veden ende andere ghemeynschappen bouen gheruert / de selue pointē en geconcipieerde ordze op ten Bzeedē Raede gelesen c / en voort bi geschzifte gecommuniciert d mettē appostillen der Souuernante / ruerēde dē generale Statē en pardon: misgaders de propostie ooc gedaē / tenderēde totten verbiiden vanden dragen van roerē / pistolettē / lanck geweer en verboden wapenē / so wel bi daghe als by nachte: insgelijcx hen vercleert der hoocheyt appostille e dat sy te vreden was / dat syn Excelencie die superintenden tie vande Stadt aennam: waerop na achtterraedt gehad / de selue ledē / Coopliedē nu Ingesetē / syn Ex. seer hebbē bedanct ff. 8. ende 9.

CLXXI.
dē Bzeede Raedt Cantwerpen.

c. 6. ende 7. Augusti.
d. blijet by dē ouergegeuen gheschzifte.

e. als blijet by d' appostillen.

ff. 8. ende 9. van Augusti

Augustus.

van dat hem heeft ghelieft/ den last ende
superintendentie vande Stadt te aenveer
den: voozt aengaende der Predicatie/ dat
sy niet en vonden gheraden/ yet niet fort-
sen daer teghen te doen (ooch eenighe ver-
cleerende/ dat sy niet en verstonden te wor-
den daer toe gheemployert) voozt ende al-
eer byde generale Statē daerop soude ge-
delibereert syn; dwelck was het eenich re-
medie daer op/ daerom men de selue ooc be-
hoorde terstont te vergaderen: voozt elck
syn particuliere redene^a opte andere point-
ten segghende: waer wt eyntelijck gestelt
is een generale ordinantie opter waken en-
de ordne inder vooz. Stat voozdane te hou-
den: die ooch aldaer is ghepubliceert/ ^b op
dat den Coopman/ Doortter ende Inghese-
ten voozdane hen bet verskert souden
moeghen houden/ diemen daerom ooc ge-
pint heeft.

^a als blijkt
bi elcx scrij-
telijcke opi-
nien.

^b 13. Augu-
st.

De Graue van Egmont hadde daer en
tusschen by laste vande Kregente hem ghe-
vonden in syn Souuernement van Vlaen-
deren ende aldaer seer ghearbeyt/ om het
Volck te stillen/ dat in verscheyden plaet-
sen hen bestont op te worpen: sunderlinge
want sy gheen antwoorde en vernamē op
toersueck der Edelē/ waerwt sy vermoey-
den/ dat de selue hen hadden verlaten/ en-
de laten winnen/ ende weder ter Hooschee
celle

religien brenghen.

Daer neffens isser weder een andere on-
ruste ophanden geweest / hoe wel die met
Gods gracie noch wel verginck / en quam
by / dat alsoo den voorszghenoempden Pre-
dicant opt Liel met een ontallijc groot au-
ditorium syn Sermoon hadde volcyndt a
soo hy affghaen soude / aldaer / hem heeft
verthoont sekeren Theologien / Docteur
ende Pasteur van Doeuën b (soomen nae-
maels verfont / maer doen int beghintsel /
niet en wist / soo hy al weerlijcke Cleederē
aen hadde) de welke hem openbaerlijck
heeft willen berispen van tghene hy ghe-
predickt hadde: waerop soo dandere seyde
bereet te syne met hem te confereren / ende
dat sy wten volcke in eenich huys daer on-
trent gaen souden / soo bleef dandere syn
argumentē ouerluyde by brenghende ende
den anderen hert straffende / waer op vele
volckx toeloopende ende hoorzende / dat hē
nen Predicant den anderen met schristue-
re ende redenen stom gemaeckt hadde / so
isser sulcken Jou ende ghetier ghevolcht /
c dat den Theologien heeft moeten wijckē
ende werden eenighe so verbittert op hē /
dat sy hem souden geeuel hebben / en had-
den niet eenighe Borgheren met perijckel
heurs lijfs / den seluē beschut / ende achter
na in eenen kelder ghedronghen ende ver-
steken:

CLXXII.
de d'waent
heit des
theologiēs

210. Augu
sti.

b. Magister
noster Petrus
Riethouius
Pastor Diui
Petri Loua-
nienfis.

c. bi bziene
banden 10.
ende 12.

1566.
Augustus.

250

Deerste Boeck

steken: waer doer het volc meer ende meer
hittich wordende met grootē hoope bleef
ende wilden hem doot oft enmer der Jus-
sticie geleuert hebben/om gestraft te wor-
den. hier aff is terstont inder Stadt eene
grote horesselinge onder twolck comen/elic-
ken de sake erger makeude/tot dat syn Ex-
celencie den Officier vander plaetsen/daer
heeft ghesonden/die den Theologien ghe-
vanghen genomen heeft/den welcken mē
(na darmen hadde ghevraecht/nade rede-
ne ende wat hem had ghemoueert/dit spel
aen te rechten) secretelück met een Schuy-
te wech gesonden heeft/ende is also eynto-
lijck dat oock ghestilt: gelijck te meer ston-
dē wt dier gelijcker ende noch vele minder
oorsaken ende roepē aldaer dickwils groo-
te turbatie quam/mits de diffidencie euen
sterck aen alle canten bleef.

CLXXIII.
de brieuen
bandē Uti-
cariact 29.
Julij.

Den seluen Predicant aengaende heeft
oock het gheestelijck hof van Camerijck
te Brussel residerende (niet teghenstaen-
de alle sollicitatien ende schrijuen van des
Weth ter contrarien aen hen gedaen) aen
de Wethouderen met brieuen ontboden/
dat hy totten Preken niet en behoorde toe-
ghelaten te worden/ende dat sy hem nyet
en admitteerden:maer dien niet tegenstaē-
de heeft men hem laten continueren in syn
Sermoonen soomen die sonder Wapenen
frequens

frequenteerde/ ende dat soo grooten volck hem telcken daer vonde / dattet hem niet en soude hebben cummen verboden wordē/ sonder de Stadt in merckelicken perijckel van opzoericheydt te stellen / ende hebben daerop den Vicariaet hen redenen weder gheschreuen. Daer en tusschen dede men doock alle moeghelijcke Officien/ om de gereformeerde hen wapenen aff te doen late die sy allenstems meer ende meer lieten en de heel gelaten souden hebben/ en had gedaen het beduchten voozden Drossaet/ die somwijlen tot neffens de Weste op Saterdaghen quamrijden (soo synen wech van Brussel thuy swaert daer lācx lach) daer doere sy telcken verveert ende achterdencken houdende werden.

by brieuen
bandē 27.
Jul + efi. 5
Augusti.

Omtrent den seluen tijde soo hebben de goede mannen vande Doorteren en Ambachten mijnen heere den Souuerneur/ soo mondelinghe als schriftelijck / int besunderere noch bedancht / van dat syn Ex^{ca} celencie had gheaccepteert de superintendencie vander Stat/ ende der seluer alle gewillighe ghehoorsaemheyt gepresenteert gehadt/ en voort versocht hē by te willen bliuē/ so lange als die sozchelike tijde souden dure/ maer so verre syn Ex^{ca} om andere gewichtige sake tot eenigē tijde in persoon elders nootelick hē soude moete vindē/

a. als bliuē
kende is bi
den ouer-
ghegheuen
geschrijte.

CLXXIII.
tverluec d
wijck mee-
steren ende
Ambachtē

baden

1566.
Augustus.

252

Deerste Boeck

a. Wīdē bil
lette oock
ouerghēge
uen.

haden hem dan soo haest te willen keeren
alst soude moegelijck wesen: ende ten cyn-
de daer en stusschen sulcken Stadt niet en
soude bliuen anuerlien van eenigen hoof-
de van qualiteyt/ versochten dat syn Exce-
lencie soo vele wilde doen/ dat doer syn In-
tercessie ende met auctorisatie vande Ae-
gente/ durende syne absentie/ daer quame
ende hem hiele vooz ouerste mynen heere
de Graue van Horne/ oft mynen heere de
Graue van Hoochstraten/ dien sy alle ghe-
hoorzsaemheyt in syn absentie soudē thoo-
nen/ op dat by faulte van eenighen hoof-
de/ byden quaetwillighen niet werde yet
voortghestelt/ dat niet en soude wesen tot
dienstē van syne Ma. bewaringhe vander
Stadt/ ende ruste vanden Coopman ende
Bozghere: versochten oock/ a dat syn Ex-
celencie om bet te wesen geassisteert ende
telcken beter gheinformeert/ ende ooc tal-
len occurrencien/ bet ordze mocht doē stel-
len/ wilde terstont kiesē ende assumeren
eenen Lieutenant/ volghende den artien
by syn Excelencie metten Bzeeden Raedt
gheresolueert: biddende dat syn Exceles-
cie daer toe wilde nemen den heere van
Stralen/ dien sy hoepten dat soude wesen/
ten contentemēte vande Coopliedē/ Pooz-
teren ende Inghesetene: allegerende daer
toe/ dat de p̄ncipale Officiers. ende Boz-
ghe

ghemeesters/ander sijn met hennen diēst
 so seer verlast waren/datmen hen met geē
 andere lasten en behoorde te moeyē: waer
 af syn Excelēcie de Regente terstont heeft
 gheaduerteert / het gheschzift gesonden/
 ende versocht Stralen tot Lieutenant te
 moeghen stellen: a maer heeft haer hooch-
 heyt tselue altijt wtghesteit.

2. by hie-
 ue bā 12. 13.
 14. en 16.
 August. en
 4. Septē.

Hier en tusschen dede oock syn Exce-
 cie alle wterste neer sticheyt (tot dien syne
 oock dickwils seyndende aende Ministers
 ende principaelste vander Religien) dat sy
 hen souden willen vueghen ende schickē/
 nade voor s. resolutie ende oꝝdre/ gestelt by
 al den leden: ende dien volghende/ achter
 laten de wapenen in hen Sermoonen/ en-
 de sunderlinghe hen vermijden/ van bin-
 nender Stadt/het ware int gaen ter Pre-
 dicatien oft van daer comende/ oft anders-
 sijn/hem te vinden met eenige wapenen/
 Roeren/ Pistoletten/ hellebaerden oft an-
 dere by der oꝝdinantien verboden: waerop
 sy vaste hope ghegheuen hadden/ van hen
 nade selue oꝝdinantie binnen der Stadt te
 reguleren: ende ooc syn te vreden geweest
 toe te segghen ende te ghelouen/ hen Pre-
 dicatien/ sonder alle Wapenen stillichlyck
 te houden/ wilde men hen twoort gheuen/
 datmen hen niet misdoen/ noch ouerrom-
 pelen en soude doer den Drossaet noch an-
 dere

CLXXV.
 Het strec
 bā Licute-
 nant te stel-
 len.

CLXXVI.
 Het dragē
 der wape-
 nen.

Augustus.

a. blijkt by
syn brieuē
banden 17.
Augusti.

tij. oir sakē
Antwerpē
ber oert
hebbende.

dere/dwelck sy oock den voozſ. Doſſaet in
perſoone/hebben doen aenſegghen. a

Maer die hope ende de gheruſtheit daer
doere verwacht/en heeft gheen effect ghe
ſozteert/maer is terſtont niet alleen / om
gheſtooten/maer ooc in een groote bitter
heydt verandert/doer de vier naervolgen
de ooꝝſaken/die al teenen tijde toegheval
len ſyn/ende by nae de Stadt in groot pe
rjckel ende onruſte ghebrocht hebben/
ende die vander ſeligie/in meerdere diffi
dentie doen vallen: ende om te willen / in
ſtede van buyten/binnen Pꝛeken/ooꝝſake
gegheuen.

CLXXVII.
daduerten
cien van
Wꝛueſſel.
b. bi brieuē
van 13. Au
guſti.

Deene was/datter alſdoen aende Wꝛhe
meesters/gebꝛocht is/eenen beſloten bꝛief
aen hen gheaddꝛeſſeert/ by eenighe van
Wꝛueſſel (ſoot ſcheen) b Inhoudende/ dat
ter ſekere comploten ghemaecht waeren/
tuffchen de Regente / ende de Heeren van
Antwerpen/doen te Houe ſynde/om te de
ſtrueren/de Pꝛedicatien daer buyten ghe
houden/dwelc tendeerde tot bloetſtoꝝtin
ghe van hen Huysvrouwen/Kindereen en
de Vrienden/ende derghelijcke onnooſele
meer/waer aff ſy hen aduertencien deden
niet wt een ghemeyn gherucht/maer ſeke
re apparente handelinghe ende openlücke
argumenten tuffchen hen getracteert: dat
oock

doek Munitie te Mechelē was gescheept
ende by Brussel broucht / soo dat Antwerpen
by sekere personen aldaer was ver-
cocht / ende niet en resteerde / dan de leue-
ringhe / dwelck sy als Liefhebbers der sel-
uer wel hadden voor der Stadt welvaert
willen aduarteren.

Vandere / dat ten seluen tijde / de Drossaet van Brabant / daer die van der Keli-
gien altyt soo grooten vreesse af hadden /
doer de Stadt van Antwerpen / heeft nae
syn Wooninghe (een half Mijle daer buy-
ten staende) doen vueren a sekere Waghe-
nen geladen met Wapenen b / waeromme
terstont / eenen grooten roep is opghestaet /
datmen die teghen de Predicatie wilde be-
sighen: waerom ooc den eenen by den volc
ke binnē der Stadt is aengehouden / welc-
ke Wapenen die vander Weth wilden ver-
antwoorden / dwelck maer te meer achter
denckens en dede hebben.

De Berde / dat sekere brieven doen is ghe-
broucht aen eenighe hender Religie: Inhou-
dende / c dat de Drossaet was weder comē /
ende dat ghesloten was / dat metten teckē
vande Clockslaghe vander grooter clockē
der grooter kerckē / ter eerster bequaetheit
hi met syn volc soude inde vergaderinge staen
en dat tot synre assistentie / ontrent een mijl
ende

1002 den

CLXXVIII
de wapenē
1002 den
Drossaet
wtghe-
uert.a. 13. Augu.
b. bide brie-
uē vanden
14. ende 15.
Augusti.CLXXIX.
de brieuen
vande la-
gē tegē de
Drekingē
gesteit.
c. bide ghe-
scrifte daer
af gesonde.

ende min rontom vander Stadt / laghen /
hier ende daer / tot 1000. Peerden oft wtē
Ghebuercloosteren op eenen nacht secre-
telijck tot op een halff mīle comen soude /
endenaden vooz. Clockslach wachten: en-
de dat insghelijcx inden seluen Cloosteren
verscheyden knechten daer toe verborzgen
lagen.

CLXXX.
De knech-
ten teghen
de religie
aēgenomē

a. bit remō
stranciē o-
uergegeuē
in gescrifte
14. Augu-
sti.

De vierde / dat sekere Manspersoon / als
doen oock ghecomen is aen eenighe van
de Keligie / hen vercleerde / dat een syn me-
deghefelle / hem hadde willen daer toe bzē-
ghen / dat hy Solt soude binnen der seluer
Stadt hebben ontsaen a / om teghen die
vander Keligien ghereet te zyn / ten eerste
Clockslaghe vander grootster Clocken /
ende dat dien hem hadde willen leyden ter
plaetsen / daer de wapenen daer toe gereet
waren / daer hy wt kiesen soude moeghen:
de welke hem oock daer by vercleert had-
de / dat ten seluen dage hender wel tot tach-
tentich daer toe aenghenomen ende inge-
schreuen waren.

Dese vier pointen / hebben sulcken ver-
bitteringhe / ghetier ende mozinghe ghe-
maect / datter ghenoech mede te doen is
gheweest / ende de Stadt in groot perijē-
kel van Sploop ghestelt werde / dwelc hoe
wel niet sonder swaricheyt ghestilt en is:
nochtans hebben die vander Ghereforz-
meer

meerde Religie veroorzaecht gheworden/
 dat sy des anderen daechs / ^a met malcan- ^{a. 14. Augu}
 deren gesloten hebben ^b ende voor hen ge- ^{sti.}
 nomen / van ten volghenden daghe / ^c ende ^{b. by remō}
 van dan voort / niet meer buytē / maer bin- ^{strantien}
 der seluer Stadt / hen Sermoonen te hou- ^{doen ouer-}
 den ende te vergaderen. ^{ghegheuen}
c. 15. Augu
sti.

Myn heere de Gouverneur van deser
 Resolutien cozts daer na ten seluen auons
 de ^d ghewaerschout synde / heeft terstondt ^{d. 14. Augu}
 wtghesonden dē voorz. Pensionaris ^e aen ^{sti.}
 eenighe hen Predicanten : Inghelijck ^{e. wesenbe}
 twee van syne Edelmans aende principael ^{ke.}
 ste vander seluer Religien / hen vermanen-
 de op ghehoorzaemheyt / dat sy van sulckē
 voornemen soudē ophouden / ende hen ver-
 myden / van binnen der Stadt te Predikē /
 maer eerst verwachten de resolutie by de
 Regente metten Edelen cozts te nemē : oft
 anders soude hy moeten thoonē / dattet te
 ghen synen danck ende wille was : en sien
 hem sterckte makē / om het selue met fort-
 se te beletten / wilden sy tselue met suetic-
 heyt niet laten : de welke / hen debuoir ^{f. bi b. tenē}
 ende alle goede verthooninghen daer toe ^{vanden 15.}
 ghedaen hebbende / hebben euen wel / die ^{Augusti.}
 vander Religie ghedacht te bliuen / by hē
 voorgenomen slot van binnen te Preken :
 Niettemin hebben spade in den auont / tot
 hender onschult ende iustificatie der seluer
 hender

Augustus.

a. bidē ghe:
 scrifte coner
 brocht 14.
 Augusti.

hender weygheringhe aen syn Excelencie
 gesonden/ eenighe Toopliden met sekere
 hen stemonstrancie ende versueck / daer
 in verhalende de vooz. vier poincten bouē
 gheruert: ende dat sy daer doere ende der
 ghelijcke achterdencken benoodicht waer
 ren/ om beters wille ende meerdere quaet
 te verhueden: Inghelijckx / om (soot bes
 gheert was) de wapenen achter te laten/
 te houden hen vergaderinghe binnen der
 Stadt: biddende/ dat syn Excelencie tselue
 niet qualijck en name/ euen verre Jae/ dat
 sy noch lieuer (hoewel ongheerne) den on
 danck van syn Excelencie souden liden/
 dan hoozen de menichvuldighe vreesen en
 de clachten vanden volcke/ sonder de welc
 ke sy niet gheerne ghelaten en souden heb
 ben/ hem alle behoerlycke ghehoorzsaem
 heyt te bethoonen: ende dat sulcken ouer
 last/ hen seer wel soude cunnen gheschie
 den ende bestelt worden met hulpe vander
 Weth sonder zyn wete: belouēde eue wel/
 dat van hunder syden/ al werden hen See
 moonen binnen ghehouden/ gheen onghe
 regheltheydt aengherecht en soude wor
 den.

CLXXXI.
 Het wey
 geren der
 predicatiē
 binnen.

Maer/ so syn Excelencie tselue geenins
 en wilde ghedooghen / ende hen vele ver
 thooninghen ter contrarien dede / seyden
 sy

sy de resolutie sulckx ghenomen te wesen:
 nietemin souden noch ten wtterstē hen em
 ploeyeren / om tselue ten respecte van syn
 Excelencie achter te doen bliuen: maer so
 het selue gheschiede ontrent middernacht
 sant euē wel syn Excelencie aē die van der
 Werth / dat sy alle hen Schutters en Gul-
 den teghen des smorghens ten vyff vzen/
 inde Wapenen ghereet souden hebben:
 In meyninghen de selue dan op allen oorz-
 den wt te seynden / om alle beghinselen vā
 vergaderen te doen scheyden met proper-
 heyt: maer tot dien mozghenstont / ^a syn ^{a. 15. Augu.}
 by hem weder gecomen die van tsaumonts/
 segghende / dat sy so vele hadden gedaen/
 dat ten aensien ende respecte van syn Ex-
 celencie / de Predicatie noch buyten sou-
 den worden ghehouden / hoe wel sy wel
 duchten / dat / soo doer de vooz. vzeese / als
 daenstaende quaden / weder het selue / niet
 langhe geschieden en soude cunnen / noch
 het volck daer in ghehouden ende onder-
 wesen worden: ten ware sy met verseter-
 heyt / van niet mishandelt te worden / daer
 toe verwillicht werden: van al dwelck syn
 Excelencie terstont de Regēte waerschou-
 de. ^b

^{b. vide byle}
^{uē vanden}
^{15. Augusti}
 Mits dien nu / doer dese menichfuldige
 Placcaten ende andersins / het volck alom-
 meer ende meer verbittert werde / ende die
 vander

1566.
Augustus.

260

Deerste Boeck

vande Keligie/ des te meer dofficieren ont
siende/ ende nochtans hen Keligie ende de
oeffenisse van dier / daerom niet willende
laten/ maer daer in dagelijcx toenemēde:
hebben daerop doozsake genomen/ dat zy
tot verskerheyt van hen / hen huysou
wen ende kinderen / ende besundere oock
van hen Predicanten ende Ministers / de
Wapenen inde handt hadden ghenomen/
ende hen sterck ghemaccht / ende soo hen
Predicaten gehouden/ ghereet hen te ver
weeren werde hen eenighe soulle gedaen:
waer in hun meer ende meer rustende/ soz
ghende datter stercker veruolghinghe ie
ghen vallen soude: hebben eyntelijck hen
in wapen vindende/ eenighe die hen ghelie
ten vieriger in hen Keligie dan dandere/
ende meer vianden van al tghene der sel
uer teghen was a / hen verstout/ ende met
seinen ongheschieten yuer/ veruoozdert te
comen ende doen comene eerst aen sekere
Beelden ende Cruycken opte wegen: daer
na aen eenighe Capellen ende Statuen:
voozt oock/ aen ende in andere Cloosteren
ende Kercken/ eerst ten plattē Lande/ daer
na oock/ in eenighe Steden / ende alle de
Crucifixen/ Beelden/ Ornamentē/ Sacra
menthuysen/ Tafereelen/ Outaren en al
le Tierselen aldaer ghevonden / om verre
te wozen/ in stucken te slane / ende te ver
destrueren

int begint=
sel vā Au=
gusto.

b. l. p. 260.

Destrueren/met sulcher haesticheyt dattet
 scheen onmoghelijck ende onghelooelijck
 te wesen: dwelck niet gepasseert en is/son-
 der groote plonderije ende roouerije daer
 onder by den vuloopers ghemengt ghes-
 weest te syne/al isser ooc vele goets den re-
 geerderen gheleuert. Welcke raserije in
 Westvlaenderen ontrent Bperen/so haest
 de Graue van Egmont ontboden en ver-
 reysst was te houe/eerst ontsteken ende be-
 gonst synde/is ter stont soo verbreyt en ge-
 volcht gheweest het gheheel Nederlandt
 doer/datter gheen Prouincien en syn/zy
 en hebben daer aff ghevoelt:ende by nae
 gheen Steden/zy en hebben int cleyn oft
 int groot van deser Beeltstormerije te lij-
 den/oft emmer te vreesen ghehadt:tsy dat
 sy hebben moeten ghedooghen dat de Ca-
 naille ende die sulck werck voozghenomē
 hadden selue hebben ghedaen: oft dat de
 Regeerderen/Geestelijcke oft Kerckmee-
 steren selue wt vreesen vanden seluen/ en-
 de om meerdere schade ende destructie te
 verhueden/ selue hen Kercken ende Cloo-
 steren daer aff gheledicht / oft hun in tijts
 daer teghen ghesterckt/ gewapent en ver-
 sien hebben/ende also de rasende furie ont-
 ghaen:ende dat te verwonderen is / men
 en can noch niet weten/ wie den Aetheur
 hier aff gheweest is: oock en isser noch nie-

CLXXXIII
 Deerste
 Beeltstor-
 minghe in
 westvlaen-
 deren.

Augustus.

mant onder die vander Aelghe ghevonden die hem des beroempt oft de maniere dees septs ghepresen oft goetghavonden heeft: maer is ghelijck een vier van Landt tot Landt van Stadt tot Stadt/ voortgelopen ende ghespronghen: ende meest al om doer Jonghers ende Leckers eerst bestaen.

elxxxiiiij.
Het omdra-
ghen van
den Marië
beelde.

a. 18. Augu.

Waer inne om den behoorzlijcken Leser met een particulariteyt te behaghen ende met soo velederhande niet te vermoeyen/ sal den seluen het eenich toeghaen van die ghebeurt inder Stadt by ons altyt voorge-
nomen te weten: Antwerpen/ genoch cun-
nen voor een exempel/ hoet elders toeghe-
gaen sy/ dienen. Soo staet te weten/ dat na
dien inden beghintfel van Augusto dese
Beeltstorminghe alleenkens in Vlaende-
ren was begonst/ ende voort ende voort be-
stont te loopen/ maer niet ghedacht en wa-
re/ dat die tot sulcke stouticheyt soude clim-
men/ den tijt toeghedraghen heeft/ dat tot
Antwerpen viel/ den dach vander Stat
ommeganck/ Hier misse ende Processie/ in
de welke men ghewoon is/ sekere groot
Mariëbeelt (in welcher name de grootste
kercke aldaer ghewijt was) omme te dra-
ghen/ den welcken men van ouden tijde
vele keren int omdraghen/ op ende aff stel-
len

len ende anderlins/aendede: is oock ten sel
uen tijde ouercomen/dat der Stadt Sou
uerneur myn Heere de Prince / van ouer
eenighe daghen te voren / om nootelijcke
des Vants affairen/ende besundere de swa
richeyt metten Verplichten Edelen vooz
handen synde ontboden is gheweest ^a om
te comen doen alle onschult achterghela
ten een reyse tot Buesseel / waer aff hoe
wel hy hem langhe excuseerde / nochtans
ten lesten is sulckx ghedronghen geweest
dat hy syn verreck niet langher en heeft
kunnen wtstellen / nochtans tot grooter
beden vander Weth ende Inghesetenen/
heeft noch den seluen achtthiensten Augu
sti/mits de sozghelijckheyt vanden daghe
ende den openbaren Ceremonien die men
ten seluen daghe vseerde/ inder Stadt ge
bleuen/ende is also de Processie ende Om
meghanck ghehouden: oock het Beeldt
omghedraghen/ ende de Monicken ende
Sheestelijcke mede gheghaen / al nae de
oude maniere/ende hoe wel men sach dat
vele daerop moerden ende vele cladwooz
den den Beelde ende den Sheestelijcken
persoonen nae ghauen: Iae oock sommi
ge ballen ende sulcken beuselingen op eeni
gheplaetsen daer na(maer seer luttel) ge
woopen syn/ende in summa / datmen wel

a. bi brieuē
vander Re
gente 7. en
13. Augusti

clxxxv.

Het ontbie
den en ver
treckē des
Princken.

Augustus.

a. 19. Aug.

b. hi syn

brieuen vā

den 12. 14.

15. ende 16.

Augusti.

c. by heur

brieuen vā

13. ende 16.

Augusti.

elxxxvi.

Het wey-

geren van

een andere

Hooft oft

Lieutenā

elxxxvij.

Geelt te

haest opge

set.

sach dattet vele vooz Affgoderij hielden: nochtans is den Onnueganck in den ghewoonlyckē ganck volbracht sonder eenich obstacle oft opzuerichedyt: des anderen daechs smozghens is de Prince gereyft/ hebbende vaste hope ghegheuen van cort wedercomen/ eerst den Magistraet ende den anderen Vedenvermaent hebbēde/ hē officie ende de ruste vander Stadt gherecommandeert: maer al eer syn Excelencie heeft willen vertreckē/ so heeft hy te meer stonden aende Regēte alle de voozverhael de swaricheden geschreuen/ ende ooc haer expresse gewaerschout ^b / dat hy in syn absentie vreesde vooz eenich inconuenient/ tē waere sy eerst volghende der Ghemeynte versueck/hen versage van een anderhoot/ oft ten minstē van eenē Lieutenant / maer sy heeft tselue altijt vertroocken ende hem gheschreuen dat ghenoech was / dat de Officiers ende Wethouderen vooz so luttel daghen de toelicht souden nemen ende sozghedraghen. Ten seluen dage heeft mē des achternoens in onser Vrouwen Kercke het voozs. Geelt ghaen stellen in synen Schooz/ daerment pleech altijt acht dagen int middel vander Kercken te laten stane/ dwelck/ hoe wel om beters wille ghedaen werde / hebben nochtans diuerse / in der Kercken hen doen vindende / ende besun-
dere

dere Jonghe Boefkens/daermede begon
 stente spotten / vraghende oft Maeyken
 vreesde dat sy nu dus vzoech te cote liep/
 met meer andere schimpighe propoesten
 ende redenen: waer doere oock verschey
 den quamen kijcken ende diuerselijck spra
 ken voor de tralien vanden seluen Choor:
 daer en tusschen onder de Boefkens doen
 inder seluer kercken ontrent den Preeck
 stoel spelende/ isser eenen grooten Lecker
 (weder hy Tot was oft wt boosheydt den
 Tot maecte/ en weetmē niet) opten preec
 stoel geclommen/ ende heeft manieren ge
 maect van te gaen preken ende sommige
 Sotte propoesten begonst: de Jonghers
 met deen ende dandere naer hem worpen
 de/ en so deen en dander daer toe quam ga
 pen: andere den Lecker vanden stoel wildē
 trecken/ die hy metten voet aff stiet: soo is
 eenen Jonghen Schipper daer en tusschē
 van dandere syde inden stoel gheclommē/
 ende heeft dien Lecker lanckx de traphens
 van bouen neder ghestooten / welckx hen
 terstont eenighe mans 'persoonen daer on
 trent synde moeydden/ ende den Schipper
 misdoen wilden/ iae na hem poignaerden
 staken: maer de selue wat ghequetst synde
 ontquam hen (maer wert noch ghevangē
 van Sheerē Dienaers om van hem de ge
 leghentheyt te weten/ ende daer na los ge
 laten

De vzoet
 broncken
 heyt inder
 kercken.

L. v. d. p. v. v. v.

clxxxviii.
 vzoetstel
 ees Jong
 gens.

Augustus.

= 1566. 266

= 1566. 266

= 1566. 266

= 1566. 266

= 1566. 266

2.02. Augu
sti..bDe Den
tionaris
Welenbe-
ke.

CLXXXIX

Donnah et

laenhepdt

en vzele

des Magi

straets.

20. August
na noene.

laten) daer doere quam doē vele rumoers
 inder kercken: nietemin soo die wachters
 het volck terstont deden vertrecken ende
 alle de kerckdozen toelloten: ist dien auont
 noch so ghepasseert: de Weth hier af ghe
 waerschouwt synde/ is des anderē daechs
 a daer mede beladen gheweest / ende hen
 quader maten beduchtende van sulcke be-
 ghinselen/ hebben afgeveerdicht b naeden
 Souuerneur/ hem dit aduenterende/ ende
 doock om aduys te hebben op sommighe
 punten daerop hen dochte dat sy dē Bree
 den staedt weder behoordē te vergaderē.
 Soo nu de Magistraet/ niet teghenstaen-
 de dē brootdronckenhedē van des daechs
 te voren daer inne gheenssins en had ver-
 sien/ noch by verboden/ noch by wtroepin-
 ghen/ noch by Wachte / noch by Wolcke/
 noch by den toehouden vanden kerckdozē
 des achternoens/ noch anderlins: Soo syn
 te dien achternoene teghen den auont/ we-
 derom diuerse Leckers ende Hoefkens in
 der kercken vergadert: oock hebben hen
 daer gevonden na ghewoonte diuerse wā-
 delende manspersoonē/ almaer weder wer-
 de vele ghesproken opt voorf. Seelt / ghe-
 speelt/ getiert/ ende is den hoop vast meer
 der worden/ ende hoe wel de ghewoonlic-
 ke wachters de dozen weder wildē toeluy-
 ten ende hen doen wtgaen/ en wildent niet
 doen

doen: den Officier principael / aldaer ghe-
 noept wordē de Marchgraue / a dit verne-
 mende / heeft hem daer gevonden met syn
 Sergeanten ende hellebaerdiers / en heeft
 deen ende dandere vermaent dat sy soude
 willen wtgaen / dwelck sommighe deden:
 andere seyden dat sy eerst het Voff wilden
 hoozen: waerop soomen hen seyde / dat mē
 gheen dien auont doen en soude / seyde ee-
 nighe apart / dat syt dan selue singhen sou-
 den / heffende soo somtijden / een in eenen
 hoeck / andere in eenen anderen / eenen
 psalm oft Liedeken op / welcken sanc vast
 by deen ende dandere gevolcht wert: stoo-
 rende den eenē Vekker hier eē steenkē dat
 ter om leege lach: dan der een lancy ter eer-
 den rollende: de derde eē worpende: en soo
 d'Officier de kercke niet en const geleedicht
 crīgē / hebbēde alle de dozen geslotē op eē
 na / dunckēde hē n3 sterc genoech te sijne /
 is verrocken: na welck vertrecken sy vele
 stouten geworden syn / en hebben eerst luy-
 der en luyder beghouft te singhene: waer
 doer als wat nieuws sijnde / meer en meer
 gepuffels en ooc volc daer gecomen is / en
 is de insolentie vast grooter geworden / en
 soo het spader ende meer opten auont wer-
 de / hoe sy hen meer ende meer ver stouten
 en hen ghetal wies: eyntelyck so d'Officier
 met syn Sergeātē / noch die vander Weth
 noch

a. D. Jan-
 van Im-
 merseel.

Ze in yust
 10. 10. 10. 10. 10.

Augustus.

CXC.

De Weelt
toezinge
Tantwer
pen.

noch niemant vander waken hen aldact
meer en verthoonden/ soo heeft deen ende
dandere begonst malcanderen op te ruy-
den om dien oft dien Alffgod af te worpe-
ne/ende haddent oock eerst gheladen op
dat Marien Weelt/dat twee daghen te vo-
ren om ghedraghen hadt gheweest/waer
aen eerst beginnende/hebben hare Chooz-
ghesortseert ende het Weelt afgheworpē/
ende gebroken/ende die afwozpinghe ee-
ne begonst synde/is terstont met sulcker
furie voortghelooopen ende met so vele hā-
den gheholpen dat voordr middernacht
in sulcker grooter kercken alle de choozen
opghebroken/alle de Outaren om verre
gheslaghen:ende alle de Weelden affghe-
worpen ende ghebroken zyn/ende het mee-
ste daer ghedaen zynde/soo isser een groo-
te menichte van dien Jonghe Leckers/ge-
puffelt ende Canaille vergeselschapt ende
ghevolcht met een deel manspersonen/
ghelooopen/om tselue ooc te doene/te Min-
nebroeders/ten Cleeren/tSint Jacobs/
tSint Andries/tSint Joris/tSint Mic-
hiels/te Peeter Pots/inde Dorcht/te Fas-
kens/te Witsusters/te Swertsusters/te
Verdozen/ter Nonnen/ten Bogaerden/
te Prekeeren/te Vrouwenbruers: en met
ten cortsten geseyt/daer en was in der gā-
scher Stadt/kercke/Cloostere noch Cap-
pelle

pelle / sy en hadden daer al meest ghede-
strueert ende omverre gheworpen eer het
des morgens wel dach was (ende hoewel
inde selue foule vele Juweelen / Siluer en
de andere goet opt Stathuys ende elders
ghebrocht ende gheleuert wert / nochtans
isser vele dincx van weerde achtergheble-
uen / iae daer en bouen int vooz by loopen
(soo sy als verwoedende / van deen tot dan-
dere rasschelijck liepen) verscheyden Cruy-
ten / Statuen ende Beelden die hier ende
daer achter straten ende vooz de huysen
stonden / mede om stucken gheslaghen.

Waer mede noch niet ophoudende / is
een deel dier Beeltstormers smorgens ter
Doozten wtgheloopt om te gaen doen
van ghelijcken in der kercken ende Cloo-
steren buyten der Stat / ende hebben eerst
ghemest inde Abdye van Sint Bernaert
onderhalf Myle van Antwerpē / en voozt
in diuerse kercken / Cloosteren ende Capel-
len vande Doozen ende plaetsen ontrent
Antwerpen ghelegghen / doende alom daer
ontrent van ghelijcken wel twee daghen
lanck: waer en tusschen dier binnen bleue /
niet op en hielden dien gansschen dach do-
re / noch te doozloopen ende doer modden
de kercken / Cloosteren / ende Cappellen
daer noch iet bleuen mocht syn gheheel /
dwelck sy voozt bzaken / waer toe eenighe
van

a. 21. Augu-
sti.

CXCL

Het Beelt
stormē buy-
ten Ant-
werpen.

Augustus.

a. 22. Aug.

b. 23. Augu.

Bydē Wil
lette vand
waken.

21. Augusti
c. D. Jan
de Dape
Schepen.

van hen noch den volghenden nacht / iac
noch des anderen daechs a ende nachts/
ia totten dach daer na b toe hen verstouttē
noch veen ende dandere vanden ouerbles
uen dinghen voort inden gront te ruine
ren / sonder dat daer en tusschen yemandt /
het ware vanden Officieren / Wethoude
ren / Wachten oft anderen hen daer inne
belet deden / de welcke so verbaest ende be
vreeft schenen te wesen (ghelijck oock de
Magistraten waren alle de Landen doere
als daer sulckx gebeurde) dat sy hen daer
teghen niet en dorsten stellen noch hē tsel
ue beletten / dan alleen waren opt Stadt
huys ende hadden de Merckt vanden eer
sten nacht aff met wapenen beset / ghelijck
sy oock daer nae deden de Quartieren vā
der Stadt ende Straten / ende eyntelijck
oock de kercken sommighe / de andere toe
ghesloten houdende: Schickende oock ter
front den 21. smorghens te houē / c om aen
de Souuernante ende aendē Prince sulcx
te verthoonen / ende oock syn Excelencie
wedercompste te versuecken / daer mē des
wel verwondert / verbaest en veruaert is
geweest: en heeft men terstont aende pooz
ten / inde kercken / opt hōff ende eiders al
om tot Bueffel hen in wapenē gestelt en
sterck gemaect om sulcx te weeren soomē
niet min daer en verwachtē,

Maer

Waer doer der Regente sulcken vrese
 aenquam (besondere na dien die ghene die
 hen quader maten beduchten wt dien sy
 der begheerten der Edele ende des vocht
 altijt wederstaen hadden/ der seluer noch
 verbaerder maecten) dat sy des nachts
 tusschen den 21 ende 22. Augusti vastelic
 vooz heur ghenomen heeft in haesten te
 vlieden wt Brussel/ ende vertrecken nae
 Berghen Henegouw/ waer in sy sulcken
 keersticheydt dede/ dat niet alleen haeren
 persoon/ maer oock alle heur Jouffrou
 wou/ Deerden/ Archiers/ Bagagien ende
 gansschen train alle ghereet waren om te
 reysen vooz den daghe: ter welker vzen sy
 by heur ontboot de Gouverneurs van dē
 Prouincien en heerē vander Orden die hē
 doen te Brussel vonden/ den welcken zy
 heur vooznemen te kinnen gaff/ ende be
 gheerde dat sy heur souden gheleyden tot
 Berghen toe: die des wel verbaest synde/
 ende merckende dat het volbzenghen van
 tselue/ was ghenoech om theel Landt te
 doen verlozen gaen/ na diē thoot wech sou
 de wesen en alles hebbē verlaten om te ga
 ne soot soude willē/ der seluer vele verthoo
 ninghen ter contrarien hebben ghedaen/
 om heur moet te gheuen ende van sulcker
 meyningen te doen affstaē: daer toe si haer
 niet bzengē en constē/ besondere na diē de
 President

CXCII.

 Het vooz-
 genomen
 vertreck d
 Regente.

 a. Man al
 dit blyckt
 by vrieuen
 vandē 20.
 Octob. 66.
 en is oock
 heel open-
 baer.

Augustus.

De Presi-
dent Niglt
us.

1566.

a. De Prin-
ce vā Dia-
gnen.
De Graue
vā Egmōt
De Graue
vā Horne.
De Graue
van Hooch-
straten.

President Viglius aldaer inne quam / die
heurer hoocheydt aenbracht / dat de Ho-
ghers de Poozten hadden inneghenomen
ende ghesloten heur geenlins wt te laten:
daer doze zy noch meer benauwt werdt /
hoewel de groote arbeydē / om heur moet
te maken haer verskerende / dattet so niet
en was / ende dattet quam tot grooten on-
dienste vanden Coninck / cleynachtinghe
van haer hoocheydt ende achterdeel des
Vandts datmen haer sulcken dingen wyls-
maecte: Waerō sy heur baden / heur ver-
treck noch te willen wt stellen / sy beloefde
heur niet te verlaten / maer theuren voete
alle doot te bliuen / eer heur yet miscomē
soude / waer inne sy ten lesten met grooter
swaricheyt verwillichde / voer dien dach
opte gheloefte der Groote / dat sy heur wt
der Stadt helpen souden / soo haest sy ee-
nich dangier ghewaer werden oft daer
vooz doot bliuen: voozt bat sy den Graue
van Mansfelt den last vander Stat te wil-
len aenveerden / de welcke op ten staenden
voet vergheselschapt van vier vanden sel-
uen heeren / a hem vant opter Stathuys /
aldaer sy de leden vander Stat deden ver-
gaderen / hen vooz houdende dat de siegen
te op hen voozt ghebleuen was / ende oft
sy den Graue van Mansfelt (dien sy alle
gader by staen souden) wildē onderdanich
wesen

wesen/waerop sy antwoorden / dat sy bes
 reet waren metten Heeren daer wesende
 te leuen en te steruen: belouēde den voorsz.
 Graue gehoorich te syne/ende gheen pres
 kinghen noch Seelt storminge binnen der
 Stadt te liden: waerop sy de Regente we
 der ghinghen vertroosten/soo hen de sake
 vander Stadt dochten genoech verskeret
 te syne/ die haer daer mede weynich bet
 paeydde: daeren tusschen bedemē doer de
 Ghesante der Sontghenoten ondertastē
 die vander Keligiē nae de waerheyt die hē
 vercleerden niet daer af te wesen/ende dat
 sy binnen der Stadt niet aenstellen en sou
 dē: maer des auonts ontboot sy de Heeren
 vander Orden wederom/ heur beclaghē
 de dat sy sekerlyck ghewaerschout was
 datmen dien nacht soude beroouen alle de
 kercken vander Stadt: iae oock de Capel
 le opt Hoff vernielen/ ende daer en bouen/
 den President ende de Heeren van Aren
 berghe ende Harlamont dootslaē en haer
 ghevanghen nemen/te meer stonden ver
 halende/dat sy qualijck bedacht was ghes
 weest/ dat sy hennen raedt gheloost had
 de/hen vermanende op hen trouwe en ee
 re/dat sy heur wter Stadt helpen souden/
 waerop de Heeren antwoorden/dat sy ver
 sekert waren/datter niet af en was/ende
 dat sy qualijck deden die heur sulcken ver

vaerttheyt aenioegē / en dattet inde macht van die van Brussel niet en was sulckx te doen / nae dien ter seluer stonde soo vele vande Principaelste ende Treffelyckste heeren hen inder Stadt vonden: Geluck oock dien nacht gheen ghewach van sulcx met allen gheweest en is: waerom des anderen daechs smorghens byder Regente ende den heeren nootelyck bevonden werde / om het volck weder tot ghehoorsaemheyt ende stillicheyt te brenghen / dat men metten Edelen soude ouercomen ende de Prezinkinghen sonder wapenen toelaten.

De Prince hier mede seer beladen synde / om dat in syn absentie in een Stat daer hy Souuerneur aff ghestelt was / sulcx gebeurt was / heeft ten seluen daeghe opten auont met vrieue ende mondelingen last gedepescheert den vooz. Pensionaris / die des daechs te voren byder Weth aen hem hadde ghesonden gheweest / de welke des morgens vande anderen daghe / syn vrieuen geleuert en rappoozt gedaen heeft / de vooz. Wethonderen opter Stadthuys: schryuēde en ooc onbiedende hen syn Ex. dat hy geerne daer soude keere / als sy des begeerden en de Regente hē soude ordineren: maer dat hy n3 en sach daer vele goets te cunnen doe / als men niet en wilde volge syn ordinantien / gelijck sy hadden geweyghert

a. 25. Augusti

b. bi vrieue
banden 21.
Augusti.

a. 22. Augusti

ghert het lichten vande Bozgeren so noot
telijck gheweest synde / als sy nu selue sae
ghen.

Ende soo de Weth doen aduertencie
hadde ghecreghē / dat die vande nieuwe Re
ligie / hadden inden sin van dien voozmoene
in twee kercken te pzeken / soo belasten zy
den seluen Pensionaris / ^a syn wterste neer
sticheyt terstont te gaen doene / om waert
moeghelijck / tselue te beletten / ende aen
eenighe vanden pncipalen oft oock van
den Ministers (mits hy nu somtijden nes
sens hen / soo by dē Souuerneur als Weth
totten achterlaten der wapenen ende an
dersins / gheemployeert gheweest had /
vander Weth weghen te versoecken / dat
sy sulckx achterlaten wilden : waer op hy
antwoorde de Loghisen van geen van hen
te weten / maer doer eenighe wel somtij
den / nu in dit / nu in dat huys / aen hen ghe
dresseert gheweest te syne / als hy vanden
Souuerneur oft Weth aen hen last had
de ghehadt : niettemin soude syn beste doē
ende is dien volgende op verscheydē plaet
sen in haesten ghegaen ende cock in diuer
se huysen gheleyt / maer en heeft geen van
de Ministers vonden / maer wel verstaen /
dat onder hen was geslotē / datter een ^b in
duyts in onser Vrouwen / ten viij. ende een
in walsche / ^c inde Bozchtkercke tē x. vzen

^a De neer
sticheyt vā
swelenbeke

CXCIII.
de Pzekin
gē inder
kercken.

^b Herman
Wodet.
^c M. Jan
Taffin.

1566.
Augustus.

276

Deerste Boeck

Preken souden/om tvolck tot stillicheydt
te vermanen: soo dat hy weder opt Stadt-
huys gheghaen is/ ende heeft den Heeren
syn diligencie ende oock wes hy verstaen
hadde gherelateert/ die hem seyden dattet
volck alreede met grooter menichte inder
kercken van onser Vrouwen ginghen en-
de duchten dat den Minister alreede opte
stoel wesen soude: dat hy daerō wilde der-
waert haesten/ om te sien oft hy noch yet
goets daer in doē cōste: waerop derwaert
gheloopen synde / heeft hy opt kerckhoff
den Walschen Minister Tassinum von-
den/ dien hy synen last ende versueck ghe-
daen heeft/ die hem ghewillich thoonende
seyde dat hem leet was/ den goeden wille
vanden Heeren niet eer gheweten te heb-
ben: nietemin dat dese vergaderinghe niet
en conste / dan tot stichtinghe ende verse-
keringhe dienen / want sy vooz hen had-
den ghenomen/ het volck te vermanen tot
restitutie/ van des gherooft mocht wesen/
ende tot alle onderdanicheydt ende stillic-
heyt: maer dattet nu te spade was om ach-
ter te laten/ mits dat hy wter kercken nu-
quam ende hermannus was opten stoel/
nietemin ter beden des Pensionaris/ is de
selue met hem ghekeert inder kercken en-
de syn doorghedzongen tot aenden Preck-
stoel/ alwaer Tassin op is geclommen n
fens

fens *Hermannum* hem segghende/det de Pensionaris (die hem verthoonde onder aenden stoel) hem vander *Weth* weghen versocht te willen verhouden van eenige *Sermoon* te doene: die daer op seyde dat niet moeghelijck en was sonder *tyrbatie*/ *twolck* doen te verlaten sonder iet te segghen/niettemin nu hy niet en conste vooz dere: en soude anders niet doē/dan een simpel cozte vermaninghe ende ghebedt ende *twolck* daer mede laten gaen (soo hy oock dede al duerdet langhe) waer nae de selue Pensionaris metten vooz. *Taffin*/so vele gehandelt heeft / dat hy synen *Auditeurs* die alreede aende *Bozcht* vergadert waeren/ heeft ontboden/ ende selue oock gaen segghen/ dat hy doen niet *Preken* en soude ende dat de *Weth* sulcx had versocht dier sy alle onderdanicheyt waren schuldich: in summa heeft hen weten niet properheydt te doen scheyden: al dwelck de *Weth* vanden Pensionaris verstaē ende hem des bedanckt hebbende: heeft men hen comē vercleeren/ hoe dat *Hermannus* int eynde vā synder vermaninghe had vercleert dat hy des achternoens ten twee vzen daer *Preken* soude: waer mede noch meer beladen synde hebben den seluen Pensionaris versocht dat hy alle neersticheyt soude willen doen/ om den seluen te vinden ende in aller

Dedienste
vā Taffin

Augustus.

Wonschult
van Her-
manno.

manieren te onderwysen/ dat hy sulcx niet
en dede/ die den seluen/ met grooter moey
ten/ opten middach vondē hebbende/ sulcx
heeft verthoont: die hem daer op seyde/
dat de gene die hem haddē gehoozt/ mocht
ten hem ghetuygen wesen/ dat hy syn ver-
maninghe ende ghebet had gheeynt/ ende
meynde wech te gaene/ sonder twolck eeni
ghe vze te bescheyden/ maer dat hē / so hy
meynde af te gane/ geseet werde/ dat volck
gheturbeert was/ waerom hy gheen Ser-
moon in forma/ ghedaen en hadde/ en dat
ter quaet ende onstichticheyt wt volghen
soude/ en dede hys niet: daerop hy dan den
volcke de vze bescheydē hadde/ mits welc-
ken hy niet en wiste hoe het selue sonder
turbatie naeghelaten soude cunnen wor-
den/ niettemin/ om der Weth te belienien/
ende alle onderdanicheyt te thoonen/ sou-
de hem des excuseren/ waert moeghelijck
ende tot dien eynde bestellen dat tegen die
vze aen alle toeganghen vanden kerckho-
ue/ eenighe vanden hennen souden wesen/
om het volck te vermanen/ dat zy na huys
keeren souden: de heeren mochten daer
oock/ beliefdet hen/ eenige stellen / die het
volck met goeder manieren/ van daer we-
sen: belouende/ dat hy daer niet gaen noch
preken en soude/ het en ware ghansselijck
noot/ ende dat men saeghe/ dat het volck/
anders sonder turbatie/ niet en soude ghe-
scheyd

scheyden noch ghesilt kunnen worden:
 Welck de voorszeynen Pensionaris / der
 Weth / weder ouer ghedraghen heeft / die
 dien volghende aende gaten vanden kerck-
 houe Volck gheset / oock de kerckdozen ge-
 sloten ende beset hebben: waer nae sy hem
 ghebeden hebben / dat soo hy aenden duy-
 schen / nu dat officie ghedaen hadde / ende
 aende Walschen dien mozghenstont / dat
 hy selue goet officie / wilde oock continue-
 ren aenden seluen Walschen / want sy ver-
 stonden / dat die oock ten twee vzen inder
 Borcht pzeken wilde: Waerop den voorsz.
 Tassin / langhe ghesoch t / ende eyntelijck
 vondē hebbende / heeft hem eerst gedancet
 vander obediētie des mozghens getoont
 ende de continuatie vooz die dach emmer /
 versocht / die daer op vercleerde / dat hy vā
 syn volck / om dat van smozghēs / seer had
 versproken gheweest / ende dat sy plat wt
 ghewilt ende neffens hem niet affghela-
 tē en haddē / hy en soude des achternoens
 moetē pzeken / niettemin wilde noch geer-
 ne syn beste doen / om hem texcuseren en-
 de toolchte scheyden: seyndende daerom
 terstont / eenighe vuyt / daer hy wiste dat
 dienen mochte / waer enteynden men hem
 heeft comen segghen / dattet tVolck alree-
 de in grooten ghetale aende Borcht wae-
 ren verghadert ende spure verwachten /

De neer-
 sticheyt vā
 Tassin.

1566.
Augustus.

280.

Deerste Boeck

alwaer hy weder tes Pensionaris aenhou
den/andere gesonden heeft/ om hem te ex
cuseren ende hen met properheyt te schey
den: die hem weder ter antwoorden bzoeh
ten/dattet hen niet moeghelijck en was/
ende ten ware/ dat hy selfs daer quame/
ende hen een vermaninghe dede/ oft selue
wiste te doen vertrecken/ daer een quaet
spel wt volghen soude/ soo dat hy daer in
persoone benoodicht is gheweest te gane/
ende heeft het volck soo weten tonderwij
sen/ende tot onderdanicheyt te vermanen
ende dat sy vooz eenen dach oft twee ter
Guereheyt begheerte/hen Sermoonē wel
mochten verhouden ende dergelijcke/ dat
sy eyntelijck sonder Sermoon vertrocken
syn: dwelck den Heeren comende segghen
de vooz s. Pensionaris/ hebben hem seer be
danckt ende ghesee t/ dat Taffin nu twee
malen syn woozt beter had ghehouden/ dā
Ihermannus die alreede weder opten stoel
ende den volcke Predikende was/ ende dat
het volck met sozt se doerghedrongen had
de tot inde kercke.

a. 23. Aug.

Des anderen daechs/ a heeft men alle de
kercken ghesloten ghehouden/ wtgheno
men de groote kercke van onser Vrouwē/
voozt is goet ghavonden / dat den vooz s.
Pensionaris soude in haesten reysen te ho
ue ende aende Souuernante ende Prince
versoet.

versoecken/ dat syn Excelencie wilde ter-
 stont hem daer weder vindē/ om op al Or-
 dze ghestelt te worden: maer alsoo de selue
 moeghelijck swaricheyt van comen soude
 maken/ so hy hadde ghesien / datmen hem
 had versocht tot hooft ende Souuerneur
 wten name vande Ma. te hebben: maer
 daer en tusschen synen raedt ende aduys
 niet willen volghen / waer doere men nu
 wel sach in wat swaricheden ende confus-
 sien zy nu comen waren: Soo hebben sy te
 dien sijne ontboden/ soo wel de Oudesche-
 penen ende Wÿckmeesteren als Raetlies-
 den vanden Ambachten/ ende metten sel-
 uen eendrachtelijck ouerdraghen ende ges-
 sloten/ ^a dat sy hen gansselijck submitteer-
 den aengaende de superintendētie en be-
 schermeuisse van hen ende vander Stadt
 in mynē heere den Prince van Oraegnen/
 hen des geheelijck toebetrouwēde en ge-
 looue gheuende/ om op alles ordze ende po-
 litie te stellen / soo wel nopende der wae-
 ken ende wacht/ als andersins: ende dien
 aenghaende alsulcken personen (Doozte-
 ren wesende) aen te nemen/ ende oock (na
 volghende den voorzaenden last by haer
 Hoocheyt/ ter begheerten der voorz. Stat
 syn Excelencie ghegheuen) alle alsulcke oz-
 dinantien te maken/ als de selue / tot dien-
 ste vanden Coninc/ bewaernisse/ ruste en-

a. by expref
 se Acte vā
 23. Augu.

de verseterheyt vander Stadt/ soude vint
den behoorende: gelouende de selue vaste
lijck rachtvolghen sonder contradictie:
mitsgaders den seluen in allen saken ende
occurentien te obedieren: behoudelijck
dat syn Excelencie/ oft die hy committerē
ende te wercke stellen soude/ niet en soude
doen/ tegen de Præuilegien ende oude her
comen der seluer Stadt: requirerende dat
syn Ex. wilde gelieuen / hoe eer hoe lieuer
hem aldaer te vinden/ op dat de Stadt en
de Inghesetene van alle voozdere Incon
uenienten ende periculen/ beschut ende be
schermt mochten worden: wacraff sy den
Pensionaris acte hebben ghegheuen / om
syn Ex. te presenteren (ten eynde hy min
swaricheyts soude maken) ende ooch haer
eer hoocheyt tselue te verthoonen.

Ende hoe wel/ opter Stadthuys/ in
de Cloosteren / ende elders / vele Juwee
len/ Gout/ Siluer ende anders in deser fu
rie/ by eenighe ghebrocht/ ende gheleuert
had gheweest/ ende noch lanckx soo meer
werde: want nochtans daer seer veel ghe
stolen / gherooft / ghemist ende achter
bleeff/ soo heeft de Werth/ nootelijck ghe
vonden ende by gebode/ doen beuelen/ dat
elck die eenich goet/ gherooft oft ghecom
men

men tot eenighe kercken / oft Gheselijck-
 he plaetsen / onder hadde / tselue binnen
 vierentwintich vzen / soude moeten doen
 ouerbzenghen in handen van den Wjck-
 meesteren/daer onder elck gheseten ware
 opte straffen vander Salghen/ouer den ge-
 nen daer onder sulck goet nae de 24. vzen
 hevonden soude worden: en voozt scherpe
 lijcken eenē iegelijckē verbodē / in ernighe
 Kercken/ Cloosteren/ Conuenten en Cas-
 pellen/ of taen eenige huysen oft plaetsen/
 yet aff te bzeken/ te roouen oft te spolieren
 in eenigher manieren / op ghelijcke pene
 vander Salghen/ de welke men tot dien
 eynde opte groote Merckt (die sy vzi hiel-
 den met volck inde Wapenen beset/ so dat
 ter niemant op en mocht comen) stellen
 ende opzichten soude : Maer om niet des-
 ser Publicatien gheen oorzake van beruer-
 te te gheuen/ ende doock om te bet het volc
 in stillicheydt te bzeughen ende van vooz-
 dere Saccagement ende Insolencie te con-
 tinueren: hebben wel gherequireert von-
 den / dien vander Religie / soo Walen/
 Duytschen/ als andere/ daer aff te pzeadui-
 seren/ ende te versuecken/ dat sy teghen de
 se Seeltstozmerijē/ Roouinghe ende vooz-
 dere Insolentie tvolck onder wijsen wil-
 dē: ende ooc/ op dat tgeroofde goet mocht
 worz

aug. 23

a. bide Pub
licatie 23.
Augusti.

1566.
Augustus

284

Deerste Boeck

ther thoo-
ne van we
senbeke.
aē de Mini
sters.
a. Tassin.
Herman^o.
H. Geor-
gius Sil-
uanus.

worden wederbrocht: ende voozt tot alle
obedientie ende ghehoorzaemheyt verma-
nen: ende so sy dochten/ dat de vooz. Pen-
sionaris selue alderbest soude cunnen wt-
rechten uersochten hem / dat hy vooz syn
vertreck/ al wast haestich/ sulck goet Offi-
cie noch soude willen doen: welcken volge
de/ hy om dienst te doene/ soo verre gheloo-
pen heeft / dat hy dzy van de selue Mini-
sters a by een heeft ghecregen/ al waer hy
eerst heeft bedanckt Tassin van de goede
ghehoorzaemheyt/ des daechs te voren ge-
thoont/ ende wel ghewilt / ende Herman-
no ghewenscht/ dat hy oock sulckx gedaē
hadde/ de welke tot synre excusatie den
wtersten noot ende turbatie vanden volc-
ke allegeerde/ ende dat hy te meer stonde
des achternoens gheweygert hadde daer
te gane/ maer soo hem van verscheyden/
lancx soo meer/ wert aenbrocht / dat volc
hem in onruste beghonst te stellen/ hy eyn-
telijck/ om meerder quaet te beletten/ ghe-
predicht hadde: voozt hen / vander Welsh
weghen voozhoudende/ dat sy den volcke/
souden willen vermanen/ van dese groote
insolencien ende onbehoorlijcke seeltstoz-
merhen: ende ten anderen vande leelycke
groue dieueryen ende roouinghen dier ge-
beurt waren/ ende ter causen van dien hē
onderwijfen/ soo wel/ dat sy hen behoordē
te

te wachten en vermijden/van alle voozde-
 re affbrekinge ende pilleringhe;/ als oock
 die eenich gerooft goet hadde onder hem
 dat hyt restitueerde: hen waerschouwen-
 de vanden gheboden daerop ghemaect/
 dwelckmen oock in meyninghe ware te ex-
 ecuteren: daer na dat sy volck / souden in
 alle manieren daer inerhorteren/ dat sy hē
 onthielden/van eenighe voozdere grassa-
 tie oft saccagement/inden Cloopliden oft
 Hogeren huysen / oft Kercken oft Cloo-
 steren te doene: ende bouen dien/ hen neer-
 stelijck wilden verthoonen/ dat sy van alle
 onruste ende opzodericheyt hen behoorden
 te vermijden ende der Ouerheyt ghehoor-
 saemheyt te bewijfen/ tot ghemeyn ruste
 ende versekerheyt vander Stadt: waerop
 die vry vercleert hebben/ dat daffbrekinge
 der Beelden sonder hen wete toegheco-
 men was: dat sy oock niet goet en vonden/
 de maniere soo het selue/sonder aduoyder
 Ouerheit/geschiet ware/al hadde de groo-
 te Affgoderije wel verdient/ sulckx ende
 met onbehoorzlycke foule gestraft te wor-
 denedat oock de roouinghe hen gans leet
 ende teghen was / ende tot wederkeren
 vanden ghenomen goeden / alreede ver-
 maēt hadden ende vermanen souden met
 alder vlyt/ghelike sy ooc souden/ om volck
 van alle voozdere onruste te trecken/ ende
 tot

dantwoor-
 de der Oe-
 nistens.

tot alle stillicheyt ende ghehoorzaemheyt
tonderwijfen: latende voort den Magi-
stract in syn politieke saken/ statueren des
hē goet dochte: des niettemin wt goeder
affectien die sy totten ghemeynen besten
hadden/ den seluen welwillende vermanē
dat sy souden willen daer in wijselijck wā
delen/ ende de ghelegentheyt des tijts con-
sidereren/ ende versien/ datter geen oor-
sake/ van meerdere quaet en werde gegeuē:
daer by vuegeñ/ datter groot onderscheyt
was/ te maken/ tusschē het afdoē vādē Af-
goden/ ende roouen en stelen vanden goe-
den: niettemin/ dat zy al tselue niet en sey-
den voor-tere/ dan voor hē dzyen/ ende om
naerdere antwoorde te gheue/ souden ter-
stont ghaen/ daer sy meynden de henne te
vinden/ om t samen te delibererē: waer en
teynden/ sy dien voor noene hen vercleerē
op al den seluen Pensionaris souden doen
hebben: maer cozts daer na sonden sy hem
ren bziefken/ ^a datmen metten Ghecom-
mitteerdē des achternoens daer op wilde
delibereren/ ende ten seluen daghe hem de
antwoorde bzenghen: van al dwelck rap-
port ghedaen wesende/ hebben den Pensi-
onaris/ soo langhe noch doen vertoouen.

a. bidē ozt-
ginalen bil-
letten bi hē
dzyen ghe-
teeckent.

Des achternoens / vernemende dat de
antwoorde niet en quam/ en wel gerequi-
reert

teert was / dat de Pensionaris reysde / ende
 de nochtans sonder die vercleeringhe te
 hebben / niet geraden en ware: hebben hē
 te meer reysen wtgesonden / om die te crū
 ghen / maer en heeft hen niet kunnen ach
 terhalen / dan achter na verstaen / dat sy by
 den anderen allegader waren / ende soo sy
 niet en vonden gheraden / dat hy daer by
 hen soude comen (so sy van hen niet en be
 pheerden ghekent te syn) lieten hem wetē
 dat sy begheerden / dat hy opter Stathuys
 wilde bliuen / sy souden aldaer / de antwoz
 de brenghen / oft hem van daer leydē / daer
 hy die vinden soude.

Ten seluen achternoene / heeft hem ooc
 toeghedraghen / dat ghelijck de voozgaen
 de daghen / noch al eenighe hier ende daer
 in eenighe plaetsen waren bliuen bzenen
 de geweest: ende besundere ooc inde groo
 te kercke / meest oock aende reste van een
 Crucifix seer hooch hanghende: oock als
 doen eenighe hen verwooꝝdert hebben / in
 der vooꝝs. kercken niet alleen aen vooꝝs.
 Crucifix / maer oock inden chooꝝ aldaer aē
 de wapenen vanden Coninc en der Kinde
 ren vander oꝝdze daer staende / te roerē om
 die te willē afbzenē / waeraf de waerschou
 winghe den Magistraet ghedaen wesen
 de / ende eenighen vermaende / dattet een
 groote schande was / nu Vier daeghen /
 sulc

1566.
Augustus.

288

Deerste Boeck

a. bi b. i. e. n. e.
vanden 28.
Augusti.

de wtgeson
derde kere
ken.

fulcken insolentien van sulcken canaille te
lijden: hebben hen vercloecht/om/ malcan
deren bystaende/ tselue te beletten: ende is
dien volghende d'Officier met eenighe vā
de Weth ende Eede/ met hen nemende ee
nighe Schutters ende vander Wachten
opter Merckt/ gegaen inde Kercke/ dwoelc
gewaer wordende het gepuffelt / ter stont
verschoot: niettemin werdender tot x. oft
xij. ghegrepen/ daer af tot d'zen handt da
dich ende culpabel bevonden wesende / se
dert opter Merct syn ghehanghen den 28
Augusti^a (nadien de Prince aldaer weder
gecomen was) ende andere d'z ghebannē/
ende de andere syn anderlins ghestraff.
Ende soo daer en tusschen de Wethoude
ren lettende/ op diuerse saken die der verse
keringhe vander Stat voorderlijck oft hin
derlijck soudē moeghen syn / bevonden
onder andere/ dattet sozchelijck soude we
sen/ soo verre die vander Keligien inne na
men ende hielen tot hen Predicaten / de
Prochie kercken van onser Vrouwen we
sende de hootprochie ende principale kerc
ke ghestaen byde Merct ende byden Stat
huysē/ ende van Sint Jozis daer sy dien
vanden Kiel wilden doen Preken: so doch
te hen / dattet een groote beneficie soude
wesen/ dat/ soomen metfortse hen des niet
en conste beletten/ sy met goetwillicheydt
con

consten ghebrocht worden / dat sy tselue
 wilden belouen ende toe segghen: versuec
 kende den Pensionaris syn wterste te doe /
 om vooz syn vertreck / waert moeghelijck
 (op dat sy tegen den toecomenden heyllich
 ende sondach des verskeret mochten syn)
 het woort daer aff van hen te ghecrigen:
 waer in hem inployerende heeft soo vele
 beloopen / dat hy doer een derde sulck ver-
 sueck ernstelijck aen hen heeft ghemaect
 enden weten te doen doene: eyntelijck op-
 ten auont hebben die vander Religien / den
 Pensionaris laten weten / dat hē antwooz
 de was ghereet / ende dat eenighe van hen
 die hem brenghen souden / ende alsoo hy
 metten ghenen die hem de rjdinghe broch-
 te / meynde derwaert te gane / soo vont hy
 aēde Trappen dē vooz. Tassin synder der
 der oft vierder / die seyden hen antwoorde
 in gheschrijfte te hebben / ende dat sy last
 hadden om neffens den Pensionaris die dē
 Hoghemeeſter verheyden a mede / om der
 meerdere auctoriteyt te presenteren / ende
 alsoo opter Salen ghecomen synde heeft
 de Pensionaris den Hoghemeeſter sulcx
 aenghegheuen / die eyndtelijck by aduūse
 van den anderen heeren / metten seluen
 Pensionaris / in een secrete camere gegā
 is / metten seluen vander Religien / al waer
 Tassin mondelinge heeft verhaelt / des hē
 T vander

August 179

a. H. Ja-
cob vander
Heyden.

Augustus.

CXCIII.
Het ouer-
gheue dier
vander Ke-
ligien.

vander Weth wegen byden Pensionaris was geseet/ende dat die het regiment had den/so vande Duytsche als Walsche kerc ke/daerop verghadert hadden gheweest/ ende goet gevonden te antwoorzen / sulcx als het geschrift dat hy presenteerde/ was inne houdende/ de substantie dock verha- lende: waerop hem werde by last vanden Borghemeester byden voozghenoempde Pensionaris/verhaelt/dat sy tselue gescrij te den heeren soudē thoonen/ende daerop delibereren ende sien/watter in te doe sou de wesen: voozt hen verclerende by laste vander Weth/dat/sonder dien vander Ke- ligien eenichsins te consenteren oft accor- deren by conuention / ghedooghe noch anderlins/in gheenre manieren / in oft aē eenighe kercken oft Cloosteren van der Stat te prediken oft die inne te nemen : de heeren nochtans daer en bouē/wt sunder linge redenen/hen vermaenden ende ver- cleerden/dat heuren wil ende meyninge was/dat sy gansselock soudē abstinieren/ ende niet comen noch rueren den kercken van onser Vrouwen / noch van S. Floris: waerop sy tsamen ghesproken hebbende/ seyden/dat sy niet en twijfelden/ ende wel mochten toese gghen/dat den heeren daer inne onderdanicheyt gethoont/ ende die twee plaetsen niet gheruert en soudē wor- den:

den: waer mede sy vertrocken synde / hebben de Heeren / des seer begeerich wesende / ghelesen het vooꝛs. gheschryft / dwelck wert opten name vande Ministers en Commiteerde totten regimente van der Duytscher ende Walscher kercke ghepresenteert aende Wethouderen / ^{a. byde originale 23. Augusti o- uergegeue} ende was innehoudēde / eerst: dat sy inder waerheit vooꝛ God protesteerden / dat tghene ghebeurt was ruerēde dasbreken vande Heel den / sonder heur wete oft aduoy was gheschiet: oock dat sy blameerden ende detesteerden de dieften / roouinghen / bronckinghen ende andere Insolencien daer na gevolcht / ende dat daerom hen Predicanten inde Sermoonen soudē vermanen / so sy alreede begonst hadden / dat men hen gansse lück des verdzoeghe / ende tghene dat ghe rooft ende ghestolen waere / inder Heeren handen wederbrochte: dat die van hē kercken / bereet waren hen in alder ghehoorzsaemheyt ten beuele van de Heeren te opponeren teghen alle Saccagementen / gheweiden / affneminghen ende andere Insolencien: dat sy hen bekenden te wesen heeren Magistraet van God inneghestelt / ende daer om hen waeren verbonden ghehoorzsaem te wesen / nyet alleen wt vreesse vā straffe / maer oock om hen Conscientie / ende by consequente waeren schuldich

1566.
Augustus.

292

Deerſte Boeck

enderwilſden ghetrouwelijck betalen alle
Aſſiſen/ Impoſten/ Schattinghen/ rhien-
den Penninck ende andere laſten/ diemen
hen oplegghen soude ſoo ordinarife als ex-
trao: dinaryſe: belijdende/ dat de ghene die
weygheringe oft bedroch daer inne dede/
God vertoornē ende ſtrafbaer waere by
den heeren: dat tot meerdere ſekerheit vā
dien de Dienaers des woorts ende andere
gheſtelt totten Regimente der kerckē/ wa-
ren bereet/ indien des noot ware/ eedt in
hunner handē te doene/ van hen te weſen
ghetrouw ende onderdanich in alle ſaken/
na God ende ſyn woort/ ter conſeruatiē/
weluaert ende voozdeel der Inghesetene
ende vander Stadt: ende twolck ſoo ſtil te
houden/ alſt hen moegelijck soude weſen:
Supplicerende voozt dat ſy onder daucto-
riteyt ende protectie vander heeren ſouden
moeghen vergaderen in eenighe kercken/
bequaem ende groot ghenoech totter ex-
ercitiē van hen ſteligie/ ende hē niet qua-
lijck willen affnemen/ dat ſy met eenighe
van dien inden teghenwoozdighen noot/
hen behielpen/ tot dat by den heeren daer
in soude weſen verſien: dat oock ſy niet en
pretendeerden iemandē te ſortſeren in ſyn
conſcientie/ hen te vreden houwende ende
Godt danckende/ dat ſy middel hadden/
hem te dienen nade hunne: ende hopende
dat

dat de Heeren soudē toelicht nemen / dat
 soo wel deene als dandere / soudē hebben
 redene van contentemēte / versochten dat
 hen beliefdē te ordineren / dat niemant dē
 anderen en soude mogen Iniurieren noch
 ouerlasten om het seyt vander Religien.

Augusti 25

Daer nae soo de Heeren opte naestvol-
 ghende Dreechdaghen lettende / gheens-
 lins en vonden gheraden / dat nae dien die
 vander Scherfzomeerder Religie nu bin-
 nen der Stadt Predicten / datmen de ande-
 re Sorgeren ende Inghesetene in so groo-
 ten ghetale buyten opt Kiel te Sermoone
 soude laten gaen / ende alsoo de Stadt in
 grooten hazard stellen / als die buyten en-
 de dandere binnen soudē wesen: Waerom
 syloten dien Predicant te doen oock Pre-
 ken binnen der Stat inder kercken van S.
 Joris / wesende de ouerprochie van t'Kiel /
 (soo de selue ende andere vander Confes-
 sien wesende / van doen af daer hebben blij-
 uen Prekende sekeren tyt): Bouen die dat
 hen leet was dat sy den anderen oock niet
 en hadden doen voorhouden vanden Cloo-
 stere ende kercke van S. Michiel / groot-
 sterck ende wel gheleghen opt watere: en-
 de dat oock seer goet had gheweest / hadde
 men ondersproken gehadt van S. Jacobs
 kercke / mits die int hoochste vander Stat
 lach / ende eenen stercken gheweldighen

a. van 244
en 25. Dus
gusti.

a. blijkt by-
den geson-
den brief-
ken.

tozren hadde/ daer wt mē vele quaets sou-
de moghen doen hebben/begeerende: dat
de Pensionaris soo vele/waert moghelijc
aen hen vercreghe: de welke soo het alree
de nacht werde/ende hy noch wech moe-
ste dien auont/ende niemant van henvoor-
de handt en wiste/ heeft met eē cleyne brief-
ken^a (alstaende gheschreuen) aende Mini-
sters vander Weth wegent selue versocht
dwelck sy oock hebben volcomen en ghee-
ne van dien vier kercken sedert gheruert.

CXCV.
het vertrec
vādē coop-
man.

Soo haest als dese leelijcke insolencie
Tantwerpen is bedreue/ so heeft de Coop-
mā noch vele meer bevreest ende besozcht
gheweest dan te voren en beducht/ dat tge-
ne sy alsdoen aende Heelden hadden ghe-
daen/ende aende goeden vander kercken/
dat tselue maer en was een voerbode/van
dat de quaetwillighe niet min inden sin en
hadden/rauont oft mozghen in hennen en
de andere goeder lieden Comptoirē ende
huysen te comen plunderen/ roouen ende
saccageren/al dat sy souden vinden: Ja ooc
voort totten bloet vergieten te comen / al
hadden sy tot noch toe hen daer af vermijt
waer doze ghevolcht is/ dat de Coopman-
schap heeft heel stil ghestaen: groote me-
nichte van alrehande goeden ghevluicht
ende wech geuert syn: ende diuerse Coop-
lieden

heden hen in persoonen hebben gheabsen
teert/besondere/ Italianen ende Spaen-
gnaerden/die hen meest verveert thoon-
den,

Daer en tusschen ende ontrent dien tij-
den/is ghelijcke destructie in vele andere
kercken/Cloosteren/Dozpen ende Stedē
dock toegecomen: te Mechelen/ hebben
eenighe ten Minneboeders ende in seke-
re andere Cloosteren sulcx oock begonst/
b maer is voort belet: Te Liere/ hebben sy
sulcx ooc willen doen/maer de Weth heeft
hen beloest/ tselue hen te vozen te doen/ en
de heeft dien volghende alle Beelden en-
de andere dinghen afgedaen/ ende de here-
ken geleidicht ende hennen ghesanten tsel-
ue ghetheet: sulcx is te meer plaetsen in
Szabāt ende elders meer gebeurt: Ther-
toghenbosch/ Szeda ende Berghen heb-
ben al van ghelijcken gehadt en ooc sulckē
destructie alo Antwerpen geleidē: So ooc
van gelijcken deden/ Ghent/ Yperen/ Dē
remōde/ Helst/ Sudenaerde en vele meer
andere Steden in Vlaenderen: Insgelijck
Valenchijn/ Doornick en andere in Walsch
lant: oock Utrecht/ a Amsterdam/ Harlē/
Leyden/ Delft/ b dē hage/ c den Hiel/ en
andere plaetsen in hollāt: Middelbozch/ d
ter Vere/ te Blissingen/ e en andere in Zee
landt: Groeninghen/ Leeuwerden ende
andere

b. 22. Augo
CXCVI.
De Beelt
storinge
ouer al.

a 24. Augo
li.

b. 23. Augo

c. 27 Augo

d. 21. Augo

c. 22. Augo

Augustus.

andere in **W**riellant : **C**ampen/**S**wol ende
Deunter in **O**ueryssel: **A**rnhem/**R**emun
De/**M**immeghen / **D**enlo/ **h**arderwijck en
 andere in **S**elderlandt en alom cleyne **S**te
 den en **D**orpen sonder ghetal.

Middelb.
 21, 22, en 23.
Augusti.

Te **M**iddelborch nadiē dat de voorzgaen
 de twee daghen alle intercessie ende belety
 der **W**eth ende **S**chutteren niet teghen
 staende/ de **B**eciden/**O**utaren/ &c. oock in
 alle kercken ende **C**loosteren afgheworpe
 hadden gheweest / ende daer en tusschen
 oock **A**rmuyen ende theel **E**ylant doer/

2. by bzieue
 vande 25.
Augusti.

a soo en heeft men daer mede aldaer niet te
 vreden geweest / maer hebben die vander
Religien soo aen den **B**isschop als **W**eth
 den 24. **A**ugusti/ in grooter menichte ver
 gabert wesende/ versocht ende gewilt dat
 men die vander **S**chryft ghevanghen wes
 sende/ soude los late ende hen leueren/ son
 der dat men de selue/ heeft cunnen ghepa
 yen oft scheyden/ men en heeft hen eerst/
 om de **S**tat van **S**ploop ende bloetstortinghe
 te verhueden/ al de selue ghevanghen
 tot 21. in ghetale wesende moeten wtlaten
 oft anders wilden sy het gevanckenis met
 ghewelt inloopen / ende bouen dien / hen
 inder kercken binnen der **S**tat moeten las
 tenpreken.

Te **D**elft/ hoe wel de **G**heestelücke / de
Gulden/ de **A**mbachten / ende andere wt
 vrees

in 7. v. d. a. u.
 1. v. d. a. u. g. e. l. l. e. r.
 1. v. d. a. u. g. e. l. l. e. r.

vreesse/van ghelijcker spoliatiën/ alle de or-
 namenten/ Juweelen/ Tafereelen/ Schil-
 derijen ende andere dingen selue werch ge-
 daen ende wten kercken ghedraghen had-
 den: Soo syn nochtans/ dien niet teghen-
 staende/ de Heeltstozmers daer na noch ge-
 comen/ ende hebben inde kercken en Cloo-
 steren desser resteerde noch al afgeworpen
 ende ghedemolieert / niet teghen staende
 die wacht ende Schutters hen beste dede
 om niet gewelt hen daer af te weeren: So
 uen dien heeft men aldaer den seluen noch
 moeten openen ende laten besichtigghen de
 Conuenten vanden Cloosteren/ soo sy sus-
 picie hadden daer vzeempt volck inne te we-
 sen/ soudemen hen hebben cummen paeyen
 ende doen vertrecken: hebbende oock ghe-
 wilt/ datmen hen een kercke binnen soude
 laten/ ende op een ander sijn datme alle de
 Outaren soude raseren: waer na sy in Oc-
 tobri hebben opgheloopen het Clooster
 vande Minnebroeders ende alles daer ge-
 destrueert en de kercke voor hen de Wet-
 houderen afghedronghen.

Inden Haghe / hen niet te vreden hou-
 dende/ dat sy in alle de kercken des Heelden
 affgheworpen hadden/ hebben daer enbo-
 uen bedwonghen de ghene die eenige van
 dien te voren in hen huysen wechghedra-
 ghen ende bewaert hadden/ dat sy hen die

23. Augusti
 bi brieuē
 vanden. 25.
 Augusti

Augusti
 Delft

30 Augusti
 bi brieuē
 vanden 1.
 Septemb.
 en 15. Octo-
 bris.

Den Hage
 27. Augu.

Augustus.

hebben moeten ouerleueren om ghebro-
ken te worden,

CXCVII.
Het wotstel
tegen de
dele ghebe-
licht.

Ter wylen nu de ghelegghentheden hen
dus vast voort doeghen inder saken van
der Religiën/niet alleene metten Pzckins-
ghen/maer oock metter Seeltstozmerijē/
ende dat op vele plaetsen het volck alreede
begonst hen te stellen tot onruste ende de
Wapenen inde handt te nemen. Soo heb-
ben de verplichte Edele van hunder zyde
niet ghelaten noch versuympyt op hen ver-
sekerheyt te dencken ende oock hen te re-
guleren ende te schicken/na tghene bi hen
t S. Truyen was ghesloten: ende hebben
dien volgende/niet alleene hen seluen/eick
na syn vermogen gherust ende ghesterct/
om teghen alle ghewelt ende ouerlast/ die
men hen soude willen aendoen/ te mogen
wederstane ende hē verweeren: maer ooc
neffens andere / soo buyten / als binnen
Slants/gesocht troost/ hulpe ende bystāt
tot hender meerdere versekeringhe/ mits
sy saghen/datmen hen gheen antwoorde
en ghaff ende vele andere practycken tegē
hen vseerde: waerentusschen/ euenwel hē
Ghedeputeerde te houē waren henne sae-
ke tracterende/ende soo sy niet en hadden
runnen wtrechten opten affscheyt vā Duf-
fel/so waren sy so vele meer veroozsaecht/
om hen te doen versterckē en versekeren
soo

soo sy best consten ende mochten: niettes
 min/om tot dien wtersten remedie niet te
 comen/het welck sonder groote verande
 ringhe ende Inconuenienten niet en sou
 de gheexecuteert hebben cunnen worden/
 hebben sy alle andere middelen noch eerst
 willen soecken: ende daerom hebben hen
 gheputeerde/weder op ten name van den
 seluen Edeldom een andere Requeste oft
 naerder verclaringhe/haer der hoocheit
 ghepresenteert/² daer inne verhalende: de
 twee pointen met heur eerste Requeste:
 versocht/mitsgaders tghene hen daer op
 ter antwoorden gegeue ende beloest was/
 naer datmen hen tselue niet en had ghe
 houden:niet alleen/om datmen hen in soo
 vele Maenden/ende nae soo vele depes
 schen vanden Coninck/sedert ghecomen/
 gheen antwoorde en ghaff: maer ooc daer
 sy niet dan grooten dienst daer mede den
 Coninck ende den Lande ghedaen en had
 den/nochtans nu des hen ondancck wiste/
 het hooft wronck/alle afkeer thoonde/en
 de vele secreete beleydingē teghen hen ma
 chineerde:datmen oock in Stede van te
 verghaderen de Generale Staten / had
 doen vergaderen en gehouden (vzēpdelijc
 en teghen doudemaniere van doene)eeni
 ge Staten particulier: voozt ooc wt laten
 gaen

a-30. Julij
 by brieuen
 vandē 30
 Jul. 4. en
 7. Augusti

CXCVIII.
 De ij. Re
 queste der
 Edelen.

1566.
Augustus.

300

Deerste Boeck

gaen/ diuerse Placcaten opt point vander
Religien/ al eermen vercleerde dantwooz-
de vanden Coninc ghecomen te syne: daer
doere diuerse/ in verscheyden plaetsen/ om
de Religiëwille/ vervolcht/ ghevangen en
de ghedoot waren gheworden/ al te ghens
tghelofde: datmen hen oock/ niet en con-
ste de wjte gheuen oft belasten ter saken
van dese vzekinghen sedert voortghestelt/
soo sy des gheen oorsake en waren / noch
daer toe gheraden noch ghestoekt en had-
dē: maer ter contrarie alle neersticheyt en
de goet officie ghedaen/ om die te beletten
ende volck sonder veranderinghe in silte
te houden; met meer andere deductiē/ Auy-
tende/ dat mits dien sy daer wt wel sagen/
dat syn Ma. haer hoocheyt ende meer an-
dere qualijck hadden ghenomen / ende te-
ghen hen waren verbittert/ om dat sy ten
dienste vande Ma. ende ruste vanden Lan-
den/ hadden wt goeder trouwer affectien
derren verthoonen/ tghene de Vanden/ en
de Inghesetene meest in onruste ende al-
teratie stelde: mē niet en conste noch en be-
hoozde vrempt te vinden / dat sy tot heur-
der versekeringshe in tijts soo seer toefagē
ende soo vele vzienden maechten / also hen
doenlijck ware: waer aff sy nochtans gee-
ne souden dilisteren/ so verre hē vaste ver-
sekeringshe ende ghelofste des ghedaen
werz

werde/by heur hoocheyt met alle den hee-
ren vander ordze / ende namelijck oock by
den dzyen die zy noeden / a om middelacrs
tusschen der Maiefeit ende hen te wesen /
den welcken haerer hoocheyt soude belie-
uen / daer toe macht te gheuen / sulcx dat sy
mochten versien ende ordzen stellen / op al
dat sy ten welbaren des Vants / ende ten ru-
ste van syne Maiefeit souden vindē die
nende. b

Int ouergheuen desselfs gheschifte so
vercleerden de selue Ghedeputeerde / dat
de Bontghenooten hen verlaechden van
vele saken ende rappozten diemen haerer
hoocheyt daghelijck aenbrochte / om hen
neffens heur te vermaken / mits den wel-
cken sy versochten / dat / in dien sy yet tegen
hen opt herte hadde / dat zy hen selue wil-
de ontdeckē / om haer daerop hē ontschult
te doen / ende indien heur naemaels meer
aenbrocht werde / dat heur wilde belienē
den beschuldichden terstont te confronte-
ren metten beschuldigher / om te straffen
den ghenen / diet bevonden soude worden
verdient te hebben / ende oock dat den be-
schuldigher / wert syn aenbzingen valsch
bevonden / worde ghestraff metter seluer
penen diemen den beschuldichden opghe-
lect soude hebben in dien hy verwonnen
had gheweest.

a. de Prin-
ce vā Dra-
gnen.

De Graue
vā Egnōt
De Graue
vā Hoerne.

b. dese Re-
quelle oft
verclerin-
ge is ghe-
prijnt / ende
want se-
dert daer
soo vele aff
gesproken
is / ooc nae
gheboecht

R. S.

CXCIX.

De quade
rappozten.

Augustus.

a. de Graue
vā Egmōt
en de raet
heeren

Buxella/
en Alton =
ville.

b. blijkt by
de geschrif
ten ouerge
geue dē 2.
Augustien
ooc in prin
te wtgege
uen

Op welke Requeste / soo sekere perso
naigen ende Commissarisen^a hadden ghe
ordineert gheweest / om met hen daer op
te communiceren / die inder seluer commu
nicatien versocht haddē vander Hertogin
nen wegghen sekere naerdere vercleeringe
op eenighe pointen van hēder Requesten:
soo hebben der seluer Edele ghedeputeer
de opte versochte pointen / hen naerdere
vercleringhe in gheschifte ouergegeuen
begrūpende in substantien: eerst / nopen
de den ghevanghen / daer aff sy hadden ge
claecht / ende daer aff heur hoocheyt ver
cleerde gheen kennisse te hebben / dat te
Doornick / Kūsel / Berghen in Henegouw /
Arien / Aeth / Buxell / Ghendt ende el
ders / wt crachte vanden Placcate / en ont
tseyt vander Keligien / diuerse personen
waren gevanghen ghestelt / gelijck blijckē
soude / beliefde heur hoocheyt informatie
daerop te doen nemen: Ten tweeden / ruel
rende wat debuoir by hen gedaē ware / ont
volc in stillicheyt te houdē en den Prekin
gen te beletten / dat / seyndende haer hooch
heyt in elcke Prouincie aenden Ministren
ende Conlistorien vander Keligien / soude
beuindē / dat de neersticheden by hen daer
inne / soo int generael / als particulier ghe
daen / hadden geweest conform den ghe
uen

uendes sy hadden, te kennen ghegheuen:
 Ten derden/aengaende/in wat maniere/
 men eenighe Prouinciale Staten gehou-
 dē hadde teghen de ordinarise maniere vā
 doene aldaer gheploogen/dat oock het volc
 wel wiste tselue te allegeren/als onder an-
 dere: datmen Vlaenderē altijt plach te ver-
 gaderen vooz Artoys: datmen gheroepen
 heeft dier niet en warē gewoō te comē/en
 andere dier behoordē te wesen/achtergela-
 ten oft soo spade de wete ghedaen / dat de
 vergaderinghe was gedaen/ eer sy de brie-
 uen ontvinghen: dat der Steden ghedepu-
 teerde niet en was gegont achterraet/om
 nade costuyne rappoozt te doē/ maer had-
 den moeten opten staenden voet antwooz-
 den/sonder noch copijē te mogen hebben
 vande Moderatie diemen hen voerhieldē/
 mits den contrarien last by haerder hooch-
 heyt ghegheuen: bouen dien/dat aende
 particulier Aeggeerders van den Steden/
 was gheschreuen/om de Ghedeputeerde
 ende Edele der seluer Steden te winnen:
 Ten vierden/beruerende den dreyghemē-
 ten ende secreete beleydinghen / dat sy ter-
 stont nae het presenteren hender eerster
 Aegqueste / ghewaer syn ghewoorden / dat
 vele Edele / heeren / Jae oock vander Or-
 dre/hen geselschap sint hebben gheschout
 als oft sy eenighe Aebellicheyt ghethoont
 had.

hadden/onder hen vele handelinghe secre-
telijck/teghen hen oude manieren houden
de/eentigen heuren vzienden/ ooc gewaer-
schout hebbende/ van hen niet te vuegen
met henlieden/ende met belofte van par-
don soeckende af te trecken / die hen com-
promis alreede gheteecken hadden: seggē
de/dat hen groote dangier daer af stonde
te verwachten als syn Ma. soude ouerco-
men wesen:datter oock vele Courtiers wt
Spaegnen waren comē/sonder syne Ma.
resolutie op hen sake te bzingen/maer wel
bzieuen aen haer hoocheyt ende geen an-
dere:bouen dien/ dat sy waren gheaduert-
teert/dat de Coninck had in Brancruyck
begheert vooz seliere ghetal Spaegnaer-
den passaige ende oock assistencie / soo hy
hem inder noot gedaen hadde: dat de her-
toghe van Sauoyen assistencie syne Ma.
gheloeft had / om met stercker handt int
Vandt te comen/ende oock de Key. Ma.in
persoone gheaduerteert/tghene sy op de-
se Vanden inden sin hadden te doene:bouē
dien/dat sy wisten/dat de Gheestelijcheyt
hadde ghefuzneert tot 500000.guldē/om
teghen hen gheemployeert te worden/soo
eenighe onder henlieden selue/ hē des ver-
meten hadden: oock dat tot dier vzen toe/
noot heere vander ordze / hen en had wil-
len versekerē / dat de Coninck oft haer
hooch

hoocheyt/teghen hen by wege van feyte **Edele**
 niet en soude procederen: dooz alle welcke
 redenen ende meer ander consideratien/ sy
 benoodicht waren geweest/ hen te verske
 ren ende vrienden te maken/ soo hen voor
 gaende requeste innchielt: ende ten eynde
 haere hocheyt/ niet en soude vermoeden
 dat sy daer onder meynden eenige fran
 choisen/ wilden heur hocheyt wel ver
 cleeren ende verskerē/ dattet alleen was
 in dese Landen ende Duytslant: daer nes
 sens vercleerende/ dat sy noemēde zjnder
 Mayesteyt ondersaten/ verstonde alle de
 Inwoonderen deser Nederlanden/ die alle
 hen versueck aduoyeerden. Ende ten leste
 aengaende heurder verskeringhe en sa
 ghen niet/ dat den gheconfedereerden **E**
 deldom eenichsins contentement soude cū
 nen ghegheuen worden/ dan metter assu
 rancie van haer hocheyt (die sy versoch
 ten) eensamelick vanden heeren vander
Ordre ende namelick van dien dzyen voor
 middelaers ghecozen/ daermede sy noch
 tans dauctoriteyt van heurer hocheydt
 niet en wilden yet vercozten/ maer dat den
 last dien sy versochtē/ aen dien dzy heeren
 ghegheuen te worden/ ende tghene desel
 ue doen souden/ soude wesen by beuele vā
 heur hocheyt/ ende hoewel eenighe pro
 uinciale **S**ouuerneurs hen mochten re
 senteren

Augustus
1566.

senteren (dewelck sy wel haddē willē schouwen/ hadt moeghelijck geweest/ mits dat sy versocht hadden/ dat alle lichteinghe ende conduite van volcke soude by haer hoocheyt beuel geschieden/ alleen door last der voozscreuen dzy heeren/ hoopten nochtās dat heur hoocheyt dese versekeringshe soude min sozchelijck vinden/ dan die zy te vore genomen hadden: daer by opentlick verclarende/ hen meininghe niet te wesen/ dat sy haer hoocheyt/ oft de heeren voozder niet hen gelouwen/ souden aen hen verbonden wesen/ dā by pzonissie/ en tot dz zyn M. tselue geapprobeert/ oft gerefuseert soude hebbe: met sulckē verstande nochtās/ dat heur hoocheyt/ en alle die heeren hensoudē gelouwen/ dat so verre de Co. tselue weigerde/ sy noch onder hen protectie souden bliuen vooz den tijt vā dzy weckē/ nadien hen tselue behoorlick soude wesen gherwaerschout op dat sy daerentusschen/ hen sekerlijck mochten versien/ van alsulcken anderen remedien/ als zy theurer versekeringshe noedich souden vinden. Ende belangende de versekeringshe die heur hoochz vā heur versochte/ waren te vreden/ heur te versekerē en belouwen/ dat sy voortacne niet en souden handclē oft tracterē/ dā by rade en aduyse vanden seluē dzy heeren/ presenterēde ooc de forcen die sy buyten slants haddē/ te emplo

ploeyeren/ten dienste vande Mayesteyt ende weluaren vanden lande / soo dickwils hen tselue bruelen soude worden: hen altyt in eñ ouer al remitterende / tot tgene zūne M. met aduyse ende consente zūner generale staten belicuen soude te beuelen: bidende deselue hen verclaringhe int goede hen afgenomen ende corzte antwoorde gegeuen te worden.

Waer en teynden/nae vele deliberation daerop ghchadt/ eyntelick heur hoocheyt/ siende de groote swaricheyt dier alom int lant was eñ noch meer vooz de doere / om op te stane/ eñ dat anderslūs het lant was geschapē/heel te reuolterē eñ indē grōt bedozuen te worden: heeft ten sijne by aduyse vanden heeren Gouverneurs vanden prouincien/ Ridders vander Orde eñ Raeden van Statē eñ secreten te vzedē geweest/ aē gaende desē predicatien/ oochhuykinghe te doene/ eñ die te gedoogē/ inden plaetsen daer die vooz dien dach geweest hadden/ daer af den heerē/ die by ha. 2 beuele mettē Edelē/ tracteerde/ geuēde dusdanige acte.

Midts onderhoudende de puncten begrepen inden brieuen van versetkinghe ende gheuerckt de fortsse / ende onnūde lūcken noodt als nu regnerende: Soo is haer hoocheyt te vzedē/ dat dese heeren/ handelende het accoꝝd met desē Edelen/ hen toefeggen/ dat het volck/ aflegghende

Edelē
mette ede
le gemaect
23. Augu.

De comissie
endelast
die de Re-
gēte heeft
gegeue dē
heeren by
haren beue-
le mettē E-
delen hāde
lende.

Augustus

1566. 23

11. 11. 11. 11. 11.

11. 11. 11.

de wapenen inden plaetsen daer de predi-
 catien metter daet ghehouden werden/
 ende hen vermündende van schandael ende
 ongheregheltheyt/ men den seluen geen
 ghewelt doen/ noch by wege van septe te-
 ghen hen inden seluen plaetsen voort va-
 ren en sal/ gaende noch comende/ soo lan-
 ghe tot dat by zijner Mayesteyt met ad-
 uyse vande generale Statē anders sal wes-
 sen gheordineert: Op conditie dat sy in
 gheenderhande manieren en sullē cenich-
 tins beletten/ de Religie Catholicke noch
 deo'effeninghe van dier/ maer de Catho-
 liche vyzelijck laten gheueten/ hen ker-
 ken inder vueghen ende manieren als te
 voren. Ghedaen tot Bruesel den 23. dach
 Augusti/ 1566.

Ende nae langhe tsamensprekingen/
 daerop gehouden/ Soo heeft eyntelick de
 Kieghente gemaect ende ghesloten/ een
 sinael verdrach ende accoꝝd van weghen
 zijne Mayesteyt metten ghedeputeerden
 ende wten name der geconfedereerde/ den
 xxij. Augusti/ inhoudende in substantien
 dese nauolghende articulen/ toefeggingen
 ende geloefsten ten beyden ziden/ waer af
 elcke partije/ der andere bzieuen ende be-
 scheet geleuert ende gheloefte ghedaen
 heeft/ daer af het dobbel achter int langhe
 ghestelt sal worden/ soo tselue accoꝝd van
 soo

soo grooter Inpoptunancien ende conse- Accord.
quentien is/ ende alle de nagevolchde sa-
ken/ daer wt oorsake ende fondament ge-
nomen/ oft daer wt ghesproten zijn/ ende
was innehoudende.

Anden eersten/ dat zijn Mayesteyt Dit accord
is in vele
boekes ge-
print ende
euwel na-
gebuecht/
Num. 100
confidererende tghene haer hoocheyt by
aduise vanden heer en vander oorde ende
andere vande Raeden van staten ende se
crete/ hem haddē verthoont/ was te vrede
dat de Inquisitie/ daerouer sy gheclaccht
hadden/ soude cesseren.

brede versta

Ten tweedendat zijn Mayesteyt cō- 2
senteerde dat een nieu placcaet gemaect
werde/ maer noch niet en had gheresol-
ueert/ oftet gheschieden soude by weghe
vande generale Staten/ niettemin ver-
hoepte haer hoocheyt/ dat sy de resolutie
daer af metten eersten ontfanghan soude/
nadat zijn Mayesteyt heur had gescreue:
ende soude noch altyt gheerne heur deb-
uoir doen/ teneynde zijn Mayesteyt daer
inne wilde bewilligen/ soo sy oock ander-
werf met vzieuen ghedaen hadde.

Ende aengaende de verskeringhe in 3
hen leste requeste vermaent/ dat heur hoo-
cheyt wel had geweest gedelibereert/ om
hem die te gheuen/ vooz alsoo vele als in
heur geweest ware/ ende nu ganschelick
hen mocht verskeren/ ghemercht zijn

Augustus
1566.

M. tselue hadde gheconsentert/ heur des
auctoriteyt gegeuē hebbende/ inder formē
en maniere so sy soude vinden behoorede.

Waerom/ sy hē vercleerde/ dat zyn M.
begeerde tot alle achterdencken te stelle/
allen den genen die souden moegē vermoē
den dat zyn Ma. van hen qualick mochte
wesen gheinformeert/ ende elckerlicken te
benemen hen misvertrouwen door dese
troubelen gesproten/ willende gebuycken
van zyn goedertierēheyt en bouē al schou
wen alle verbittertheyt/ ware te vreden/
dat heur hoocheyt om alle dese swariche
den te doen cesserē/ hen dede leueren/ alle
alsulcke byenēen/ als daer toe souden die
nen/ en in sulcker forme als sy tot hender
meerder verskertheyt soude vinden te be
hooren/ en dat vanden saken voorleden/ be
houdelick dat sy hen vuechdē gelijc goede
getrouwe Vasallē en ondsatē vā zijne M.
betrouwende dat sy niet en souden menkē
int debuoir dat sy hem schuldich waeren/
maer toe heur hoocheyt ware te vreden te
ghenwoozdelickte verstaue.

Ende soo sy nu hadden volle ende ghe
noechsame voldoeninghe/ Soo en wilde
heur hoocheyt niet verwerpen den offere
die sy ten verscheyden reysen gedaē had
den/ van hen te employeren ten dienste vā
zyn M. en haer hoochz/ vooz het weluarē
ende

ende ruste vanden lande/ ende tot tghene Accord.
 sy van ghetrouwicheyts ende natuerē we
 ghen verbonden waren.

Welcken volghende heur meyninghe +
 was/ det sy eerst ghelouen souden/ dat sy
 niet doen noch veruolghen en souden/ de
 reetelyck noch indirectelick tegen zyn M.
 zynen staten/ landen/ oft ondersaten/ maer
 hē gauwelic vuegē/ om te doene alle tgene
 dat goede ende ghetrouwe Vasallen ende
 ondersaten toefionde te doene aen heuren
 Ouerheere ende natuerlicken Prince: En
 dat doende/ met alle heurer macht en ter
 goeder trouwen helpen beletten/ de tegen
 woordige trouble/ opzoringē en onrustē/
 en dese opgeworpē gemeynte bedwingē/
 en dat dese beroouingen/ pilleringen ende
 vernielinge vanden kercken/ cloosterē en
 Godshuyzen in alle plaetsen te sseerdē/ be
 sondere ooc bystant doē/ om te doē castyē/
 de gene die sulckē sacrilegiē gedaē haddē.

Dat sy souldē maken dat geenē gerste S
 licken personen/ dieneers vander Justi
 tien/ Edelluyden noch anderen ondersa
 ten ende Vasallen van zynner M. eenich on
 gelijck en soude gedaen worden.

Det sy ter goeder trouwen/ alle heur
 ernstichz en debuoir souldē doē/ dat ter stōt
 afgelaten en te ned geleet werdē/ de wape
 nē bider gemeinte inder hāt genomē/ daer

yesteyt wegen/by haer hoocheyt beloest Accord.
werde/onderhouden soude worden: welc-
ken volghende ten briden zijden/de beloef-
ten ghedaen/ende het bescheet ghegeuen
is/ende dien volghende de bzieuen aen al-
len Landen ende Steden ghesonden / om
hen daer na te reguleren/ende alle Incon-
uenienten te bet gheschouwet te wordene.

De bzieuen van verskeringhe geruert
int derde ende vierde artiden vande voor-
schzeuen verdraghe/werden by de Regen-
te gheteekent ende gheseghelt/ende wa-
ren inhoudende/dat zy den Coninck had
gheaduerteert vande voor:screuen presen-
teringhe der requesten/vergaderinge ende
compromis der Edele/ die heur zijn mey-
ninge daerop had wedergeschzeuen/welc-
ken volghende/sy als Souuernante gene-
rale/by auctoriteyt/consent en wille/van
zijn Mayesteyt met aduyse vanden Sou-
uerneurs vanden prouincien/heeren van
der ordre ende raede van state / den voor-
schzeuen gheconfedereerden Edelen ghes-
loefde ende toefcyde/dat hen/om hē voor-
schzeuen verbont / vergaderinghe oft re-
monstratie/met des daerwt tot dien dage
gheuolcht waere/by zijn Mayesteyt noch
heur niet en soude gheweten oft gheimpu-
teert worden/mits den eedt ende geloofte
byden Edelen/ heur volghende den ver-

drage voozsz. gedaē: belasterdē daerō/ elck
 hē/ deselue verskeringe dē voozsz. Edele
 onverbzekelic te onderhoudē/ sonder iet te
 ghen hen voozt te stellē van gelijcken gauē
 ooc d'geconfedereerde gedeputeerde vooz
 hen en inden name van allen den anderen
 bzieuē/ en deden den eedt van het voozsz.
 accozd te onderhouden: van welckē accozd
 de ende bzieuen aen weerzhdē gegeuē/ de

a Wyde ac
 corde vādē
 23 August.
 Wyde brie
 uē vā ver-
 sekeringhe
 banden 25.
 Augusti.
 Wyde brie
 uen/ eet en
 signatuere
 d' edele vā
 den 25 en 27
 Augusti.
 Wyde brie
 uen der Ke
 gente aēve
 stedē gelon
 den vādē
 25 August.
 al achter
 int lāge ge
 uoecht nu.
 9. hoe wel
 die ooc an-
 derlins ge
 print zjn. wten voozsz. accozde.

Regēte by generale bzieuē/ alom de waer-
 schouwingē terstōt daer na gedaē heeft.
 Radiē nu ter kennisse vandē onderstatē
 dit accozd gecomen is/ daer de bzieuen/ die
 haer hoochz terstōt ouer al daerop en met
 tē extracte vādē articlē heeft doē se inden/
 en dz ooc anderlins by d' fame/ sulcke by dē
 tijdinge verspreyt is geweest/ als dat d' In-
 quisitie af: de placcatē opgehoudē: ende de
 predicatien toegelatē warē (so het alleman
 verstant en hielde) daer souē ghy gesū heb
 ben/ de groote sulte/ vzeucht en veraderin
 ge dier na alom geuolcht is: en hoe dat alle
 herten wederom versuet en verlicht warē
 In gelijcx alle opsprake en onruste achter
 bleef: So dattet eē ongelooflicke sake sou
 de wesen vooz den ghenen die allecnlick te
 vore gesū hadde/ dē afkeer/ verbitterheit
 ongerustheyt/ opzoericheyt en gewapēde
 handen des volcx/ sonder ooc/ vooz oogen
 daer na te siene alle het cōtrarie geuolcht

Volgende denwelckē/zijn alom indē ste-
 dē/om der religie veruert geweest zijnde
 de pzekingen toegelaten/ten plaetsen daer
 die den 23 August. oft te voren int open-
 baer gehouden waren: al waer ooc daer en
 bouen/om de Inwoonderē in elcher plaet-
 sen te brengen in borgerlicher eenicheyt/al
 warē sy ind religie verscheyden/tot verske-
 keringe der steden: bewaringe des gemey-
 nē vreedts: en betrouwen van onderlinge
 beschuddinge tegen allē ouerlast: Sijn ge-
 maect en geslotē optē voet vandē voozsz.
 accorde/byden pzovincialen en particulie-
 rē Souuerneurs oft bydē magistratē pro-
 uisionele verdragē en vereeningen ter tijt
 toe by zjn M. met aduyse vande generale
 staten anders soude werden geordineert.
 Welck also geschiet is in alle de beroerde
 stedē vā Zabāt/Bladerē/Hollant/Zee-
 lant/Westlant/Selderlant/ende van allen
 den anderē pzovincien vandē Nederlandē.
 Waer door de religie/aldaer ghenocmpt
 nieuwe (emmer dier opentliche predicatie
 en oeffeninge aldaer nieuwe was) alom in
 den seluelandē is by toelatinge der Ouer-
 heyt/int openbaer vercondicht/geleert en
 met allen heuren exercitien gheploghen/
 tot grooten welbehaghen vanden ghes-
 meynen Ingesetenen/die den Almogendē
 God hoochlich dancken/dat sy eens wa-
 ren geraect/so totter verlossinghe vander

Accord.
 De vdras
 ge alom in
 de stedē ge
 maect.

Het is die 23
 de van vnde all
 23 august 1602
 23 august 1602
 23 august 1602

Augustus
1566

ghehaetter Inquisitionen/Bisschoppen/Concilien/placcaten/ende vervolginghen/ als totter vryheyt hender conscientien ende prekinghe des Godlijcken woorts. Midts welcken ick vooz my ghenomen heb/ dit eerste boeck hiermede te sluyten/ verhoudede tot inden tweedē het verhael vā dien besonderen verdzaghe/te meer/dat by den seluen/iaeroock in allen den handelighen naden voozschreuen generalen accorde gevolcht/men ter stont heeft cunnen merckē dat de meyninghe gheensins en was/ van aldaer eenighe andere religie/dan de ghe woonlicke te ghedooghen/dies men docht niet opgehouden en heeft/tot dat de contrarie weder gansselijck verdreuenis/ghelijck den goetwillighen leser blijcken sal/byde vertellinghe vande gheschiedenissen sedert toeghecomen /die ick inden tweeden boecke dencke te verhalen metter hulpen Gods/die ons zyn Ghenade wil verzeenen.

Extract ghetogen wt des Conincs Num. 1.
laetste brieuen ende schriften/ by
zijne C. M. ghesonden aen He-
brouwe de Hertoghinne van
Parmen &c. met de laetste resolu-
tie/ concernerende tseyt vander
religien.

T E eersten: Aengannde de Placcat-
ten ende oꝝdonnancien/ soo oude als
nieuwe opt seyt der Religien/ dat zj-
ne Mayesteyt verstaen hebbende den staet
daerinne hen vinden de saken vander Reli-
gien hier te lande niet en behoort/ aengaen
de sulcken Placcaten ende Oꝝdonnancien/
yet te worden verandert: maer dat se beyde
soo van de K. M. als syne Co. M. ter execu-
tien ghestelt werden. Ende wordt syne M.
wel gheware den gront/ waer wt sulcken
quaet ghecomen is / oock dat het selfste in
der voe ghen toeghenomen heeft/ ende soo
verre ghestrect is / ghecomen te zyn door
de onachtsaemheyt/ slappicheyt ende diffi-
mulatione der Richteren. Ingeualle dan hen
der eenighe zyn/ diese niet en derven oft
willen ter executie stellen/ vreesende voor
eenighen oploop/ so salmen zyne Co. M.
daer vā aduarterē/ op dat dieselue daer in
ver

verſie met cloecker mannen/ en die beter
geſint zijn tot ſulcker executie/ waer vā in
de voozſeyde Vanden gheen ghebreck oft
faute weſen en can / daer ſoo veel Catho-
lijcken zijn/ die God ende ſijn Co. M. be-
gheeren te dienen. Ende dat ſulcx doende/
ende de voozſeyde placcaten executerende/
is te verhoppen / dat men lichtelicker ende
eer alle ſchade die daer is / ſal connen re-
medieren ende wenden / dan door eenich
ander middel.

Ten tweeden: Mengaende d' Inquiſi-
teuren des Sclooſs/ belaſt zijne M. haer
hoocheyt de handt daer aen te houdē/ dat
deſelue Inquiſiteurs worden gheuozdert
in tghene dat hen beuolen is te exerceren/
ende te bedienen totter weluaert ende on-
derhoudinghe der Keligien: weſende het
ghene dat dienende is: midts de meyninge
van zyn Mayeſteyt is/ als dat de voozſeyde
Inquiſitie door de voozſeyde Inquiſiteu-
ren volbracht worde/ ghelijck als het ſelue
tot noch toe gheſchiet is/ ende hun van
Gheesteliche ende Wereltliche Rechten
weghen toebehoort. Het welcke niet niens
en is/ nademael ſulcx altyt ghedaen ghes-
weeft is/ by wilen H. ende noch ſyner Co-
municliche Ma. tijden. Want anderſſins de
inconuenienten diemen vzeeft/ veel ſchijn-
liker/ naerder ende grooter zijn ſonden/
ten

ten ware/datmen sulcx versaghe/door den
 voozseyden Inquisiteuren/midts haer Of
 ficie volbrēghende/ende hen daerinne by
 stonde. Ende ouermidts haere hoocheydt
 merchte/wat verlanck daer aen is/soo be
 ueelt der seluer/zijn Ma. al wat se vermach/
 hierinne te handelen/ende te doen het ge
 ne datter soo nootso. kelyck is/ ende dat sy
 geenlins en consentere/datmender eenige
 ander sake voozneme ofte handele/wel we
 tende hare hoocheyt/hoe seer dattet selfde
 zynen Co. Mayestejt/ter herten gaet/ooch
 wat vzeucht ende vrede sulcks der seluer
 wesen sal.

Ten derden: Nademael het heyligh Con
 cilie van Trenten alreets ghepubliceert/
 was/eñ daer toe niet anders en reesteerde
 te doen/dan wat de executie aengaet/welke
 de Bisschoppen competeert eñ coërneert/
 so beueelt zyn Co. Mayest. hare hoocheyt
 datse hun alle mogeliche adzes ende assistē
 tie doe hebben/op dat sulcx zyn effect krij
 ghe gelijckalst behoort. Doch datmen ter
 executie stelle/het gene dat aengaende vā
 blienen ende de zedē der Geestelijcheyt te
 reformeren/het voozseyde Concilie van
 Trenten geordineert ende gheloten heeft
 belaste de zyn Co. May. also wel haer hoo
 cheit als syner Mayesteit officierē/eñ die
 narē daer toe/alle gunst/ernste/eñ hulpe/
 te

te doen/die van doen sal wesen. Ende inge
ualle alsoo gherequireert ware/datter van
zijner Mayestept wegen eenighe prouisie
moeste ghegheuen oft gheordineert wor-
den/alsdan sal die terstont deselue laten ex-
pedieren/bysonder soo verre de Gheeste-
like persoonen niet en wilden obedieren
devoorseyde Reformatie/te ordineren by
de Bisschoppen/achtervolghende de ordi-
nancie van voorseyde Concilie van Tren-
ten.

Eyndelick/ende tot eender Conclusie/
dat/wat de Co. Mayesteht haer hoocheyt
schriftelick ontbiedt/als bouen/is het self-
de dat van nooden is tot de weluaert van
der Religie/ ende vanden lande van her-
waerts ouer/welcke sonder deselue niet
deugen en souden/ende dat dit den middel
zy/om die by der gherechticheyt/ in peys
ende vrede te houden. Nademael dan haer
hoocheyt siende is/wat daer aen ghelegen
is/soo begeert zyn Co. Mayestept/op een
nieu/dar se sulcken wech ende middel vol-
ghe/op dat het ghene dat voor schreuen is/
mach volbracht worden:ende dat selue sal
wesen het ghene/ daerinne zijne Mayest.
de meeste vzeucht ende vrede scheppē sal/
soo wel van haer hoocheyt/als van de hee-
ren diese by haer heeft/den welken haer
hoocheyt tselfde behoort te beuelen ende
vee

belasten/op dat sy hen daerinne employe-
ren/ghelijck als zijne Conincklijcke Ma-
yestejt een goet betrouwen heeft/ dat se nz
faelgeren en sullen/ wetende dat het der-
seluer seer aengenaem wesen sal/ daer ne-
uen ooc sy hun debuoir doen sullē/vā sulc-
ken personaijen als sy zijn/ende ghelijck
sy zijn ghehouden ten dienste van God en
zijne Mayestejt/ende ter ghemeyne wels-
vaert vanden lande van herwaerts ouer/
ende van haer seluen int particulier.

Margarita/by der gratsen Gods/ Hertoginne
van Parmen ende Placentie/ &c. Regente
ende Gouvernante.

Lieve ende wel beminde / hoewel vā *Num. 1.*
der eerster vzen af/ dat de Coninck
mijn Heere/ begost te regheren dese
Nederlanden van herwaertsouer/ soo wel
by het vernieuwen ende publiceren der
Placcaten en ordinancie van wilenalder
loofstijcster gedachtenisse Keyser Caerle/
mijn Heere (die Godt in zijn glorie hebben
moet) op tseyt der Religien/ gheratificeert
ghelaudeert/ende gheconfirmceert by zij-
ne Co. M. als by tghene dat se vlieden nae
der hant ouergheschreuen heeft/ oock als
zijne Conincklijcke Mayestiet leflick van
hier na Spaenien vorz/ Ghyliedē altyts
✕ hebt

hebt connen spueren den vechtſinnigen
 yuer/ende kenne het duechdelijck herte
 ſyner Ma. tot conſeruatie van ons oudt
 oprecht gelooue ende Catholicſche Religie
 ende tot wtroeyinghe van allen ſecten
 ende ketterien in de voozſeyde landen van
 herwaerts/ouer: So iſt niet te min/nade
 mael het ſyner Maieſteyt belieft heft ons
 om ſeker oorzaecken/ zyn alderheyllichſte
 vooznemen by zyn laet ſie bziuen te ver
 uerſchen/ dat wy by ſonderlingen laſt der
 ſelner/vlieden hebben willen voozdagen
 het ſelfde datſe ons geſchreuen heeft/het
 welke is in effecte/Als dat/zyn Coninck
 lijcke Maieſteyt gheen dinck ter werelt
 meer begeerende/dan de voozſeyde Reli
 gie te conſeruieren/ ende zyn ghetrouwe
 onderſaten van herwaert ſouer te houden
 in goedē peys ende vrede/ in ruſie ende in
 eenicheyt/ooch die te preferuieren vooz al
 ſulcken inconuenienten ende onraet/ als
 men geſien heeft in veel deelen der Chri
 ſtenheyt/ dooz tueranderen der voozſey
 der Religien: Wilt ende verſtaet/ dat bey
 de de voozſeyde Placcaten ende ordinan
 cien van wijlen Key. Maieſteyt ende zyn
 ner Co. Maieſteyt gehouden ende gehe
 lijcken gheobſerueert worden/gelijck ooc
 de meyninghe van zyn Co. Maieſteyt is/
 ernſtelijck te doen onderhouden ende ob
 ſer
ſer

serueren/wat by theylich Concilie vā Trē
 ten/voock wat hier ende daer te lande bide
 vergaderde gheesteliche Staten/aengaē
 de de Reformatie der Gheestelichheydt/
 gheordonnert ende ghesloten is/sonder
 ergens inne te contrauenieren/ten einde/
 straffende de ketterijen/de zeden ooc ghe
 corrigeert worden. Voorts darmen alle
 voordeel/gunste/ende assistencie doe den
 Inquisiteuren des gheloofs/int exerceren
 van haerlieder officien. Item/ dat de In
 quisitie by de voorszeyde Kettermeesters
 ghedreuen worde/gheluckse tot nu toe ge
 daen is gheweest/ende als haer van God
 liche ende wereltliche rechten wegen toe
 behoort:het welcke zijne Co. M. oock ex
 presselijc by zyn voorszeyde brieuē beueelt.
 Achternolgende dan sulck schrijuen zijner
 Co. M. ende om der seluer gehoozsaem te
 wesen/in een so heyllich en fauozabel stuc/
 hebben wy vlieden desen bries niet connen
 laten te schrijue/om vlieden te biddē/te re
 quireren/en inden naem van zijne Co. M.
 wel expresselijck te ordonneren/ende te be
 uelen/ vlieden hier naer ende inne te re
 guleren ende te voeghen/ volghende de
 ordonnancie van zyn Mayestejt/sonder
 in eenich punct oft Artickel te contra
 uenieren. Oock dat ghylieden sulcks te
 hennen geest den Officieren/ende den ge
 nen

nen vander Wet van de principaelſte Ste
 den vanden lande/ ende Hertoochdom vā
 Szabandt/ten eynde/ hier nae haer te re-
 guleren/ ſonder diſſimulatie oft conniuen-
 cie/ op de penen in de voorſeyde Placcaten
 begrepen ende ghementioneert. Ende ont-
 ſulcx te bat te doene/ ſult ghy committeren
 ende deputeren/ eenē ſtaettheere tot uwer
 Collegie (diemen nochtans van ſes maen-
 den tot ſes maenden ſal mogen verande-
 ren/ op dat een alleen niet al deure daerme-
 de beſwaert en zy) welke anders niet en
 doe/ dan gade te ſaen int voorſeyde landt
 van Szabant/ dat de Decreten vant heylighe
 Concilium van Trenten onderhoude
 worden/ ende v lieden altijds veraduerte-
 re vant gene datter gaens is/ om daerin te
 verliene/ na de intencie van zyne Mayeſt.
 Ende op dat wy altijds moghen weten
 hoet metter voorſeyde Religie ſtaet/ aen-
 gaende als bouen/ Soo begeeren ende be-
 uelen wy v lieden/ ghehijck bouen/ als dat
 ghylidē ons vā dzy maendē te dzy maen-
 den alle dinck hoef vergaen zy/ van ſtucke
 te ſtucke ſchzjuen ſult/ nemende/ ingeual-
 le van eenige ſwaricheyt/ v lieden recours
 ende toevlucht aen ons / oft aende ghene
 vanden ſecreten ſtade van zyne Mayeſt.
 op dat ons mach ghedaen worden het rap-
 port/ ende de wete der ſaken/ aldaer wy
 inſ.

insghelijcx eenen Staettheere nemen ende
committeren sullen/die sulcx in sonderlin-
ghe besozghen sal/ende met v lieden ende
den ghenen die ghylieden daer toe depute-
ren sult/zijn kentschap ende correspon-
cie hebben. Ende op dat ghylieden in alle
het ghene bouen gheruertwordt/ te beter
verstaen moecht/wat zijne Mayesteyt
ernstelick wil/soo hebben wy v lieden nefs-
sens dese lasten daer by/settingen de punc-
ten der seluer Mayesteyt vrieuē/ende an-
der schriften/soo veel dese materie concer-
neert/om na het luyden ende inhoudē der
seluer/v lieder te voeghen/ende te regule-
ren sonder faute. Daermede lieue ende
wel beminde/beware v liede God de hee-
re/in zijn Goddelicke gracie.

*Gheschreuen tot Bruessel opten xviij.
dach van December 1565. H. V.
Onder stont.*

Margarita.

Vvat neerder vvas onderteeckent.

DOeuerloep.

*Buyten opten rugge stont, Aen onse
lieue ende vvel beminde Can-
cellier, ende lieden van des Co-
nincx Raede, in Brabant.*

Die

Num. 1.

Die Cancellier ende luyden vanden Rade ons
Heeren des Co. geordineert in zijne Landē
ende Hertochdomme van Brebandt ende
van Duermaze.

Den brief
vanden Cā
cellier aen-
de Steden
van Bra-
bant.

Besondere Heeren en goede vrienden
wy seindē v hierinne de copie vande
beslotenen brieuen en vāden extrac-
te ons byder Hertoginnen van Parma en
playsance Regente en Souuernāte vande
landē van herwaertsouer gesondē v en ee-
nen yegelicken van vlieden so verre alst in
hen is endes aengaen mach vā wegē ons
Heeren des Con. expresselick ordinerende
ende beuelende ende niettemin vande on-
sen versukende dat ghy v nauolgende dē
inhouden vanden seluen beslotenen brieuē
en den goeden wille en expressen beuelen
van onsen heere den Co. inde voorz. beslo-
tene brieuen en extracte verhaelt/ vuecht
en reguleert. Ende des niet en laet/ want
die goede geliefte van zijnder M. sulck is:
Besondere heerē en goede vrienden onse
heere God zy met v. Gescreuē ind Stadt
van Brussel den leste dach Dec. An. 1565
Onderteeckent h. D. Tacuwees/ Ende op
ten rugge stont gescreuen. Onsen beson-
deren heeren en goeden vrienden Marc-
graue/ Bor. gemeesteren/ Scopenen ende
Raede vander Stadt van Antwerpen/ en
noch. recepta noua Januarij.

Wen

Den mijnen Heere den Cancellier/ende andere *Numc. 2.*
vanden Raede ons Heeren des Conincs in
Brabant.

Gheuen in alder ootmoet te kennen
die *De reques*
Sorghemeesteren/Schepenen *ste vande*
ende staedt respectiue van die vier *hooftstedē*
hooftstedē van Brabant/hoe dat sy *aendē raet*
supplianten elck int besonder dese voorzeden *vā Bra-*
daghen hebben ontfangen sekere besloten *bant.*
brieuen/van uwer Serweerdicheyt/van
daete den vij. deser Maent Januarij/
met die Copie van sekere extractē/in sub-
stancien ghenomen wt den lesten Brieuen
ende gheschriften/van zijnder Mayesteyt
aende hoocheyt vander Hertoginnen ghe-
sonden/ende doock een Copie van eenen be-
sloten Brief/vander seluer heurder hooch-
heyt aen uwer Serweerd: geschreuen/ op
dinhout vanden voorsz. extracte/begrÿpē-
de in effecte drie puncten/beroerende don-
berhout vande placcaten/op de extirpatie
van de herehe gemaect: der effectuatie vā
die Seestelike Inquisitie: en onderhout
vanden Consilie van Trente. Ende want
byden voorszeyden eersten puncte zijn
Mayesteyt schÿnt alle de schult te impu-
teren den Raechteren/ende also onderande-
re de supplianten diewelcke daermede int
particulier ghenoteert worden/by het wt-
seyndē vādē voorsz. extracte en belastinge
bi uwer Serweerdichedē aē hē gedaē/daer

1
2
3
1
Placcaten

nochtans die voozsz. Supplianten dien aē
 gaēde noyt in eenige faute en zyn geweest
 van tgene des vooz hen is gecomen / ende
 tot heurder officie heeft gestaen / so sy al
 leenlijck die Judicature zyn hebbende / vā
 tgene des vooz hen wordt gezocht / ende
 daer op sy worden gemaent byden Officie
 ren vande Prince / diewelcke het veruolch
 ende bedrijf vander Justicie principaelick
 zyn hebbende / by tneemen vande Infor
 mationen precedente / appzeheueren ende accu
 sieren van alle Delinquanten: Ende dat an
 der sijn oock soo goede toelicht is ghenom
 men / ende soo goeden debuoir gedaen / so
 men wel bewijfen can byden Prochiaens /
 ende andere die daer af de beste commissie
 hebben / dat die sake vande Catholijcke re
 ligie / binnen die voozsz. Steden tegē vooz
 dichlijck in beteren staet is / dan die selue is
 gheweest in veel voozleden iaren: soo heb
 ben die voozsz. Supplianten den voozsz.
 uwer / Ser. (dient selue kennelic mach wes
 sen) wel willen requireren en bidden / zinne
 M. daer af te informeren na der waerheit
 ende denseluen daer by af tonemen / die
 quade suspitie en Impressie / die zinne M.
 Dooz quade aenbrenge mach zyn gemaect.
 Maer so veel den tweeden puart // verbe
 rende de Seestelieke Inquisitie / ende ooc
 den lesten puncte concernerende het onder
 houdt

2
 Inquisitie

hout vā dē conſilie aengaet / zyn de voorſz.
 Suppliantē ſeer verwondert dat uwe eer-
 weerdicheden die voorſz. extracten metten
 Brieue van heurder hoocheyt ontfangen
 hebbende / der ſelue niet en hebben gere-
 monſtreert / dat de ſelue puncten binnen de
 ſen lande van Brabant / niet en comen oft
 mochten ingebrocht oft onderhoude wer-
 den / maer dat de ſelue uwen Eerweerd. den
 Supplianten hebben gerequireert / en vā
 wegen zijnder M. beſaſt / hen volgende dē
 ſeluen te voegen ende te reguleren / daert
 ſelue in diuerſe reſpecten ſo wel aengaen-
 de dinnebrengen vander Geestelicker In-
 quiſitie / als diuerſe pnnctē vanden voorſz.
 Concilie ſoude weſen expreſſelick ende di-
 rectelick / teghen de Blijde Incoemſte ons
 Heeren des Coninc / ende den ouden rech-
 ten / vſancien / hercomen / ende preuilegien
 vanden lande van Brabant / ſoo by diuerſe
 goede documēten is blykhende / a dat bin-
 nen deſen lande van Brabant die Geeste-
 lijcheyt geene Jurisdicte en heeft gehat-
 dan de Biſſchop van Camerijck ende Lu-
 dicke / ende dat alleenlick tuſſchen werelt-
 licke perſonen in dzye ſaken / van validiteit
 ende inualiditeyt van Teſtamentē / vā hou-
 welicſche voorweerde / en van geamoetifi-
 ceerde goeden / die hen van oudts is toege-
 laten / ſonder dat ſy volgende den voorſz.
 ouden

a Bydē iij
 articule bā
 dē tweedē
 toebiektot
 ter blijder
 Incoēſte .

Hertoch
Philips vā
Bourgon-
gien.

oudē rechtē vā desen lande vā Brabant es-
nige vooz dere kēnisse oft Judicature heb-
ben genomē oft mogen nemen/ vā eenige
andere sakē/ gelijcker wijs daerōme her-
toch Philips van Bourgognien by zūne
Constitutie en Edicte vanden derden Ja-
nuarij 1400 ende seuenenveertich / heeft
verboden allen ondersaten van desen lan-
de van Brabant/ op depene van confisca-
tie van alle hare goeden/ en andere cozpa-
rele straffinge yemanden vooz den vooz s.
Geestelicken Rechtere te doē dagē/ ofte ee-
nige monitien/ citatien oft andere gebodē
te verweruē/ in eenigē sakē/ ten waer dat
hy eerst waer gecomen by dē Officierē en
Wethouderen vanden hoofsteden/ daer
onder de Partijē warē gesetē en dē seluen
hadde te kennen gegeuen die saken waerō
sy vooz den Geestelicken Rechtere wilden
procederen/ ende dat die saken by den sel-
uen waren beuonden/ dat na den Rechten
ende Preuilegien des lants van Brabant/
die kēnisse aldaer ware behoozende/ ende
dat sy den seluen partien daerom hadden
gheconsenteert hen metten Geestelicken
recht te moghen behelpen/ alles om te ver-
hueden/ dat de goede ondersaten by dē Gee-
stelicker Jurisdicte niet en soude werden
belast en ghemolesteert/ contrarie heuren
rechtē en Preuilegien/ en dat die Querh-
ende

en Autoriteyt vanden Prince ooc niet en
 souden wordē vermindert. Selickerwijs
 ooc wylē goeder memoriē Co. Philips vā
 Castilien daerom beuindende dat de See Coninck
 stelicheit by middele van Geesteliche Cō Philips.
 seruatoriē/ouer der wereltliche autoriteyt
 warē vsurperēde, heeft by zynen Placcaet
 vā den iij. Octob. anno xvc. verboden van
 sulcke conseruatorien/hoedanich die sou-
 den mogen wesen binnen desen Lande van
 Brabant meer te vsere/ op die peen vā ouer
 hooricheyt/ende daer af gepunicert en ge-
 straft te worden. Selickerwijs oock zynne
 voorszaten by heure blōde Incoēstē/en di-
 uerse andere Preuilligien/hebbenden lan-
 de toegesejt/gelooft en geswozen/ dat sy
 niet en souden gedooogen/dat de goede on-
 dersaten eenichsins voorzere met den Gee-
 stelichen Jurisdiction en souden wordē be-
 last ende getraualliert/dan aengaende de
 voorsz. drie saken/gelijck is blijkende on-
 der andere by den Brueuen van wylen dē Hertoghe
 voorsz. Hertoch Philips vā Bourgouien vā Philips
 den xx. Octob. veertghienhondert. vi. Ende
 den xxvij. Nouemb. is. 1457. Daer by hy
 heeft ghelooft den goeden Ondersaten
 des lants van Brabant te doen behoeden
 van alle onbehoorliche en onredeliche han-
 teringe der geestelijcker Jurisdiction/ en nē
 te gedooogen van wat conditie oft staet hy
 ware van wegen der Geestelicher Juris-
 dictie

dictie soude worden ghedaecht/ghemolesteert oft belast/vo; dere dan na dē voozsz. Rechten des lants van Szabant behoort/ ende men intijden zijne voozsaten geploegen heeft/ ende dat soo verre yemandt ter contrariē dede/ dat hy tselue soude doen afdoen/ ende die ondersaten daer af ontlasten/ ende den genen die dat gedaen oft ge-doocht hadde/ te doen corrigeren/ anderent ten exempel. Dwelck oock zijn nacomelingen Hertogen van Szabant/ en sonderlinge wijlen onsen heere den Keyser by zijne blijde Incoemste/ ende additien der seluer hebben geconfirmoert/ en van' nieus ghesloeft te onderhouden/ ende doen onderhouden/ Ghelijck oock expresseelijck heeft geloost/ ende beswozen onse heere die Coninck by den naeflesten ende lesten articulen van zijnder blijder incoemsten. Sulchs dat het toelaten vande Inquisiteurs by dē stoel van Roomen ghecommitteert/ soude wesen in diuerse respecten tot verminderinge vander autoriteyt ende Jurisdictione vanden Prince/ ende groote belastinge vanden ondersaten/ tegen de voozsz. oude rechten ende Priuilegien vanden lande. Niet allene midts dien/ dat de Prince sonder consente vanden Statē vande Lande niet en vermach zijne ouerheyden ende gerechtigheden diminueren/ (dwelck nochtans sou

Keyser Ca
rel.

Con: in
Shuips
de tweede.

soude geschieden/toelatende binnen desen
 lande der geestelichheyt/oft anderen
 uerheyt/ende heerschappijē ouer den wee-
 rellicken Personcn/voor dere dan sy van
 oudts hebben gehad/ En dat andersins
 zijne M. heeft geloofst ende geswozen/ soo
 voorz. is/ sulcx niet te gedoogen: maer ooc
 by dien/ dat de procedure ende forme van
 de voorz. Inquilitie in haer seluen soude
 contrauenieren/ den voorz. ouden Rechtē
 ende Præuilegien vanden Lande/ daer by
 de Prince heeft geloofst ende geswozen (so
 blijckende is by de voorz. Brieuen vā her
 toch Philippe/ by onsen heere den Coninc
 oock gheconfirmēert) dat hy den Steden/
 Vryheden ende Lande van Brabant/ ende
 die Ingesetenen der seluer/ sal doen hande-
 len in alle saeckē met vōnisse en̄ met Recht
 naden rechten vanden Steden en̄ Banc-
 ken/ daer/ ende so van oudts behoort/ ende
 schuldich is te geschiedene/ sonder die sa-
 ke elders te doen oft te laten betreckē/ oft
 eenige geboden oft verboden ter contra-
 rien van deim te laten gheschieden/ en̄ we-
 deromme by den V. Artijckel vander blij-
 der Incoemsten ons Heeren des Coninc/
 dat men niemanden/ binnen desen Lande
 van Brabant geseten zijnde/ en sal mogen
 apprehenderen/ sonder voor gaende info-
 macie/ die Dofficieren vander plaetsen
 schul-

De blijde
 Incoekte.

schuldich zyn te nemen: En by andere Pre-
 uilegien datmen den seluen binnē den der-
 den dage sal schuldich wesenticht en aen-
 sprake te doene/ ende daer op tot zyn der de-
 fenfien laten comen. Waer deur de voozsz.
 Supplianten niet en connē verstaē dat zyn-
 ne M. contrarie den voozsz. ouden rechten
 ende Preuilegien/ ende die ghelooften den
 Landen ghedaen/ ende gheswozen/ eenich-
 sins soude wille ofte begeerē dat die vooz-
 seyde Inquisitie binnē desen lande vā Sha-
 bant souden geschiedē/ oft ooc dat tvoozsz.
 Concilie onderhouden ende geeffectueert
 worde/ voozdere dan aengaende den leuen
 vander Sheestelichheydt/ ende anderen
 puncten der hoocheyt van zynē M. en den
 Preuilegien ende rechten vanden Lande/
 ende den preiuditie vanden Ingesetenen
 desselfs niet concernerēde noch contrarie-
 de. Also oock tvoozsz. Extract wert geseit
 d'intentie van zynē M. daer by te zyn/ dat
 die Inquisitie soude geschieden by de vooz-
 seyde Inquisiteurs/ is expresselic gereslein
 geert met dese woorden/ gelijk deselue In-
 quisitie is gedaen ende onderhoudē tot nu
 toe/ dwelck binnen desen lande van Sha-
 bant niet en is geschiet/ ende daerom oock
 niet en can verstaen worden den wille van
 den Prince te zyn/ dat onder tdercele van
 de voozseyde Generale declaratie/ beroe-
 rende

Des Ce-
 nincz bye-
 uen.

rende die vooꝝsz. Inquisitie / aenheuredee
 hoocheyt / als Souueruant van desen Ne-
 derlanden / ouer gesondē yet soude geschie-
 den binnen desen Lande van Brabant ge-
 lijck biden Extracte vooꝝdere can bemerct
 wordē / aldaer zijne Ma. expꝛesselic heeft
 verclaert zijne vooꝝsz. intentie geene uieu-
 wichz te zijne / mits diē die vooꝝsz. Inquisi-
 tie altijts soude zijn geschiet binnē dē tȳdē
 vand' Heꝝ / M. en die zijne / dwelc binnē dē
 Lande vā Brabāt niet en is geweest / sulcx
 datmen daer by claerlic beuint dē wille vā
 zijne M. niet te zijne dz die vooꝝsz. Inquisi-
 teurs ende Inquisitie binnē desen Lande
 van Brabant soudent toegelaten wordē en
 geschieden / ofte soude anderſſins moeten
 bekent wordē / dat zijne M. dien aengaen-
 de soude zijn qualijck gheinformeert / ende
 teghen die waerheyt ghepersuadeert / dat
 die vooꝝseyde Inquisitie alhier oock sou-
 de zijn gheobserveert geweest / en den Pre-
 uilegien van den lande niet en soude cōtra-
 rieren / mits dien dat deselue Preuilegien
 ende Rechten vanden Lande zijn euidēt en
 dat oock is notor dat die vooꝝsz. Inquisi-
 tie ende Inquisiteurs dien volghende hier
 te Lande niet en hebben moghen ghe-
 admitteert worden / noch en zijn toege-
 laten geweest / maer ter contrariē dē hou-
 wel is kennelijck / dat inden Jaere xlii. en
 als men

als men binnen desen Lande van Brabant
 d'Inquisitie heeft willen introduceren/ ge-
 lijk in anderen aenliggende Lande mocht
 te zijn geschiet/ wijlen onsen heere de Key-
 sere ende der Coninginne Marie voordent
 seluen Kegeerende/ soo vele is gheremon-
 streert/ dat dieselue Inquisitie binnen de-
 sen Lande van Brabant gheen voortganc
 en heeft gehad noch mogen hebben/ soo
 oock inden Hare W. lefleden als van we-
 ghen onsen heere den Coninck eerstmael
 tot desen Lande ghecomen zijnde/ die Plac-
 raten op de voorsz. Inquisitie ghemaect by
 mijnen heere den Cancellier/ doen zijnde/
 oft den Staet van Brabant aen de voorsz.
 Steden waren wtgesonden/ zyn dieselue
 terstont/ na sekerer Remonstrantien/ dien
 aengaende ghedaen ghereuoceert ende
 herboden ghewoest/ als contrarierende
 den Rechten ende Preruilegien/ ende de ge-
 meyne weluaert van desen Lande/ waer
 duermen oock niet en rangheseggen/ dat
 den voorsz. Inquisiteurs die voorsz. kennisse
 ouer den Wereltlickeluyde binnen desen
 Lande van Brabant/ by weghen van In-
 quisitie oft anderffins soude competeren/
 naden Seestelicken ende oock Weereldts-
 licken Rechten/ Midts dien de Weereldts-
 licke Princen Potestaten ende Magistras-
 ten/ van allen ouden tijden de Ouerheydt
 heb-

hebben ghehadt ouer heure onderſaten/
 dock vanden **Geeſtelicken ſaken**/immers **De geſcre**
 voor ſoo vele die **Juriſdictie**/ende der **Ju** **uen rechtē**
diciele kenniſſe ende **correctie** heeft aenge
 gaen/**Ghelijck** daer af ghetuycheniſſe ge
 uen/niet alleenlijck **menichuuldige goede**
conſtitutien vanden **Keyſer Juſtinianus**/
 ende meer andere in den **wereltlichen rech**
ten geincorpozeert/maer ooc diuerſe **decre**
ten en **conſtitutie** der **Geeſtelicke Rechtē**/
 daer by tſelue dē **wereltlichen Poteſtaten**
 ende **Magiſtraten** wort bekent en toege
 laten/dwelc by den leſten **conſtitutien** van
 den ſeluen **Geeſtelicke Rechtē**/nz en wort
 beuondē dē voorſz. **Magiſtraet** afgenomē
 te zyn/befōdere tuſſchē en ouer dē **werelt**
liche Perſonen/daer deure der ſeluer **Gee**
ſtelicheyt niet en is ghepermitteert **extra**
terras Ecclēſie/ende beſondere binnen de
 ſen **Vande van Szabant**/ouer den **werelt**
liche perſonen cenige **Juriſdictie** te **exerce**
ren/voor dēre dan die ſelue hen van outs is
 toegelatē geweest/ſo ooc **claelic bewiſſen**
 de **menichuuldige ordinancie** en **goede cō**
ſtitutien by den **Princen** van deſen **Vande**
 ooc op die **Geeſtelicheyt**/ſo aēgaēde **twer**
crich vanden **wereltlichen goeden**/opheſ
 ſen van thiendē/**exercitie** van heurder **Ju**
riſdictie als oock opt ſtuck vander **herēſie**/
 ende tot **extirpatie** der ſeluer **ghemaeckt**/

Der Prin
 cen ordinā
 cien.

Den booz-
spoet ende
bederffenis
se der lan-
den.

volghende den welcken daer af die kenni-
se den wereltlichen siechteren is ghebleue
ouer heure wereltliche (Sundersaten) ende
meer der gelijcken / diewelcke noch op den
dach van heden seer strickelijck wordē on-
derhouden: sonder dat die Geestelichheyt
daer tegens yet is gedoocht te doen / oft te
attemteren: gelijck oock goene rescriptien
Apostolische hier te lande en mogē geef-
tueert wordē / sonder expressen consent en
wille vandē Prince / die deselue schuldich is
te becozten en te repellerē (gelijcmen oock
dagelijcx is doende) in allet tgeene des den
siechten ende Preuilegien vanden lande
sonde moghen contrarieren. Mitswelcke
Preuilegien / gerechticheden / liberteyten /
ende onbeduchte administratie van Justis-
tie desen landen (staende principelijck op
de negotiatie ende hanteringe vandē buy-
ten Coopman) soo groot zijn gheworden /
daer by der voozsz. veranderinge en nieu-
wicheden lichtelijc alle die voozsz. frequē-
tatie soude wordē verlaecht / dwelc soude
causeren de geheele desolacie ende ruyne
vanden seluen Lande / soo dminste rumoer
dat daer af is gecomen tot meer stondē ge-
noech heeft bewesen / by den preparatien
vanden vertrecke vande Breemde natien
ende Coopliijden / daer by tlant van Bra-
bāt principalich is staende / ende tanderen
tijden

tijden wijlen onsen heere den Keyser is
 bewesen/ ende men tegenwoordelijck met
 ter daet apparentelijck can ghelien. Ende
 soude doock groote nieuwicheyt en contra- Den Com
 rie den expresse Privilegien vanden Lade missaris op
 wesen/ eenigen nieuwe Commissaris son- ter religie.
 der consente vanden staten vanden lade te
 ordineren indē Stade van Brabant/ en veel
 meer denselue tot Superintēdentie te stelle
 ne eenige vandē Seerere Stade/ also byden
 Privilegien van wijlen Hertoch Philips
 vanden Jare xiiij. hondert xliij. is dē Lade
 gheloest ende toegheseyt/ dat sulcx ten ee-
 wighen daghen niet en salghedaen noch
 toeghelaten worden. Deur welke nieu-
 wigheden so verre die Coomanschappen/
 ende hanteringhe werde veriaecht/ soudē
 die Stede en Landen daer af dependeren/
 niet alleen worden gerocht tot heere ou-
 de desolaetheit (so deselue voortijt warē al
 eer die voorsz. frequentatie hier te lade be-
 kent is geweest) maer soudē teentale in-
 dē grōt bliuē bedoerue/ mits die dat n3 al-
 leenlich die Steden Brūheden ende Dor-
 pen/ maer doock diuersche particuliere In- De belas-
 gheseten henne goeden ende inncomen so stinge der
 hebben belast ende beswaert/ ten respecte Landen.
 vander hoogher weerde vanden seluen/
 (deur de voorsz. negotiatien en frequenta-
 tien so seer gemeerdert zijnde) dz sy lūdē da-

die vooꝝſz. groote veranderinghe/dieſelue
 met allen heuren goedē/die hen ſoudē blij
 uen/niet en ſouden comen veruallen. Alſo
 niet alleenlick die vooꝝſz vier hoofſteden/
 maer voock alle andere Steden en plaetſen/
 meeft deur die groote dienſten den Prince
 gedaen/ende anderſſins ſo vele zyn beſaſt/
 dat ſy ljdende de minſte verminderinghe
 van heureninne comen (die by der negotia
 tien ende frequentatien vanden buytē luy
 den zyn ſtaende) heur laſten niet en ſoudē
 connē veruallē/maer daer bi ſoudē wordē
 geruineert/en by conſequentie ooc allē dē
 rjckdom vande lande/en Ingeſetenen deſ
 ſelfs rentē op die vooꝝſz Stedē hebbende/
 dwelc wel behoort gepōdereert en zjnder
 M. ondwefen te wordē/als zjnde eē ſake
 van ſo groote gewichte en pꝛeuiditie: Die
 welcke eens verlozen zjnde namaels met
 geēder macht en ſoude recuperabel weſen
 gelijc die vooꝝſz Suppliantē ooc niet en ge
 loouen dat zjne M. daer af te rechte gein
 ſormeert zjnde/volgende zjne Innegebo
 ren Princeijcke goedertierenheyt yet ſou
 de willen doe tot ſo groote diminutie van
 zjnder hoocheit/en ſware beſaſtinghe en
 geheele deſolatie vanden Lande en Ingeſe
 tenen der ſelue/ende dat ten ochſupne vā
 der ſteligie/diewelcke in gheene omliggē
 de Landen min ghebꝛecks dan alhier is ljd
 denē

Dende/ en daer af die gebreken (indie daer
 enige souden mogen wesen) volgende de
 ouden sichten en Privilegie vande Vade
 en sonder deselue te contrauenierē/ anders
 sins wel connen ghecoercoert en ghereprie
 meert werden viden ordinariensichtenē.
 Sulcx dat die voozsz. Supplianten ontfan
 ghen hebbende/ de besloten Griuen van
 uwer Erweerdicheden daer by den sel
 uen (buyten der Intencien vanden Prince
 en tegen der blijder Incomste en Priuile
 legien vande Vande) schijnt geordineert te
 zyne/ hen vianen desen lande van Szabat
 doock te moete reguleren/ volgedē de voozsz.
 seyde generale gedeclareerde Intentie vā
 zyne M. den Supplianten oft Ingesetenē
 van Szabant int besondere niet belasten
 de) en dat so wel aengaende der voozsz. In
 quisitie als onderhout vanden voozsz. Co
 rtilie/ sonder te distingueren in wat punctē
 uwer Erweerdicheyt verstaet/ dat selue
 by de Suppliantē soude moegen geschiedē
 Ende also by den seluen uwen Erweerd.
 metter voozsz. Inquisitie ende onderhout
 vanden voozsz. Concille belast zynde/ wt
 dien het voozsz. extract van zynder M. hen
 niet en ghebiet/ noch doock en can verstaen
 worden/ te gebiedē oft belasten/ wtredē
 voozsz. noch doock eenige forme vā statute/
 oft ordināsie hebbēde. So zyne M. volgen

zyn der blyder Incoemsten (binnen desen
 Lande van Szabant eygene statuten/ ordi
 nancien/ edicten oft andere gebodē en sou
 de mogen doen/ oft maken dan by aduyse
 en deliberatie van uwer Gerweerdichedē
 En hebben die voozsz. Suppliantē hen ooc
 aen niemanden connen beclagen noch her
 biedinge/ ontlastinge/ of naerdere vercle
 ringe vander voozsz. uwer Ger. ordina
 rien/ connen versuecken/ dan aenden seluē
 uwer Gerweerdicheden/ die alleene hē zyt
 belastende/ by beuel van hen te voegen en
 de reguleren/ volgende den voozsz. extrac
 ten/ die op hen int besondere het versueck
 niet en zyn sprekende/ den welken die
 voozsz. Supplianten daeromme ootmoe
 delick zyn biddende/ dat uwer Gerweerdī
 cheden belieue (volgēde de blyde Incoēste
 en den Præuilegien vande lande/ byder sel
 uer uwer Gerweerdichedē/ en ooc de Sup
 plianten beswozen tonderhouden ende te
 doen onderhoudē.) Die voozsz. ordinancie
 en beuelē te herbiedē/ ende den Supplian
 ten te ontlastē/ aengaēde de voozsz. Inqui
 sitie/ ende voozts ooc beruerende dē onder
 hout vande voozsz. Concilie/ ymmers vooz
 so veel aengaet dē punctē der hoocheyt vā
 zyn der M. ende den Præuilegien/ ende ges
 rechticheden vanden lande contrarierēde.
 En naerdere te verclaren die punctē daer
 inne

inne wyer Eerweerdicheyt verstaet / dat
 tselue Concilie sonder inconuenient ende
 quetlinghe van yemanden / sal moghen/
 binnen desen Lande onderhouden worden
 ten eynde dat deselue Supplianten in sake
 van sulcken Impoztancie mogē verskeret
 wesen / ende eenen yegeliken contentemēt
 geuen / ofte anderssins soudē genootsaect
 wesen / van eets weghen / die saken den an
 deren Vieden vanden Lande en staten des
 selfs / te kennen te geuen / dwelch den dien
 ste vanden Prince soude moghen verach
 teren / ende die Supplianten lieuer soudē
 hebben verhuet /

Hier na volcht de Antwoorde op die voozsz. sup *Num. 2.*
 plicatie ghegeuen / by den Rade van Bra
 vant.

Thof gesien ende geuisteert hebben
 de dese Supplicatie / metten stucken
 daerinne vermaent ende daer op rij
 pelijck gedelibereert hebbende / ende van
 als rapport ghedaen aen de Hertoghinne
 van Parma ende Playfance etc. Aeghente
 Verclaert / op die drie puncten hierinne be
 grepen / tghene / ende alsoo hier na volcht /
 Eerst aengaende het onderhoudt vanden **Placcatē**
 Placcatē en ordinancien ruerende de he
 relie / dat die Intēcie van zynder *M. cū vā*
 der voozsz. Aegēte niet en zyn ghewerft /

ende doech noch niet en zijn die Suppliantē
 oftyemanden van hen te belastene oft no-
 teren vā eenige sozgelosicheyt oft negli-
 gencie/ruerende die voorsz. onderhoude-
 nisse der Placcaten. Maer also zyne M. en
 heur hoocheyt voor die Conseruatie ende
 Obseruancie des heylighen Catholichen
 gheloue so sozhuiddich zyn/en dat son-
 mige Officiers ende Rechters hen so neer-
 stich niet bewesen en hebbē/als sy wel had-
 den mogen doen/hebben eē Generael vor-
 maninge (nochtans sonder belastinge van
 yemanden) wel willen doen en late wtgāe
 gelijc eertyts by tijde des Kaysers Carolo
 hoochloofijcker gedachtenisse en by tijde
 zynder tegewoordiger M. wel die wils ge-
 schietende gedaen is geweest/ ende mogē
 die Supplianten wel vryelijcken dat ver-
 trouwen hebben van de voorsz. Hertogin-
 ne Regente dat heur hoocheyt den Officie-
 ren ende Wetten (heur debuot in tghene
 voorsz. is doende) wilmildelijcken aen zijn
 der M. recommandeert.

Ende voor soo vele berdoert d' Inquisitie
 aengesien dat mē niet en beuint dat zedert
 den Jaer rhondert ende V. eenighe execu-
 tie vander voorsz. Inquisitie in Strabandt
 is geweest/ thoff vercleert (achteruolgen
 tghene dat heur hoocheyt den seluen houe
 heeft gheaffirmeert) dat die meyninghe
 van

van sinder *M.* niet en is gheweest (gelijck die selue aen heur hoocheit gescreuen heeft) eenige nieuwicheit inne te brengen/maer dat die Rechten/Privilegien/Costuimen/Hercomen/ende V'sancien stants van *H.* a bant onuer berechtelick onderhouden ende gheobseruert worden. Ende dat dien achteruolgende die Supplianten niet en sullē metter voorz. Inquisitien belast oft beswaert worden/heur Luyden recommandevende ende belastende die neerstige *S.* seruantie der Placcaten ende *S.* yndiantie zyns *M.* achteruolgende heure presentatie hier geruert. Berclarende voorts aengaende t'punct des Concilium van Trente/ dat die meininge zynder *M.* niet en is/ dat het selue Concilium anderstins sal geobserueert worden/ dan sonder preiuditie van de gerichticheden/ hoocheden ende preeminentien der seluer zynner *M.* ende ooc van zynen Vasallen/ Steden ende Onderfaten/ ghelijck desen boue breet toegescreuen is gheweest/ van welcken scriven den Supplianten (op heur versueck) Copie ongheweigert sal zyn.

a. Dit en is so niet/ noch en sal sulcke presentacie in haer Requeste niet worden.
3. Het Concile.

*Wolff & Junger
verfueren*

Ende belangende die Commissarisen al daer geruert/ dat die meininge zynder *M.* niet anders en is/ dan gelijc het principael Remedie tegen die Secte ende Ketterien/ ende tot onderhoudinge der Catholiker Re-

4. DE Commissaris.

ligie gelegen is in goede Scholen der Kinderen/ goede Predicanten des volcks / ende in den Reformatie der manieren vande Geestelicheyt (waerinne byden voorsz. Concilie veruen is) dat een yghelijck / en insonderheyt die Prouinciale Staden ende Magistraet vanden goeden Stede die hat neerstelic daer aen willen houden/ houdende en hebben dieselue Magistratē (tot die eynde) goede correspondentien metten Staden Prouincialen/ ende dieselue Stade metten secreten Stade. Om (wesende bi der hat van heur hoocheyt) derselue daer af rapport te moegen doene: sonder datter mede ghemeynt wort dat dit Hoff/ oft die Steden van Brabant/ den voorsz. secretē Stade onderworpen sullen zyn/ maer alleelijcken eynde dat sy gelijckelijck die hant aentgene dat voorsz. is/ houdende/ oft dat dit Hoff (den seluen sulcx goet dückende) hē strack sal moghen adresseren aen die voorsz. hertoginne/ Sedaen inden Stade van Brabant den xiiii. dach van Meerte xv. hondert lxx. voor Paesschen geteekent.

a Dit is
1566. naede
ghemeyn
maniere
vāt scrijue
des Kōcx.

Byden Griffier P. de Lange.

De Copie van het verbont vanden Edelen.

Enen yegelickē sy kundich die desen
 tegenwoordigen brieu sullen sien oft
 hoorē lesen dat wy hier ons geschre
 uen hebben behoorlick ende te vollen ver
 aduertceert en̄ geïnsozmeert geweest / hoe
 dat een hoop v̄ zecmdelingē / ende geēsing
 graffectioneert / ten weluaren vandē Van
 de van herwaertsouer / niet teghenstaēde
 datse geen groote sozge en hebben / van die
 eere ende glorie Gods / ende dooch mede vā
 het weluaren vā die gemeynte / maer alleē
 suecken te versaedē harer eygen ambitie
 ende Giericheyt / Ja al ist totten costē van
 den Coninck ende van alle zyn onderstatē /
 nochtans vooz haer nemende valschelickē
 die groote affectie die sy hebbē / tot het on
 derhoudt van het Catholixse Seloof / en
 de eendrachticheyt van tghemeyn volck
 hebben so veel verwozuen van zynne Ma
 yesteit / duer middel van schoon bewijs / en̄
 valsche onderwysinghe / dat hy hem heeft
 laten persuadē / te willē tegens zynē eet
 ende hope inden welcken hy ons altoos
 heeft onderhouden / niet alleenlick gheen
 sins versoeten / die Placcateneertytoghe
 maect opte sieligie / maer deselfste mede
 te rensozceren ende sterck te maecten /
 ende by sonderlinghe in te brenghen /
 met alle gheweldt / die Inquisitie / die
 welke

welcke niet alleenlick en is onrecht en con-
 traris allen Rechten Geseftelike en Weer-
 liche/ende verre te bouen gaende/die alder
 grootste Barbarie/die oyt ghepractiseert
 is geweest onder de Tyrannen/maer oock
 sulcke/dat sy niet en souden mogen dan te
 tenderen tot grooter oneere des naeme
 Gods/ende tot een geheele verderffnisse
 ende desolatie van dese gantse Nederlan-
 den/also dat onder het deersel van valsche
 Hypocrisie ofte beueijstheit van sommige/
 sy souden te niete doen alle ordinantien en
 policien/souden oock aboleren alle gerech-
 ten/souden crencken alle auctoriteyten en
 machten van alle oude wetten/costuymen
 ende ordinancien ouer lange van allen ou-
 den hercomen gepractiseert/souden oock
 wechnemen/om vrylick inden Staten van
 den Lande te sprecken/souden te niete doe
 alle oude preuilegie/vrijheden ende immu-
 niteyten/souden oock niet alleene maeken
 die Sorgers ende Inwoonders van dese
 landen eeuwighe ende allendighe slauen/
 van die Inquisiteurs/volck van gheender
 estime/maer onderbrengende sonderlinge
 Ouericheit/Officieren/ende allen den
 Adel/in die genade van huer doorsoeckin-
 ghe ende visitatie/ende eintlicken souden
 stellen/allen goeden ende ghetrouwen on-
 dersaten van den Coninck/in merckelike

ende

ende continuelicke periculen van huer lijf
 ende goet / doer welke middelen niet al-
 leene die eere Gods ende het heilige Cato-
 liesche geloof (welck syluden nemen voor
 te staen) soude grootelick wesen geinteres-
 seert / maer oock de Maiesteit vanden Co-
 ninck ons hooft / soude wesen vermindert /
 ende hy in groot affet ende perickel om te
 verliesen alle zynen staet / ter oorzaccken
 dat die gewoeneelicke treffelicke hanterin-
 gen ende coopmanschappen souden cesse-
 ren ende stiltiggen / dambachten ouerghe-
 geuen ende niet geacht / die Garnisoenen
 ende die Frontier stedē weinich verscheret /
 het ghemeene volck altijt gheimuteert /
 tot contumelie ende meuterie / metten cozt-
 sten en salder niet connen navolgen / dan
 een afgruyselicke confusie ende ongeregelt-
 heit in allen dingē. Wy hebbende alle dese
 saecken wel gewichticht / ende ruytelick ge-
 considereert / ende voor oogen nemende de
 vocatie oft roepingē / tot welke wy zyn ge-
 roepen / ende tot het deuoir oft behooren /
 tot welke alle getrouwve vassallen van zyn-
 ne Ma. ende sonderlinghe die Edelluyden
 zyn gehouden (die welke in dese saecke zyn
 assisierende zyn voorszeyde Ma. om duer
 huer gereede ende willichlike diensten te
 mainteneren ende voor te staen / zyn autho-
 riteit ende grootheit int voorsz. ende wel-
 uaren

varen van flant) hebben wy gheacht ende
 noch mits desen achten / dat wy onse be-
 hooren niet en moegen voldoen / dan alleen-
 licken wederstaende ende tegencomende
 totten voorsz. inconuenienten / mits oock
 soeckende om te voorszien / tot verskerheit
 van ons lijf ende goet: ten einde om niet wt
 geset te wesen / tot een Des ofte Roof van
 alfulcken / die welcke onder het decrsel van
 die Religie / hem selfs souden willen rijck
 maecken met ons goet ende bloet / dooz
 welke redenen wy hebben gesloten ende
 met gemeender stemmen voorsz. genomen om
 te maken een heilige en waterliche confede-
 ratie en alliantie / belouende ende ons ver-
 bindende deen aen dander / met solemnelē
 Eede / om te wederstaen met alle onse ma-
 cht die voorsz. Inquisitie / dat die selue In-
 quisitie niet en sal worden ingeuert in ee-
 niger manierē / het sy heimelick oft open-
 baer / het sy onder wat decrsel oft couleur
 het soude moghen wesen / Al waert onder
 t decrsel van Inquisitie / Visitatie / Placca-
 ten / oft eenichs anders: Maer om alles
 teniete te doen / ende grontelick wt te roc-
 pen / ghelijck een moeder ende een oorszake
 van alle ongerechtheit ende ongeregelt-
 heit / bysonderlinge hebbende voorz. oogen
 die van het Coninckrijck van Napels / die
 welke so veel hebbē verwoypt / tot grooter
 ver-

vertroostinghe van haer lant/Protestierē
 De niettemin in goeder consciencien voor
 Godt ende allen menschen/ dat wy niet
 van meyninghen en zijn in gheenderhan-
 de manieren yet te attenteren oft te han-
 den te trecken eenighen saecken/ welke
 soudē moeghen strecken teghens die
 Eere Gods/ ofte tot verminderinge van
 die grootheyt ende Mayesteyt vanden Co-
 rinck/ oft zijne Staeten/maer ter contra-
 rie dat onse voorszeyde Intentie anders
 niet en is/ dan alleenlyck om voor te staen
 den Coninck ende zynen staet/ ende om te
 bewaren alle goede Gozden ende pollicien
 weder staende (so veel wy sullen connē) alle
 seditie ende oproerte van die Ghemeynte
 Monopolien ende partielijckheden/welc-
 he confederatie ende alliantie wy heb-
 ben gheloeft ende ghesworen/ en als noch
 belouen ende sweren tonderhouden/ ge-
 heel lichtelicken en onuerbzekelickē/ eewe-
 lick ende tot allen tijden continueelicken
 so lanck als ons fleuen duert/ nemende dē
 almogenden God tot eenē getuych op on-
 se consciencie / dat wy/ noch met woorden
 noch met werckē/ noch directelic noch in-
 directelic/ met onse weten oft wille niet en
 sullen hier tegens contrarieren/ ofte tegē
 doen in eenigher manieren. Ende om
 dieselue confederatie ende alieantie te
 rati-

ratificeren ende stedes te maken int eeu-
 wich: Wi hebben geloest en geloouen met
 dese/die een den anderen alle assistētie met
 lijf ende goet/ als Broeders ende getrou-
 we ghesellen/ die hant houdende deen aen
 daender/ dat niemant van die onse oft van
 onse gecōfedererde sal wordē ondsacht/
 onteert/ getozmēteert/ oft veruolgt in geē-
 der wijse/ noch aen lijf noch aen goet/ om
 eenige respectē die wt spruyten wt die ge-
 noemde Inquisitie/ oft eenichlins ghefun-
 deert op die Placcaten/ tenderende tot die
 selue ofte ter oorsake van deser onser con-
 federatien. Ende so verre daer eenige mo-
 lestatie oft persecutie valt aen eenige van
 onse Broeders ende geallieerde/ van wien
 ende in wat manieren tselfde soude moe-
 ghen geschien: Soo hebben wy gheloest
 gheswozen/ gheloouen ende sweeren
 hem te assisteren/ in sulcke/ also wel met on-
 se goeden (Iae dat meer is/ met alles wes
 in onser macht is) sonder yette sparen oft
 renighe exceptie oft subterfugie/ hoe die
 soude moeghen wesen/ alles also oft voor
 ons eigen personen ware/ verstaende ende
 specificerende wel expresselicken/ dattet
 ons niet sal voordelich zyn/ om ons te willē
 exempt maken/ oft te absolueren van onse
 voozseide confederatie/ wanneer die selue
 veruolgers/ oft molestateurs souden willē
 bedec

Des Co-
 ninck brie-
 uen.

bedecken haer persecutien/onder een ander
 coleur oft pretext / oft sy niet en pres-
 tendeerden/dan alleen te straffen / die re-
 bellicheyt/oft andere der gelijckē dersel/
 hoe die soude moghen wesen ter wylē wy
 metter waerheyt weten/dat dier gelijcken
 occasien zyn gheprocedeert oft gecomen/
 wte bouen gheschreuen sake/alsoo dat wy
 mainteneren ende volherden/dat in die en
 dier gelijcke niet en mach gheimputeert
 worden/ eenige criem van rebellicheyt/
 ghemerckt dat die oorsake procedeert wt
 eenen heylighen Juor ende losselicker be-
 geerte/om voors te staene die glozie Gods:
 ende die *M.*vanden Coninc/en tot ruste
 van die gemeinte en versekingevan ons
 lijf ende goet/wel verstaende nochtans/
 ende beloeuende deen dander / dat een ye-
 der van ons inder ghelijcke exploicten/ sal
 hem gedwingen tot ghemeyne advis/ en
 alle de broeders ende verbont ghenoten/
 oft aende ghene die daer toe sullen wesen
 ghedeputeert/ten eynde dat die heylighe
 vereeninghe onder ons sy gemainteneert
 ende onderhouden/ende iselue dat gedaē
 wort by ghemeyne consent ende stemmē
 mach wesen/soo veel vastigher ende ghes-
 stendiger/in tuychnis van welcker confes-
 deratie en alliancie/wy hebben aengheroe-
 pen/ende aenroepē den alder heylichsten

Z

God

God Schepper des hemels ende des eer-
dens/als een Richter ondersoekter onser
consciencien ende herten/Doek dieseluige
siende dit onse voornemen endesolutie/
den selfsten biddende ootmoedelich dat hy
ons dooz zijn cracht van bouen wil onder-
houden in een vaste stantthasticheyt/ ende
ons alsoo wil gheuen eenen Gheest des
wyltheys ende discretie/ om alsoo altoos
verlien wesende van goeden en rypē ract/
ons voornemen mach wesen voleyndt/ tot
een goet gheluckich eynde/ dwelck hem sel
uen sal draghen tot die Glorie van zynen
naem/ tot dienste vande Co. Ma. ende tot
weluaeren ende salicheyt van die ghemei-
ne weluaren.

Num. 3. Requeste vanden Edelen aen me Vrouwe de
Hertoginne van Parme/Regente, &c.

Wezrouwe/tis genoegh bekent dat al
tijts ouer al Christenheyt grootelijc
vermaert is gheweest ende noch is op de-
sen tegenwoozdigen tijt de groote getrou-
wicheyt vanden volcke van deseu Neder-
landen tot haerlieder eyghen heere ende
natuerlicken Prince/inde welcke de Edel-
dom althits die principaelste is gheweest/
als de gheue die noyt ghespaert en heeft
lijf noch goet tot de bewaerenisse ende ver-
meers

meerderinghe van dyen/ waerin wy seer
 ootmoedighe *Wassaelen* van zynder *Majesteyt*
 yesteyt / willende altyt beter ende beter
 doen/ soo dat wy by dage ende nachte ons
 seluen ghereet houden om hem te doens
 met ons lijf ende goet seer ootmoedighen
 dienst: ende siende in wat staet dat de saec
 ken van desen tijt staen/ so hebben wy lie
 uer gehadt wat ondancx te behalen dan u
 wer hoocheyt eenige saken te verswygen
 die namaels souden mogen comen tot ach
 terdeel van zynder *Majesteyt* ende oock
 met eenen in roere te stellen de ruste ende
 vrede van synen lande/ hopende dattet ef
 fect metter tijt bewijfen sal/ dat onder alle
 diensten die wy oyt zynder *Majesteyt* sou
 den moghen ghedaen hebben/ oft in toeco
 mende tijden doen/ dese behoorde ghere
 rekt te wesen onder valder notabelste en
 de best te passe comende/ waer deur wy
 ons seluen sekerlijck perswaderen dat u
 hoocheydt niet en sal connen anders dan
 wel nemen.

Hoe wel dan mevrouwe/ dat wy geen
 sins en twijfelen/ dat al het ghene dat zyn
 der *Majesteyt* eertijts en sonderlinge nu
 gheordineert heeft/ aengaende d'*Inquisi*
tie ende scherpe onderhoudinghe vande
Placcaten oyt feyt vader *Kelzie* / te heeft
 eenich fondament en iuste tittle ghehadt/

ende dat omme te continueren alle tgene
 dat wylen den Keyser Carolus saliger ges
 dachten ten goeden opsiene en meininghe
 geordoonneert hadde: nochtans aensiede
 dat de differentie van deen tijt tegen dan
 der met haer bzingt verscheyden remedi
 en/ende dat alreede sedert sommighe Pa
 ren herwaerts de voozseyde Placcaten n3
 tegenstaen de dat se niet en hebben ter exe
 cutien ghestelt gheweest scherpelijck ende
 met alle rigeur/nochtans oozake gheghe
 uen hebben van veel grieuen ende incon
 uenienten: voozwaet de leste resolutie van
 zijnder Mayesteyt/ deur dewelcke hy niet
 alleen en verbiet eenichsins te modereren
 de voozseyde Placcaten/ maer beueelt ex
 presselijck dat d'Inquisitie onderhouden
 werde/ ende die voozseyde Placcaten in al
 le rigeur ter executien ghestelt werden/
 Ons ghenoech dese occasie gheeft van te
 vreesen/ dat daer duer de voozschreuen in
 conuenienten niet alleen sullen comen te
 vermeerderen/ maer oock dat daer wt ten
 lesten mach volghen eene ghenerale be
 roerte ende oproer/ streckende tot deerlijc
 ke verderffenisse van tgeheele Vant / naer
 dat ons de merckelijcke teeckenen vande
 alteratie vanden volcke/ (diemen alreede
 op alle zijden ghewaer wordt (oock merck
 helyck bewijfen ende te kennen gheuen.
 Waerom

Waerom / dat wy kennende het evident
 ende grot perijckel dat ons dreycht / ghe-
 hoopt hebben tot nu toe / dat oft deur de
 Heeren / oft deur de State vanden Lande /
 tselue noer hoocheit in tijden ende wijlen
 soude vertoont werden / op datmen dat re-
 medieren soude / wech nemene die oorzake
 ende den oorzpronck van tquaet. Maer nu
 wy ghesien hebben / dat sylieden om som-
 mighe occasien die ons onbekent zijn / hun
 lieden sulcx niet veruozdert en hebben / en-
 de dat daer en tusschen tquaet daegelijcks
 vermeerdert / so dat tperijckel van oproer
 ende generale muterye vooz de poorte is /
 Wy hebben vooz goet aengesien / dat wy
 schuldich zijn achteruolgende den eedt vā
 trouwe ende waerheydt / midts dock de
 groote genegentheydt / ende liefde die wy
 draghen tot zijnder Mayesteyt / ende on-
 sen Vaderlanden / niet langer te verbeiden
 ende dat meer is / ons eerst te veruozderen
 om te doen het nootsakelick debuoz / ende
 dat soo veel te vrylijcker als wy meer ooca-
 sie hebben te hopen dat zijne Mayesteyt
 onse waerschouwinge int goede sal nemē
 siende dat de sake ons naerder aengact dā
 eenich ander / deur dat wy meest int perijc-
 kel zijn van alle inconuenienten ende ver-
 derffenisfe / die ghewoonlijck voortcomen
 van ghelijcke accidenten / hebbende vooz

Den meestendeel ons huysen en goeden gelegen bujten op tlandt gereet totten roof van alle de werelt. Ende ouergemerct dat generalick achteruolgende de rigeur van de voorszeyde Placcaten/ghelijck dat zijne Mayesteyt expresselich beueelt dat geprocedeert sy/ niemant in alle de Landen van herwaertsouer van wat state/ qualiteyt/ oft conditie dat hijwaere/ die niet en sal beuonden zijn schuldich te wesen van confiscatie van lÿf ende goet/ ende subiect ghemaecht zijn die valsche beschuldige vanden eersten benÿdere/ dewelcke om deel te hebben inde confiscatie/ sal willen die bezaegghen / oft accuseren onder tdecksel vande Placcaten/hem voor een toevlucht niet anders ghelaeren zijnde dan doogluyskinghe vanden Officier/in wiens ghenade zijn lÿf ende goet sal gheheet ende algestelt zijn.

Dwelcke considererende/ wy so veel te meer oorzac hebben uwer Hoohcyeit seer ootmoedelÿck te biÿden/ghelijck wy oock die biÿdē by dese tegenwoordige sicqueste goede ordinancie daerinne te stellen/ ende om d'Importancie van der saecken te willen/ soo haest alst moghelijck sal wesen te schicken aen zijne Mayesteyt eenen nuttē ende bequamen persoon/ om hem hier af

te aduerteren/ en seer ootmoedelijck te bid-
den van onsen twegen/ dat hē belieue daer
in te versien/ soo wel vooz nu als vooz nae-
maels/ ende midts dien dat tselue nimmer
meer en sal connen geschieden/ latende de
voozseyde Placcaten in haerlieder cracht/
ghemerct dat daer deur wtcoemt den ooz-
spronc vande voozseyde inconueniētē/ dat
hem belieue te willeu verstaen/ tot der af-
legginghe van dien/ dewelcke beuondē sal
worden/ niet alleen geheel van noode tewe-
sen om te beletten de geheele bederffenisse
ende verlies van alle dese Landen/ van hee-
waertoouer/ maer oock der reden en rech-
te ghelijckmatich.

Ende om dat zijne Ma. gheen oorzake
hebben en soude te denckē/ dat wi/ die niet
enpretenderē dā hem te bewijfen seer oot-
moedige onderdanicheyt/ souden willē be-
staen hem te bedwingē oft een wet te stel-
len tot onser beliften (so wy niet en twife-
len dat ons tegenpartijē sal willen interpre-
teren/ ende wtleggen tot onsen achterdec-
le.) Bidden seer ootmoedelic dat zijne M.
belieue te maken andere ordinancien bi ad-
uyse ende ouereendzighen van alle de Sta-
ten generael/ ende generalijck vergadert/
om in des voozsz. is te vooz sien dooz ander
nutte ende bequame middelen/ sonder soo
merckelijcken pericuten.

Biddende oock ſeer ootmoedelick uwe
 hoocheyt/ dat ſe te wyle dat zyne Ma. hoo-
 ren ſatende letten op ons rechtuerdighe
 Requeſte/ ende daer op ordineren ſal naer
 zyn goede en rechtuerdige belieſte/ daer
 en tuſſchen voozſien wil op de voozſ. peri-
 culen dooz een generale ſchozlinge/ ſo wel
 vander Inquiſitie/ als van alle executien
 vande voozſ. Placcaten/ tot dat zyne Ma.
 anderſins daerop geozdineert heeft. Wel
 expzeſſelijck proteſterende/ dat wy voozal
 ſoo vele als ons mach aengaen/ ons ghe-
 queten hebben van ons debuoz deur deſe
 teghenwoozdighewaerſchouwinghe/ ſoo
 dat wy van nu ons ontlaſten vooz Godt
 ende den menſchen/ verclarende dat inge-
 ualle eenich inconuenient/ diſoꝝdꝝe/ opzoer-
 muterie/ oft bloetſoztinghe hiernamaels
 daer af coemt/ deur ghebreck van in tijdts
 remedie gheſtelt te hebben/ wy gheenſins
 en connen beſchuldicht zyn/ als verſwegē
 te hebben/ ſo merckelijck en apparēt quaet
 Waerin dat wy Godt/ den Coninck/ uwe
 hoocheyt/ ende myn heeren van zynen
 Raede/ ende oock onſe conſciencie tot ghes-
 tuycheniſſen nemen/ dat wy daerinne ghes-
 procedeert hebben/ als goede ende leale
 dienaers ende ghetrouwe Vaſſalē vander
 Conincklycker Mayeſteyt/ toebehoort/
 ſouder in gheen ſaecten te buyten te gaen
 de

de limieten van ons debuoir: Waeromme wy oock soo veel te neerstigher biddē/ dat uwe hoocheyt daer toe verstaen wille/ eer datter ander quact ascome/ ende sult wel doen.

Antwoordeghedaen inden raedt vande Statē
duer me Vrouwe/ &c. opde beoogende *Num. 3.*
Requeste.

Heer hoocheyt verstaen hebbende tghene dat versocht ende begheert wordt by dinhouden in deser Requeste/ is wel gedelibereert te seynden aē zyne Mayesteyt/ om hem te presenteren/ ende te doen aen haer alle goede debuoir die haer hoocheyt sal bedencken te moegē dienen/ om te disponeren ende verwilligē zyne voorszeyuen Mayesteyt te condescenderen tot den versoecke vande Gemonstranten/ diewelcke niet en behooven te hopen dan alle dingen weerdich ende ghelijckformich zynnder aengeboren ende ghewoonliche goedertierenheyt: hebbende alreede haer voorszeyde hoocheyt/ vooz de coemste van de voorsz. Gemonstranten/ deur bywesen ende aduys vande Gouverneurs vande Landen/ Ridderes vander Orden/ ende die lieden van die Staden van Staten ende Secreten by haer zynde/ begonnen te bedencken ende maken een *Mo*

deratie van de Placcaten op t stuck vander
 Religie/om die te presenteren zijne voozsz.
 Maieft. Welcke moderatie haer hoocheit
 hopet/dat sulcx sal behooren beuonden te
 wesen/als datse behooren sal te geuen een
 yeghelijck redelijck contentement. Ende
 gemerct dat dautoziteyt van haer hooch-
 heit/ gelijk de remonstranten wel consi-
 dereren ende begripen moghen/ haer soo
 verre niet en streckt/dat sy soude moghen
 seozffen d Inquisitie ende de Placcaten/ge-
 lijck sy begeeren/ ende dat niet en betaemt
 tlant te laten/ aengaende de Religie/ son-
 der wet/deselue haer hoocheit betrouwet
 haer/ dat de remonstranten sullen te vze-
 den wesen van dat sy seinden sal ten einde
 voozsz. aen zijne Maiesteit/ ende dat te wij-
 le dat verwacht werdt zñ antwoorde/ haer
 hoocheit besozgen sal/ dat soo wel by den
 Inquisiteurs (daer der tot nu toe gherweest
 zijn) als by den Officiers respectiuelijck sy
 geprocedeert discretelick ende manierlick
 in huerlieder lasten/ so datmen gheen ooz-
 sake sal hebben van hem te beclagen/ haer
 Altesse haer betrouwende/ dat de Remon-
 stranten hunkieden oock in sulcker manie-
 ren regeren sullen/ dat van gheenen nooz-
 de sal wesen anders daer in te leuen/ ende
 het mach wel ghehopet zijn/ dat dewe die
 goede hulpe ende debuoir/ die haer hooch-
 heit

heit doen sal aen zijne Maieſteit / dat die
 ſal te vreden weſen te ontlaſtē vander lan-
 den vande Inquiſitie / daer ſy is / nae dat
 men heeft moghen verſtaen / dat alreede
 verclaert is op de Requeſte van de Hoof-
 ſteden van Szabāt / dat die daer mede niet
 en ſullen beſwaert weſen. En haer Hooch-
 heit ſal haer ſtellen ſo veelte vrylicker / ont-
 te doene alle goede deuoir aen zijne Maie-
 ſteit ten einde ende effecte voozſz. als ſy ſe-
 kerlyck weet / dat de Remonſtranten een
 vaſt propooſt ende meininge hebben / niet
 nieuws te willen voozts ſtellen inde oude Re-
 ligie diemen onderhout in de Landen van
 herwaertsouer / maer die te conſerueren
 en beſchermen met alle haerlieder macht.
 Ghedaen deur haer Hoocheit tot Szuffe-
 le. Den ſeften dach van April. 1575. vooz
 Paeffchen. 6

Margriete byder Gracien Gods / Hertoghinne Num. 3.
 van Parma ende Plaiſance / Re-
 gente ende Gouvernante.

LEDE ende beminde / Alſoo vele E. De hienē
 dele van herwaertsouere / ons heb- der Regen
 den Requeſte ghepreſenteert / ten eyn- te tot ſcozē
 de de Inquiſitie ende de Placcaten van ſinge der
 den Coninck mijnē heere opt feyt vander veruolgin-
 gen.
 Religien

religien te niere ghedaen/ende een nieuwe
 ordinancie by aduyse vande generale Sta
 ten van herwaertsouer daer op ghemaect
 werde/hebben wy hen by appostille ghe
 stelt op hen requeste doen antwoorden/dz
 wy aen zyn Mayesteyt souden seindē/om
 derseluer diñhouden vier siequesten te
 verthoouen/ende daer neffens alle goede
 dienften doen/hebbende alreede doen ra
 men een versuetinghe vanden Placcaten.
 Ende want onse macht soo verre niet en
 strechte als vermoeghen te schorssen d'In
 quisitie ende de Placcaten soo sy versucc
 ken/ende dat dñant niet en behoort der re
 ligien aengaende/sonder weth gelaten te
 worden/dat wy oorden stellen souden/dat
 ter wñlen zynre Mayesteyt antwoorde
 soude verwacht worden/soo wel by den
 Inquisiteurs (daer die tot noch toe ghez
 weest zyn) als byden Officiers elck int
 zyne in henne lasten voortgheuaeren sou
 de worden properlyck ende discretelyck/
 sulckis datmen gheen redene van clach
 ten en soude hebben. Want nu wy de
 doorsehreuen antwoorde begheeren te
 doen volschieden/hebben wy u des wel
 willen waerschouwen by desen daerme
 de v ernstelyck beuelende/dat ghy schryft
 ende van zynre Mayesteyt wegghen be
 ueelt aen allen Officieren vanden Lande/

ende Hertoochdomme van Brabant ende
 Quermase/dat sy int volbrengen van hen-
 nelasten opt seyt vander Religien / voort-
 gaen niet alder maticheit / wijsheit ende
 voorzichtigheit. Sonder nochtans te ghe-
 dooghen / datmen eenighe nieuwoicheit
 oft veranderinghe inder ouder Catholijc-
 ker Religie / tot noch toe herwaert souer
 onderhouden / noch oockeenich scandael
 oft acte seditieus voortstelle. Ende tsel-
 ue ghebeurende / dat sy ons waerschou-
 wen van tghene gheschiet is metten infor-
 matien daerop ghenomen / Om al tselue
 by ons in zynre Maestheit staeden gelien/
 daer op ghedaen te worden des wy sullen
 vinden te behooren. Ende dat sy des in gee-
 nen ghebrecke en zyn / op dat gheen oor-
 sake tot onrusten ghegheuen en worde.
 Lieue ende beminde onse heere God sy
 met v. Gegeuen te Brussel den negensien
 dach van April 1565. a voor Paesschen.
 Ondergheteckent / Margarite / ende lee-
 ger / Douerlope. Ende opten rugge stont
 ghescreuen / Onsen lieuen ende wel bemin-
 den den Cancellier ende Landen vanden
 Raede des Coninc in Brabant.

Aenden

a. Dat is/
 1566. naden
 stijl van
 Romen en
 vanden
 Rijcke.

Suppliceren ende verzoogen in alder
 onderdanicheden de vier leden van
 wren Lande ende Graeffschepe van Vlaen-
 deren ouer hemlieden ende de ghemeene
 inwoonderen vanden seluen lande/ hoe dz
 tselue landt van Vlaenderen is een landt
 costumter/ gereggiert ende in goede pollicie
 gehoude met diuersche goede en duechdeli-
 che costuimen/ liberteiten/ vryhedē/ rech-
 ten ende prouilegten/ hemlieden altyts toe-
 gelaten by uwe *M. Edele* voorsaten/ Gra-
 nen ende Graefneden van Vlaenderen/ en
 namelick oock by uwe *M.* beswozen te on-
 derhouden/ ende hemlieder Supplianten
 dan of respectiuelick doē en laeten gebrui-
 kē. Dat dien volgende/ onder andere oude
 duechdelicke pollicien en vryhedē hēlieden
 Suppliantē toebehoort de kēnisse van alle
 de personē en goedingen gearresteert/ ge-
 uangē ofte gedetineert onder elc iurisdic-
 tie. Ende daert so gebeurde/ dz ten versuec-
 ke vā yemande geestlick of weerlick/ een-
 ge informatiē te houdē warē criminele of
 ciuile iegens eenige personen/ dat al tselue
 gecostumeert is te geschiene by de wethou-
 ders van wegē uwer *M.* ter administratie
 en deseruiture vādē iusticie/ gecōmitteert
 In sulcher wijs/ dat geene acten van iuris-
 dictie yemandē anders ghepernūtteert en
 is geweest te exercerene/ en namelic een-
 ghe ap-

Ghe apprehensie oft huyssoeking te doe-
 ne. Daertoe ooc van noode werden pree-
 dente en souffisante informatien/ om desel-
 ue gelie by de voozsz. wethouders met goe-
 de deliberatie voozts de sake te handelene
 soot behoort/ waerinne de Suppliantē elck
 in zijne. Respectuelick hoopen huerliedre
 wterste debuoir gedaen te hebbene in sulc-
 her wijs/ dat so wel die hoochheit van uwer
 M. als de ruste vandē gemeente geconser-
 ueert is geweest/ Daertoe die vanden lāde
 int generale en int particuliere hēliedē alle-
 sins geemploieert hebben. Al dwelcke niet
 tegenstaende M. Pieter Titelman/ soo hy
 hē geintituleert/ en secht vā uwe M. we-
 ge geconstitueert te zijne Inquisiteur van
 den Kersteneu ghelooue. hoewel hēlieden
 noyt zijne cōmissie en instructie gepresen-
 teert oft getoocht is geweest/ veruoorzert
 hē dagelick in pzeuiditie vāde voozsz. oude
 vzhhedē en liberteitē/ sonder kennisse van
 saeken op zyn plucht te doen vāgene en ap-
 prehenderene sulcke personen alst hē goet
 dinct/ Va deselue wten huise te doen tref-
 kene/ en huyssoeking te doene buytē dē
 wete vāden voozsz. wethouders/ alleenlick
 tzonder assistētie nemen de Baillius ofte
 Officiers die in diuersche plaetsen deselue
 assistētie n3 en durfuē weigerē/ vā vreesen
 oock by hem gesuspecteert en bedragen te
 wordene/ so tselue te vullē blyckē sal indiz

M. Pie-
 ter Tite-
 man In-
 quisiteur.

van noode werdt/welcke voornoemde saet-
 ken zijliedē suppliantē beuinden van sul-
 ker consequentie te wesen/dat indien sy lie-
 den daerinne langere dissimuleerden/son-
 der uwe *M.*tselue te ontdeckene/ende den
 voornoemden Inquisiteur lieten vsurperē
 ende vseren van sulche exorbitante nieuwi-
 cheden ende excessen te beduchtene soude
 wesen/dat de gemeenten occasie soudē mo-
 gen nemen om beruerte te sichtenē / ende
 hemliedē ooc tegens iusticie op te stellene/
 daerby het landt ghescheyen soude zyn in
 desolatie te commene ende gheruineert te
 werdene/dwelck God verhueden wille/en
 daerby ooc sommige vandē circumvoisine
 landen ende gebuerten occasie soudē mo-
 ghen nemen / van hemlieden daarmede te
 minghelen/ende haerlieder quaet voorne-
 men te effectuerene/waerinne tot noch toe
 by de voorsz. wethouders voorszien is / soo
 verre als hemlieder doedelick is geweest/
 so dat tot noch toe (God lof) geene mercke-
 liche openbare scandale geschiet en is. By
 den welcken de Supplianten bidden in al-
 der ootmoedicheit / dat uwer *M.* regard
 nemende op des voorsz. is: en namelick oock
 op de goede ende ghetrouwe diensten tot
 noch toe uwer *M.* altyts ghewillich be-
 toocht/iae meer (ter correctien) dan eenige
 van alle de andere landen van herwaerts
 ouere

Het ver-
 sueck.

ouere belieue hemlieden te willen laeten
 gauderen ende gebzuicken vanden voozsz.
 huertlieder oude liberteyten ende vryhe-
 den/ en die te conseruerene ende maintene-
 rene/ also uwe *M.* zyn der aencocmpfte en
 aenueerden vanden Vande/ so wel int parti-
 culiere als int generale beswooren heeft/
 ende ooc uwe *M.* Edele voozsaten inuio-
 belick onderhouden hebben/ interdiceren-
 de den voozsz. Inquisiteur en anders gee-
 steliche personen te vserene van geliches
 nieuwicheden excessen en ongeoorloofden
 middele van Inquisitie/ biddende dat indiē
 by occasie vande voozsz. nieuwicheden en
 excessen/ eenich inconueniēt toequame on-
 der de gemeētē (so secre te duchtene wert/
 indien de voozsz. Inquisiteur daerinne con-
 timueerde) dat sy Supplianten respectie-
 lick elck int zyne geexcuseert mogē wesen.

De appostille vander Regente opte
 voozsz. Requeste.

M *W*rouwe de hertoghinne Regen-
 te/ *ic.* Gehoozt hebbende het rap-
 poort van deser Requesten/ heeft
 mits der generakiteit d seluer geradē von-
 den/ al eer daer op te ordinerē naerdere te
 verstante de meyninge der Suppliantē aen-
 gaende den nieuwicheden ende ongelückē

A a daer

daer ouer sy willen clagen/ hebbende daerom met hen doen spreken door den Raetsheeren daertoe gheordonneert. En nadien de Supplianten hen hebben gheexcuseert/ seggende gheenen voozderen last van hen meesters te hebben vooz alsny: So sal haer hoocheit veruachten de naerde vercleeringe die sy des namaels sullen willen doen aenden voozsz. Raetshereen/ des niettemit so heeft haer hoocheit den Inquisiteur Titelmannus belast/ dat hy hem int exercere van zyn officie soude dragen met alre discretie. Ende den Supplianten hem geuende behoorlick bystant ende gunste/ ende sozge dragende totten onderhoudt van zynre M. Placcaten/ gelijk sy weten de meyninghe der seluer te wesen/ ende theurer eige welvaert en ruste dient/ verhooyt haer hoocheit dat vercken sal wesen opte inconuenienten byden Supplianten voozgehonde. Se daen by heur hoocheit inden Raede gehouwen te Brussel den xx. Octob. 1564. Onder geteekent byden Secretaris, Vander Na. Requeste vande vier Leden des Lants van Vlaenderen/ de Steden en Casselrien medegebuecht opt feyt vander Inquisition.

Vanden Coninck.

Nam.

Vertoon en ende bidden in alder ootmoedicheit de vier Leden van uwen Lande en Graeffscap van Vlaenderen/ so wel vooz henlieden/ als vooz alle de Steden en Casselrien/

tien/ en generalich in den name vā allē den
 Inwoonders en ondersaten vanden seluen
 lande/ hoe dat geleden eenigen tūt sy ghe-
 presentceert hadde in ver M. Requesie/ om
 dat der seluer soude belieuē den Supplian-
 ten te laten genieten ende gebruiken inde
 voorsz. qualiteit/ van heurlieden oude liber-
 teiten ende vryheden/ en ter conseruatie vā
 dien/ ende te verbieden de Inquisiteurs en
 ander Gheesteliche personen / van eeni-
 ghe nieuwicheden in te brenghen deur de
 practijcke vander Inquisitie / ende dat op
 de voorsz. Requesie noch niet en hadde ghe-
 ordineert gen eest/ om dat uwe Maiesteit
 begeerde eerst en vooz al particulierlicher
 te verstaen de meininge vanden Supplian-
 ten/ achteruolghende de Requesie hier by
 gevoecht: so ist dat sy om daer op te voldoe-
 ne/ hantlieden nu adresseren tot uwe Mat.
 als daer toe bedwongen / deur dobligatie
 van heurlieder eedt / en tot conseruatie en
 weluaert van uwen voers. Lande / en oock
 nieuvelick daer toe verweert / deur die nieu-
 we Practijcken en listen van mijn heere de
 Bisschop von Brugge / en van M. Peeter Die Biss-
 Titelman / hantseggende Inquisiteur/ als schop van
 blijct by de Copien van darticulen by hen- Brugge.
 lieden voergehouden / hier by ghevoecht /
 en bidden seer ootmoedelyc dat ghy regart
 nemende op de redenen int lange verhaelt
 Na 2 byde

byde voozsz. Requeste/ ende sonderlinge dz
 uwe andere patrimoniale landen heurlie-
 der gebueren/ niet en zijn also in Clauernie
 gehouden vande voozsz. Inquisitie/ deur li-
 berteit van welcke uwe andere patrimo-
 niale landē/ de inwoonders van uwē vooz-
 sz. lande van Vlaenderen soudē gheooz-
 sacct wesen hūnlieden te vertrecken / ende
 heur lant te verlaten/ om henlieden vñ te
 maken van sulche Clauernie/ quellinge/ en-
 de subiectie/ gelijckmen alreede beuonden
 heeft by experientie: uwer **M.** belieue den
Het Dinec Supplianten te laeten ghenieten ende pal-
 selick te ghebruicken van heurlieder vooz-
 screuen rechten/ vñgheden/ costuymen / en
 ghewoonten: ende want dexcritic vande
 voozsz. Inquisitie den voozsz. rechten/ vñ-
 heden/ costuymen/ ende ghewoonten / van
 den Supplianten/ directelick contrarie is/
 de selue te casseren/ te niete te doene / ende
 geheel doen ophoude / vooz so vele alst aen-
 gaet den wereltliken persoonen / verbie-
 dende daer en bouen alle geesteliche Rech-
 ters te nemen eenighe kennisse van saken
 eenichlins staende ter kennisse van de we-
 reltliche iurisdiccie/ maer deselue alleenlick
 te laten ter kennisse ende iudicature vande
 wereltliken Rechter/ ende niet toe te lae-
 ten dat de Supplianten ende Inwoonders
 van uwē voozsz. lande van Vlaenderen
 scherpe

scherpelicker verbonden soudē wesen tot eenige Inquisitie/oft rigeur van ordinantien ende Placcaten op t stuck van de sielsgie gemaeect/dan ander heurlieder aenghelegen landen ende p:ouincien/ willende de voozsz. Remonstranten uwe M. wel verscheren/ dat desclue van uwen Lande van Vlaendren ende tghemeinte int generael/ geen ander meininghe oft begeerte en hebben/dan hun te imploieren tot continuatie ende onderhoudinge van den ouden Catoelijckē gelooue/ allet tot dienst vā uwer M. als goede getrouwe ondersaten der seluer.

Volcht de appostille op de Requeste gegenen.

Wat tghene dat onlancx is den Inquisiteurs gescreuen/ te weten/ dat sy voozt aene in henne lasten souden stillichlich en wissellich vooztgaen/ tot dat sy vā den Co. andere ordinantie krijgen soudē/ en als sy sulckē stoffe vonden dat hen dochte hen officie niet te mogen onderlaten sonder inconuenient/ sy luydē alsdā des ierst heurer hoocheit soudē waerschouwē/ om by heur met aduūse vāden heeren neffens heur wsende/ voozts daerin te wordē geordineert/ so behooren soudē: en dat sy des in geenem gebreke en souden wesen/ op dz sy geen oorzake en gauen van eenighen onghelucken.

As der Supplianten versueck hierinne ge-

a Is 1566. **ruert/voldaen.** Aldus gedaë by heur hoo-
 est alle die **cheit** inden rade van Statenghehouden te
 d Jaer be- **Bruessel den thiensten Aprilis 1665. vooz**
 ginnē in la **Paesschen, a**
 nuario.

Den heur Hoocheit.

Numc. 4.
 De derde
 Requeste
 dier van
 Vlaende-
 ren tegen
 d Inquisi-
 tie.

S ghedeputterde der vier leden des
 Vlants ende Graeffschap van Vlaende-
 ren/ gesien hebbende de appostille en ant-
 woordē deses Requesten/ verthoonē uwer
 hoocheit dat (onder correctie) sy niet en be-
 uinden voldae oft gheantwoort te wesen
 den inhoudē oft versueckē der seluer/ mits
 sy vander seluer appostillen gheen ander
 vrecht oft gemiet en verwachten/ dan sy ge-
 cregen en hebben byde ghene die gegeuen
 wert op deerste Requeste/ der welker sy ge-
 noech ghelück is/ gemeret daernaec de vooz-
 sereuen Bisschop ende Titelman hen noch
 meer vervoozert hebben in hen voozstel-
 len der Inquisitien/ ia hebben henne nieu-
 wigheden verdobbelt. Ende want sy wetē
 de meininge van hen collegien die hen hier
 principalick hebben gesonden ter oorsaken
 vander vercleeringhe van uwer hoocheit
 weggen dien van Brabant gegeuen/ aen-
 gaende het punct vander Inquisitie. So en
 soudē sy hen mettē seluen appointemēte
 niet dooren te vreden houden/ noch neffens
 hen collegien keeren sonder ander remedie
 oft pzoouitē. Gemeret dat bliuende die vā
 den lande van Vlaenderen in dusdanigen

Sta

State/ en hen gemeinte ouerwegēde de sla
 uernie daer sy hen inne soudē vinden meer
 dan die vā Habāt en andere hen gebuerē
 so soude tselue lāt hē cozt verwuest en van
 dē meestē deel vandē Inwoonderē vā dien
 verlatē vindē/ desmen alreede wel gewaer
 is gewordē/ gelijck de selue hen requeste vā
 tot n/ dwelck niet alleene comen en sal ten
 achterdeel vādē seluē Ingesetenē en zjnd
 M. onderlatē/ maer ooc tot grootē ondien
 ste en schade van zjñre M. dooz verminde
 ringe des bystāts wtē seluē lāde getrockē/
 en der bederffenssen vā diē/ tē sy daerinnē
 in tijts anders verken worde: mits tselue
 lant geē ander middel en heeft om hem te
 behelpē en voeden/ dan die roopmanschap
 en traficque mette handelingē en frequen
 teren vandē wtlantschen natien/ de welcke
 hen goedē niet en soeken te wagen dan in
 plaetsen daer vzijhen hādel is / en besundere
 die niet en zjñ onderworpeē eeniger Inqui
 sitien. **B**idden daerom dat uwer hoochheit **Het ver
 sooge nemende op hen ootmoedige en rede
 liche requeste en tversueck daer in gedaē/
 belieue in den name van zjñre M. ten exē
 ple van een goet Vader onder zjñne kinde
 ren/ hen gelijckelijck gunstich te wesen / en
 zjñ ootmoedige onderlaten van Blaende
 ren niet te wülen houden in straffer subiec
 tie/ dan zjñne andere landen/ ghenerec hen
 getrouwe geduerēde dienstē/ geen herder**

tractement verdient en hebben dan zyn andere ondersaten: Ende dat deselue Inquisite in Vlaenderen noeyt en is by der generaliteit vanden Staten en vier Veden des selfs lants Aveert/die niet en behoort vercozt te wesen/oft scoon die voozsz. *M. Dieter Titel.* by oochluyckinge vā eenige particuliere stedē oft Casselrijē hen heeft vwoozdert de selue Inquisitie int werck te stellē.
Wantwoozde opte voozsz. Requeste gegeuen.

Wezouwe de Hertoginne ghehoort hebbende het rapoort van deser Requeste/en soude den Suppliantē niet meer ennē toelaetē/dan sy hen by appostille dē r. bach deser maent op hen voozgaende Requeste gedaen en heeft/dewelcke veel vzeder is dan die van dē r. Octob. 1564. mits welcken de Supplianten reden hebben vā hen te vreden te houden/ter tijt toe by zyn *M.* sal wesen geresolucert op tghene heur hoocheit hem heeft gescreuen. Gedaen by heur hoocheit inden Raet vā State/gehouden te Brucffel den xix. Aprilis 1566. naer Paesschen. Ghetecken byden Secretaris
Vander Na.

Aen me Wzouwe.

Werthoonen de vier Veden des Lants vande Graesscappe van Vlaenderen/dat sy by hen ghedeputeerde onderricht wesenda van tghene uwer hoocheyt heeft belieft

beliest te oꝛdonneren soowel op hen vooꝛ- De vierde
 gaende siequeste als opt veruolch daer na Requeste
 anderweruen ghedaen/ende aenmercken dier van
 de dat sy by der antwoorde niet en cunnen Maēderē,
 verhopē eenige bate tegen tgene hen ge tegen d'In
 portende bedwonghen heeft/ uwer hoo- quisiti.
 cheyt te verthooren ende in tijts met alre
 dootmoedicheyt ende onderdaenicheyt te
 versuecken hulpe teghen het teghen vooꝛ-
 dich quaet ende meerdere quetsinghe die
 wt mochte volgen: dat doock de bzieuen in
 uwer hoochheit antwoorde begrepen/daer
 af hen visie ghegunt is/ hen gheen versē-
 kerde hope en cunnen ghegeuen/ gemerct
 sy gheen pꝛouisie van schoꝛsinghe en hou-
 den/En dat wel te dencken is/dat de vooꝛ-
 schzeuen Titelmanus de waer schouwin-
 ghe niet vooꝛder en salachten dan hy ghe-
 daen en heeft tghene dat op hen eerste sie-
 queste ghegheuen was den 20. Octobris
 1564. Te meer dat sy verstaen dat hy on-
 lantx van uwer hoocheydt heeft verwoꝛ-
 uen vier Dienaers/ ende bouen dien dat
 men den Procureur Generael van Vlaen-
 deren toegelaten heeft/ noch twee andere
 om met hem verstant te houdē/ en zyn ex-
 ploicten soo vele te bet te volvuerē/ sonder
 doꝛdinarise Officiers endelWettē vanden
 plaetsen aen te siene/ ende also allensuens
 alle de kennisse hen tockomende wech te
 nemen:

nemen: alle diet hen belieft sonder onder-
 scheyt te grijpen ende geuangen te stellen:
 ende deselue solemnelich te veroordeelen:
 Ende dattet so sy/ So heeft Titelman on-
 lancx door zyn voozsz. dienaers doen soets
 hen int Vant van Casant seheren persoon
 met gheweldighe opbrekinge zyns woort
 hups/ niet teghenstaende hy den ciuilen
 vonnisse vanden Richteve voldaeen hadde/
 ende daer na den seluen soo hy achter stra-
 ten ginck by zyn dieneers doen grijpen en
 wechleyden/ weicke daet niet anders en
 can gheacht worden dan een ouer groot ri-
 gueur/ dwelck met zynen anderen manie-
 ren van doene/ den Supplianten doet ach-
 terdencken hebben/ dat de saeken dus bli-
 uende niemant vanden Inghesetenen des
 Vlands hem vzy noch verscheret en sal eun-
 nen houden/ hoe Catholich oft eerlijck hē
 dock sy/ naedien hy alsoo gherenghelt can
 worden onder dat gunsticheyt eens vyāts
 oft die hem quaet joecht te doene/ by mid-
 del der voozseyder Inquilitie/ verlatē hem
 vindende van alle hulpe ende bystant/ der
 Justicien. Inder vuegē dat uwe hoocheyt
 lichtelich can bevroedē in wat sekerē staet
 ende cattijuecheyt des lants sakē hē mocht-
 ten keeren/ den wechouderen de hant ge-
 sloten ende de iusticie benomen wesende/
 die sy nochtans onder de autoriteit vā zyn
 M.

Mayestyt zyn hebbende waer toe dese In- Dese articu-
ticulē ~~Ma~~
onder ~~Ma~~
mer. 5.
quisiteurs ende geestelijcke hen voornemē
schynen heel te nemen / gelijck cleerlyck
blyet byden articulen dooz den voorszeydē
Bisschop ende Titelmannus ouerghege-
uen / wesende aende voorsz. der suppliantē
requeste ghevuecht / diemen niet en soude
cunnente wercke stellen sonder quetsinge
van zynre ~~Ma~~. hoocheyt.

Den Supplianten hen oock meer en-
de meer met nieuwicheden beswaert vin-
dende / ende onder andere dooz de macht
ghegheuen eenen eenigē commissaris om
metten Inquisiteurs correspondentie te
houden / ghemerckt by sulcken middel die
subiectie soude wesen verdobbelt ende de
masse der Justicien ghebrocht onder eene Het Concil-
ie vā Trē
te.
hant alleene ende particuliere kennisse /
daeraene nochtans ware hangende / de ce-
re dleuen ende alle tgoet van een man van
eeren vooz hem en alle zyn nacomelingen.

Ende tot meerder bewijs vanden voorsz
stellen der Inquisiteuren ende gheestelij-
cke / soo lietmen dat de voorszeyuen Biss-
scoppen ende Inquisiteurs niet op en heb-
ben ghehouden van hen practijcken ende
niewwicheden te veruolghen ende verbrey-
den / niet teghenstaende / dat aengaende
donderhoudt des Concilie van Trente / vā
wegen zynder ~~Ma~~. aen allen den Prouin-
cien

ciē vādē Nederlandē vercleert is / dat sulcx
 gheschieden soude sonder vercoztinghen
 vanden rechten / hoocheden ende voordee-
 len van zūne Mayesteyt / en ooc zūn Bas-
 salen / steden ende ondersaten. Ende want
 de Supplianten dese sake vinden / van soo
 grooten gewichte / Impoztancie ende con-
 sequentie (ghelijck oock een yeghelijck die
 wel insiende beuinden sal (besondere (ghe-
 lijck sy by hen voozgaende siequesten ver-
 thoont hebben) als de Inwoonderen dies
 Vants hen soudē vinden in sulcker ver-
 druckinghe bouen die van Brabant / ende
 andere hen ghebueren sonder hope vā ge-
 linc gehouden te worden inder gunste en
 ghenade van hennen natuerliken heere
 met zūnen anderen ondersaeten / daer sy
 nochtans noeyt en hebben in ghebreke ge-
 weest van ghetrouwelijck te dienen / Iac
 meer daerinne volhert dan eenighe ander
 zūne Vanden / So versuecken sy in alre oot-
 moet dat uwer hoocheyt belieue op hen
 voozsz. siequeste goede acht te nemen / son-
 der zūne Mayesteyt vercleeren ende w-
 terlücken wille te verwachten: gemercht
 het inbeelden eens ghevat inde herten en-
 de optinie der ghemeynten niet soo lichte-
 lijck daer wt te weeren en is ende dat het
 dangier in het verwachten is gheleghen /
 want

Het slucc

want als yemant hy sy/Coopman oft andere zynne woonstede elders genomē heeft soo verliest hy den treck van in zynne verlaten plaetse weder te comen / Emmer dat uwer hoocheyt ten minsten den Bisschoppen/Inquisituieren/ende anderen Gecste-lichen wil ordineren dat sy alle exercitien der Inquisitie schozssen tot dat by zyn M. opt feyt der Inquisitien wterliche vercleeringhe sal ghedaen wesen/verhouden ooc hen daerentusschen van eenighe weerlyche personen te vanghen/ghemercht des seluer Inquisitie noeyt by den Statē oft generaliteyt des Vants en is aenveerd noch de voozseyde Titelmānus hen oit en heeft ghepresenteert zyn macht oft commissie/dat ooch doochluykinghe eenigher stedē oft Officierē particuliere (vreesende bi hē ghesuspecteert te wordē) der generaliteit geen pzeudicie en can ghedoen. Daerom uwer hoocheyt anderwerf biddende/dat sy niet en wille bliuen byder Impressien haer inghebeelt van dat die van Vlaenderen hen der seluer Inquisitien/soudē hebben onderwozpe (wāt tselue metter waerheyt nēmermeer blicken en sal) noch ooc en verstaē dit heur veruolch tot anderen eynde te gheschieden dan tot onderhoudinghe vander ghemeynder rusten/ende vreden mitsgaders ten dienste van zynre M.
 ende

ende sonder te meynen eenighe vernieuwinghe oft veranderinghe vander Religien ende ouden Catholijcken ghelooue/ int onderhout vanden welcken sy berecdt zijn te bliuen ende volherden totter doot toe.

Appoinctement op de Requesten gheselt.

Gebbende me Vrouwe de Hertoginne Siegente etc. gchoort het rapport van deser Requesten/ So en beuint heur hoocheyt niet dat sy den supplianten can vooz dere pet accorderen dan inden voozgaende appostillen vanden 10 en 19. deser maent begrepē en is/ waermede de supplianten met redenen hen behoorden te vreden te houden/niettemin aengaēde den persoon van Casant/ gheuanghen ghehoudē wozdende by M. Peter Titelmanus/ nadieu sy sal naerdere verstaen hebben wat vander saken zy/ sal daerinne versien/ soo sy sal vinden behoorende/ Ghedaen by heur hoocheyt inden staet van Staten/ ghehouden te Bruessel den 27. Aprilis/ 1566. Onvertceekent/ Vander Na/

Num. 5. Dese naeuolghende sessē articulen zijn byden nieuwen Bisschop van Brugghe ouerghegeuen den wethouderen aldaet ten eynde sy die aengaen ende achteruolghen souden den xix. Heerte/ 1566.

Erst

Eerst dat alle dē Pasteurs deses bisdommes van Brugge geordineert sal worden te beschrijven by name en toename alle heurlieſe Prochikinderen/ met gaders die naers thuyſliggers en andere vā heurlieder huysgesinne met expresse vā stratē/ stye en qualiteyt van eenē yegelicken. En indien sijn onder de bescreuen personen eenige vinden die van buyten gecomen sijn oft geenen langhen tyt onder heurlieder Prochien gereſideert en hebben/ sullē vā heurlieder versoeken getuygeschap vā heurlieuen by heurlieder laetste pasteur: Indie sy tselue niet en connen promptelick ghe doen sal heurlieden daer toe by dē pasteur geordineert wordē behoorliche tyt omme tselue getuygenschap ouer te brengen.

Sullen ooc mede de voorsz. Pasteurs vā alle Prochianen wesende in houwelicken staet die haer wterlick niet wel bekent en sijn begerē declaratie ende getuygēschap vanden Priestere die haer houwelick ghesolemniscert heeft/ omme daerby te weten oft selue houwelick gecelebreert en geschiet is/ naer de maniere ende obseruatie van onser Roomscher catholique kercke/ ende houden daer af behoorliche notitie by Register.

Sal ooc mede gelaft wordē de pasteurē Priesters, Religieusen ende andere die
 liech.

biechte hoozen/teteckenen in behoorlicke registers/de namen ende toename met gaders de Residentie oft woenste van alle de gheene wiens biechte splieden hoozen.

4 Ende sal oock gheordonneert worden soo tanderen tjoen ghedaen is gheweest de voorst'pasteurs oft heurlieder stathouders in behorlicke registers te teckene de namen en toenamen vande kinderen die sie sullen doopen mitsgaders de namen van Vader ende Moeder ende oock Peters en de Meters/ende doen van gelijken van alle die houwelicken die sy van nu voort aen sullen sollemniseren.

5 Ende nopende den articule vande Schoolmeesters zunder Cerweerd. heeft gheaduiscerttontbieden particulierlick bi hem alle Schoolmeesters/ tsy mans ofte vrouwen/kinderslerrende/in wat tale het sy/ende eick te vraghen ende examineren op heurlieder qualiteyt/van waer sy zyn/mitsgaders haerlieder ghelooue ende selighe/ende wat boecken ende leeringhe sy den Jonghers voorlegghen/ende volgende heurlieder antwoorde ofte voldoen dat zunder Cerweerdicheydt van heur ieder hebben sal deselue Schoolmeesters te auctoriseren onne nu voort aen Schole te houden te reiecteren ofte suspenderen naer doctrien die hem daer toe voeren sullen

len

len. Ende indien zy lieden inne ghebzeke waren/gheroepen zande van hem te presenteren vooz zynen Eer. ofte niet partinētelick antwoozden en wilden op zynder examēn/ sal den seluen ongeoorloeft zyn schole te houdene.

6 Sal bouen dien geordineert worden/ den voornoemden Pastours dat sy neersfich ondersoek doen sullen vanden persoonendie aelmoesenen vanden disch ontfangen/ of die Catholicque zyn/ te biechte gaen en ten outare des heeren/ Ende indien sy eenige bevinden sulcx niet te doene sullen belasten den Dischmeesters heur lieden de Aelmoesen te ontrecken/waer inne sullen de Dischmeesters den Pastours ghehoosamich zyn.

Wooz myne Heeren vanden Edele Rade ons gheduchtes Heeren des Coninc geordineert in Vlaenderen.

Num. 50

Articlen geproponeert by M. Peter Tielmans Inquisiteur vā onsen heyligē Christen gelooue ouer Vlaenderē/ ac. Do wt zynen name als wt en name van onsen Eer. heere en Vader in Gode dē Bisschop van Brugge/ nauolgen dewelcke zy wt en name als vozen versoect by Schouteten/ Borghemeesters/ Schepenen/ Raedt en officiers van Brugghe grassificeert te zynne omme te moegen procederen ter extirpatie vander heresien nu ter tijt grassiferēde/ nauolgen

Articlē by dē Inquisiteur ouerngegeuē ten eynde den wethoude rē vā brugge soude worden beuoie die te achternotgen.

H

uolgen

uolgende heurlieder last/ende den goeden wille ende oꝝdinantie vander M. sonder eenich beletten oft obstakel.

1. Eerst den Schouteth / Borzgemeester vanden Cours Stadthouder / dienaren en alle andere officiers sullen ter stoudt ende sonder dilay versocht wesende / assistencie doen / omme appzehenlie te doene ende ooc selue appzehenderen de personē genoteert

2. Item dat de voozschzeuen Schouteth / Borzgemeester vander Cours / stedehouder ende andere Officiers versocht wesende die voozsz. appzehenlie doen sullē / al en waer daer niemant vanden Inquisiteurs weghen by. En ooc opt scrīuē vanden Inquisiteur absēt sonder verbale communicatie.

3. Item dat dese appzehenlie sal gheschiedē / sowel inde huysen als buytē op stratē / en elders sond daerop eenich regardte nemē / principalic in dese materiē vā heresie.

4. Item dat de appzehenlie also geschieden sal sonder gehouden te zyne eenighe informatie te thoonen ghemercht dat de kennisse vanden voozschzeuen genangenen den voozsz. Schouteth ende wet niet aen ende gaet maer alleenlyk den Inquisiteur ende geestlicke iugie.

5. Item dat de selue appzehenlie gheschieden sal en assistencie sonder van nieuws eenighe informatie ghehoort te wordē by den

den voozseyden vander wet oft by hemlieden geabandonneert te worden/waer deur de voozschzenen appzehenlie gedilayeert wordt/ende dicwille gefrusteert.

6 Item datmen de gheuangenenen terstont leueren sal inde vanghenes vanden geestelicken houe oft elders ter begeerten ende versuecke vande Inquisiteur oft geestelick iuge/ende hem laeten procederen sonder eenich empeschement/maer hem daer toe assistentie doen by heurlieder die naren ende anderffins.

7 Item dat den voozsczeuen stede houdere ende andere dienacrs ende Officiers last sullen hebben generalick en eens voozal assistentie te doene den voozsczeuen heere ende de zijne/ende tapprehenderen alst noot wert/sonder telcker heysen te moetē gaen aen Hoogemeester/die vander Wet oft andere omme consent ende oorloof te versoekene waer by vele exploiten ghefrusteert worden/ende de misdadige libertheyt gegeuen.

8 Item dat den Inquisiteur ende geestelicke iuge/ende heurlieder Officiers als Promoteurs ende Notaris oft andere/liber acces hebben sullen omme te examineren die Gheuanghenenen vander sectē byde voozsz vander Wet op heurlieder gelouue en complicen en anderffins ter instructien vā iustitie ende tselue bi gescrifte

stellen/also wel in presentie van die vāder
wet/als oock int secreete alst also expedient
sal wesen/ ende dat hemlieden gheen em-
peschement gedaen en sy/ int procederen
teghens die ghene die citza mortem ter
cause vanden secten gepunicert zijn/ causa
edictorum/soo verre het geestelick crimē
van heresie aengaet.

9 Itē dat die geuangenene omme de sec-
ten byde voorsz. vander Wet die sonder
Capitale punitien ontghaen niet ontlaes-
gen en sullen worden alvozen by heur lie-
den competentē iuge den Bisschop oft In-
quisiteur ghehoort ende gheexamineert
te wesen ende met kennisse van saecten
aengaende het crimē van heresie mits ab-
iuratie in forma iuris ofte andersins van
den San ende Sheestelicke censuren be-
hoorlijck gheabsolueert te zijne.

10 Item dat den Dienaers ende andere
officiers belast sy den Inquisiteur tassisten
in het dachvaerden vanden genen die
hy hoorē wilt oft andersins t sy met synē
officier te gaene/ midts dat hy twolck niet
en kendt/ oft oock selue te dachvaerden
ende andersins.

11 Itē dat mijnen Heeren van der weth/
Register sullen houden van die ghene die
van buyten te Brugghe comen woonē en
tselue tallen tijde dies versocht zijnde den
Inquis

Inquisiteurs en zijne officiers communic-
queren te sijne slyeden heurlieden debuoz-
doen moeghentehens die ghesuspecteert/
gheinfecteert oft anderffins beschuldicht
beuonden worden/Inde marghestont ges-
schreuen/Overgegeuen by mijn heere de
Inquisiteur ende sy ghetoocht dien van
Brugghe ten syne sy hierop scrijuen dat
hemlieden belieft. Actum den xxvij. in
Meerte, xvclxx. ^a Onderteeckent huerne.

Extracten van 14 articulen vanden Lij. begre- ^a 15. 1566.
pen inder moderatien der Placcaten opte ^b vander ge
heresie ghemaect voorgbehouden byder Re ^c boorten
gente vanden Nederlanden, Inde maenden ^d Christi.
van Aprill, Mey ende Junio. 1566.

Num. 6.

Inden eersten verbieden ende inter-
dicieren in onsen voorszcreuen lande
van herwaerts ouere alle Sechten ende
Kettersjen: vercleerende niet te willen
ghedooghen oft toe laeten dat eenich an-
der ghelooue oft leeringhe aldaer ghes-
obserueert worde dan alleenlyck tgheloo-
ue vander Catholijcker kercke / ghelyck
tselfste tot nu toe inden voorszcreuen lande
ontfaghen/ghelcort ende gheexerceert is
gheweest.

4 Desghelycx verbieden wy alle Predi-
cacion oft exercitien van eenighe form

oft maniere van doopselē/ auontmael oft andere Sacramentē oft acten anders dan nae de forme vsantie ende ceremonie van de Catholicescher Kercke/ ende by den ghenen (daertoe macht ende auctoriteyt hebbende) inghesedt ende ghestatueer: zjnde.

5 Interdiceren ende verbieden alle boecken oft Schriften vanden ketters ende Sectarisen/ oft die iet ketterijē beroer: te/ seditie oft oploop tracteren ende inhouden directelijck oft indicetelijck

6 Verbieden oock de curieusheyt van disputacien vander Heyligher Schrif: ten ende voozts alle saken dienende om andere te verleyden ende tot dwalinghen ende dolinghen te brengen.

7 Verbieden voozts meer allen ende eenen yeghelijcken/ eenich schandael ongheregheltheyt oft confusie onder de gemeinte oft inden weereltlijcken oft geestelijckē staet te doene oft voozts te stellene alles op de pene straff correctie ende boete hier na particulierlich verclaert.

8 Te wetene tegens dē authours ouersten en̄ superintendenten/ Predicantē/ Vee raers/ ministers/ Diakenen/ vermaenders ende andere diergelijcke hoofdē/ Officiers oft verleyders des volcx/ op de pene vanden lēue en̄ doot/ by der galge ende met. er toozde gheexecuteert te wordene/ ende vā

confiscatie vae alle heure goeden inde landen daer confiscatie stadt heest/ verclareñ sulckē maniere van volcke/ quade en boose menschen/ ghemeyne vanden opzoerich seditieulx ende perturbateurs vande ghemeyne ruste van onse landen ende staeten.

9 Onder welcke leeraers ende verleyders des volcx/ wy houden ende reputeren alle de ghene die boecken/ liedekens/ Pasquillen oft schriften maken oft componerē hereticq oft schādaleux wesen tegē s doprechte ende oude leeringe inder kerckē outfangē oft om in onsen voozsz. landē eenige nieuwe religie oft secte te brengen oft tēderende tot veroerte seditie en oploop.

10 Verclarende ende stellende gheelijcke penen ende straff op ende teghens de ghene die willens ende wetens heur hui sen ende houē oft andere plaetsen hun toe behoorende leenē oft toelaetē sullen om al daer eenighe conuētien oft ongedoorloefde vergaderingen/ ghehouden oft om eenighe exercitie van quade ende verkeerde religie gedaen te worden.

11 Ordinerende ende stellende dock gelijcke pene ende straf op ende tegens de gene die enorme oft notable openbaer schandael veroerte oft oploop/ doen oft maken sullen/ int stuck vander religie/ oft de ghemeyne welbaert aengaende/ daer deure de

goede ende Catholicysche personen veshementelick gheoffendeert / ende de ghemeyne ruste ghevioleert soude moeghen wesen.

12 Allewelcke voozschreuen personen als der ghemeyne weluaert hinderlijck seditieuus ende verleyders des volcks / Wyanden van onsen heylighen Ghelooue ende van onse landen wesende / willē wi metter pene vander doot ghestrafft ende gherecuteert ende heure goeden gheconfisqueert te worden als voire / t sy dat sy segghen / daer ven berouw te hebben oft niet. Behoudelijck dat sy ingheualle van penitentie oft berouw / metten sweerde gherecuteert sullen worden ende sullen heure goeden vzy ende gheconserueert wesen ende heure naeste vrienden toecomen ende ghelaten worden.

17 Mengaende den receptateurs ende dēgenen die willens ende wetens die voirsz. principale heretijcke leeraers en ministers offt andere officiers van wat secten die wesen mogen logeren fauoriseren ende onderhoudē in dien sy gewonlick sijn sulcx te doe ende daerenbouen obstinate ende verhertere Ketters sullen deselue metter doot ghepunitert / ende haere goeden gheconfisqueert worden / als andere sedicieuse personen en verleyders.

Ende

20 Ende vercoerde den Printers en den
ghenen die Boecken/ Viedekens oft Pas-
quilen oft Schriften vande meesters van
Kettersen oft andere notoirlijcke Ketteren/
oft seditieuse persoonen vercoopen/ der Ge-
meynte nietemin schadelijck oft hinderlijck
zynde dan de Leeraers selue / in gheualle
dat zy ghewoon zyn sulcx te doene / sullen
lyf ende goet verbeuren als dooren / isy
dat zy eenige Ketterijē sustineren oft niec.

Desghelijcx de gene die ernighe disputa-
tien vā der religien oft vanden articulē in
controuersie wesende doen oft voertstellen
oft die dwalinghen ende leeringen vanden
kitters proponeren sustineren ende defen-
deren/ daer deure de andere verleyt souden
mogen wesen/ sullen daervan gecorrigeert
ende ghecastijt worden tot goetduncken
vanden rechteren na de misdaet ende gele-
ghentheyte vander saken ende namen be-
uinden sal dat sy iselue deur curieusheyte of
quaetheyte gedaen/ sullen hebben so verre
wochtans dat sy de voorschreuen sechten
ende Kitters niet en adhereren / anders
sullen sie als letters ende sectarische gepu-
niert worden gelijck voirseseeght is ende
indien sy lieden gewoone ware te done oft
dat sy daer van by Justicien aengesprokē
ende gecallugieert hebbende geweest we-
deromme in heure dwalinghe willen ende

mē beuonde dat sy sulcke disputatiē maect
ten om andere te verleyden oft tot heuren
dwalinghen bezoerten oft oploop te brin-
ghen ende trecken / sullen metter doot als
leeraerts oft seditieuse personen pepun-
sert worden.

23 Dat niemant vā wat state oft qual-
teit hy sy eenen anderen en sal mogen ge-
uen oft leeren / noch onder hen hebben
houden oft lesen eenige boeckken oft scrif-
ten ghemaect / geschreuen oft gecompo-
neert by Merten Luyter / Johannes Se-
colampadius / Ulrichs Zwinglius / Mar-
tinus Bucerus / Johānes Caluinus / oft
andere heresiarchen / Ketters oft haere
aenhangers oft adherenten / fauteurs oft
complicen / van onsen heiligen Catholice-
schen ghelooue gheweken ende geschey-
den zynde / breedene ghespecificceert in se-
kere verklaringhe oft declaratie deur
onsen laste ende beuel ghedaen oft alnoch
te doene by den Deken ende dēen vander
faculteyt in Theologien binnen onser vni-
uersiteyt van Loenen / welke declaratie
wy gheautoriseert hebben en autorise-
ren by desen: ordinerende dat de selue met
desen gepubliceert achtervolcht ende on-
derhonden sal worden

By den Coninck.

Onsen Schouteth van Antwerpen
 ende Maregraue ons Vants van
 Aken oft zynen Stadthouderze Sal
 uyt. Alsoo tonser kennissen ghecomen is
 dat veele ende verscheyden personen/ die
 wt onsen Vanden van herwartsovere ge-
 bannen sijn/ daghelijcx hen veruoirderen
 daerinne selue te comē en weder te keere
 tot groote verachtinge en versmadinghe
 van Iusticie/ ende daer deure onse voirsz.
 Vanden met ballingen ende vluchtige ver-
 uult soudē moghen worden. Twelck wy
 geenssiens ende dencken te lyden oft toela-
 ten onder dissimulatie/ Soo eest dat wy
 tselde aenghesien ende willende daer inne
 verliē/vontbieden ende beuelen zeer seer-
 pelyck by desen dat ghy terstont ende son-
 der vertreck wtroept/ kundicht ende pub-
 liceert oft doet wtroepen kundigen en pub-
 liceren/ alomme binnen den bedrjue ende
 limiten van uwer Officien/ daer men ghe-
 woentlyck is wtroepinghen en publicatien
 te doene/ Ende van onsen wegghen gebiedt
 en beueelt wel ernstlijck dat alle ballingen
 ende gebannen wtē bedrjue ende limiten
 van uwer officien/ Om wat sake tselue sy
 van stonden ane buytē den seluen uwen be-
 drjue ende limiten gaen ende vertrecken/
 Op pene dat zy anghetaft ende gheuangen
 ende

Nume 7.

Het Plac-
 cat teghen
 die geban-
 nete oft bez-
 trocken.

ende sonder gracie oft hope van vergiffenis
 se oft pardoen terstont gestrafft ende gepu
 nieert sullen worden nae vorme ende in
 houden van hunnē vonnissen ende tittle van
 van. **W** ordineren desen tot deynde wel
 expresselyck te vanghen ende appzehende
 ren alle de ghene die ghy beuinden sult de
 se onse ordinantie ende verbodt ouertredē
 te hebben en tegens die selue te procederen
 by executie van de voorsz. penen. **S**onder
 eenige gunste dissimulatie oft verdrach/op
 pene van tselue op v te verhalē/indien ghy
 in gebreke beuondē sult worden/de voorsz.
 appzehenlien vonnissen ende executien te
 ghen de selue ouertzeders te doene/ des te
 doene met desser ankieeft gheuen wy v en
 de allen anderen **O**fficien ende Rechteren
 elck int zyne volcomen macht auctoriteyt
 ende sunderling beuel/ **O**ntbieden ende be
 uelen voorts eenen yeghelyckē/ dat zy v en
 hen sulcks doende ernstlyck verstaen ende
 obedieren/ **W**ant ons alzoogelieft. **S**ege
 uen in onser Stadt van Bruessel onder on
 sen contrezegel hier op gedrukt in placca
 te dē xxvij. dach **A**prilis xvc. sessentzestich/
Onder stont geschreuen/ **B**y den Coninck
 en geteekent byden Secretaris Facuez.

Byden Coninck.

Onsen Schouteth van Antwerpē en
 Maregraue ons Lands vā Apen oft
 synen Stadthoudere saluyt. **A**lso
 te

wy tot onsen grooten verdziete en misha- Het Plac
 gen behoerlijck bericht en gheinformeert caettegēde
 sijn/ dat vele/ ende verscheyde vzemde/ en wtlandtie
 wtlanders onder t dēxel van comenschap leeraers.
 oft andere heure saeken ende affairen dage
 lijk van allen oerden ende canten in onsen
 Vanden van herwaert souer comen om on-
 se goede onderfatē/ ende tumpel volck met
 heure quade valsche en getreprobeerde lee-
 ringen/ dwalughen ende ketterijen te cor-
 rumperen/ besmetten en infecterē/ dwelck
 wy in deseu sozgelijcken tijt niet en verstaē
 te lijden onder dissimulatie: So eest dat wy
 tselue aengemerckt/ en begeeren daerinne
 te versien/ soo vele als in ons is/ ter eeren
 Gods/ tot bewarenisse en conseruatie van
 onsen ouden oprechten ghelouue/ ende Ca-
 tholische religie/ en ooc tot gemeyne wel-
 varen/ ruste en vrede: W ontbieden en ordi-
 neren by desen/ Dat ghy ter stont en sonder
 vertreck doet kundigen/ wtroepen en pub-
 liceeren in onser voozsz. Stadt van Antwer-
 pen ter puyen af/ en elders alomme onder
 uwe ampt ende officie/ daer men ghewon-
 lijck is ghelijcke wtroepinghe ende publi-
 catie te doene: van onsen weggen wel ern-
 stelijck ende scherpeelijck gebiedende ende
 beuelende/ dat alle vzemde/ ende wtlan-
 ders binnen onser voozseyde Stadt we-
 sende/ oft dier seuden moghen comen/ die
uwe

aldaer niet en zijn om tstück vande comē-
 schap/ oft om andere heure waerachtighe
 ende wettighe saecken ende affairen/ van
 stonden aene verrecken wt onser vooz-
 seyde Stadt/ uwen bedrijue / ende onsen
 Landen van herwartsouere/ Den welcken
 wy oock ordonneren ende beuelen by de-
 sen tselue alsoo te doene/ Opde pene/ dat
 men teghens hen sal procederen by arbi-
 trale straffinghe ende correctie/ nae gele-
 gentheyt vander saecken: Ende ingheual-
 le dat onder de voozseyde wtlanders eeni-
 ge beuonden worden / die hen eenichsins
 ghevoordert hebben onse voozseyde inge-
 setenen oft ondersaten van herwartsouer
 met heure quade leeringen ofc ketterijen
 te infecteren/ besmetten oft corromperen/
 oft yet ghedaen oft voortghestelt/ tende-
 rende tot beuerte oft perturbatie vander
 ghemeynte/ hoe dat tselue mochte wesen:
 Soo willen ende ordonnerē wy v terstont
 sulcke vzemde/ ende wtlanders aen te ta-
 stene ende te apprehenderene/ om daer vā
 gestraft ende gepunierē te wordene naer
 hnn verdienste/ anderen ten exemple/ En
 tot onderhoudinge en executie van onsen
 voozseyden beuelē procedeerē en doet pro-
 cederen tegen de ouertreders inder manie-
 ren voezs. sonder eenich port oft dissimula-
 tie/ Opde pene/ so vezre ghy luydē v dacr
 inns

inne niet behoorlijcken quijt / dat ghy ge-
 acht en gehouden sult syn vooz medeplich-
 tige / gunstige oft fauteurs vande gene die
 de gemeyne ruste sonden willē stoozen en
 perturberen / en ouer alsulck gestraft ende
 gepuniceert te wordē. T gene des vooz seyt
 is / en des daer aen cleeft / wel en ernstelijc
 te doene / geuen wy v volcomen macht en
 sonderling beuel by desen / Ontbieden en
 beuelen voozts allen anderen onsen Riech-
 teren / Justicierē / Officierē en onder-
 ten van onser vooz seyde Stadt en bedij-
 ue / en andere dien tselue sal mogē aengāē
 dat sy v t gene des vooz seyt is / doēde ernste-
 lijck vstaen en obedieren / en doen / allcassif-
 stētie hun mogelijck sijnde / Want ons al-
 soo gelteft. Segheuen in onser Stadt van
 Bruessele onder onsen cōtrezegel / hier op
 gedruet in Placate / den 26. dach vā Junio
 xvc. 66. Aldus stont onder gheschreuen /
 By den Coninck / in sijnen Raede / en onder
 treckēt by dē Secretario / J. de Facuwez.

Woorts condicht en waerschoumē een
 yegelijckē van s'heerē ende vander Stadt
 wegen / dat een yegelijck pooztere ende in-
 gesetene deser Stadt / oft andere / van wat
 qualiteyt oft conditie hy sy / hem vermijde
 buyten oft binnen deser Stadt te gaen / t sy
 van curieusheyt / nieuwichheyt / oft ander-
 lins tot eenighe predicatien / die by de edic-
 ten

W erbot
 van Ant-
 werpē te-
 ge de Pre-
 kinghe.

ten en ordonnantien/soo van sündere Mat^e
als deser Stadt wegen verboden sijn/ ende
dat hem een yeghelijck wachte ende huede
vā schade. Voorzts stont onder geschreuen.

Alsdus ghedaen ende ghepubliceert van
ons ghenadichs Heeren des Coninc/ ende
van deser Stadt weghen/ Respective: Op
ten tweeden dach Julij. 1566. ende getce
kent A. Grapheus.

De naerdere vercleeringe der Edele ouergegeuen aende
Regente 2 Augusti, 1567.

De vrouwe.

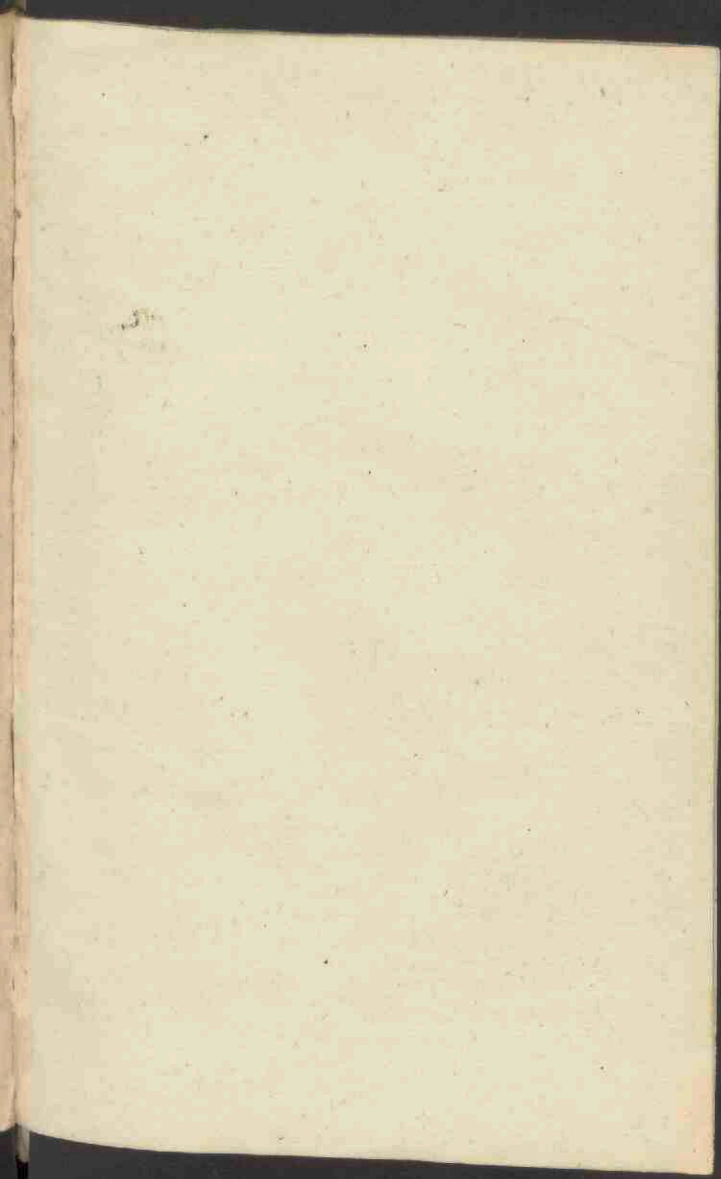
Num. 8.

Wy en connē uwe H. niet genoegh bedanckē
vande goede presentatien etc. ons refererē
de vooz als v̄ mits de coztheyt des tuts/
(dencken niet emin tselue int lange indē tweedē
boeck te brengen) tot sekere geprint boeckken ge
int itulcert der Geusen handelinge ende sprech
te meyn inge/ etc.

Die brieuen van verskertheyt gegeuen deur die Gou
uernante den verplichten Edelen / met den accorde
met den seluen ghemaect / mitsgaders die reghen
brieuen ende die beslotene brieuen daer op by haer
Hoocheyt aen die Raden ende Stode ghesonden.

Num. 9.

Argriete byder gratien Gods. Hertogin
ne van Parme/ en van placent/ Regēte
en Souaerante voozden Coninc mijnē
Heere/ inden lande van herwaertlouet/ Alle dē
genen die dese tegenwoordige sullen sien/ Salut
Also een groot ghetal van Edelkieden etc. Ons
vooz als v̄/ alhier refererēde/ mits redene vooz
screuen/ tot mijns Heeren des Princen van Or
rangnen/ etc. verantwoordinge aldaer staende.
folijs/137. tot 154.

OCN 1384442340

